

Moravan.

Kalendář na rok přestupný 1868.

Ročník sedmnáctý.

Nákladem Dědictví ss. Cyrilla a Methodia.

Pořadatel:

Jan Kř. Vojtěch,
prof. theologie.

Hvězdářskou část vyzdělal:

Dr. Florian Šindler,
ředitel techniky v Brně.

V Brně.

• V komisi u Antonina Nitsche v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a Karla Řivnáče v Praze.

Tiskem Národní kněhtiskárny Josefa Šnaidra.

Leden (měsíc tříkrálový) má 31 dní.

Polasky: Styczeň. Ilirsky: Sečanj. Slovinsky: Prosijniec. Rusky: Januar.

Den měsíce	Den vtémě	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrtiměsíce a počasi
			východ		západ		východ		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1		Nový rok Obř. p. S. Odilo op.	7 58	4 10	11 11	10 52					Prvá čtvrt dne 9 v pátek o 6 hod. 9 m. ráno. Úplněk dne 9 ve čtvrtek o 11 hod. 59 m. več. Posled. čtvrt 16. ve čtvrtek o 6. h. 10 m. več. Nový měsíc 24. v pátek o 8. h. 25 m. več.
2	Č.	S. Makarius op. Spiridion b.	7 57	4 11	11 37	11 57					
3	P.	† S. Genovefa, p. Anterus pp.	7 57	4 11	večer	ráno					
4	S.	S. Titus b. Rigobert b.	7 57	4 12	0 31	1 4					
Neděle 1. v roce Vstání z mrtvých (1. Jan. 2.)											
5		S. Telesfor pp. Simon Styl. p.	7 56	4 13	1 2	2 14					
6	P.	S. Melanias b.	7 56	4 15	1 39	3 26					
7	Ú.	S. Raimund Pen. Lucian m.	7 56	4 16	2 24	4 38					
8	St.	S. Severin op. Tbeofil m.	7 55	4 17	3 18	5 48					
9	Č.	S. Marcellin b. Julian m.	7 55	4 19	4 21	6 53					
10	P.	† S. Pavel poust. Agathon pp.	7 55	4 20	5 32	7 50					
11	S.	S. Hyginus pp. Honorata p.	7 54	4 21	6 48	8 39					
Neděle první po Zjev. Páně. Dvanáctitý Jozš v chrámě Jeruz. Luc. 2.											
12	N.	S. Arnošt b. Haštal b.	7 54	4 22	8 5	9 20					
13	P.	S. Veronika p. Leontius b.	7 53	4 24	9 21	9 54					
14	Ú.	S. Hilarius b. Felix m.	7 53	4 25	10 34	10 25					
15	St.	S. Maurus op. Maximus m.	7 52	4 27	11 44	10 54					
16	Č.	S. Marcellus pp. Priscilla m.	7 51	4 28	ráno	11 21					
17	P.	† S. Pavel poust. Agathon pp.	7 51	4 30	0 52	11 49					
18	S.	S. Priska p. m. Liberata p.	7 50	4 32	1 58	večer					
Neděle druhá po Zjev. Páně. O svatbě v Káně Galilejské. Jan. 2.											
19	N.	Slav. nejš. Jm. Jozš S. Marius	7 49	4 33	3 11	0 52					
20	P.	S. Fabian a Sebastian m.	7 48	4 34	4 0	1 28					
21	Ú.	S. Anežka p. m. Mainard pst.	7 47	4 36	4 55	2 9					
22	St.	S. Vincenc a Anastas m.	7 46	4 37	5 47	2 55					
23	Č.	Zasn. p. Marie S. Emerenciana	7 45	4 39	6 34	3 46					
24	P.	† S. Timotheus b. Babillas b.	7 44	4 40	7 15	4 41					
25	S.	Obrác. sv. Pavla S. Ananiáš k.	7 43	4 42	7 50	5 39					
Neděle třetí po Zjev. Páně. O uzdravení mládomařeho. Mat. 2.											
26	N.	S. Polykarp b. m. Paula vd.	7 42	4 44	8 21	6 39					
27	P.	S. Jan Zlat. uč. c. Avitus m.	7 41	4 45	8 49	7 41					
28	Ú.	S. Flavian m. Valerius b.	7 40	4 47	9 16	8 44					
29	St.	S. František Sal. b. Konstanc.	7 39	4 49	9 42	9 47					
30	Č.	S. Martina p. Hypolit m.	7 38	4 51	10 8	10 52					
31	P.	† S. Petr Nol. v. Julius kn.	7 36	4 52	10 34	11 59					

Prvá čtvrt dne 9 v pátek o 6 hod. 9 m. ráno.
Úplněk dne 9 ve čtvrtek o 11 hod. 59 m. več.
Posled. čtvrt 16. ve čtvrtek o 6. h. 10 m. več.
Nový měsíc 24. v pátek o 8. h. 25 m. več.

STUČKA

Děti Páně Bělo. Z počátku bude pašmouno, pak do polovice měsíce tásný sniž; po úplňku mírná zima; pak opět sniž a ku konce tuhá zima.

Únor (měsíc hromniční) má 28 dní.

Polsky: Luty. Nírsky: Velača. Slovinsky: Svečan. Rusky: Februar.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	S.	S. Ignát b. m. Efrém kn.	7	34	4	54	11	3	ráno	První čtvrt dne 1. v sobotu o 7 h. 22 m. več. Úplněk dne 8. v sobotu o 10. h. 42 m. ráno. Posled. čtvrt dne 15. v sobotu o 10 h. 23 m. r. Nový měsíc dne 23. v neděli o 3 h. 27 m. več.	
Neděle. Světa p. Zjev. Páně v. J. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28.											
2	P.	Osv. I. Marie S. Kornelius	7	33	4	56	11	36	1 8		
3	P.	S. Blažej b. m. Ansgar b.	7	32	4	57	večer	2	17		
4	Ú.	S. Ondřej Kors. Gilbert v.	7	30	5	59	1	2	3		26
5	St.	S. Hata p. m. Albin m.	7	29	5	0	1	59	4		32
6	Č.	S. Dorota p. m. Amand b.	7	27	5	2	3	5	5		32
7	P.	† S. Romuald op. Richard kr.	7	26	5	4	4	17	6		25
8	S.	S. Jan Mat. v. Emilian b.	7	24	5	5	5	34	7		11
Neděle. Sedmítisk. (Septuagesima). O účinných na věci. Mat. 20.											
9	S.	S. Apollonia p. m. Nicefor m.	7	23	5	7	6	52	7	49	
10	P.	S. Skolastika p. Silvan b.	7	21	5	9	8	9	8	22	
11	Ú.	S. Desider. b. Pam. mod J. Xta	7	19	5	10	9	24	8	52	
12	St.	S. Eulalia p. m. Gaudencius b.	7	16	5	12	10	36	9	22	
13	Č.	S. Benignus m. Kateřina Ric. p.	7	14	5	14	11	44	9	52	
14	P.	† S. Valentin m. Den úm. s. Cyr.	7	12	5	17	ráno	10	22		
15	S.	S. Faustina a Jovita m.	7	11	5	19	0	49	10	54	
Neděle. Tři pr. Devít. (Sexagesima). O rozsvácení kmenů. Luk.											
16	S.	S. Juliana m. Porfyrius v.	7	9	5	20	1	51	11	29	
17	P.	S. Theodul m. Donatus m.	7	7	5	22	2	49	večer		
18	Ú.	S. Simeon b. m. P. umuč. J. Kr.	7	5	5	24	3	43	0	52	
19	St.	S. Mansvet b. Gabinus m.	7	3	5	26	4	31	1	41	
20	Č.	S. Eucherius b. Nilus b.	7	1	5	27	5	13	2	34	
21	P.	† S. Servulus m. Fortunat m.	7	0	5	29	5	50	3	31	
22	S.	Síd. s. Petra S. Papias b.	6	58	5	30	6	23	4	31	
Ned. 2. pr. Devít. (Quinquagesima). Ježí uzdravuje slepého. Luk. 18.											
23	S.	S. Petr Dam. uč. Florencius m.	6	58	5	31	6	53	5	33	
24	P.	S. Matěj ap. Montan m.	6	57	5	33	7	20	6	36	
25	Ú.	S. Markéta Kort. Justus m.	6	55	5	34	7	46	7	40	
26	St.	Popel. stěsíl. Začíná v. půst	6	53	5	35	8	12	8	45	
27	Č.	† S. Alexander b. Diodor m.	6	61	5	37	8	38	9	51	
28	P.	S. Leander b. P. trn. k. J. K.	6	49	5	39	9	6	10	58	
29	S.	† S. Roman op. Rufin muč.	6	47	5	40	9	37	ráno		

Povážnost

*Dá-li Pán Bůh! V první polovici potrvá zima, a mezi tím i četné obumelice; v poslední čtvrti zima upustí, bude pozmourno, pak obloha, a ku konci častý déšť.

Březen (měsíc postní) má 31 dní.

Plosky : Marzec. Ilirsky : Ožujak. Slovinsky : Sušec. Rusky : Mart.

Den měsíce	Den vtémě.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti mě síce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
Neděle 1. postní. Invidenci. Pán Ježíš pokoušen od ďábla. Mat. 4.											
1	N	S. Albin b. Eudocia m.	6 46	5 41	10 13	0 6	První čtvrt dne 2. v pondělí o 6 h. 45 m. r. Úplněk dne 8. v neděli o 9 hod. 20 m. več. Posled. čtvrt dne 16. v pond. o 7 h. 35 m. več. Nový měsíc dne 24. o 8. h. 6 m. več. První čtvrt dne 31. o 1 h. 32 m. več.				
2	P.	†† S. Simplicius p. Herakl. m.	6 44	5 43	10 55	1 14					
3	Ú.	†† S. Kunhuta p. Tician b.	6 42	5 44	11 45	2 19					
4	St.	† Kazimír kr. Lucius pp.	6 40	5 46	večer	3 19					
5	Č.	†† S. Hadrian m. Gerazim	6 38	5 48	1 53	4 13					
6	P.	S. Bedřich. P. kop. a hr. J.	6 36	5 50	3 6	5 0					
7	S.	†† S. Tomáš Ak. Perpetua	6 34	5 51	4 22	5 41					
Neděle 2. postní. Mennikar. Průběh Claude Pána. Mat. 17.											
8	N	S. Jan z Boha v. Appolonius m.	6 32	5 52	5 39	6 17	První čtvrt dne 2. v pondělí o 6 h. 45 m. r. Úplněk dne 8. v neděli o 9 hod. 20 m. več. Posled. čtvrt dne 16. v pond. o 7 h. 35 m. več. Nový měsíc dne 24. o 8. h. 6 m. več. První čtvrt dne 31. o 1 h. 32 m. več.				
9	P.	†† S. Františka ř. vd. Pacian b.	6 30	5 54	6 56	6 49					
10	Ú.	†† 40 sv. muž. Krescencius m.	6 28	5 55	8 11	7 19					
11	St.	†† S. Kandidus m. Eulogius k.	6 25	5 57	9 23	7 48					
12	Č.	†† S. Rehoř v. uč. Theofanius	6 23	5 58	10 32	8 18					
13	P.	† S. Kristina m. Pam. plát. J.	6 21	6 0	11 37	8 50					
14	S.	†† S. Benedikt op. Filemon m.	6 19	6 1	ráno	9 25					
Neděle 3. postní. (Křehavna, Umla.) Ježíš vy mítal ďábelství. Luk. 11.											
15	N	S. Longinus m. Cyriakus m.	6 16	6 4	0 38	10 4	První čtvrt dne 2. v pondělí o 6 h. 45 m. r. Úplněk dne 8. v neděli o 9 hod. 20 m. več. Posled. čtvrt dne 16. v pond. o 7 h. 35 m. več. Nový měsíc dne 24. o 8. h. 6 m. več. První čtvrt dne 31. o 1 h. 32 m. več.				
16	P.	†† S. Heribert b. Dionysius m.	6 14	6 5	1 34	10 47					
17	Ú.	†† Bl. Jan Sark. Patricius b.	6 12	6 6	2 25	11 35					
18	St.	†† S. Eduard kr. Eukarpus	6 10	6 7	3 10	večer					
19	Č.	†† S. Josef p. P. Amancius j.	6 8	6 9	3 50	1 22					
20	P.	† S. Jachim ot. M. Pam. 5 ran J.	6 6	6 10	4 25	2 21					
21	S.	†† S. Benedikt op. Filemon m.	6 4	6 12	4 55	3 22					
Neděle 4. postní. (Křehavna, Umla.) Ježíš vy nasitil (sám) hladem. Jan. 5.											
22	N	S. Oktavian m. Benvenut b.	6 57	6 13	5 23	4 25	První čtvrt dne 2. v pondělí o 6 h. 45 m. r. Úplněk dne 8. v neděli o 9 hod. 20 m. več. Posled. čtvrt dne 16. v pond. o 7 h. 35 m. več. Nový měsíc dne 24. o 8. h. 6 m. več. První čtvrt dne 31. o 1 h. 32 m. več.				
23	P.	†† S. Frumencius Theodosia m.	6 55	6 15	5 49	5 29					
24	Ú.	†† S. Gabriel arch. Selenkus v.	5 53	6 16	6 15	6 34					
25	P.	†† S. Kvirin m.	5 51	6 18	6 41	7 41					
26	Č.	†† S. Emanuel m. Ludgér b.	5 49	6 19	7 9	8 50					
27	P.	† S. Rupert b. P. nejdr. krve J.	5 46	6 21	7 40	9 59					
28	S.	†† S. Guntrám kr. Kastor m.	5 44	6 22	8 15	11 7					
Neděle 5. postní. (Křehavna, Umla.) Ježíš vy nasitil (sám) hladem. Jan. 5.											
29	N	S. Eustasius op. Sekundus m.	5 46	6 24	8 55	ráno	První čtvrt dne 2. v pondělí o 6 h. 45 m. r. Úplněk dne 8. v neděli o 9 hod. 20 m. več. Posled. čtvrt dne 16. v pond. o 7 h. 35 m. več. Nový měsíc dne 24. o 8. h. 6 m. več. První čtvrt dne 31. o 1 h. 32 m. več.				
30	P.	†† S. Jan Klim. op. Regulus b.	5 44	6 25	2 42	0 12					
31	Ú.	†† S. Kornelia m. Balbina p.	5 42	6 27	10 37	1 22					

Duben (měsíc velikonoční) má 30 dní.

Polaky: Kwiecień. Ilirsky: Travanj. Slov.: Mali traven. Rusky: Aprelj.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasi
			východ		západ		východ		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	St.	†† S. Hugo b. Valerik op.	5	40	6	28	11	40	2	7	Úplněk dne 7. v 8 h. 23. m. ráno. Posled. čtvrt 14. v úterý o 11 h. 41 m. več. Nový měsíc dne 22. ve středu o 9 h. 26 m. več. První čtvrt dne 29. ve středu o 7 h. 24 m. več.
2	C.	†† S. František a P. Urban b.	5	38	6	30	večer	2	55		
3	P.	S. Rich. b. Slav. 7bol. p. M.	5	36	6	32	2	2	3	37	
4	S.	†† S. Isidor b. Zosimus poust.	5	34	6	33	3	17	4	14	
Dobrá noc!											
5	N.	S. Vincenc Fer. Irene p.	5	32	6	35	4	33	4	47	
6	P.	†† S. Celestin. Den úm. s. Meth.	5	30	6	36	5	48	5	17	
7	Ú.	†† S. Albert v. Herman v.	5	28	6	38	7	1	5	46	
8	St.	†† Dionysius b. Perpetuus m.	5	26	6	39	8	12	6	16	
9	C.	S. Marie Eg.	5	24	6	41	9	20	6	47	
10	P.	S. Ezechiel, pr.	5	21	6	43	10	24	7	20	
11	S.	S. Lev Velk. pp.	5	19	6	45	11	24	7	57	
Dobrá noc!											
12	P.	S. Julius p.	5	17	6	46	ráno	8	39		
13	Ú.	S. Hermeneg. kr.	5	15	6	47	0	18	9	25	
14	Ú.	S. Tiburc., Valerianus a Max.	5	13	6	48	1	5	10	15	
15	St.	S. Anastasia m. Maro m.	5	11	6	49	1	47	11	10	
16	C.	S. Kallistus m. Turibius b.	5	9	6	51	2	24	večer		
17	P.	† S. Anicet pp. Rudolf	5	7	6	52	2	26	1	8	
18	S.	S. Apollonius m. Eleutherius b.	5	5	6	53	3	25	2	11	
Dobrá noc!											
19	P.	S. Leo IX pp. Timon m.	5	3	6	55	3	52	3	15	
20	P.	S. Sulpicius m. Marcian kn.	5	1	6	56	4	18	4	20	
21	Ú.	S. Anselm b. Puricius m.	4	59	6	58	4	44	5	27	
22	St.	S. Soter a Kajus m.	4	58	6	59	5	11	6	36	
23	C.	S. Vojtěch b. m. Gerard m.	4	56	7	1	5	40	7	45	
24	P.	† S. Jitř m. Fidelis m.	4	54	7	3	6	13	8	55	
25	S.	S. Marek Ev. Anianus b.	4	52	7	5	6	52	10	4	
Dobrá noc!											
26	P.	S. Kletus a Marcellin m.	4	50	7	7	7	37	11	8	
27	P.	S. Peregrin v. Cita p.	4	48	7	9	8	30	ráno		
28	Ú.	Bl. Petr Kan. s. Vitalis m.	4	46	7	10	9	31	0	6	
29	St.	S. Petr Verons. m. Antonia p.	4	44	7	11	10	39	0	56	
30	C.	S. Kateřina Sen. p. Severus b.	4	42	7	12	11	50	1	39	

„Dě-li Pán Bůh: Po úplňku nastanou jasné a teplé dni; v poslední čtvrti počinouho dešť ano i sněh; po novém měsíci silné větry ku konci počasi krásné.“

Květen (měsíc Marianský) má 31 dní.

Polsky: Maj. Ilirsky: Svibanj. Slovinsky: Velki traven. Rusky: Maj.

Den měsíce	Denní věd.	Svátky a slavnosti církvevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasi
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	P.	† S. Filip a Jakub ap.	4	40	7	14	večer	2	16	Úplněk dne 6. ve středu o 7 h. 3 m. več. Posled. čtvrt dne 14. ve čtvt. o 6 h. 21 m. v. Nový měsíc dne 22. v pátek o 7 h. 42 m. r. Prvá čtvrt dne 29 v pátek o 0 h. 48 m. ráno.	
2	S.	S. Sigismund k. Athanasius b.	4	39	7	16	2	17	2		49
3		Nalez. sv. kříže. S. Alexander	4	38	7	17	3	30	3		19
4	P.	S. Florian m. Monika vd.	4	36	7	18	4	42	3		47
5	Ú.	S. Pius V. pp. Gothard b.	4	35	7	19	5	53	4		15
6	St.	S. Jan Damasc. Evodius b. m.	4	33	7	20	7	2	4		44
7	Č.	S. Stanislav b. m. Flavia m.	4	32	7	22	8	9	5		16
8	P.	† Zjev. s. Michala Akathius m.	4	30	7	23	9	11	5		52
9	S.	S. Řehoř Naz. b. Hermas m.	4	28	7	24	10	8	6		32
10	Ú.	S. Antonín b. Gord. Epimach.	4	26	7	26	10	59	7	16	
11	P.	S. Mameius b. František de H.	4	25	7	27	11	44	8	5	
12	Ú.	S. Nereus m. Pankrác m.	4	24	7	28	ráno	8	59		
13	St.	S. Servác b. Glyceria m.	4	22	7	30	0	23	9	56	
14	Č.	S. Bonifác m. Pachomius poust.	4	20	7	32	0	57	10	55	
15	P.	† S. Isidor roln. Zofia p.	4	18	7	34	1	57	11	55	
16	S.	S. Jan Nep. m. Ubald b.	4	17	7	35	1	54	večer		
17		S. Paskal B. v. Bruno b.	4	16	7	37	2	20	2	2	
18	P.	S. Venancius m. Erik k. m.	4	14	7	38	2	45	3	8	
19	Ú.	S. Ivo kn. Petr Celest.	4	13	7	39	3	11	4	16	
20	St.	S. Bernardín S. Asterius m.	4	12	7	41	3	39	5	26	
21		S. Fel. a Kant.	4	10	7	42	4	10	6	38	
22	P.	† S. Julia p. m. Rita vd.	4	9	7	43	4	46	7	49	
23	S.	S. Desiderius b. m. Florencius	4	8	7	44	5	29	8	57	
24		Sl. p. Marie. p. kř. S. Johanna	4	7	7	45	6	21	10	0	
25	P.	S. Řehoř VII. pp. Urban pp.	4	6	7	46	7	21	10	55	
26	Ú.	S. Filip Ner. v. Eleutherius m.	4	5	7	47	8	28	11	41	
27	St.	S. Magdalena de P. Jan I. pp.	4	4	7	48	9	40	ráno		
28	Č.	S. German b. Emilius m.	4	3	7	50	10	53	0	19	
29	P.	† S. Maximin b. Theodosia m.	4	2	7	51	večer	0	52		
30	S.	S. Ferdinand kr. Felix pp.	4	2	7	52	1	18	1	23	
31		S. Angela M. p.	4	1	7	53	2	30	1	52	

„Dá-li Pán Bůh“ Při kráscném počasi bude z počátku něco chladno, v úplňku houška a hojný déšť, k poslední čtvrti něco mrazivo, k novému světu teplo a sucho a v první čtvrti vydatný déšť.

Červen (měsíc Božího Těla) má 30 dní.

Polsky: Czerwiec. Ilirsky: Lipanj. Slovinsky: Rožnik. Rusky: Junij.

Den měsíce	Den v témd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí
			východ		západ		východ		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Pond.	S. Ivencius m.	4	0	7	55	3	41	2	20	Úplněk dne 3. v pátek o 8 hod. 4 m. ráno. Posled. čtvrt 13. v sobotu o 11 h. 20 m. ráno. Nový měsíc dne 21. v sobotu o 3 h. 50 m. več. První čtvrt dne 27. v sobotu o 6 h. 57 m. več.
2	Ú.	S. Marcellin Erasmus m.	3	59	7	56	4	50	2	48	
3	St.	S. Klotildis kr. Cecilius	3	59	7	57	5	57	3	17	
4	Č.	S. František K. Kvirin m.	3	58	7	58	7	0	3	50	
5	P.	S. Bonifac b. Derotheus	3	58	7	59	7	59	4	28	
6	S.	† S. Norbert b. Paulina	3	57	7	59	8	53	5	10	
7	P.	S. Robert	3	57	8	0	9	41	5	53	
8	P.	S. Medardus b. Sallustian v.	3	56	8	1	10	23	6	48	
9	Ú.	S. Primus a Felician m.	3	56	8	2	10	58	7	47	
10	St.	S. Markéta kr. Maurinus op.	3	55	8	2	11	29	8	42	
11	Ú.	S. Barnabáš ap.	3	55	8	3	11	57	9	43	
12	P.	† S. Jan z Fak. Basilides m.	3	55	8	4	ráno	10	45		
13	S.	S. Antonín Pad. Lucian m.	3	55	8	5	0	23	11	47	
14	P.	S. Basilius v. b. Kvinacian m.	3	55	8	5	0	48	večer		
15	P.	S. Vít, Modest a Krescencia m.	3	55	8	5	1	12	1	57	
16	Ú.	S. František Reg. v. Benno b.	2	55	8	6	1	38	3	5	
17	St.	S. Rainer v. Nikander m.	3	55	8	6	2	7	4	15	
18	Č.	S. Markus a Marcellian m.	3	55	8	6	2	41	5	26	
19	P.	† S. Juliana de F. Sl. srdce P. J.	3	55	8	6	3	21	6	37	
20	S.	S. Silverius pp. Florentina p.	3	55	8	7	4	8	7	44	
21	Ú.	Nejš. srdce P. Mar. S. Alois. v.	3	55	8	7	5	5	8	45	
22	P.	10tisíc sv. muž. S. Paulinus b.	3	55	8	7	6	11	9	37	
23	Ú.	S. Agrippina m. Felix m.	3	56	8	8	7	23	10	20	
24	St.	S. Jan Křest. Firminus m.	3	56	8	8	8	38	10	56	
25	Č.	S. Vilém op. Prosper b.	3	56	8	8	9	54	11	28	
26	P.	† S. Jan a Pavel m.	3	56	8	8	11	9	11	57	
27	S.	S. Ladislav král. Krescenc m.	2	57	8	8	večer	ráno			
28	P.	S. Leo II. pp. Serenus m.	3	57	8	8	1	32	0	25	
29	Ú.	S. Klotildis kr. Cecilius	3	58	8	8	2	40	0	53	
30	Ú.	Památka sv. Pavla. Lucina v.	3	58	8	8	3	47	1	21	

„Dá-li Pán Bůh!“ Až k úplňku bude deštivo a chladno, v poslední čtvrti po mívavém počasí bouře a krupobití; k první čtvrti se vyjasní a nastane parno.

Červenec (měsíc Cyrillomethodějský) má 31 dní.

Polsky: Lipiec. Ilirsky: Sarpn. Slovinsky: Mali Serpan. Rusky: Julji.

Den měsíce	Denní vědomí	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Št.	S. Theobald pat. Domician op.	3	58	8	8	4	51	1	52	Úplněk dne 4. v sobotu o 9 h. 46 m. večer. ☉ Poasled. čtvrt dne 13. v pond. o 1 h. 47 m. ráno. ☽ Nový měsíc dne 19. v neděli o 11 h. 3 m. več. ☽ První čtvrt dne 26. v neděli o 2 h. 58 m. več.
2	Č.	Navšt. P. Mar. Process. Martin	3	58	8	8	5	51	2	27	
3	P.	† S. Ireneus b. m. Heliodor b.	3	59	8	7	6	47	3	7	
4	Š.	S. Prokop op. Udalrik b.	4	0	8	7	7	37	3	52	
Ned. 5. po sv. Duchu. První den srpna. První den srpna. První den srpna.											
5	Š.	S. Cyrill. Methoděj	4	0	8	6	8	21	4	41	
6	P.	S. Dominika p. m. Romulus b.	4	1	8	6	8	59	5	35	
7	Ú.	S. Vilibald b. Odo b.	4	2	8	5	9	32	6	33	
8	St.	S. Alžběta král. Kilian b. m.	4	3	8	4	10	1	7	33	
9	Č.	S. Veronika J. p. Anatolia p.	4	4	8	3	10	27	8	34	
10	P.	† S. 7 bratří muž. Rufina m.	4	5	8	3	10	52	9	35	
11	S.	S. Pius I. pp. Pelagia m.	4	6	8	2	11	16	10	38	
Ned. 6. po sv. Duchu. První den srpna. První den srpna. První den srpna.											
12	Š.	S. Jan Kv. op. Nabor a Felix m.	4	7	8	2	11	41	11	42	
13	P.	S. Anaklet pp. Silas uč. op.	4	8	8	1	ráno	večer			
14	Ú.	S. Bonaventura b. Cyrus b.	4	9	8	1	0	8	1	55	
15	St.	S. Jindřich cis. Antiochus m.	4	10	8	0	0	38	3	4	
16	Č.	P. Marie Karmel. Faustus m.	4	11	7	59	1	13	4	14	
17	P.	† S. Aleš žebř. Marcellina p.	4	12	7	58	1	56	5	22	
18	S.	S. Kamil. de L. Synfor. a syn.	4	13	7	58	2	48	6	26	
Ned. 7. po sv. Duchu. První den srpna. První den srpna. První den srpna.											
19	Š.	S. Vincenc a Paula. Symmach.	4	14	7	56	3	49	7	23	
20	P.	S. Jeroným Emil. Markéta p.	4	15	7	55	4	58	8	12	
21	Ú.	S. Praxedes p. Daniel pror.	4	16	7	54	6	14	8	53	
22	Št.	S. Maří Majdalena Theofil m.	4	17	7	53	7	33	9	28	
23	Č.	S. Apollinař b. Libor b.	4	19	7	02	8	51	9	59	
24	P.	† S. Kristina m. Ursicinus b.	4	20	7	51	10	7	10	28	
25	S.	S. Jakub větší ap. Křištof m.	4	21	7	49	11	20	11	56	
Ned. 8. po sv. Duchu. První den srpna. První den srpna. První den srpna.											
26	Š.	S. Anna matka M. p. Olympius	4	22	7	48	0	31	11	25	
27	P.	S. Pantaleon m. Konstantin m.	4	24	7	46	1	39	11	56	
28	Ú.	S. Nazarius, Celsus a Viktor	4	25	7	45	2	44	ráno		
29	St.	S. Marta p. Felix, Simplicius	4	26	7	44	3	46	0	30	
30	Č.	S. Abdon a Sennen m.	4	28	7	43	4	43	1	8	
31	P.	† S. Ignát z Loj. Fabius m.	4	30	7	42	5	34	1	51	

Úplněk dne 4. v sobotu o 9 h. 46 m. večer.
 ☉ Poasled. čtvrt dne 13. v pond. o 1 h. 47 m. ráno.
 ☽ Nový měsíc dne 19. v neděli o 11 h. 3 m. več.
 ☽ První čtvrt dne 26. v neděli o 2 h. 58 m. več.

"Dá-li Pan Jáhli-Bray po omyšku bude bouřka, a více dle počasí a měnívo; k novému měsíci se vyjasní a jasné počasí přetrvá, až po první čtvrti opět ustátnou deštivé dni.

Srpen (měsíc poutnický) má 31 dní.

Polsky: Sierpień. Ilirsky: Kolovoz. Slov. Veliki Serpan. Rusky: August

Den měsíce	Den týd.	Svátky a slavnosti církvevní	Slunce				Měsíce				Čtvrť mě síce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	S.	S. Petr ap. v okov. 7 bratr. M.	4	31	7	40	6	20	2	39	
2	N.	S. Alfons Ljg. Sl. Porciunk.	4	32	7	39	7	0	3	31	
3	P.	Nalez. sv. Štěp. m. Lydia uč.	4	34	7	37	7	35	4	27	
4	Ú.	S. Dominik v. Perpetua m.	4	35	7	36	8	5	5	25	
5	St.	P. Marie sněžné. Osvald kr.	4	36	7	34	8	32	6	26	
6	Č.	Proměnění P. Jež. Sixtus pp.	4	38	7	33	8	57	7	28	
7	P.	† S. Kajetan v. Afra m.	4	39	7	31	9	21	8	30	
8	S.	S. Cyriak. Largus, Smaragd. m.	4	40	7	29	9	45	9	32	
Neděle											
9		S. Enidius b. m. Roman m.	4	42	7	27	10	10	10	35	
10	P.	S. Vavřinec m. Asteria m.	4	43	7	25	10	38	11	40	
11	Ú.	S. Tiburcius a Susanna m.	4	45	7	24	11	10	0	47	
12	St.	S. Klára p. Hilaria m.	4	46	7	23	11	48	1	55	
13	Č.	S. Hippolit a Kassian m.	4	47	7	22	ráno	3	2		
14	P.	S. Eusebius m. Athanasia v.	4	49	7	21	0	34	4	6	
15	S.	S. Alip.	4	50	7	19	1	26	5	5	
Neděle											
16		S. Rožus v. Hiacint v.	4	52	7	17	2	34	5	58	
17	P.	S. Liberat m. Eutychian m.	4	53	7	15	3	46	6	44	
18	Ú.	S. Agapit m. Helena cís.	4	54	7	13	5	4	7	23	
19	St.	S. Ludvík Tol. b. Agapius m.	4	56	7	11	6	24	7	57	
20	Č.	S. Bernard op. Filibert op.	4	58	7	9	7	43	8	27	
21	P.	† S. Johanna Ch. vd. Patern.	4	59	7	7	9	0	8	56	
22	S.	S. Timotheus a Hippolit mm.	5	1	7	5	10	15	9	26	
Neděle											
23		S. Filip Ben. Eleazar m.	5	2	7	1	11	26	9	57	
24	P.	S. Bartoloměj ap. Ptolomäus	5	3	6	59	večer	10	30		
25	Ú.	S. Ludvík kr. Genesis m.	5	5	6	57	1	38	11	7	
26	St.	S. Zefirin pp. Konstancius m.	5	6	6	55	2	37	11	49	
27	Č.	S. Josef Kalas. Rufus b. m.	5	8	6	53	3	31	ráno		
28	P.	† S. Augustin b. uč. Hermes m.	5	9	6	50	4	19	0	35	
29	S.	Stěti sv. Jana křt. Sabina m.	5	11	6	4	5	0	1	26	
Neděle											
30		S. Růžena	5	13	6	46	5	36	2	21	
31	P.	S. Raimund Non. Optatus b.	5	14	7	45	6	8	3	19	

Úplněk dne 3. v pondělí o h. 58 m. večer.
 Posled. čtvrť dne 11. v úterý o 1 h. 36 m. več.
 Nový měsíc 18. v úterý o 6 h. 18 m. ráno.
 První čtvrť 25. v úterý o 1 h. 53 m. ráno.

"Děti Pán Bůh!" Až do poslední čtvrti bude
 jasno; pak po velkém parnu částě bouře a dešť;
 po novém měsíci po více dní pošumorno; pak se
 vyjasní, a přijdou chladné noci.

Zaří (měsíc anjelský) má 30 dní.

Polsky: Wrzesień. Nizsky: Rujan. Slov. Kimovec. Rusky: September.

Den měsíce	Den týd.	Svátky a slavnosti církvní	Slunce				Měsíce				Čtvrti mě- síce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Ú.	S. Jiljí op. 12 bratru m.	5	16	6	44	6	36	4	19	<p>Úplněk dne 2. ve středu o 5 h. 4 m. ráno. Posled. čtvrt 9. ve středu o 11 h. 20 m. večer. Nový měsíc 16. ve středu o 2 h. 36 m. večer. První čtvrt 23. ve středu o 4 h. 28 m. večer.</p>
2	St.	S. Štěpán kr. Elpidius b.	5	18	6	42	7	1	5	20	
3	Č.	S. Serapia p. Mansvet b.	5	19	6	40	7	25	6	22	
4	P.	† S. Rozalia p. Kandida p.	5	21	6	38	7	49	7	25	
5	S.	S. Vavřinec Just. b. Bertinus	5	13	6	36	8	14	8	29	
6	Ú.	S. Zachariáš pror. Petronius	5	24	6	34	8	41	9	34	
7	P.	S. Regina p. m. Pamfilus b.	5	26	6	32	9	11	10	39	
8	Ú.	S. Adrian	5	27	6	30	9	46	11	45	
9	St.	S. Gorgonius m. Dorotheus m.	5	28	6	27	10	28	večer		
10	Č.	S. Mikolaš Fol. Pulcheria cís.	5	30	6	25	11	17	1	54	
11	P.	† S. Protus a Hiacint m.	5	31	6	23	ráno		2	54	
12	S.	S. Valerian m. Kvido v.	5	33	6	21	0	13	3	48	
13	Ú.	S. Ligorius	5	34	6	19	1	22	4	36	
14	P.	Pozdvížení sv. kříže. Maternus	5	36	6	17	2	36	5	17	
15	Ú.	S. Nikomedes m. Eutropia p.	5	37	6	14	3	54	5	52	
16	St.	S. Ludmila k. Eufemia m.	5	38	6	12	5	13	6	24	
17	Č.	S. Lambert b. Hildegardis	5	40	6	9	6	32	6	54	
18	P.	S. Josef Kup. Tomáš V.	5	41	6	7	7	50	7	23	
19	S.	†† S. Január b. Konstancia	5	43	6	5	9	5	7	54	
20	Ú.	S. Eustach a Theopist m.	5	44	6	2	10	17	8	27	
21	P.	S. Matouš ap. Jonáš pror.	5	46	6	0	11	25	9	3	
22	Ú.	S. Moric pl. m. Emeram b. m.	5	47	5	58	0	28	8	44	
23	St.	S. Linus pp. Thekla p. m.	5	48	5	56	1	24	10	29	
24	Č.	P. Marie od vykou. S. Jaromír	5	49	5	53	2	14	11	19	
25	P.	† S. Kleofáš uč. P. Cyprian b.	5	51	5	51	2	58	ráno		
26	S.	S. Justina m. Alban v.	5	53	5	49	3	36	0	13	
27	Ú.	S. Kosmas a Damian m.	5	55	5	47	4	9	1	10	
28	P.	S. Václav kn. č. Silvin b.	5	56	5	45	4	38	2	10	
29	Ú.	S. Michal arch. Herakleas m.	5	57	5	43	5	4	3	11	
30	St.	S. Jeroným uč. c. Honorius b.	5	59	5	41	5	29	4	13	

"Dá-li 'mu Bůh!" Po olupku chladné větry:
 pak se opět utpí. v novém měsíci bouřka, a po-
 tom časté deště, na to chladno, k první čtvrti pří-
 jemně, tepic počásí.

Říjen (měsíc posvěcení chrámů Páně) má 31 dní.

Polsky: Padziernik. Ilirsky: Listopad. Slov. Kolopersk. Rusky: Oktobr.

Den měsíce	Den v týdnu	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíc				Čtvrti měsíce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Č.	S. Remigius b. Notburga p.	6	0	5	39	5	54	5	16	<p>Úplněk dne 1. ve čtvrtek o 9 h. 4 m. več.</p> <p>Posled. čtvrt 9. v pátek o 7 h. 20 m. ráno.</p> <p>Nový měsíc 16. v pátek o 0 h. 8 m. ráno.</p> <p>Prva čtvrt 23. v pátek o 10 h. 49 m. ráno.</p> <p>Úplněk 31. v sobotu o 0 h. 12 m. več.</p>
2	P.	† S. Leodegar b. Gerinus m.	6	2	5	37	6	19	6	20	
3	S.	S. Ewald m. Hesichius v.	6	3	5	34	6	45	7	25	
Ned. 19. po sv. Duchu. Druhá neděle v říjnu. Mat. 18.											
4	P.	S. František	6	4	5	32	7	14	8	31	
5	P.	S. Placidus m. Flaviana p.	6	6	5	30	7	47	9	38	
6	Ú.	S. Bruno op. Magnus b.	6	7	5	28	8	25	10	45	
7	St.	S. Marek pp. August kn.	6	9	5	26	9	10	11	50	
8	Č.	S. Brigitta vd. Nestor m.	6	10	5	24	10	5	večer		
9	P.	† S. Diviš b. m. Guntér op.	6	12	5	22	11	8	1	44	
10	S.	S. František Borg. Gercon m.	6	13	5	20	ráno		2	31	
Ned. 20. po sv. Duchu. Třetí neděle v říjnu. Mat. 18.											
11	P.	Sl. Matěj. P. Marie. S. Andron.	6	15	5	18	0	18	3	12	
12	P.	S. Maximilian b. Valfrid b.	6	16	5	16	1	32	3	48	
13	Ú.	S. Eduard kr. Koloman m.	6	18	5	14	2	48	4	21	
14	St.	S. Kalixtus pp. Burkhard b.	6	20	5	12	4	5	4	51	
15	Č.	S. Terezia p. Aurelia m.	6	21	5	10	5	22	5	20	
16	P.	† S. Havel op. Florentin m.	6	23	5	8	5	39	5	50	
17	S.	S. Hedviga vd. Viktor b.	6	25	5	5	7	54	6	21	
Ned. 20. po sv. Duchu. 1. Ježíšova neděle. Mat. 18.											
18	N.	Sl. Posvěcení P. S. Lukáš	6	27	5	3	9	6	6	56	
19	P.	S. Petr z Alk. Akquilinus b.	6	28	5	1	10	13	7	36	
20	Ú.	S. Vendelin v. Irene m.	6	30	4	59	11	14	8	20	
21	St.	S. Voršila m. Hilarion op.	6	31	4	57	večer		9	9	
22	Č.	S. Kordula m. Salome vd.	6	33	4	56	0	55	10	2	
23	P.	† S. Jan Kapistr. v. Severin	6	34	4	54	1	36	10	59	
24	S.	S. Rafael Arch. Aretas m.	6	36	4	52	2	11	11	38	
Ned. 21. po sv. Duchu. Král Mladý po sv. duchovním sv. Mat. 18.											
25	N.	Sl. čistoty P. Marie. S. Křišpin	6	38	4	50	2	41	ráno		
26	P.	S. Evarist pp. Gaudiosus b.	6	39	4	48	3	8	0	59	
27	Ú.	S. Šabina m. Frumentius b.	6	41	4	46	3	33	2	1	
28	St.	S. Simon a Juda ap.	6	42	4	45	3	57	3	4	
29	Č.	S. Zenobius kn. Narcissus b.	6	44	4	43	4	22	4	8	
30	P.	† S. Marcellus. Klaudius m.	6	45	4	41	4	48	5	13	
31	S.	†† S. Wolfgang b. Lucilla p.	6	47	4	40	5	16	6	20	

Úplněk dne 1. ve čtvrtek o 9 h. 4 m. več.

Posled. čtvrt 9. v pátek o 7 h. 20 m. ráno.

Nový měsíc 16. v pátek o 0 h. 8 m. ráno.

Prva čtvrt 23. v pátek o 10 h. 49 m. ráno.

Úplněk 31. v sobotu o 0 h. 12 m. več.

KOVEDLIVOST.

Dát Pán Bůh! K úplňku mlhavé dny a mrazivé noci; o poslední čtvrti několik jasných dnů, pak počasí měnivě, mlhy, dešť až do první čtvrti; potom jasné dny a v noci tuhý mráz.

Listopad (měsíc všech Svatých) má 30 dní.

Polsky: Listopad. Ilirs.: Studenj. Slovinsky: Listopad. Rusky: Novembr.

Den měsíce	Den týdne	Svatky a slavnosti církevní.	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí
			východ		západ		východ		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
Ned. 22. v posledním po av. Duchu. O ohavnosti spustění Mat. 24.											
1	N	S. Václav b. S. Cesarius	6	49	4	38	5	47	7	28	Poased. čtvrt 7. v sobotu o 2 h. 53 m. večer. Nový měsíc 14. v sobotu o 0 h. 2 m. več. Prvá čtvrt 22. v neděli o 7 h. 53 m. ráno. Úplněk 30. v pondělí o 2 h. 7 m. ráno.
2	P.	Všech věr. dušiček S. Theodot.	6	50	4	36	6	23	8	36	
3	Ú.	S. Hubert b. Malachiáš b.	6	52	4	35	7	7	9	42	
4	St.	S. Karel Bor. b. Vitalis m.	6	54	4	33	8	0	10	44	
5	Č.	S. Emerich K. Zachariáš pr.	6	56	4	32	9	0	11	41	
6	P.	† S. Leonard v. Felix m.	6	57	4	30	10	6	večer		
7	S	S. Engelbert b. Vilibrord b.	6	58	4	28	11	17	1	14	
Ned. 23. v posledním po av. Duchu. O ohavnosti spustění Mat. 24.											
8	P.	S. Simplicius m. Bobumír b.	7	0	4	27	ráno	1	51		
9	P.	S. Theodor m. Agrippinus b.	7	2	4	26	0	32	2	23	
10	Ú.	S. Ondřej Avel. b. Tryfon m.	7	4	4	24	1	48	2	52	
11	St.	S. Martin b. Menas m.	7	6	4	23	3	3	3	20	
12	Č.	S. Martin pp. Kristin m.	7	8	4	21	4	18	3	48	
13	P.	† S. Stanislav Kostka. Brikius	7	10	4	20	5	32	4	18	
14	S.	S. Serapion m. Jukundus b.	7	11	4	19	6	45	4	51	
Ned. 24. v posledním po av. Duchu. O ohavnosti spustění Mat. 24.											
15	P.	S. Leopold věv. rak. Gertruda	7	13	4	18	7	54	5	28	
16	P.	S. Otmar op. Edmund b.	7	14	4	16	8	59	6	10	
17	Ú.	S. Rehoř divotv. Alfeus m.	7	15	4	15	9	58	6	57	
18	St.	S. Odo P. chrám. S. Pet. a Pavl.	7	16	4	14	10	50	7	49	
19	Č.	S. Alžběta kr. Poncianus b.	7	18	4	13	11	54	8	45	
20	P.	† S. Felix z Val. v. Agapius m	7	19	4	12	večer	9	44		
21	S.	Obětování P. Marie Kolumban	7	20	4	11	0	43	10	45	
Ned. 25. v posledním po av. Duchu. O ohavnosti spustění Mat. 24.											
22	P.	Sl. ochr. P. Marie S. Cecilia p.	7	22	4	10	1	11	11	46	
23	P.	S. Klement pp. Felicitas m.	7	23	4	9	1	36	ráno		
24	Ú.	S. Jan z Kříže. Chrysogonus m	7	25	4	8	2	0	0	48	
25	St.	S. Kateřina m. Erazim m.	7	26	4	7	2	1	1	51	
26	Č.	S. Petr Al. b. Konrad b.	7	28	4	7	2	2	2	55	
27	P.	† S. Virgilius b. Jozafat kr.	7	29	4	6	3	4	4	2	
28	S.	S. Sosthenes m. Štěpan m.	7	31	4	5	3	5	5	11	
Ned. 29. v posledním po av. Duchu. O ohavnosti spustění Mat. 24.											
29	P.	S. Saturnio m. Filomén m.	7	32	4	4	4	20	6	21	
30	P.	S. Ondřej ap. Trojan b.	7	33	4	4	6	1	7	30	

Povětrnosti.

„Dá-li Pán Bůh! V poslední čtvrti bude mnoho sněhu; pak deštěv dní a mrazivé noci, po novém měsíci jasno a chladné dny; k ouplňku mlhavo a deštivo.“

Prosinec (měsíc vánoční) má 31 dní.

Polaky: Grudzień. Ilirs.: Prosinec. Slovinsky: Gruden. Rusky: Decembr.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí
			východ		západ		východ		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Ú.	S. Eligius b. Natalia vd.	7	35	4	3	5	50	8	36	Poslod. čtvrt 6. v neděli o 10 h. 40 m. večer. Nový měsíc 14. v pondělí o 2 h. 40 m. ráno. Prvá čtvrt dne 22. v úterý o 4 h. 34 m. ráno. Úplněk dne 29. v úterý o 2 h. 54 m. ráno.
2	St.	†† S. Bibiana p. Aurelia m.	7	36	4	2	6	49	9	37	
3	Č.	S. František Xav. Hilaria m.	7	37	4	1	7	55	10	31	
4	P.	S. Barbara m. Petr Chrys.	7	39	4	0	9	6	11	16	
5	S.	S. Sabbas op. Potamia m.	7	41	4	0	10	21	11	54	
Ned. 2. adventní. Ty-li jsi ten, kterýž přišel má, Mat. 11.											
6	N.	S. Mikoláš b. Leoncia m.	7	42	4	0	11	37	0	27	
7	P.	S. Ambroš b. uč. c. Theodor	7	43	4	0	ráno	0	57		
8	Ú.	Napěječ M. P. M. S. Sofron.	7	44	3	59	0	51	1	25	
9	St.	†† S. Leokadia m. Valeria m.	7	45	3	59	2	3	1	52	
10	Č.	S. Melchiaš pp. Hermogenes m.	7	46	3	59	3	16	2	20	
11	P.	+ S. Damasus pp. Eutychius m.	7	47	3	59	4	29	2	51	
12	S.	S. Synesius m. Maxencius m.	7	48	3	59	5	39	3	25	
Ned. 3. adventní. Poslední slův z Jeruzaléma knězi k Janovi Jan 1.											
13	N.	S. Lucia p. m. Otilia p.	7	49	3	59	6	45	4	3	
14	P.	S. Spiridion b. Eutropia m.	7	50	3	59	7	46	4	47	
15	Ú.	S. Kristina m. Ireneus m.	7	51	4	0	8	41	5	38	
16	St.	+ S. Eusebius b. Albina m.	7	52	4	0	9	29	6	33	
17	Č.	S. Lazar b. Vivina p.	7	52	4	0	10	10	7	31	
18	P.	+ S. Gracian b. Basilian m.	7	53	4	0	10	44	8	31	
19	S.	†† S. Nemesius m. Fausta	7	54	4	1	11	13	9	32	
Ned. 4. adventní. Léta 11. (číslovci) Tiberia Luk. 3.											
20	N.	S. Amon m. Theofil m.	7	54	4	1	11	39	10	34	
21	P.	S. Tomáš ap. Festus m.	7	55	4	1	večer	11	37		
22	Ú.	S. Zeno m. Florus m.	7	55	4	1	0	27	ráno		
23	St.	†† S. Viktorie m. Kleomenes.	7	56	4	2	0	50	0	39	
24	Č.	+ Adam a Eva. Irmina. St. več.	7	56	4	2	1	15	1	42	
25	P.	Narození Páně. S. Anastasia	7	57	4	3	1	43	2	48	
26	S.	S. Sulpicius. S. Marinus m.	7	57	4	3	2	15	3	57	
Neděle 5. adventní. Na Janovi 11. a nový rok. Luk. 2.											
27	N.	Sv. Jan ap. Theofanes m.	7	57	4	4	2	52	5	7	
28	P.	Mladátek. S. Theofila m.	7	58	4	4	3	37	6	16	
29	Ú.	S. Tomáš kant. Honoratus m.	7	58	4	5	4	33	7	21	
30	St.	S. David kr. Rainer b.	7	58	4	6	5	38	8	19	
31	Č.	S. Silvester pp. Melania	7	58	4	7	6	50	9	10	

POVĚŘENOST.

*Děti Páně Bůha. Z počátku posmurno a mlhavo, po poslední čtvrti se vyjasní, a při státním jasném počasí zimní přibývá, v první čtvrti mnoho sněhu, na vánoce se vyjasní a tuhou zimou se tento rok skončí.

I. Přehled židovského kalendáře na rok 1868.

Dle počtu židovského 5628—5629.

Počet křesťan.	Počet židovský.	Počet křesťan.	Počet židovský.
27. pros.	1. Tebeth	20. července	1. Ab.
5. ledna	10. „	28. „	Půst spál. chrámu
25. „	1. Šebat	19. srpna	1. Elul
24. února	1. Adar	17. září	Nový rok 5628
7. března	Půst Esther	18. „	Druhý sv. novor.
8. „	Purim	20. „	Půst Gedaljeh
9. „	Sušan Purim	26. „	Slavnost smíření*
24. „	1. Nisan	1. října	Slav. pod zeleným*
7. dubna	Zač. svátk. velik. *	2. „	Druhý svátek*
8. „	Druhý svátek*	7. „	Slavnost palmová
13. „	Sedmý svátek*	8. „	Konec sl. pod zel.*
14. „	Konec sv. velik.*	9. „	Radost ze zákona
23. „	1. Ijar.	17. „	1. Marchešvan
10. května	Lag B'omer	15. listopadu	1. Kislev
22. „	1. Šivan	9. prosince	Posvěcení chrámu
27. „	Slavnost letnic*	15. „	1. Thebeth
28. „	Druhý svátek*	24. „	10. Půst obležení Jeruzalema.
21. června	1. Thamuz.		
7. července	Půst dobytí chrámu		

Poznámání. Slavnosti hvězdičkou * znamená se a židů přisně slaví.

II. Pohyblivé svátky na rok 1868.

Slavnost Jmena Ježíše 19. ledna.	Hod Boží svatodušní 31. května.
Neděle Devítník 9. února.	Nejsvětější Trojice 7. června.
Památka modlit. P. N. J. Ch. 11. února.	Hod Božího těla 11. června.
Památka umuč. P. J. Ch. 18. února.	Slavnost nejsv. Srdce. P. Ježíše 19. června.
Popeleční středa 26. února.	Slavnost předčistého srdce P. Marie 21. června.
Památka trnové koruny P. J. Ch. 28. února.	Slavnost sv. Anjelův strážných 30. srpna.
Neděle první postní 1. března.	Slavnost Jmena P. Marie 13. září.
Památka kopí a hřebů P. J. 6. března.	Slavnost růžencová 4. října.
„ plátna P. J. 13. března.	Slavnost mateřství bl. P. M. 11. října.
„ 5 ran P. J. 20. března.	Obecné posvěcení chrámu 18. října.
„ nejdražší krve P. J. Ch. 27. března.	Slavnost čistoty bl. P. M. 25. října.
Slavnost 7 bolestné P. M. 3. dubna.	Slavnost ochrany bl. P. M. 22. listop.
Neděle květná 5. dubna.	První neděle adventní 29. listop.
Zelený čtvrtek 9. dubna.	Masopust počínaje dne 7. ledna, trvá do 25. února.
Hod Boží velkonoční 12. dubna.	
Prosební dni 18., 19., 20. května.	
Na nebe vstoupení Páně 21. května.	

III. Dnové postní.

Dnové postní jsou v kalendáři našem pro úplnou jistotu znamenání *trojití znamenání*. Dnové *jedním černým křížkem* znamenání, jsou takové dnové postní, v kteréž každý kat. křesťan masitých pokrmů se zdržeti musí, ale více krát za den se nasítiti může. — Dnové *dvoujím černým křížkem* znamenání jsou rovněž dnové postní, na kteréž masitých pokrmů jísti se dovoluje, ale poroučí se Církvi svatou *jen jednou za den do syta se najísti*. — Dnové *červeným křížkem*

znamenání jsou nejpřísnější dnové postní, kdy se zachováti má *půst dokonalý*, kdy totiž povinno jest se zdržeti masitých pokrmů a spolu jen jednou za den se do syta najísti. *Spolu též připomínáme katolíkům důcese Brněnské, že nejdůst. Pan biskup náš oběžným listem ze 6. listopadu 1865 nejmilostivěji dovoliti ráčil, v rodinách nezaměstnaných k maštění a přípravě jídel i v postní dny užívati jakéhokoliv sádla.*

IV. Čtvero suchých čili kvatembrových dní.

1. Dne 4., 6. a 7. března.
2. Dne 3., 5. a 6. června.

3. Dne 16., 18. a 19. září.
4. Dne 16., 18. a 19. prosince.

V. Nedělní písmeny.

E. D.

VI. Posvátný čas velkonoční

trvá od čtvrté neděle postní až do slavnosti Nejsvětější Trojice.

V tomto posvátném čase povinován jest každý katolický křesťan, knězi k slyšení zpovědi ustanovenému ze všech hříchů svých skrou-

šeně a úplně se vyznati čili zpovídati, a nejsvětější svátost oltářní čistým srdcem a pravou pobožností přijmouti. Kdo nehodně přijímá, nevyplnil zákon církevní, a nového hříchu se dopustil.

VII. Znamení oběžnic čili bludic větších.

Jmeno.	Znamení.	Jmeno.	Znamení.
1. Dobropán (Mercurius)	♿	5. Královoc se 4 měs. (Jupiter)	♃
2. Krásopaní čili Lada (Venus)	♀	6. Hladolet s 8 měs. (Saturnus)	♄
3. Země s 1 měsícem (Tellus)	♁	7. Nebeštanka s 8 měs. (Uranus)	♅
4. Smrtonoš (Mars)	♂	8. Vodan (Neptun).	♆

Mimo tyto větší oběžnice jest mnoho jiných menších, podobajících se hvězdám 9. — 12. velikosti, to jest tak malými, ano zdánlivě nejmenšími hvězdám, které prostým okem, bez hvězdářských dalekohledů nejsou ani k spatření. Posud jich bylo 54 vypátráno, z nichž nemají všechny posud jména, aniž znamení, ba ani čas jejich oběhu není znám. Nazývají se Planetoidy.

VIII. Zatmění slunce a měsíce.

Roku 1868 budou dvě zatmění slunce, z nichž první případně dne 23. února mezi 4. a 6. hodinou odpoledne, u nás jen málo viditelné. Druhé zatmění slunce bude dne 18. srpna, jen ve východní Africe, v jižní Asii a v Australii viditelné.

Zatmění měsíce téhož roku nepřipadne žádné.

Roční časové.

Jaro	započne	20. března	o 8. hod.	50 min.	ráno.
Léto	"	21. června	" 5.	15 "	" "
Jeseň	"	22. září	" 7.	37 "	večer.
Zima	"	21. prosince	" 1.	34 "	" "

IX. Noremní dnové.

Posvátné doby (Tempus sacramentum), v nichžto po zákonu církevním zapovězeny jsou všeliké hlučné kratochvile, plesy čili bály, veřejné hudby čili muziky a tím podobné zábavy, jsou:

1. Doba adventní a svátky vánoční až do slavnosti svatých tří Králův.

2. Celý čtyřtydenní postní čas a týden velikonoční až do neděle průvodní.

3. O čtveru suchých čili kvatembrových dnech, jakož i v pátek a v sobotu po celý rok.

4. Ve svatvečer před hlavními svátky.

5. Na den sv. apoštolův našich Cyrilla a Methodia, k němuž jistě každý katolik v národě našem do-

brovolně přidá den úmrtí sv. Cyrilla, a na den úmrtí sv. Methodia, 6. dubna.

Plesy (bály), hudby (muziky), všeliké divadelní hry a všechny zábavy veřejné zakázány jsou též nejvyššími zákony císařskými:

1. Poslední 3 dni adventní, dne 22., 23. a 24. prosince.

2. Na Boží hod vánoční, dne 25. prosince.

3. Na středu popelečnou, dne 26. února.

4. Na slav. Zvěstov. P. Marie.

5. Po celý sv. týden před Velikonocí.

6. Na boží hod velikonoční.

7. Na boží hod svatodušní.

8. Na slavnost Božího Těla.

9. Na slav. Narození P. Marie.

X. Letopočet nové doby.

Rok 1868 po narození Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista jest rok mající 366 dní.

Rok tento jest:		Rok tento jest:	
Od stvoření světa	6033	Od bitvy na Bílé Hoře	248
Od potopy světa	4262	Od smrti císaře Josefa II.	76
Od založení Říma	2621	Od založení Rakouského mocnářství	64
Od narození Krista Pána	1868	Od nastoupení císaře Františka Josefa I. (dne 3. prosince 1848.)	20
Od zkázy Jeruzaléma	1799	Od uvedení jazyka českého do úřadů a do škol	20
Od císaře Konstantina	1562	Od založení Dědictví sv. Cyrilla a Methodia v Brně (na den sv. Víta 1850).	18
Od příchodu sv. Cyrilla a Methodia do krajin československých	1005		
Od založení Pražského arcibiskupství	524		
Od vynalezení Ameriky	376		

Nejnovější kolkové skály.

	Poplatek	Mimořádná přírůžka	Úhrnem
zlikr. zlikr. zlikr.	zlikr. zlikr. zlikr.	zlikr. zlikr. zlikr.	zlikr. zlikr. zlikr.
v rakous. čísle	v rakous. čísle	v rakous. čísle	v rakous. čísle

Skála I. na směnky

jezť nejsou později uplatně nežli v 6 měsících ode dne vydání

Až do 60 zlatých rak. čísla	4	1	6
Výše 60 až do 120 zl. r. č.	8	2	10
" 120 "	16	4	20
" 240 "	32	8	40
" 360 "	48	12	60
" 480 "	64	16	80
" 600 "	80	20	100
" 720 "	96	24	120
" 840 "	112	28	140
" 960 "	128	32	160
" 1080 "	144	36	180
" 1200 "	160	40	200
" 1320 "	176	44	220
" 1440 "	192	48	240
" 1560 "	208	52	260
" 1680 "	224	56	280
" 1800 "	240	60	300

Skála II. na dlužní úpis

s směnky, které jsou později splatné nežli v 6 měsících do dne vydání.

Až do 20 zlatých rak. čísla	6	2	7
Výše 20 až do 40 zl. r. č.	10	3	13
" 40 "	15	4	19
" 60 "	25	7	32
" 100 "	50	13	63
" 200 "	100	26	126
" 300 "	150	39	189
" 400 "	200	52	252
" 500 "	250	65	315
" 600 "	300	78	378
" 800 "	400	104	504
" 1000 "	500	130	630
" 1200 "	600	156	756
" 1400 "	700	182	882
" 1600 "	800	208	1008
" 1800 "	900	234	1134
" 2000 "	1000	260	1260
" 2400 "	1200	312	1512
" 2800 "	1400	364	1764
" 3200 "	1600	416	2016
" 3600 "	1800	468	2268
" 4000 "	2000	520	2520
" 4800 "	2400	624	3024
" 5600 "	2800	728	3528
" 6400 "	3200	832	4032
" 7200 "	3600	936	4536
" 8000 "	4000	1040	5040

Skála III.

pro smlouvy půjčovní, když dlužní úpisy zů na doručení, smlouvy služební, spočetnosti akciové, delší čas než 10 let trávající, prokvaldy komanditův, pro výhry loterní, důchody životní, smlouvy kupní a vyměňovací a. p.

	Poplatek	Mimořádná přírůžka	Úhrnem
přes	zlikr. zlikr. zlikr.	zlikr. zlikr. zlikr.	zlikr. zlikr. zlikr.
do	zlikr. zlikr. zlikr.	zlikr. zlikr. zlikr.	zlikr. zlikr. zlikr.
10 zl.	5	2	7
přes 10 "	10	3	13
" 20 "	20	4	24
" 30 "	30	7	37
" 40 "	40	10	50
" 50 "	50	13	63
" 60 "	60	16	76
" 70 "	70	19	89
" 80 "	80	22	102
" 90 "	90	25	115
" 100 "	100	28	128
" 150 "	150	42	192
" 200 "	200	56	256
" 250 "	250	70	320
" 300 "	300	84	384
" 350 "	350	98	448
" 400 "	400	112	512
" 450 "	450	126	576
" 500 "	500	140	640
" 550 "	550	154	704
" 600 "	600	168	768
" 650 "	650	182	832
" 700 "	700	196	896
" 750 "	750	210	960
" 800 "	800	224	1024
" 850 "	850	238	1088
" 900 "	900	252	1152
" 950 "	950	266	1216
" 1000 "	1000	280	1280
" 1100 "	1100	316	1416
" 1200 "	1200	352	1552
" 1300 "	1300	388	1688
" 1400 "	1400	424	1824
" 1500 "	1500	460	1960
" 1600 "	1600	496	2096
" 1700 "	1700	532	2232
" 1800 "	1800	568	2368
" 1900 "	1900	604	2504
" 2000 "	2000	640	2640

a tak dále z každých 1200 zl. o 1 zl. více, při čemž zbytek, číseli méně než 1200 zl. pokládá se za plnou sumu.

Ze sum přes 8000 zl. platiti se bude z každých 400 zlat. o 1 zlat. více s přírůžkou 25 kr., dohromady o 1 zl. 25 kr. více, při čemž zbytek, číseli méně 400 zl., pokládá se má za svou plnou.

Z více nežli 4000 zl. má se z každých 200 zl. zapravovati s mimořádnou přírůžkou o 1 zl. 25 kr. více, při čemž se má rest, číseli méně 200 zl., pokládáti za plné 200 zl.

Svatí patronové zemští,

jichžto památka slavně se koná v zemích našeho císařství Rakouského

Sv. Cyrill a Method, dne 5. července na Moravě.	Sv. Michael, dne 29. září v Haliči.
Sv. Jan Nepomucký, dne 16. května v Čechách.	Sv. Hedvika, dne 15. října ve Slezsku.
Sv. Václav, dne 28. září v Čechách.	Sv. Ladislav, dne 27. června v Sedmíhradsku.
Sv. Štěpán, dne 20. srpna v Uhřích.	Sv. Stanislav, dne 7. května v Haliči.
Sv. Eliáš, dne 20. července v Chorvátsku.	Sv. Leopold, dne 15. listopadu v Dol. Rakousku.
Sv. Jan Křtiteľ, dne 24. červ. v Slavonsku.	Sv. Florian, dne 4. května v H. Rakousku.
Sv. Jiljí, dne 1. září v Korutansku.	Sv. Marek, dne 25. dubna v Benátsku.
Sv. Jiří dne 23. dubna v Krajinsku.	Sv. Ruprecht, dne 14. září v Solnohradsku.
Sv. Josef, dne 19. března v Korutansku, v Krajinsku, v Pomoří, ve Štyraku a v Severním Tyrolsku.	Sv. Spiridion, dne 14. prosince v Dalmatsku.
	Sv. Virgil, dne 27. listopadu v Jižním Tyrolsku.
	Sv. Justus, dne 1. listop. v Terstě.

Nejvyšší císařský rod

panující v říši Rakouské.

J. ap. Veličenstvo František Josef I., z Boží milosti Císař Rakouský, král Uherský, Český, Lombardský, Benátský, Dalmatský, Chorvatský, Slavonský, Haličský, Vladimírský a Ilirský, markrabě Moravský atd. narodil se dne 18. srpna 1830, za plnoletého prohlášen dne 1. prosince 1848. Když byl Jeho strýc, císař P. Ferdinand I., dne 2. prosince 1848 v Olomouci korunou složil, a Jeho otec, arcivojvoda František Karel trůnu se odřekl, nastoupil vládu. — Choť císaře P. Alžběta, Amalia, Eugenia, dcera Jeho k. Výsosti Maxmiliána Josefa, vojvody v Bavořích, a Její k. Výsosti Ludovíky Vileminy, nar. 24. pros. 1837, zasnoubena ve Vídni dne 24. dubna 1854.

Děti Jeho Velič. císa. Pána.

Císa. Výsost, arcivévodkyně Gisela, naroz. dne 12. července 1856.

Rudolf, králevič, naroz. 21. srpna 1858.

Rodičové J. Velič. císa. Pána.

František Karel (Jos.) syn císaře Františka I. († 1835), narozen dne 7. pros. 1802. Choť jeho Zofie (Bedříska, Dorothea, Vilemína) dcera † krále Bavorského Maxmiliána Josefa, nar. 25. ledna 1805, zasnoubena dne 4. list. 1824.

Bratří Jeho Velič. císa. Pána.

Ferdinand (Maximilian, Jos.) nar. 6. července 1832, císař v Mexiku.

Karel Ludvík, nar. dne 30. července 1833.
 Ludvík (Josef, Anton, Viktor), nar. dne 3 května 1842.
 Bratr a sestra otce Jeho Velič. císaře Pána.
 Ferdinand I., Do brotivý, bývalý císař Rakouský, naroz. dne 18. dubna 1793. Zasnouben s Marií Annou, dcerou krále Sardinského, Viktora Emanuela, nar. dne 19. září 1803, zasnoubena ve Vídni dne 27. února 1831.
 Maria Klementina, narozena dne 1. března 1798, zasnoubena dne 18. července r. 1817 s král. princem obojí Sicílie, Leopoldem.

Výtah

příjmů a vydání při dědictví sv. Cyrilla a Methoděje od 1. ledna až do 31. prosince 1866.

Příjem:

1. Koncem roku 1865 zbylo:	65779 zl. 11 ⁵ / ₁₀ kr.
2. Přibylé jistiny (přistoupením nových údů a doplatků)	1959 n 60 n
3. Splacené jistiny	3060 n — n
4. Úroky	3846 n 73 ⁵ / ₁₀ n
5. Ztěžného za knihy	626 n 44 n
Summa	75271 zl. 89 kr.

Vydání:

1. Vydané úpisý	3040 zl. — kr.
2. Na nová díla: a) honoraru	482 n 31 n
b) za tisk	2656 n 50 n
c) za vazbu	894 n — n
3. Na daně	720 n — n
4. Provedené nedoplatky	477 n 75 n
5. Jiné výlohy	93 n 47 n
Summa	8364 zl. 3 kr.
Když se od příjmů	75271 n 89 n
odtahuje vydání	8364 n 3 n
Zbývá k dalšímu účtování	66907 zl. 86 kr.

Výkaz jmění.

1. Ve veřejných fondech	59420 zl. — kr.
2. U privatníků	1300 n — n
3. Na hotovosti	6187 n 86 n
Summa	66907 zl. 86 kr.

V Brně, dne 31. prosince 1866.

Ludvík Tidl,
revident.

Fr. Šušil,
starosta.

Fr. Maršovský,
pokladník.

Stanovy.

§. 1.

Účel dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Dědictví pečuje o zvelebení lidu Moravského, jakého náš čas požaduje; o zvedení všestranné, avšak na základě víry katolické, s vyloučením všeliké politiky.

§. 2.

Prostředky k dosažení účelu tohoto.

1. Spisování a vydávání kněh a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohledajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby a t. d. I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď stvrzování pravdy některé katolické, jižto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím knihy ve trojí řadě:

- Obširné životopisy svatých.
- Spisy poučné.
- Spisy zábavné.

Časopisy a všelijaké listy běžné — Organem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia jest „Hlas, časopis církevní.“*)

3. Předměty umělecké, k. p. obrazy, zeměvidy čili mapy atd.

§. 3.

Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, kněh, běžných, obrazů a t. d. budou se

*) Jelikož výborný tento katolický list všeliké zprávy stran Dědictví našeho přivádí, a na něj činně přeptávky zodpovídá, dobře by bylo, kdyby ho úřad společně podlé farních osad odbírali.

stávající zákony tiskové zevrubně zachovávatí.

§. 4.

Zřízení Dědictví.

1. Spoluúdem Dědictví státi se může každý, kdož za sebe jedenkrát za vždy položí 10 zl. 50 kr. r. č.

2. Kdo však témuž ústavu 105 zl. r. č. věnuje, považován bude za spoluzakladatele, a obdrží 4 výtisky věcí Dědictvím vydaných zdarma.

3. Kdo jednou na vždy dá 42 zl. r. č., bude téhož ústavu spoluúdem 1. třídy, a obdrží 3 výtisky. — Kdo 21 zl. r. č. dá, stane se spoluúdem 2. třídy, a obdrží dva výtisky. — Kdo 10 zl. 50 kr. r. č. položí, bude spoluúdem 3. třídy, a obdrží jeden výtisk zdarma.

Kdyby bylo zapotřebí druhého neb třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúové ji dostávati nebudou, nýbrž budou se prodávati ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

4. Řehole, děkanství (vikariaty), osady, kněhárny, školy, rodiny, spolky, bratrstva atd. vstupují dvojnásobným příspěvkem do spoluzakladatelství a v nadřechené třídě.

Spojí-li se pak manžel s manželkou svou v jeden toliko základ o 10 zl. 50 kr. r. č., vydávaj se jim knihy jen do úmrtí prvního z nich.

Aby úmrtí spoluúda přišlo ústavu tomuto ve známost, žádají se vel. pp. duchovní pastýřové, aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví, třebaš přímo poštou oznámili ráčili.

Podobné oznámení písemného zapotřebí jest, kdykoliv spoluúd některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, aneb se jinam přestěhoval.

Poznámání 1. Rodina se bere, pokud jméno se netrať. Dcery provdané, synů-li není, odbíratí budou knihy, pokud žijí; dítky pak jejich, jiné již jméno nesoucí, nemají již práva tohoto.

Poznámání 2. Polovice vkladu, totiž 5 zl. 25 kr. r. č. se nepřijímá.

5. Každému volno, doplněním vkladu u vyšší třídu postoupiti. Zaslé-li tudíž k. př. spoluúd 3. třídy k prvním 10 zl. 50 kr. r. č. opětně 10 zl. 50 kr. r. č., stane se spoluúdem 2. třídy, a tak dále.

Avšak spoluúdství postoupiti jinému nedovoluje se.

6. Každý přistupující račíž jméno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariat) a poslední počtu zevrubně udati.

7. Každý kněz, který jest údem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, béře na sebe povinnost, buď ve slavnost buď některý den v oktávě svatých apoštolů Cyrilla a Methodia každoročně sloužiti mái svatou za všecky živé i mrtvé spoluúdy dotčeného dědictví; a bude-li libo a možno, i jinou mái svatou za obrácení národův slovanských od jednoty církevní odloučených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúd co věrný katolík spolu konati neopomine.

8. Zemřel, za které někdo vkladek k Dědictví učinil, tak jako ti, jižto na smrtelné posteli nejméně 10 zl. 50 kr. r. č. za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí v předešlém (7.) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vkladek učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu — ovšem nejméně 10 zl. 50 kr. r. č. — po jednom výtiisku dostávati má.

9. Správu Dědictví sv. Cyrilla

a Methodia vede výbor setávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízku přebývají.

10. U jiných osob a úradů zastupuje Dědictví sv. Cyrilla a Methodia starosta, a jeho zaměstnání jeden z jednatelů.

11. Výbor scházívá se čtvrtletně, a k vyzvání starostovu i častěji v Brně, aby, čeho zapotřebí v poradu bral, a většinou hlasů přítomných výborníkův o nálezech pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo, počet údův svých odcházejících doplniti nebo i rozannožiti, avšak ne jinak než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

12. Každý spoluúd Dědictví má právo, písemně návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu bráti a dle nich pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

13. Ve sporech z poměrů spolkového snad vzniklých, odvolává se k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhovění k příslušícím c. k. úradům.

14. Kdo témuž Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží k výslovné žádosti honorár podlé výbornosti, obáirnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor úsudek pronese.

§. 5.

Rezesilání kněh a výtvorův uměleckých.

O rezesilání kněh, spisův a jiných předmětův Dědictvím vydaných postará se výbor. Každý přistupující k Dědictví račíž ihned oznámiti, jakou cestou se mu knihy mají poslati, aneb v kterém poblížkém kněhkupectví je sobě bráti zamýšl.

Poznámání 1. Pravidlem u věci této ostane, co na listku tištěno jest, že na pouká-

zání listku svého každý spolu-
luď v hlavní komisi u pana
Antonína Nitsche, knihkup-
ce v Brně, Rivnáče v Praze a
Grosse v Olomouci knihy sobě
vybíratí má. Kdyby však chtěl
poštou knihy své dostati, ra-
čičž se obrátiti frankovaným
listem na jmenované knihku-
pectví.

Poznamenání 2. Vše velké dopisy
v záležitostech Dědictví sv. Cy-
rilla a Methoděje buďtež po-
sílány pod adresou na Fr.
Sušila, starostu Dědictví, pro-
fesoru bohosloví; zásilky pe-
něž pak buďtež činěny v
listech frankovaných pod
adressou:

Pokladnictví sv. Cyrilla a Methoděje

z Brně (Dörrnrosł číslo 2).

Poznamenání 3. Žádají se
všickni, kteří buďtež Dě-
dictví druhou polovici
vkladu svého, aneb Seb.

Kubínkovi jiné peníze pro
Dědictví sv. Cyrilla a
Meth. dluží, aby peníze
tyto též pod adressou výše
uvedenou zaplatit sobě
neobtěžovali a v té i v ja-
kémkoliv záležitosti Dědic-
tví se týkající vždy číslo
svého diplomu udali.

§. 6.

Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se pone-
chává nahlédati v jednání spolku,
bdíti nad zachováním nařízení u
propůjčeném potvrzení daných, aneb
všeobecnými předpisy stanovených,
a uzná-li za potřebu, přidati spolku
od příslušného úřadu určeného ci-
sařského komisara.

2. Kdyby se spolek rozejíti
měl, rozhodne výbor o jmění v
duchu Dědictví sv. Cyrilla a Me-
thodia, a podá o tom předběžnou
zprávu vysokému c. k. místodří-
telství, a svému P. T. nejdůstoj-
nějšímu p. biskupovi.

Řídící výbor.

Dr. th. *František Sušil*, rytíř rusk. řádu sv. Anny II. třídy, čest-
ný kanovník, prof. theol. v Brně, starosta. — *Frant. Maršovský*,
ředitel v ústavu pro hluchoněmé v Brně, pokladník. — *Jan Kř. Voj-
těch*, prof. mramovědy v Brně, jednatel. — *Beneš*, děkan v Pítleboře.
— Dr. *Jan Evang. Bílý*, farář v Předklášteří Tišnovském. — Dr. fil.
Josef Chmelíček, profesor pastorálky v Brně. — *Jan Faborský*, farář
v Pohořelcích. — *Bedřich Geissler*, skutečný konsistoriální rada,
farář v Telnici. — *Tomáš Hájek*, farář v Kurovicích. — Dr. theol.
František Hošek, vychovatel. — *Jan Janoušek*, titul. konsist. rada, dě-
kan a farář v Třebíči. — *Karel Kandus*, čestný kanovník Mikulovský,
kons. rada, děkan a farář v Cvrčovicích. — *Guntér Kalivoda*, prelá-
t a opat v Rajhradě. — *Pavel Krížkovský*, kněz řádu sv. Augustina
v Starém Brně. — *Beneš Method Kulda*, tit. kons. rada, vikář a farář
na Chlumě. — *Eduard Karlík*, kanovník v Mikulově. — *Cyprian
Lelek*, farář ve Vodce v Prusku. — *Peregrin Obdržálek*, kaplan
v Pustoměři. — *František Poimon*, ředitel hlavní školy ve Slav-
kově. — *Em. hrabě Pötting*, kanovník Olomúcký, děkan a farář ve
Svábenicích — *Jak. Procházka*, duchovní správce v klášteře Voršuli.

nek v Brně. — *Matěj Procházka*, tit. kons. rada, gymnas. prof. v Brně. — *Jiří Slota*, farář na Slovensku. — *Jan Soukop*, farář v Doubravici. — *Eduard Stuchlý*, titul. konsist. rada, děkan a farář v Nosislavě. — *Bedřich krabě Sylva-Taroucca*, kněz církevní. — *Tomaš Šimbera*, farář v Komině. — *Arnošt Šírek*, prelát a opat v Nové Říši. — Dr. fil. *Frant. Škorpík*, tit. kons. rada, děkan a farář v Kučerově. — *Karel Šmidek*, gymnas. prof. v Brně, redaktor církev. časopisu „Hlas.“ — *Ant. Šubert*, arcibisk. pražský notář, farář v Lulči. — *Robert Šuderla*, skut. kons. rada děkan a farář v Modřicích. — *Josef Šum*, děkan v Opavě. — *Josef Těšík*, tit. kons. rada, farář v Telči, bývalý c. k. školní rada. — *Ludvík Tidl*, čestný kanovník, arcikněz, děkan a farář v Šatavě. — *Ignát Vurm*, vikář v Olomouci, poslanec zemský. — *Jos. Vykydal*, farář na Velehradě. — *Frant. Věber*, farář v Miloticích, poslanec zemský. — Dr. th. *František Zeibert*, prof. církv. dějepisu a kan. práva v Brně.

Seznam zemřelých údův dědictví sv. Cyrilla a Metoděje, pokud oznámeni byli.*)

Z arcibiskupství Olomouckého.

9387. Mudrák Frant., čtvrtník z Hostětína.	7209. Komárek Simeon, domkář z Kunovic.
1482. Sekanina Anna, služebná z Bejstrošic.	9357. Mayerová Anna, vdova z Kunovic.
2172. Müller Frant., výměnkář z Nedvězí.	11858. Botlík Vavřinec, domkář z Kunovic.
2854. Cekovský Tom., výměn. z Bejstrošic.	12823. Horašek Jan, podsedník z Kunovic.
3853. Pospíšil Jan, domkář z Bejstrošic.	8319. Zavřel-ova Kateřina, vdova z Kaštic.
3854. Štěpánek Fr., pololáník z Bejstrošic.	11778. Dohuálík Frant., domkář v Kašticích.
4966. Coufal Lukáš, výměnkář z Nedvězí.	11780. Gamas-ova Anna, vdova v Kroměříži.
5473. Ožava Maria Anna, výměnkářka ze Žerávek.	7184. Soukenikova Kateřina v Nivnici.
7121. Vyzdalský Antonia, vdova z Holice.	6906. Brančík Fab., 1/2ník z Strabenečel.
12125. Hryniščin Alex., domkář v Hluku.	1571. Píštělák Valentin, čtvrtník z Nesovic.
12885. Kyral Karel, kupec v Chudobíně.	2368. Veselá Barbora z Nesovic.
2157. Kratochvíl Václav, 1/2ník z Rozstání.	1756. Vp. Martin Zdra, farář v Pustoměři.
9806. Růžička Jak., 1/2ník v Chvalkovicích.	2910. Ryšankova Rosa., vým. v Pustoměři.
12895. Lossmanova Anna, vdova učitelská v Chvalkovicích.	3922. Loničkova Frant. vým. v Pustoměři.
5301. Březovský Jan, čtvrtník v Petrově.	4038. Suchankova Anna v Pustoměři.
2202. Pecháčková Vincencia s Mlinek.	4246. Sedláčková Barbora, vým. z Podivie.
1720. Čigoš Josefa v Boršicích.	5321. Raclavský Josef, výměn. v Drysicích.
5580. Švec-ova Christina v Tupesích.	6779. Spisár Frant., 1/2ník z Něm. Prus.
8669. Netopilova Perpet., sedlka z Starévsí.	7679. Kojalkova Vero., výměn. v Drysicích.
13046. Kastinger Ignát, měšán v Bzenci.	9649. Sordán Libor, 1/2ník z Něm. Prus.
5462. Malíčková Maria z Pňaslavic.	10561. Jurankova Majd., výměn. v Drysicích.
	9187. Slováčková Vikt., vdova z Bochoře.
	10400. Kubík Petr, výměnkář z Bochoře.
	9706. Sošek František, výměnkář z Králíc.
	2919. Střelák Anna, chalupnice z Králíc.

*) Uctívě se žádají p. t. duchovní správcové, by ve své farnosti zemřelé spoludůdy dědictví aspoň ku konci každého roku oznámili a vždy také číslo diplomu připsati si neobtěžovali.

5870. Nevrla Antonia z Králíc.
 5679. Malovaný Frant., $\frac{1}{2}$ láník z Králíc.
 5675. Dokoupil Josef, $\frac{1}{2}$ láník z Králíc.
 5445. Pfkryl Josef, výměnkář z Vittonic.
 — Dvořáček Florian, $\frac{1}{2}$ láník z Hrubčic.
 — Přemyslovsky Maria z Bedihoště.
 — Hasník Dom., familiant z Ottonovic.

Z biskupství Brněnského.

9995. Šandera Frant., domkář v Lukách.
 6288. Hamža Teodor, kupec v Lukách.
 2048. Forman Frant., krejčí z Maršovic.
 6598. Kleveta A., měšť. dcera v Boskovcích.
 9822. Jakvidova Vikt., vdova z Kamenice.
 12638. Stražnický Eleonora v Předklášteří.
 1900. Musilova Kateřina z Rychtářova.
 1598. Vysoudilo Johanna v Brně.
 11613. Hruza Frant., $\frac{1}{2}$ láník v Snovídkách.
 11638. Zeman Jan, rolník v Šardíčkách.
 665. Kreizel Pav., kovář. mistr v Slavkově.
 1605. Kučera Jan, $\frac{1}{4}$ ník v Archlebově.
 11162. Šebesta Jan, $\frac{1}{2}$ l. v Hostěradkách.
 9182. Vyleta Jan, $\frac{1}{4}$ ník v Stražovicích.
 11161. Prokop Luk., chal. v Hostěradkách.
 1219. Šanca Jan, listonoš v Brně.
 319. Nesval Matouš, mistr zámečnický v Jedovnicích.
 764. Straita Jakuba, domkáře v Jedovnicích vymřelý rod.
 8124. Ludvík Jakub, pololáník z Bihavovic.
 4049. Trávníček Ond., polol. z Morav. Prus.
 4532. Kovář Ignát, $\frac{1}{2}$ láník z Bihavovic.
 4983. Zeibert Frant., soukenník v Třebíči.
 1656. Soukalova Eleonora z Hunkovic.
 1859. Chmelíkova Rosina z Přisnotic.
 6902. Albrecht Frant., $\frac{1}{2}$ l. v Lelekovicích.
 11262. Fortelný Fr., sed. mistr v Kamenici.
 1884. Vlček Mart., hrnčíř. mistr v Jemnici.
 2251. Šperka Elišběta, občanka z Lisovic.
 11024. Frimmla Antonia z Bohdalic.
 8395. Rotterova Josefa v Kněrově.
 629. Kořář Jan, mistr kovář. v Letošově.
 4315. Hever Jak., kovář v Čermákovicích.
 9083. Staněk František, učitel v Šakvicích.
 4318. Bystrý Václ., $\frac{1}{2}$ l. syn v Petrovicích.
 8071. Poláček Vav., výměn. ve Velaticích.
 4306. Slavík Matěj, celoláník v Dalešicích.
 2770. Kotásek Jan, hospod. drab v Rožinském dvoře.
 2907. Blažek Štěpán, $\frac{1}{4}$ ník v Hovoranech.
 5288. Ivičič Vendelín, $\frac{1}{4}$ ník v Hovoranech.
 8421. Soldan Jan, $\frac{1}{2}$ ník v Hovoranech.
 1274. Buček Jan, $\frac{1}{4}$ ník ve Vytovicích.
 6895. Toman Jak., podsed. v Hšovranech.
 5582. Pospíšil Jan, $\frac{1}{2}$ láník ve Vážanech.
 9969. Tomanova Krist., vdova ve Vytovicích.
 10451. Koudelkova Hel., vým. ve Vážanech.
 10627. Hájek Antonín, domkář z Blhovic.
 87. Kachlík Jakub, rolník v Komiňě.
 4615. Vašíček Jak., výměn. v Třebenicích.
 5043. Pochopova Maria z Kaln.
 873. Julinek Jan, $\frac{1}{4}$ ník v Podbřezicích.

1785. Peliškova Josefa z Podbřezic.
 2689. Vystavěl Jan, $\frac{3}{4}$ ník z Podbřezic.
 82. Krejčí Filipp, $\frac{3}{4}$ ník z Drážovic.
 7878. Kieswetter Františka v Bohonově.
 8807. Dřevěný Jan, kovář v Nezlovicích.
 5246. Kosikova Kateřina v Bošovcích.
 5500. Hradský Josef, čtvrtník v Bosovicích.
 3723. Malek Josef, domkář v Jevišovicích.
 6171. Suchá Anna, vdova v Jevišovicích.
 7627. Svoboda Anežka, vdova v Dačicích.
 6218. Zezulka Genovefa, vdova v Grumvíři.
 5206. Zmrzlý Antonín v Sokolnicích.
 13011. Sečka Josef, domkář v Hodoníně.
 429. Němčanský Jan, $\frac{1}{4}$ ník v Hodějicích.
 735. Svoboda Josef, čtvrtník v Babicích.
 1210. Oldrážek Frant., měřtan v Slavkově.
 2366. Hladuvka Frant., chal. v Šitbořicích.
 2473. Valčík Martin, $\frac{1}{2}$ l. v Šitbořicích.
 2932. Holomkova Františka v Hodějicích.
 3092. Procházka Mart., domk. ve Slavkově.
 6322. Vozdecký František v Šitbořicích.
 6245. Vlasáková Vero., $\frac{1}{4}$ nice v Šitbořicích.
 6924. Tihlařík Josef, $\frac{1}{4}$ ník v Šitbořicích.
 6928. Stehlik Jan, $\frac{1}{4}$ ník v Šitbořicích.
 6932. Keler Frant., kovář v Šitbořicích.
 9394. Fristrové Kateřina, rod. v Slavkově.
 10-30. Švarc Jan, chalupník v Hodějicích.
 1249. Gale Pavel, chalupník ve Velaticích.
 5397. Bochdalkova Fr., vdova v Lovčicích.
 12911. Obrovský Františka z Šebětína.
 7566. Vp. Šorčík Jan, kaplan v Brně.
 13074. Macháčkova Anna, vdova v Brňanech.

Arcibiskupství Pražské.

4836. Klir Maximilian ze Strašic.
 9705. Důstojný pan Václav Kralich, děkan Poděbradský.

Biskupství Budějovické.

961. Důstojný pan Felix František, biskupský uotář v Bechyni.
 4848. Blaha Václav v Lnářích.

Z biskupství Královhradeckého.

3511. Machova Rozalia v Hartmanicích.
 5333. Opršalova Teresie z Rohožně.
 9181. Kopecká Kateřina z Předměstí.
 11248. Fričova Františka Emilia, sestra 3. řádu sv. Františka v Osonicích.
 6457. Plíštil Jan, chalupník ze Skalky.
 6458. Švarc Václav, obyvatel z Chabor.
 7040. Mojžíškova Bar., nájem. v Běl. Uvjezdě.
 5456. Vp. Josef Bronk, farář v Čechách.

Z biskupství Ostrřihomského.

3549. Vel. p. Michal Keller, farář Bankeský.
 12769. Vel. p. Vachaja Lad., kaplan v Búr.
 12884. Žák Michal, hospod. obci Straža.
 10600. Ctihodný p. Chmel Sylvan, bratr řádu sv. Františka v Provincii Marianské.

Odpočinutí lehké dej jim Pane, a světlo věčné ať jim svítí. Amen.

Jindřich Zdík, biskup Moravy.

I. Jindřich Zdík volený za biskupa posvěcuje nový chrám stoličný sv. Václava v Olomouci.

Jedno z nejméně známých biskupů na stolici sv. Metoda byl beze sporu *Jindřich Zdík*, zaujímaje stolicí tu od r. 1126—1150. Bylťe syn slavného dějepisce českomoravského *Kosmasa* a jeho zbožné manželky *Božetěchy*. Den a rok jeho narození nedá se více určití, pravdě však podobno, že se to událo r. 1093 tedy dlouho před tím, nežli otec jeho po smrti manželky své v stav duchovní stoupil a pro svou nevšední učenost a příkladnou zbožnost i na kněžství posvěcen byl (r. 1098). Jakož pak otec sám velikou učeností a pobožností vynikal, tak se postaral o podobné vzdělání a zušlechťení svého syna *Jindřicha Zdíka*. O jeho mládí sám poznamenal otec ve své kronice českomoravské, že syn jeho *Zdik* l. 1123 v březnu podnikl pout do Jerusalema s vládkou *Dlugomilem*, s *Humprechtem Gilbertem* a s domácím sluhou (snad zbrojnošem) *Bertoldem*. Ze zvědavý a chápavý duch jeho na cestě té znamenitými vědomostmi se obohatil a že pobožná mysl jeho na posvátné půdě nejdražší krví *Spasitelovou* pokropené ukojení všech zbožných tužeb svých došla, netřeba připomínati. Když pak se z Jerusalema do vlasti vracel, bylo mu hořké ztráty dvou průvodců *želeti*, nebo *Dlugomil* a *Bertold* na zpátečnou cestu umřeli.

R. 1126 uprázdněna jest úmrtím *Jana II. stolice sv. Metoda* v Olomouci. Biskup tento byl sobě velikých zásluh o stolec ten dobyl, an stavění nynějšího chrámu sv. *Václava* v Olomouci započal, založení kláštera *Opatovického* v Čechách a *Hradištského* na Moravě podporoval a biskupství Olomuckému krásný statek *Kroměřížský* zjednal, k čemuž kníže český *Soběslav* ještě

velký obvod lesný „*Lubač* či *Liběč*“ (od *Oslavy* na *Moravě* až k říčce *Palavě* v *Čáslavsku* se tábnoucí) daroval. Jednalo se o to, aby na místo zvěčného velmi zasloužilého biskupa *Jana* dosazen byl důstojný nástupce. *Zraky* panujícího tehdejší knížete českého *Soběslava* utkvěly vším právem na *Zdikovi*, ušlechtilém synovi *Kosmasově*. Jsa asi v 33 letech věku svého byl od svého metropolitě *Mohuckého Adalberta* dne 3. října (v 18 neděli po sv. *Duchu*) v kostele sv. *Cyriaka* ve *Vormuau* na biskupství posvěcen. Zde přijal místo světského jména svého „*Zdik*“ jméno církevní „*Jindřich*“, ačkoli i napotom pro lepší jeho rozeznávání od jiných *Jindřichů* vždy také světské jméno jeho „*Zdik*“ (od statku *Zdice* vzaté) připomínáno.

Podle úmluvy *Vormušské* (r. 1122) bylo *Zdikovi* v šesti měsících o to se postarati, aby od krále *Německého* obdržel regály t. j. zeměpanská práva. Právě tehdeží, když *Jindřich Zdík* dotčených práv obdržel, z *Němce* *Čechami* se vracel do *Moravy*, vyzván byl s přivolením *Pražského biskupa Menharta* od knížete *Soběslava*, aby posvětil prastarou od panujícího českého knížete tehdeží obnovenou kaplu sv. *Jíří* na krásném okrouhlém vrchu *Řápu*, o němž pověst praví, že prarotec *Čech* přišel přes tři řeky do země této, na tom vrchu se zastavil a krásou krajiny okolní pohnut, ji svému lidu za obydlí vykázal. Že biskup *Pražský Menhart* moravskému biskupovi tento čestný výkon vysvěcení kaply na dotčeném vrchu postoupil, svědčí o velmi přátelském poměru mezi oběma, a že panující kníže *Soběslav Jindřicha Zdíka* k tomu vyzval, svědčí též o veliké úctě a důvěře, kterouž kníže k němu

choval. Až podnes ozdobuje kaple sv. Jiří dotčenou hůru Říp.

V Olomouci, hlavním to sídle biskupa Moravského, prohlídal Jindřich Zdik především k tomu, aby se v stavbě kostela sv. Václava, pod jeho předchůdcem započaté, horlivě pokračovalo. V této snaze podporoval horlivého biskupa údělný kníže Olomoucký, Václav, muž to velmi ušlechtilý, bohomyšlný, mírumilovný ač i udatný, otec vdov a sirotků, přítel kněží, horlivý šfítel cíti a slávy Boží, jehož rozkoš bylo, Bohu stavěti chrámy. Pobožný kníže tento nebral žádného účastenství v piklech, jež kuli údělná knížata Brněnský a Znojenský ku svržení nadvlády Soběslavovy, chtíce sami na stolec panujícího vévody se posaditi. Václav věren Soběslavovi, obracel raději zřetel k činům bobumilým a člověčenstvu prospěšným, jmenovitě k dostavení chrámu sv. Václava v Olomouci, an všechny peněžné prostředky k tomu poskytoval, aby se ve stavbě té co nejhroživěji pokračovalo. Bobužel nedožil se toho bohomyšlný kníže, aby stavbu tu byl dokonánu viděl. Nebo r. 1121 bylť mu v čele českomoravských vojnů do Uher se odebrati, aby ve jměnu Soběslavovu králi Uherskému Štěpanovi proti císaři řeckému ku pomoci přispěl. V Uhřích však byl Václav zachvácen zimnicí a když po vyrovnání sporu mezi králem Uherským a císařem Byzantinským Václav do Olomouce se vrátil, podlehl po čtyřměsíčním strádání nemoci té dne 1. března 1130, oplákan jsa od kněžstva i od veškerého lidu pospolitého. Umíraje povolal k sobě ještě jednou biskupa Jindřicha Zdíka, snažně mu na srdce klada, aby v dostavení a vyzdobení chrámu sv. Václava pokračoval, a spolu hned biskupovi k tomu potřebné prostředky peněžné vykázal. Avšak prostředky tyto k dohotovení a vykrášení chrámu dotčeného nestačily, pročez biskup jednak sám z dů-

chodů svých biskupských značnou část na toto dílo obětoval, jednak také duchovní svěřence své ku přispěvkům k tomuto účelu vybídnul, kteréžto vybídnutí beze zdaru nezůstalo.

R. 1131 byla stavba chrámu sv. Václava před 24 lety započatá už tak daleko dokonána, že v létě téhož roku vysvěcení její Jindřichem Zdikem vykonáno býti inohlo. Spolu měla stolice biskupská z kostela sv. Petra a Pavla, kde od zřízení biskupského sídla v Olomouci od r. 1063 až posavad bývala, přenešena býti do tohoto nového mnohem prostrannějšího a důstojnějšího chrámu sv. Václava, k čemuž metropolita Mohucký Adalbert milerád přivilil. Když tedy všechny náležitě přípravy učiněny, vykonáno jest Zdikem veveslavně dne 30. června 1131 vysvěcení nového stoličného chrámu sv. Václava, jenž měl jako matkou a hlavou všech ostatních chrámů býti. Dáno mu jmeno patrona zemského sv. Václava, jehož obzvláštním ctitelem zvěčnělý kníže Olomoucký Václav býval. Sám panující vévoda Soběslav a jeho choť, pak dcera uherského krále Adléta a veškerá šlechta moravská byli při tomto slavnostném výkonu přítomni. Že kněžstvo ve slavnostném rouchu a neačíslné množství lidu ve svátečném obleku se dostavilo, snadno se dovtipiti. Vysvěcení to dalo se nejinak nežli za našich časů. Hlavním dovršením výkonu toho byla máe svatá. Dvojitá abeceda, latinská a řecká, která se na podlahu chrámovou co význak jednoty latinské a řecké církve píše, dále pomazání svatým olejem, znamení sv. kříže na stěnách, rozličné pokropování svěcenou vodou, rozsvícení zavěšených lustrů (koruníků) a jiné obřady, které se teď při svěcení chrámu konávají, patřily i tehdeš k obřadům posvěcovacím. I ukládání ostatků svatých na oltáři a jinde náleželo k nutně potřebným obřadům těmto. Ukládány jsou pak tehdeš ostatkové svatí na rozličných místech,

zvláště blízko vchodu do chrámu, odkudž se vyvinul zvyk, při vcházení do chrámu polibiti prah vchodu. Na oltářích ukládání jsou ostatkové ti od biskupa samého uzavření a zapečetění do prostředka kamenného stolu oltářního a v některých prastarých chrámech byli také ve stupních oltářních uloženi. Podle obřadu toho posvěcen jest i chrám sv. Václava v Olomouci, z něhož až pozavád jedna část průčelí jeho se zachovala. Tenkrát uložil Jindřich Zdik i ostatky sv. Christina z Čech do Olomouce tehdež přenešené do nového chrámu sv. Václava, aby tento jimi tím větší vážností nabyl.

Poněvadž ale žádný kostel dříve vysvěcen býti nesměl, dokud nebyla vystavena listina o jeho do statečném nadání, postaral se Jindřich Zdik o to, aby panující český kníže Soběslav takovou listinu vyhotovil a aby tatáž listina od knížete podepsaná metropolitovi Mohučkému Adalbertovi a papeži Inocentiovi II. předložena byla. Poněvadž ale i sídlo biskupské tehdež k novému chrámu přenešeno jest, chrám stoličný však bez kanovníků a jiného kněžstva býti nemůže, tedy přešlo také veškeró vyšší i nižší kněžstvo z bývalého sídla biskupského u sv. Petra k novému mateřskému chrámu, a při starém kostele Svatopetrském ponechání jsou toliko čtyři kněží.

Abý pak lesk a důstojnost bohoslužby shodovaly se s novým velel-nějším chrámem stoličným, zařídil biskup mimo čtyry kanovnícká místa u sv. Petra, ještš 12 míst kanovníckých u sv. Václava a obstaral nadání jejich dílem z vlastních prostředků, dílem z carů. Mezi těmito kanovníky zaujímali první místo děkan kapitoly (arciprýt) a probšt (arcijahan). Tento poslední zastupoval biskupa ve světáckých záležitostech. Jak mile rozřešena jest otázka, odkud nadaci vzšti pro nově zřízená místa kanovnícká, přikročil hned horlivý biskup k vyšším

záležitostem, jakby se totiž všeli-jaké vady a zlořády dobrým mravům na odpor jsoucí daly odstraniti a jak se nižší i vyšší posvěcení žákům bohoslovným udělovati mají.

II. Jindřich Zdik, zastavatel nevinnosti a zakladatel chrámu v Blansku, putuje do Jerusalema.

Po radostné slavnosti zasvěcení nového stoličného chrámu v Olomouci čekala na Jindřicha Zdika jiná, jeho ušlechtilému srdci velmi nemilá záležitost. Biskup Pražský Menhart byl totiž, když právě ve svatě zemi v Jerusalemě dlel, obviněn od šlechtice Míroslava, že bral podíl v piklech proti životu panujícího knížete Soběslava, kterážto pikle osnovány byly hlavně údělným knížetem Znojemským Kunrátem a Břetislavem Přemyslovcem, jenž se domníval nejpřednějšího práva ke stolci knížecimu míti. Míroslav, stoje se Stezezimírem v čele spiklencův, chtěl udáním nepřítomného biskupa Menharta nabyti času k útoku z vězení; připravil však tím vracujícímu se biskupovi nesmírnou nesnázi. Byltě Menhart sice neviný své si úplně povědom, ale jí dokázati nebylo tak snadno, an Míroslav spoluvinu jeho až ku vérojatnosti (pravděpodobnosti) dolčlil. Svatý Ota, biskup Bamberký poradil Menhartovi, aby učinil očistnou přísahu, t. j. aby ve přítomnosti nejváženějších biskupů, svatého Oty a Jindřicha Zdika, biskupa Moravského i sedmi opatů z Čech, ve chrámě veřejně se osvědčil, že ve zločinu spiklení, z něhož obviněn byl, pražádného podílu nemá. To se také skutečně stalo o slavnosti sv. Václava v Praze (28. září 1131) v přítomnosti vévody Soběslava, veškerého duchovenstva a nesčíslného zástupu lidu. I oba biskupové, Jindřich Zdik a Ota Bamberký, skládajíce štoly své co význaky právomoci duchovní, slavně dosvědčovali, že biskup Menhart v piklech proti životu vévody Soběslava pra-

žádného účastenství neměl a že úplně čist a prost jest všelikého zlého podezření, an nic jiného neobmyšlel, než aby uvězněný kníže Břetislav z těžké vazby své vyproštěn byl, čehož mu přece co vrchník církevní a přítulný milovník knížecího rodu přátel musel. Když na tomto osvědčení Soběslav i lid přestávali, navrátil se Jindřich Zdík z Prahy do Olomouce, maje to blažné vědomí, že vykonal skutek spravedlivé lásky, an nevinu svého neprávě obviněného spolubratra osvědčením svým podporoval.

Když r. 1134 Menhart, biskup Pražský, pravý to otec vdov a sirotků, umřel, odešel opět Jindřich Zdík do Prahy, aby mu poslední službu bratrské lásky prokázal; vykonával totiž nad jeho mrtvolou obřady pobřežné slavnosti. Brzy na to potěšen jest Zdík zprávou, že sněm český na místo zvěčnělého Menharta vyvolil za biskupa přítele jeho Jana, probošta Vyšehradského. Doma však čekaly Jindřicha Zdika nemilé zápletky s knížaty Moravskými. Horlivý biskup usnešl se totiž v Blansku, náležejícímu pod panství kostela Olomouckého, vystavěti kostel, aby obyvatelé tamějšího okolí po horách blízkých rozptýlení v Blansku měli duchovní střed a docházeli zde ve slově Božím a svátostech duchovní poily, obnovy a posvěty. S touto myšlénkou už dávno se zanášel ušlechtilý biskup, a k tomu účelu sneal ve svém dvorci v Blansku veliké množství staviva. Ale přílišná sobětnost vzbudila v úředním knížeti Brněnském Vratislavovi nespravedlivý chtíč, aby se bojného staviva toho pro sebe zmocnil. Kníže tento byl odpůrcem panujícího vévody Soběslava a tudíž i odpůrcem všech jeho přátel. Poněvadž ale Jindřich Zdík veždy věrně stál k Soběslavovi, nemohl mu Vratislav, kníže Brněnský a odpůrce jeho, valně přátel i chápal se každé příležitosti, kde mu nepřizně svou projevití mohl. Pročež popíral také právo jeho ku

statku Blanenskému. K narovnání sporu toho sešel se biskup několika kráte s Vratislavem v klášteře Rajhradském, vyjednáváno mezi oběma dlouho, avšak ke konečnému rozřešení nedospěla věc ta. Teprva l. 1140 rozhodl panující kníže Soběslav spor ten ve prospěch biskupa zbožného, kterýž ihned se jal chrám sv. Martina v Blansku stavěti. Až podnes slavivá chrám ten o svatém Martinu den svého posvěcení.

Není též pravdě nepodobno, že kostel sv. Mauricia v Olomouci, jenž dříve náležel klášteru Hradištskému, přičiněním Zdikovým výměnou se dostal pod patronát a v majetek kapitoly Olomoucké l. 1136.

V též roce (1136) umřel si zbožný biskup Jindřich Zdík opět navštívití svatou zemi, aby na brobě Spasitelově se pomodlití mohl. Vímeť, že tentýž velepastýř už r. 1123 posvátná místa ta navštívil a slzami zbožné lásky k Vykupiteli Božákému je pokropil. Poněvadž co biskup určitého obvodu nesměl bez dovolení arcibiskupa Mohuckého a svého panovníka Soběslava sídlo své opustiti, tedy obrátil se k oběma pánům s prosbou o dovolení k takové pouťi, kteréžto dovolení bez nesnáze obdržel. Zamýšlel o nejdříve příští velikonocích, tedy l. 1137 stibnouti do Jerusálema a tam po svátky velikonočné pobytí. Aby tedy tam dorazil v čas, přibyl už v prosinci r. 1136 do Prahy a slavil zde a biskupem Janem vánoce i nabyv dovolení vévodova k cestě vrátil se o třech kráľích s biskupem Pražským Janem do Olomouce. Zde slavili ještě pospolu svátek tři kráľů, pak ale rozloučili se; biskup Jan vrátil se do Prahy, Zdík však, ustanoviv podle zákonův církevních na místo své jeneralního vikáře, odebral se s opatem Sázavským Silvestrem na cestu do Jerusálema.

K oběma cestovatelům přidružilo se veliké množství zbožných poutníkův z Čech a Moravy; nebo podle rozkazu císaře tehdejšího Lotara

a papeže chystala se veliká výprava křížacká k r. 1138 do svaté země. Už na říšském sněmu v Meziboru v srpnu l. 1135 rokováno živě o této výpravě a ze samého Carhradu dostavili se poslové řeckého císaře Kolojana na sněm Meziborský, aby o této výpravě s křestany západními vyjednávali. Na rozkaz císařův odebral se Anselm, biskup Havelberský, co vyslanec císařský do Carhradu, aby úmluvou pomoc a bezpečnost od Řeků zjednal. R. 1136 navrátil se též poslanec do Němec a kromě zprávy o bohoslovných potýčkách s řeckým duchovenstvem podal též zprávu o úmluvě s Řeky učiněné strany bezpečnosti a pomoci. Kolojanus vystrojil veliké vojsko do boje, Benátčané přislíbovali podporu na moři a na západě čekalo množství rytířů křížem označených netrpělivě až se dá znamení ku pochodu.

Císař řecký byl první, jenž dostal slovu svému. I vypravil se s velikou mocí do Kilikie a byl zajisté už na půdě Asiatské, když zbožný biskup Jindřich Zdik s množstvím poutníkův moravských a českých dorazil do Carhradu. Poněvadž císař ve vzdálených krajinách válku vedl, byli zde poutníci českomoravští déle nežli jim libo bylo zadrženi a nemohli tedy ke svátkům velikonočním do Jerusalema přibýti. Kromě války řeckého císaře byla také nebezpečnost cest příčinou jejich zadrženi se v Carhradě. Nebo slabý král Jerusalemský, Fulko Andegavský, nebyl s to, aby cesty před lupami Turkomanův chránil a bezpečnými činil; zvláště pak mu to nemožno bylo r. 1137, když sultan Mosulský, Zenghi, strašně křestany svíral, a naměřiv pochodem proti hrabství Tripolskému, skutečně skvělého vítězství nad křestanským vojskem dobyl. Než brzo na to vytáhl proti němu jiné vojsko křestanské z Edessy, Antiochie a Jerusalema a to bylo příčinou, že v srpnu 1137 s králem Fulkonem

příměří učinil. Tu bylo Jindřichovi Zdikovi a jeho spolupoutníkům možno z Carhradu do Jerusalema se na cestu vydati. I přibyl tam s nimi asi v měsíci září l. 1137. Všickni vykonali zde na hrobě Spasitelově, po němž tak dlouho toužili, svou vroucnou pobožnost, posvěcující se drahými a posvátnými zpomínkami; všickni zarosily slzami vděčné lásky půdu krví nejsvětější skropenou; všickni zlíbali posvátná místa, kde se nejvyšší a nejsvětější tajemství víry naší udála; a když se dosti v těchto drahých a blažných zpomínkách pokochali, vrátili se všickni do své vlasti po moři. Bylot jim na této zpátečné cestě mnoho strádati a nebezpečenství snášeti velikými bouřemi mořskými, avšak vynikli šťastně ze všech nebezpečí a vrátili se čerstvi a zdraví do svého domova. Také hlavní průvodce Jindřicha Zdika opat Silvester přibyl šťastně dne 24. decembra do svého kláštera, byv ode všech spolubratrů řeholných radostně uvítán. Toliko biskup Jindřich Zdik zůstal ve svaté zemi; nebo pevně se na tom ustanovil, že velikou noc vykoná na hrobě Spasitelově, aby v tentýž čas, v kterém Božský Vykupitel za nás v Jerusalemě strádal a umřel, také on spolu s ním v Jerusalemě postem a jiným těla umrtvováním strádal, při jeho pak radostném vzkříšení spolu také s ním se radoval a s milostí přehojných vykopením Christovým dobytých se slastně těšil. Času pak, co na velikou noc ve svaté zemi čekati musel, výborně použil jak ve svůj vlastní duchovní prospěch, tak i k užítku svých svěřenců, nebo poznal zde poprvé řád premonstrácký od sv. Norberta nedávno založený, kterýž se mu velmi zalíbil; i přijal v kostele sv. Hrobu v Jerusalemě roucho tohoto řádu a s ním spolu povinnosti, jež ukládá řehola sv. Augustina, kteráž jest základem řádu premonstráckého; i umínil sobě pevně, že navrátiv se do vlasti své řád ten

do země české uvede. Tenkrát (r. 1138) padl hod velikonoční na den 3. dubna (aprila).

Vykonav s vroucným srdcem pobožnost svou na hrobě Spasitelově, nastoupil Jindřich Zdík po svátcích velikonočních opět na cestu zpátečnou. Přál sobě sice, aby i po třetí tu milost měl, posvátná místa ta navštívit, avšak tušil spolu, že mu sotva možná bude, po třetí ještě cestu tuto vykonati, a přece mu velmi záleželo na místnějším poznání památné země té, aby tím snadněji a světleji písmu svatému rozuměti a také ve vzdálené otcině přičítí osudy křesťanských říší na východě, kteréž byl poznal, jasněji chápati a sobě vyvětliti mohl, a spolu aby vše, čeho v zemi svaté zkusil, v paměti své ozivil. Protož meškaje v zemi zaslíbené požádal benediktinského řeholníka z kláštera Remešského Roberta, tam tehdyž diáconi, aby mu podlé své důkladné znalosti svatých míst podal místopis země zaslíbené, by místopis ten co památku s sebou vzíti mohl v domovinu. Dotčený Robert byl k této práci zvláště způsobilý; nebo jak sám vypravuje, byl l. 1095 od 18—28. listopadu přítomen na sněmu Klaromontském, kde prvá výprava křížácká ustanovena, a vyprovázel co očitý svědek výpravu tu, i viděl, kterak v Jerusalemě zaražen opět křesťanský trůn; i sepsal děje posvátného města, a zchodiv odtud všechna svatá místa Palestiny vyhotovil zevrubný jich popis i podal jej Jindřichovi Zdikovi co velebnou památku na svatou zemi. Místopis tento i popis dějův Palestiny jest základem všech podobných prací, kteréž později o tomto předmětu podniknuty.

Takovouto drahocennou památkou opatřen vrátil se Jindřich Zdík zase na Moravu. Nenít pochyby, že buď jeden neb více syrských premonstrátův jej na cestě zpátečné vyprovázelo a že s nimi do Olomouce přibyl. Den jeho příchodu nedá se

více určití, jisto však, že se stalo v létě r. 1138 před 25. srpnem a že náš zbožný poutník docela zdrav a čerstev ke svému duchovnímu stádcí se vrátil, byv asi 16 neb 17 měsíců od něho vzdálen; nebo kronikář, jenž tuto věc vypravuje, klade hned za příchodem biskupovým, dne 25. srpna úmrtí Augusta Kuna, opata Třebického, z čehož soudíme, že příchod biskupův do Olomouce právě přede dnem 25. srpna se udál.

III. Jindřich Zdík zakladatel řádu premonstráckého na Strahově v Praze.

R. 1139 v Březnu rozemohl se biskup Pražský Jan, milý přítel Jindřicha Zdika. Ký div, že láska přátelská nutkala Zdika, aby svého přítele v Praze navštívil a zkormouceného potěšil! Netáhla však Zdika jediné láska přátelská do Prahy, nébrž šlo mu také o provedení dávno už zamilované myšlenky o zaražení v Praze řádu premonstráckého. I vyjednával s Janem mnoho a dlouho o této záležitosti a když Jan věc tu všemožně podporovati přislíbil, jal se hned Jindřich Zdík pořádati nadání a zaražení nové řeholy na Strahově v Praze. Pro úplné vyřízení této věci, jako i z jiných veledůležitých příčin zaputoval Jindřich Zdík ještě v témž roce do Říma. Tenkrát položil papež Inocentius II. sněm církevní na jaro v Římě a otevřel jej dne 4. dubna (aprila) skutečně v kostele Lateránském. Byl to druhý všeobecný sněm, jenž v tomto chrámu Páně držán jest. Jednalo se tu o obnovu jednoty církevní, kteráž vystavením protipapeže Anakleta II. proti pravému papeži Inocentiovi II. přerušena byla; a poněvadž rozkol ten hlavně přivoděn svévolí krále Sicilského Rogera, tedy vyřknuta nad ním kletba církevní a všickni od Anakleta ustanovení biskupové prohlášení jsou za sesazené, spolu pak odsouzení jsou bludové Arnolda Brescianského.

Tenkráte také k zostření kázně 30 zákonů církevních vydáno. Asi tisíc církevních vrchníků bylo na tomto sněmu přítomno, mezi nimi nepochybně i náš Jindřich Zdík, jenž zde potvrzení svého úmyslu o zavedení nové řeholy došel a jemuž ihned návod dán, jak podle nově daných zákonů církevních svou diecési řídit a nově vzniklou řeholu premonstráckou do zemí českomoravských uvéstí má. Později poslán z Říma na Moravu a do Čech papežský kardinál Quido, aby stanovou druhého všeobecného sněmu Lateranského v životě veřejném provedl. Jest pravdě podobno, že Jindřich Zdík prodlévaje v Římě, obnovil spornou otázku o statku Podivinském na Moravě, jehož do toho času užívali biskupové Pražští, ač biskupové Moravští více práva k tomu se míti domnívali a už na papeže Řehoře VII. (1073—1085) tuto spornou otázku byli vznesli, nedošedše až posavad žádného rozřešení. I tentokráte nechána věc ta o své váze, poněvadž mnoho jiných veledůležitých věcí veškeru činnost papeže Innocentia II. k sobě potahovalo. Než po několika letech, jak uvidíme, přece dlouhý spor ten ve prospěch biskupa Moravského rozřešen.

V červenci téhož roku 1139 nalezáme Jindřicha Zdíka opět v Praze a vidíme jej vyjednávati s biskupem tamějším Janem, jakby se nadace nové řeholy na Strahově uskutečnit dala. Přesvědčivou mluvou svou dovedl toho Zdík u Jana, že tento se uvolil novým řeholníkům potřebná stavení k obývání a některé z rodinných statků svých k výživě postoupiti. Což když se stalo, uvedeni jsou premonstráti na Strahov, jemuž dán název „Sion“. Ale Jan radosti této se více nedožil; nebo ještě v téměř roce 1139 uchvátila jej smrt a sprostila ho dlouhé a trapné nemoci. Biskup Jindřich Zdík připomínaje s láskou a úctou jeho jméno, nazývá ho mu-

žem jemných, libých mravů, jehož obcování bylo *svaté*.

Ačkoli smrt milého přítele Jana byla Zdíka velmi zarmoutila, přece mu zase podávala v zármutku velikou útěchu nádej, že na místo jeho dosedne opět muž, s nímž přátelsky obcovati lze a kterýž v zámyslech jeho ke cti Boží směřujících s ním úplně souhlasiti bude. Svítala mu totiž nádej, že mocným slovem a vlivem svým nakloní panujícího knížete Soběslava i sněm český v Praze, aby na místo zvěčnělého Jana jiný přítel jeho *Silvester*, opat Sázavský, jenž jej do svatě země po druhé sprovázal, zvolen byl. To se také Zdíkovi úplně podařilo; kníže i sněm český volili jednohlasně za nástupce Janova Sylvestra, jenž sliboval, že věrně nastoupí na šlepké svého předchůdce a s Jindřichem Zdíkem tytéž přátelské poměry zachovávati se vynasnaží jako Jan.

Než jakž to zhuata v životě bývá, že nezaživše ještě jednoho smutku už druhý máme, tak se přihodilo i zde. Výtečný kníže Soběslav, jenž patnácte let byl slavně panoval v zemích koruny české, odebrav se po volbě nového biskupa na svůj statek Dvůr u Chvojna, aby odtud snadněji dohlídati mohl na obnovování starého hradu Hostína, (nynějšího Hostinného) roznemohl se dne 17. prosince a donešen odtud na obnovený hrad, umřel zde dne 14. února 1140. Poněvadž nově jmenovaný biskup Pražský ještě posvěcení biskupského nedosáhl, tedy bylo Olomouckému biskupovi pochovávatí miléného knížete v rodinné kryptě na Vyšehradě. Hojně slzy jak veškerého duchovenstva tak celého národa sprovázely výborného knížete do hrobky, nebo Soběslav byl co pečlivý a obětovný otec se staral o všestranné blaho českého lidu svého, jsa spolu věhlasný vládce, chrabrá a opatrný vůdce vojska, dobrý a pobožný křesťan, a zvláštní dobrodinec chudých a chrámů. Co

dobrý křesťan připravil se i k smrti a pobožnou důvěrou a oddaností. I jeho milovaná manželka Adléta, v jejímžto náručí skonal, ještě v téže roce, hořem sklíčena, jej do věčnosti následovala. Co zvláštnost tohoto knížete podotknouti musíme, že dal už za živa za sebe v kostele Vyšehradském vykonati rekvie jako za zemřelého a že i milovaná manželka jeho Adléta tímto truchlivým bohoslužbám obcovala. Cosi podobného učinil v 16. století císař německý Karel V.

Sotva že milovaný kníže Soběslav byl pochován, bylo se velikých bouří příčinou obsazení trůnu českého obávati, což oběma biskupům Moravskému a Českému hrozné nesaší způsobovalo, jelikož nemožno bylo mezi rozličnými stranami politickými, které se hned utvořily, tak se pohybovati, aby žádnou neurazil. Podle zákona Břetislava I. zakladatele kláštera Rajhradského na Morávě 1048, měl vždy po úmrtí panujícího knížete nejstarší Přemyslovec dosednouti na trůn; ale zákon ten už dávno nebyl zachováván, protože každý panovník prohlídal k tomu, aby trůn svého synovi dědičně zůstavil. I Soběslav učinil podobné opatření, dříve nežli umřel, an svého patnáctiletého syna Vladislava dal od císaře německého v Bamberku oblétni a sněm zemský jednak prosbami, jednak hrozbami k tomu přiměl aby jej co příštího panovníka uznal. Nicméně stalo se jinak po smrti Soběslavově. Velmožové čeští majíce pána českého Načerata v cele, vyvolili proti poslední vůli zvěčnělého knížete za panovníka, jiného Přemyslovce, kterýž tuším co nejstarší z panujícího rodu k tomu dle zákona Břetislavova nejvíce práva měl, totiž Vladislava Vladislavoviče pode jménem Vladislava II. — Vladislav Soběslavovič na to utekl do Uher, aby odtud vyčkal příhodné chvíle, kdyby trůnu českého, jemu od otce přirknutého se zmocniti mohl. — V takovýchto

okolnostech neměl opatřiti Sázavský Sylvester za vhodné, býti biskupem v Praze i odřekl se důstojnosti, ku které sněmem zemským povýšen byl a vrátil se opět do svého kláštera co opatřiti; na jeho místo však zvolen za biskupa probošt Pražský Ota dne 23. února 1140, kterýž až do roku 1148 spravoval církev českou. Teprva za osmileté správy Otovy bylo Jindřichovi Zdíkovi možno, na Strahově úplný konvent zaraziti, t. j. uvesti tam představeného se dvanácti řeholníky. Uslyšev totiž Zdík r. 1143, že se v mateřském klášteře v Prémontré-u, v biskupství Laonském ve Francii, právě odbývá kapitola téhož řádu, obrátil se k ní s prosbou, aby poslala na Strahov představeného s 12. řeholníky. Jenerálná kapitola vyhověla ráda přání tomu a poslala z kanonie Steinfeldské v diocésie Kolínské opata Gotšalka s potřebným počtem řeholníků na Strahov. I přišli ještě v též roce 1143 do Prahy a uvítání byvše radostně od zbožného Jindřicha Zdíka přijali z rukou jeho listinu zakládací a nadací. I biskup Pražský Ota osvědčil se též horlivým býti podporovatelem nové této řeholy; nebo příčinám jeho uvedena jest také do benediktinského kláštera Želiva, jež Soběslav r. 1139 byl založil. Takovýmto způsobem bylo Zdíkovi provedení snah o rozšíření řeholy premonstrácké v zemích českých velmi usnadněno. Tentýž horlivý nadpastýř Moravy bral také všemožné účastenství v zavedení do Čech řeholy cistercienské, pročež i při uvádění prvních cisterciáků z bavorského kláštera Valdšaského do Sedlce r. 1143 sám osobně přítomen byl.

Ze tenkráte knížata a biskupové horlivě zakládali kláštery, jest zajisté vší chvály hodno. Sám dějepisec český Fr. Palacký, ač protestant, píše ve svých českých dějinách k r. 1151 (str. 41): „Také i v poslední čtvrti XII. století ještě neuhaslá tato neobyčejná horlivost

o zakládání a velebení nových ústavů duchovních; aniž ji kdo tupiti bude, komuž duchovní prospěch, člo- věčenstva vůbec na srdci leží. Ústavové títo zajisté sloužili středově- kosti za semenisté netoliko nábožen- ství, ale i nauky a umy, osvěty a průmyslu; ba i hospodářství samo, i řemesla všeliká jimi se více a více vzdělávaly. Tatáž uslechtilá snaha lidská, která za našeho věku libuje sobě v zakládání a podporování spol- kův i akademií učených, uměleckých atd. vedla také v život středověké ony ústavy, jen že účely těchto bývaly ještě vyšší a rozsáhlejší, pro- středky ještě účinnější, a tudíž veš- kero postavení a působení jejich ještě blahodárnější.“

IV. Jindřich Zdík jde co misio- nár ku pohanským Prusům; na- vrátiv se pak dává v klatbu od- bújce na Moravě.

Jindřich Zdík bera sobě sv. Vojtěcha ve všem za vzor a chtěje rovněž tak jako tento pro Christa vycediti krev svou, zanášel se dávno už myšlenkou odejiti co misionár ku pohanským Prusům, u nichž sv. Voj- těch r. 997 došel koruny mučnické. Ještě před úmrtím Soběslavovým obrátil se do Říma s písemnou pros- bou o dovolení, aby směl na cestu tu co věrověst pohanův nastoupiti; nebo i tehdáž nejnak nežli nyní neaměl biskup bez povolení stolice apoštolské svou diocésu opustiti. Pa- pež Inocentius II. neodpíral prosbě té, podotkl však v odpovědi své ze dne 12. dubna 1140, že starý zvyk toho vymáhá, aby každý věrověst nejprvé do Říma zašel a zde od apoštolské stolice návod vzal, kterak- by mezi pohany působiti a církev Boží mezi nimi zařiditi měl. Papež- ská odpověď tato došla biskupa Jin- dřicha Zdíka právě tenkrát, když po smrti Soběslavově se jednalo o obsazení trůnu českého. Zbožný Zdík přistoupil ke straně Načerátově, která si Vladislava II. za panovníka přála. Tato ovšem si toho z jiné

příčiny přála; mínilať totiž, že, po- něvadž Vladislav tento býval veždy pánem veselým, ztravným a bez- starostným, že místo něho vlastně ona sama panovati bude. Ale biskup Zdík hlouběji nahlídal v tu věc; poznával on ve Vladislavovi neoby- čejnou bystrost, samostatnost i ráz- nost ducha a kromě toho měl za to, že Vladislav co nejstarší Přemy- slovec také ke trůnu českému nejvíce práva má a že co muž zkušný českou vlast v nesnadných okolno- stech časových lépe obhájí než patná- ctiletý syn Soběslavův, jenžby samo- statně ještě panovati nemohl. Protož i on přistoupil k velmožům českým, kteří Vladislava Vladislavoviče (sy- na Vladislava I.) na trůn český posaditi zamýšleli, a když zámysl tento také bez nesnáze proveden, zůstal Jindřich Zdík po celý život Vladislavovi Vladislavoviči čili Vla- dislavovi II. věren, ješto Načerát a jiní páni čeští vidouce sebe v naději zklamány, proti němu pikle kulí a o jeho svržení s trůnu a podřízenými moravskými knížaty, zvláště s Kun- rátem Znojenským se umlouvali; nebo tak rázný a docela samostatně jednající panovník, jakým byl Vla- dislav II. převyšující i předchůdce Soběslava, byl páním těm velmi nepohodlný. Biskup Jindřich chtěje vlasti českomoravské zjednati trvalý mír, snažil se mezi Přemyslovci zpro- středkovati smíření i pohnal také panujícího knížete Vladislava II. že dovolil Otovi III (Přemyslovci), jenž dlouho už v Rusku u vyhnanství žil, zase na Moravu se vrátiti a že jemu co úděl vykázal knížetství Olomoucké. V témž roce 1140 vše- cka knížata Moravská: Kunrát Zno- jenský, Vratislav Brněnský i Ota Olomoucký učinili Vladislavovi II. přísahu věruosti. Zdál se tedy mír v zemích českých dosti býti zabez- pečen; i měl Jindřich Zdík za to, že nyní bez nebezpečnosti domá- ceho se může vydati na cestu misio- nářskou.

Měltě drive do Říma se ode-

brati, avšak nedošel tam osobně, nébrž toliko tam poslal psaní, kteréž ten dobrý výsledek mělo, že brevem čili listinou stolice apoštolské ze dne 31. ledna 1141 dovoleno mu, aby nastoupil na cestu misionářskou a spolu aby si co křesťanský věrověst dal přednášeti kříž. Ustanoviv na místo své podle předpisů církevních jeneralného vikáře, vzal v chrámě sv. Petra s oltáře kříž a co zatím se zpívala slova Páně: „Kdo chce přijíti za mnou, zapří sám sebe, vezmi kříž a následuj mne,“ vsedl Jindřich Zdík na kůň a nastoupil z jara r. 1141 s průvodčími svými na cestu do Prus. Zde však nebylo tehdež ještě kypré půdy k zasetí semena slova Božího a Jindřich Zdík nedošel ani koruny mučnické ani hojného prospěchu námah svých, vrátil se ještě na sklonu téhož roku (1141) na Moravu, kde veškeren lid nad šťastným návratem výtečného arcipastýře svého plésal.

Radost ta byla však náramně zkalena neočekávanou zprávou, že knížata Moravská, mezi nimi i Ota, kníže Olomucký, se umluvili, svrhnouti panujícího knížete Vladislava II. s trůnu českého a že většina pánův českých, majíc v čele ctižádostivého Načerata, k nim se přidružila. Biskup Jindřich Zdík zatracoval takové podniknutí, které celou zem českomoravskou vrhalo v propast ohromné záhuby. I vystřihal knížata Moravská takového zkázonaného kroku, uváděje jim na pamět, že oba své úděly na Moravě jen od panujícího knížete Vladislava II. mají a že tedy ku vděčnosti jemu zavázáni jsou, dále že přede dvěma lety jemu přísahu věrnosti složili a že věrolomnosti náramný před Bohem páchají hřích, uvrhující veškerou zemi v náramné zmatky a strasti. Zvláště pak Olomouckému knížeti připomínal, že k největší vděčnosti panujícímu knížeti zavázán jest, an pouhou milostí jeho zase z vyhnanství povolán a knížetstvím Olomouckým obdařen

byl. Jindřich Zdík mohl se jmenovitě u tohoto knížete dobrého výsledku své domluvy nadíti, an hlavně na jeho přímluvu Otovi nejen návrat do vlasti povolen, nýbrž on i v držení knížetství Olomouckého uveden jest.

Avšak slova biskupova bohužel u všech knížat Moravských, i u samého Oty Olomouckého minula se s účinkem žádnostným, anobrž knížata ta zabavila i statky a důchody biskupské, aby jimi ve prospěch svého odboje proti Vladislavovi se žičiti mohla. A poněvadž i klášter Rajhradský spolu s biskupem věrně stál ku panovníkovi zemskému, tedy kníže Brněnský Vratislav zabavil také statky kláštera toho u Tomášova a drancoval klášter ten kdy a jakkoli mohl.

V takových okolnostech nemohl biskup Jindřich Zdík zůstat na Moravě a proto utekl se do Čech ku svému panovníkovi, k němuž veždy stál s nezlomnou věrností. Dříve však nežli do Čech odešel, vyobcoval z církve olupovatele chrámův a jejich přívržence a vyřknul nad celou diecesou Moravskou interdikt (klatbu menší) t. j. zapověděl vykonávání církevních úkonův a vyloučil všechny odbůjce ze služeb Božích. Proti těmto církevním trestům vzpěl se knížata moravská a svolavše rychle provincialnou synodu (schůzku církevní), ve které moravské duchovenstvo a lid účast bral, prohlásili církevní tresty biskupovy svémocně za neplatné. Dovědév se o tom Jindřich Zdík, přenesl nad odbůjci a nad celou diecesou větší klatbu, která byla vrcholem všech trestů církevních, an tímto trestem kraj takový a všickni jeho obyvatelé od tajemného těla Christova, t. j. od církve odděleni byli. Při tomto trestu nesměl nikdo kromě duchovních, kromě žebrákův, cizincův a dětí pode dvěma lety církevním způsobem býti pochován a služby Boží toliko potají se vykonávaly. Po každé o třetí hodině denní dáno

s chrámů znamení, aby všickni na kolena padnouce modlitby kajicné říkali. Svátostmi pokání a oltářní toliko na smrt nemocným se přiluhovalo. Všecky oltáře v kostelích musely jako o velkém pátku na znamení smutku se obnažiti; jen při mši svaté, kterou kněz při zavřených dveřích sloužil, příkrývaly se. V čas interdiktu nesměl nikdo se ženiti, nikdo maso jísti, nikdo ani duchovní ani světský svou hlavu neb bradu bolyti a p. Velkou klatbu pronášel biskup v slavnostním ornatu a při hláholu zvonů. Kněží majíce hořící svíce v rukou, stáli kolem biskupa a jak klatbu vyřknul, hodili svíce na zem a šlapajice je říkali slova: „Jako planá sůl nesmí se i těchto k ničemu více užívat.“ Podobným způsobem vyřknuta i od Jindřicha Zdíka klatba větší nad odbůjci moravskými.

Tentýž horlivý biskup neopominul o této klatbě jak svého metropolitu, arcibiskupa Mohuckého Markolfa, tak i papeže v Římě zpraviti, žádaje spolu, aby mu dovoleno bylo, opět na cesty misijnářské se vydati. Papež nekladl mu sice v tom žádných překážek, psal mu však, že bude prospěšnější, o nápravě vlastního stádece duchovního pracovati, jež mu sám Jindřich Zdik co neposlušné, odbojné a tvrdošijné byl líčil. Mnobem ostřeji však psal papež duchovenstvu moravskému říka (v listu svém ze dne 1. dubna 1142): „Že Vám ani od sebe ani od sv. Petra nevzkazují pozdrav, připište ne tak mé přsnosti, jako své neposlušnosti a opovážlivosti. Nebo k velikému zármutku svému slyšíme, že do takové početlosti jste zaběhli, že proti výslovné záповědi našeho velectihodného bratra Jindřicha, vašeho biskupa, služby Boží držíte a se neostýcháte, lidí od něho z církve vyobcované u sebe přijímati a jim svátostmi přiluhovati. Jak zatratitelná a věčně spáse vaší škodno takové počínání jest, dosvědčují vám zřejmě stanovy sva-

tých otcův, dle nichž dovoleno není obcovati s vyobcovanými z církve; pročež napomínáme vás a příkazujeme vám, abyste za všeliké přestupky bratrovi našemu, vašemu biskupovi zadost učinili a ve vši pokore ku poslušenství a k účtě k němu se navrátili, abychom přinucení nebyli, tresty od něho vyřknuté (klatbu a sesazení s úřadu) také se své strany potvrditi.“

Ale napominání tato přišla už pozdě; nebo na Moravě a v Čechách už vzplanula válka. Kunrát, kníže Znojemský dobyt u Vysoké (bory) vítězství nad Vladislavem jal se obléhati Prahu, aby dobyt ji sám se usadil na trůnu českém, a všechna knížata Moravská jej v tomto podniknutí důrazně podporovala. Vladislav II. však, světvín hájencí Prahy bratrovi svému Děpoltovi, odebral se s čelnými rádci svými, Velislavem a biskupem Zdíkem, do Němec ke králi Kunrátovi III., aby s pomocí jeho nepřitele udržel a sám se na stolci knížecím udržel. Při této příležitosti navštívil Jindřich Zdik také nově založený premonstrácký klášter Vindberský v Bavorsku a posvětil tam na prosbu prvního opata téhož kláštera Gebharda a s přívolením biskupa Řezenského dne 21. máje 1142 tři nové oltáře, jeden ke cti sv. apoštolův Petra a Pavla, druhý ke cti sv. Jana evangelisty, třetí ke cti sv. Ondřeje. Když Jindřich Zdik s knížetem Vladislavem a s vojenskou pomocí krále Kunráta III. se do Čech vracel a do Plzně už přibyl, sklonila pověst o velikém vojsku královu odbojného Kunráta Znojemského, že od obléhání Prahy přestal a do Moravy se vrátil. I mohl Vladislav s císařem do Prahy vjíti, neuvídv s ani nepřitele. S knížetem Vladislavem vrátil se do hlavního města Čech i biskup Jindřich jsa svědkem radostného zjevu, že kníže statný opět ve slavném průvodu na Vyšehrad co panovník zemí českých uveden. a že jemu zase od pánů českých vzdávána pocta.

Dokud však odbůjci na Mo-

ravě potrestání nebyli, nemohl se Zdik do Olomouce vrátiti, i přinucen byl zdržovati se v Čechách, obíraje se v Praze zařízením kanonie Stráhovské a spolu s biskupem Pražským Otou zasvěcuje na novo kostel sv. Víta při obléhání města Kunrátem znesvěcený. Roku následného přitáhl Vladislav s vojevůdčím na Moravu, aby vinníky potrestal. Nejprve vpadl v údel náčelního vinníka Kunráta Znojemského a pustil meč a oheň v krajinu tu, na to vtrhnul v Brněnsko, aby podobným způsobem potrestal spoluvinníka Vratislava a posléz pokáral touže metlou i nevědčného knížete Olomouckého Otou. Celá Morava opět se kořila svěmu vítěznému panovníkovi Vladislavovi II. Tenkrát zavítal na Moravu papežský vyslanec kardinal Guido, hlásaje slova míru a spásy. I přišli Moravané k němu slibující, že uraženému biskupu svému chtějí zadost učiniti a žádajíce rozřešení od klatby církevní. Vyslanec papežský velel jim při ostatcích svatých učiniti přísahu věrnosti a udělil jim rozřešení pod tou výminkou, aby příštího roku v přítomnosti vlastního biskupa svého církvi zadost učinili. Spolu jal se důrazně prováděti zákony církevní r. 1139 v Lateranákém sněmu obnovené, které stanovily bezženství kněžské a složil všechny duchovní proti tomu zákonu provinile s úřadu jejich, ja v tom podporován knížetem Vladislavem II. a biskupem Zdikem.

Aby pak úplný pokoj zpustošené Moravě navrácen byl a opravy kázně církevní tím hlubších kořenů pustily, bylo třeba pokořená knížata Moravská s panovníkem Vladislavem II. smířiti. K tomuto účelu povolal kardinal Guido, jenž zatím do Němec byl odcestoval, biskupa Jindřicha Zdika k sobě do Pasova a umluvil s ním způsob, jimžby se to nejlépe provésti dalo. Po tomto usnešení se odešli oba spolu do Prahy ku panovníkovi Vladislavovi II., a přimlouvali se za pobloudivá

knížata Moravská, aby jim opět bylo odpuštěno a úděly jejich navráceny, poněvadž svou vinu uznávali a slibovali, že nikdy více Vladislavovi II. se nezpronevěří. A když skutečně knížata Moravská přistoupivše před trůn Vladislavův v Praze, ve slavném shromáždění se jemu pokorili, kloníce se hluboce pod meči tasenými nad jejich šíji, tedy ušlechtily a dobrotivý panovník pamětliv, že otcové jejich byli také otcové jeho, odпусти jim a vrátil jim zase jejich úděly na Moravě, anobrž přisahal, že nechce nikomu z nich zlým zpomínati toho, co se stalo.

Tenkrát povýšil Vladislav svého věrného Velislava, jenž spolu s Jindřichem Zdikem ve všem jemu byl raden a pomocen, na jeden z nejčelnějších úřadův zemských, učiniv ho kastellanem Vyšehradským. V tu dobu také v Čechách se vším důrazem prováděny jsou opravy kázně církevní kardinalem Guidonem, jež v tom vydatně podporovali nejen oba biskupové Ota Pražský a Jindřich Zdik Moravský, nýbrž i panující vévoda Vladislav II. Bezženství kněžské přileně nařizeno veškerému duchovenstvu a zapovědíno, někoho na kněžství sytiti bez určitých obroků čili bez beneficí.

V této době (asi 1144) také ku konci dovedena dlouhá pře o statek Podivín mezi biskupy Pražskými a Olomuckými. Podivín odevzdán biskupovi Zdikovi a jeho nástupcům právem dědičným, za to však dán Pražskému biskupovi a jeho nástupcům statek Želivský nedaleko Jihlavy v náhradu. Bezpochyby stalo se narovnání to hlavně prostředkováním kardinala Guidona, vyslance papežského a spolupůsobením i přivolením Vladislava II.

V. Jindřich Zdik vydav se na pout do Říma loupežníky přepaden strádá; vinníci do klatby daní přimlouvou jeho zase dosahují odpuštění.

Dne 8. března 1144 umřel papež Celestin II., jenž od l. 1143

co nástupce Inocentia II. řídil církev. Lucius II., jenž na to následoval a až do r. 1145 církev spravoval, povolal Jindřicha Zdíka, jež co bývalý poslanec papežský v Německu osobně znaje, ctíl a miloval, do Říma, aby s ním ústně pojednal o záležitostech církevních, o nichž Zdík jemu byl dříve psal, a spolu aby s ním ještě o jiných důležitých věcech se poradil. Poněvadž papež na něho naléhal, aby co nejdříve do Říma se dostavil, tedy vydal se Zdík hned na začátku r. 1145 na cestu sprovázen jsa knížetem Olomouckým Otou III. a mimo sluby Soběna a Bolebuda ještě několika kněžními premonstráckými (z nichž jeden jmenem Lukáš jemu postavou velmi podoben byl) a jedním cisterciákem, Mukarem, kteří co svědkové života jeho podle zákonů církevních jemu po boku kráčeli. Dříve nežli zbožný biskup se do Říma odebral, bylo mu ještě do Prahy jíti, aby se s panovníkem o některých záležitostech domluvil a tudíž vidíme, že Zdík běže se s družinou svou nejprve po silnici Litomyšlské ke Svítavám a hle zde právě na hranicích země učiněn naň vražedný útok od knížete Znojemského Kunráta a od Brněnského knížete Vratislava, s nimiž byli ze šlechty pánové: Jurata, Domašlav, Slavibor, Hauk, Kuna, Mikul, Hroznata, Rodmil, Bohdan a jiní. Útok ten stal se u Úsobrna, kde Hradišští benediktini veliký dvorec měli, a kde na blízku byla biskupská vesnice Biskupice. Pražský kanovník Vincent celý ten příběh vypravuje takto: „Léta Páně 1145 nastoupil pan Jindřich, moravský biskup, spolu s Otou knížetem z pobožnosti cestu do Říma. Na hranici země přidružil se k němu s pokryskou utvářkou mírumilovnosti a přátelství moravský kníže Kunrát a prosil ho pokorně za přmluvu, aby od vévody Vladislava zase na milost přijat byl. Tak lahodnými slovy klamaje biskupa netušícího nic zlého, provázal jej až

na celnou stanici Úsobrno a zde před kostelem sliboval, že všemu se milerád podrobí, co by koli dle rady biskupovy jej s vévodou zase smířiti mohlo; pak se na oko zase vracel a jako dále bral; ale jak nastala noc, povstal se svými druhy obrněn a ozbrojen jako proti nepříteli, aby biskupa buď zabil aneb zajal. Už dorazili spiklenci tito až ke dvoru (Biskupicím), kde biskup unavený z cesty odpočíval, a jen potok, přese který nebylo tak snadno se přebrodit, zastavoval jejich kroky. Tu jeden z četné družiny jejich, jakoby mu to byl duch Boží vnukl, aby biskup vyváznouti mohl, dal znamení k útoku, zanotiv píseň válečnou. Zpěv ten zaslechl cisterciák Mukar, jenž zprovázal biskupa, i zbudil jej rychle prose ho, aby utéci hleděl. Na spěch oblekli jej zbožní průvodcové v kožešiny, jimiž přikryt byl a davše mu jakous takous obuv pomohli mu přes zeď dvoru. Nedaleko odtud bylo křoví, ve kterém se biskup schoval a leže ve sněhu hledal útěchy v modlitbě, ješto nepřátelé do ložnice biskupské vrazivše premonstráky tam přítomné obrali a jednoho z nich Lukáše, jež za biskupa drželi, tak zbili, že ho odpolu mrtvého ležeti nechali. Jiní z těchto nepřátel obstoupili dvůr s rozženými pochodněmi, aby jim kořist nikterak neušla a jezdili koňmo tak blízko ukrytu biskupova, že podkovy koňův na ruce jeho šlapaly a že jiskry z pochodní naň aršely, a přece ho nepřátelé nezpozorovali, nebo anděl Boží chránil zbožného pastýře. Když tedy ho usalezli, kázal kníže Kunrát celé stavení zapáliti, aby biskup, kdyby tam někde ukryt byl, shořel. Nabývá převaždění, že biskup přece vyvázl, počali (před zážehem) celý dvorec drancovati; sebrány nejprve všechny peníze, jimiž náklad na cestu uhrazen býti měl, obrána biskupská kapla, vzati všickni koně pojízdní a soumarní, jakož i soumarí služebnictva. Pak udělali sobě lupiči tito

uprostřed dvoru veliký oheň a popijeli s knížetem Kunrátem, jakoby po tak hrdinském kousku veliké posily potřebovali. Avšak přece jen s tvářmi smutnou odešli, protože pravého účelu svého nebyli dosáhli. Nebo když pomínulo už nebezpečení, hledal v téže noci sedlák svých voů a přišel maně k místu, kde biskup ležel. Tento poznav sedláka co jednoho ze služebnictva svého, zvolal naň mdlým hlasem žádaje ho, aby otec jeho Hvozda přijel s vozem aneb aspoň se soumary přišel a jej odtud, bude-li možná, odvezl neb odvedl. Když to syn otci vyřídil, přišli oba rozželeni nad pánem svým a posadivše zimou na polo zkřehlého biskupa na soumara zaobalili senem jeho nohy a pokryli jej sedlákými šaty i dopravili ho podlé přání jeho přes hranice zápolní s velikými nesnázemi v zimě a ve sněhu do Litomyšle. Tak Jindřich záštitou Boží zachován.⁴

Co pak se týče knížete Olomouckého Oty, jenž biskupa zprovázal a jemu věren zůstal, dovídáme se z jedné nadací listiny, že i jemu hrozilo tenkrát velké nebezpečení, že však rychlým se spasil útekem. Černý tento nevdek na Zdikovi Kunrátem Znojenským spáchaný byl tím hanebnější, čím více mu na mysl tanouti měla laskavost, s kterouž se zbožný biskup u Vladislava II. za něho přimlouval, aby mu prominuto bylo dřívější provinění a aby mu opět vrácen byl úděl jeho na Moravě. Však co dbá politika nekřesťanská o povinnou vděčnost? Kunrát kul opět nové plány, jakby pomocí uherského palatina Bela i podporou knížete Brněnského Vratislava a Děpolda, vlastního bratra Vladislava II., tohoto s trůnu českého svrhnutí a sám se na něm usaditi mohl; v tom mu však podstatně vadil nejvěrnější a nejmoudřejší rádce panovníkův Jindřich Zdik a protož především uznával za potřebno, jej odkliditi a sobě

neškodným učiniti. To se mu však, jak právě povědíno, za příčinou zvláštní ochrany Boží nad biskupem vládnoucí nepodařilo. Strádatě sice Zdik dlouhou a těžkou nemocí v Litomyšli, ale konečně přece zase ozdravěl.

Jakmile vévoda Vladislav II. v Praze uslyšel, jaká nehoda Jindřicha Zdika potkala, poslal hned koně a jiné potřeby cestovné do Litomyšle, aby se biskup dále do Prahy vypraviti mohl; anobř Vladislav sám s ozbrojenou mocí přikvapil, sby milovaného biskupa s bezpečným průvodem do Prahy zanesti dal. Než trvalo to ještě drábně času, než biskup se tak zotavil, že do Prahy přivezen býti mohl.

V takovýchto okolnostech nebylo lze na cestu do Říma ani pomysli. Zatím umřel dne 15. února 1145 papež Lucius, jenž dvakráte byl Zdika tak laskavě a snažně do Říma vyzval. Jeho nástupce Eugen III., bývalý žák sv. Bernarda, měl se neméně laskavě k Jindřichovi Zdikovi a velmi zhuata mu dopisoval. Papež tento, jenž ve všem ai sv. Bernarda za vzor bral, vyznamenal Jindřicha Zdika při každé příležitosti na důkaz, jak vysoce sobě vážil nejenom jeho všestranné vzdělanosti a obratnosti ve vyjednávaních, nýbrž i také jeho zbožnosti, ušlechtilosti a — jeho vůbec ve všem vzorného života. Jak krásně osvědčil Zdik i při této nehodě svou zbožnou mysl, svou Bohu oddanost! S klidným duchem nehotu tu snažeje pamatoval při prvnem okřívání těla na dík Bohu povinný a vyjádřil jej nejenom slovy u oltáře kláštera Litomyšlského, nýbrž také zakoupením pozemnosti jihozápadně u Vysokého Mýta rozmnožil nadací dotčeného kláštera a postaral se o to radou a skutkem, aby klášter ten dostaven a odevzdán byl premonstrátům. Tolikéž proukázal se vděčným k těm, kteří jej z nebezpečení vytrhli, an Soběnovi a jeho synovi Bolebu-

dovi daroval vesnici Libinu na Moravě, kterou byl za vlastní své pece od vládky Terdiše koupil.

Současně daroval i Olomoucký kníže Ota, na důkaz vděčnosti své za podivné vyvážnutí z nebezpečení ství, téměř klášteru Litomyšlskému mnoho pozemnosti na Moravě a vystavil na to listinu, na kterou i Jindřich Zdík co *sedmý* biskup Moravský se podepsal.

Kdo biskupa loupežnický přepadl, uvalil na sebe klatbu církevní, ode které vyjma okamžik smrti nikdo kromě řapeže roztešiti nemohl. Do této klatby upadl Kunrát Znojenský a všickni účastníci jeho zločinu. Bezpochyby oznámil Zdík celou věc tu písemně v Římě; protož vydal papež Eugen III. z Viterba, kde právě se zdržoval, dne 5. června 1145 dvě bully, v nichžto praví, že v první svátek svátodušní (dne 3. června téhož roku) vynesl velkou klatbu na Kunrát a druhy jeho, kteří Jindřicha, biskupa Olomouckého, loupežnický přepadli a že za duchovní vykonavatele klatby té ustanovuje biskupa Pražského Otů a opaty Hradištského i Třebíčského, za světské pak vykonavatele že stanoví Vladislava II., vévodu českého a Otů III. údělného knížete Olomouckého. Spolu žádá papež, aby tato klatba v zemích koruny české všemožně ohlášena byla, dále aby se biskupovi Jindřichovi Zdíkovi dopomohlo k náhradě zá škody vzaté a posléz aby z kletých ten nebyl onen k tomu se sklonil, by sám v Římě pro sebe a druhy své vyhledával rozřešení od klatby.

Tato klatba se všemi účinky svými vykonala se teprva roku následujícího 1146, protože jednak Vladislav II. ve spojení a německým králem Kunrátěm v Němcích a jinde zaměstnán byl, a jednak že také Jindřich Zdík účast bráti musel v dle smířcím v Němcích v Korbeji, kde ve jmenu krále Německého vyjednáváno dne 24. srpna o smíření a Jindřichem Lvem, jenž se dovo-

lával práva svého k vévodskému stolci v Bavorsku, jež král Německý Kunrát III. byl odevzdal markraběti rakouskému Jasomirgotovi. Poněvadž k tomuto smířcímu dlu mimo jiné vznešené osoby povolán také Jindřich Zdík, snadno se dovítiti můžeme, jak veliké vážnosti a důvěry tento zbožný biskup daleko široko požíval; k čemuž co nový důkaz přistupuje i to, že mimo jiné vznešené tehdejší přítomné osoby také on požádnut jest, aby se podepsal na listinu klášteru Korbejskému svědčící.

Když na to vlivem Vladislavovým Prešpurk v moc osobovatele trůnu uherského Boricha se dostal a tím Kunrát Znojenský jako odříznut byl od Geisy II., o nějž se opíral a jenž právě trůn uherský zaujímal, tedy měl Vladislav II. směle přikročiti ku potrestání vinníků do klatby daných. Velice toho želel ušlechtilý kníže, že k takovým prostředkům sáhnouti musí a rozřelen byt tím více, an mezi vinníky těmi viděl i milovaného bratra svého Děpolda. Protož snažil se všemožně, strany odporu smířiti. Podarilo se mu především Děpolda skloniti k tomu, že šel do Říma, aby tam pokáním a zadostčiněním dosáhl rozřešení. Biskup Zdík sám se za něho písemně u papeže přimlouval, aby dosáhl prominutí viny své. Kníže Brněnský Vratislav, byv mrtvicí raněn, uznával v tom trest od Boha naň seslaný a sliboval jakoukoli naň uloženou náhradu podniknouti. Protož na jeho prosbu biskup Jindřich Zdík sám přišel ku posteli nemocného, potěšil jej a přimlouval se za něho u Eugenia III., tak že i od klatby církevní sprostěn jest. Toliko Kunrát Znojenský nechtěl se koriti a k žádné náhradě podati. Protož výkoná proti němu výprava válečná od Vladislava II. a Otů III, knížete Olomouckého, kteříž od papeže k tomu ustanoveni byli. Jindřich Zdík sprovázel oba knížata při tomto výkonu. Vojenský šik táhl od Brna Pravlovem a do-

byv tvrže Rokyceně jal se ohléhati i hrad Znojemský, sídlo Kunrátovo. I ten konečně dobyt a rozbořen, Kunrát pak vypuzený přinucen, u vyhnanství bledati své spáasy. Samých obyvatelův hradu dotčeného, urozených i chudých, ušetřil slitovně Vladislav a propustil je volně se vším statkem jejich. Toto pokorení okrotilo naposledy hrdou mysl Kunrátovu, tak že počal o přimlůvu krále německého Kunráta III. se ucházeti, o němž věděl, že jest velký a mocný přítel Vladislava II. a biskupa Jindřicha Zdika. Na slovo krále německého udělil Vladislav II. Kunrátovi nejenom odpuštění velezrády jeho, nýbrž vrátil mu opět knížecí úděl ve Znojemsku. A když Kunrát i k žádostučině církvi se podával, dosáhl přimlůvou Zdikovou též rozřešení od klatby u papeže. Vratislav, Brněnský kníže, jenž přede třemi léty byl klášteru Rajhradskému statek Tomášov násilně odňal, dal nyní na domlůvu biskupa Zdika klášteru dotčenému v náhradu les a dvůr.

V tento čas pilně sobě dopisovali papež a Jindřich Zdik. V jednom dopisu ze dne 2. června 1146 děkuje Eugen III. dotčenému biskupovi za zprávy o jeneralné visitaci na Moravě vykonané a těší se z toho, že opravy kázně církevní papežským poslancem Guidonem zavedené horlivým spolupůsobením Zdikovým hluboké kořeny pustily, i povzbuzuje biskupa, aby na této dráze horlivě pokračoval. V jiném dopisu ze dne 22. dubna téhož roku ustanovuje ho papež prostředníkem míru v boji Viblingův proti Velfům v Němcích, kterýžto brzo převeden jest také do Italie pode jménem boje Gibellinův proti Guelfům (v Němcích byl to původně boj mezi Staufovci a mezi knížaty z domu Saského). V dopisu tom, v němž papež na Zdika vznešený úřad prostředkování míru přenáší, dí papež doslovně takto: Poněvadž apostolské vývyšnosti, jejížto úřad ač nehodni

jsouce zastáváme, přináleží, aby svornost v říši (římskoněmecké) milovala, ji zaváděla a utužovala a nad každodenně rostoucím prospěchem veškeré církve Boží horlivě bděla, tedy za dobré jsme uznali, také na Tebe, nejmilejší a věrný spolupracovníku náš, vzněsti nějakou práci ku prospěchu církve! Vznášíme totiž na Tebe prostředkovací slovo spáasy, abys podobou opatrnému rozsáváči v úrodnou půdu semeno zasel, kteréžby nám i Tobě přineslo korunu spravedlnosti. Jak mile toto símě z úcty ke stolici apostolské převezmeš a věrně zemi, aby časem svým užítky vydala, věrně svěříš, pak zprav nás, ujalo-li se símě to a vydává-li užítky, aneb bude li jinak, piš nám, jak dlouho nám ještě na užítky ty čekati jest.“ Listina tato, která tak vznešený úřad směřci na Jindřicha Zdika vznášší, věčně svědčiti bude, jak veliké vážnosti biskup ten požíval netoliko na Moravě a v Čechách, nýbrž i v jiných dalekých a širých zemích.

Za příčinou smírného úkolu toho odebral se Jindřich Zdik do Německa, kde výmluvností svou podporoval papežského vyslance Tomáše v této záležitosti. A tu přihodilo se, že požádan jest dne 12. července, aby s jinými vznešenými osobami, jmenovitě s Jindřichem, vévodou Bavorským a Eberhardem nově jmenovaným biskupem Bamberským podepsal v Rezenském biskupství darovací listinu, kterouž právě téhož dne tam král německý Kunrát III. pro klášter Dolnostarodubský byl potvrdil.

Pořídív pokud možná, eo mu od papeže uloženo bylo, vydal se v létě se svrchu dotčeným nově jmenovaným biskupem Bamberským Eberhardem na cestu do Říma, kamž ho papež opět dne 25. máje téhož roku byl povolal. Došedše do Italie oba biskupové potkali papeže ve Viterbu, městě nedaleko Říma severně ležícím. Zde Eberhard posvěcen na důstojnost biskupskou; pak

jednáno s papežem o velmi důležitých věcech, jmenovitě o nové výpravě křížácké do svaté země, po něvadž obnovené křesťanské knížetství Edesské, přední to zážitá království Jerusalemského, bylo Turkům podleho (1144). Oba biskupové měli slovem svým působiti v krále německého Kunráta III., aby kříž na se vzal a za sebou k dotčené výpravě i velmože německé s branným lidem potáhnul. K tomuto účelu dal papež dne 31. prosince 1146 oběma biskupům listinu, v nížto krále žádá, aby ke slovům jejich přichýlil uši své. I dí zejména o biskupovi Moravském: „Tolikéž přijali jsme s otcovskou blahovůlí ctihodného bratra našeho, biskupa Moravského Jindřicha, právě jak toho žádá jeho zbožnost, jeho vážnost a Tvoje vlastní odporučení. Ačkolibychom jej co muže pobožného a bohumilého rádi ještě déle se vši úctou a láskou u sebe podrželi; přece rozhodli jsme se, věduce jak Tobě potřeбен jest, jej Tvoji Vznešenosti poslati nazpět. I odporučíme jej Tvé laskavosti přejíce, abys jej pronás ctíl a k jeho spasnému působení v pokoře přivoloval.“

Dne 24. dubna 1147 vidíme už Jindřicha Zdika u krále Kunráta v Norimberce, an ho namlouvá na to, aby vzal kříž a předcházel křížáky do boje proti Turkům. Nej-mocněji ovšem sv. Bernardem působeno v tomto směru; nebo na jeho slovo vzal nejprvé na sebe kříž král francouzský Ludvik II. a za jeho příkladem kráček i německý král Kunrát III. Avšak i slovo Zdikovo mocně k tomuto účelu přispělo v zemích českomoravských, kde sv. Bernard za svého posla a řečníka ustanovil Jindřicha Zdika. Nebo v svolání písemném, jež učinil ke knížeti českému Vladislavovi II. a jeho českomoravskému lidu a v němž Čechoslovany k horlivému účastenství ve výpravě křížácké vyzývá, dí na konci svolacího listu svého o Zdikovi: „Mělbych vám

ještě místněji a zevrubněji všecky tyto věci vložiti; avšak máte ve svém Moravském biskupovi muže svatého a učeného, jehož jsme požádali, aby podle moudrosti jemu Bohem dané vás všechny ještě více povzbudil a poučil.“ A skutečně nezůstala ohnivá slova, jež mluvil biskup Moravský ke knížeti a lidu bez účinku. Sám vévoda Český Vladislav II. ozdobil se znamením sv. kříže a jeho příkladu následovalo mnoho pánů českých i obecného lidu. Litovati svrchovaně, že výsledek výpravy křížácké do sv. země nevyhovíval nadějím na ni skládaným. Mnoho Čechův a Moravanův zabynulo v bitvách proti Turkům a vévoda Vladislav II. nedočeká ani Jerusalema, vrátil se sám z Asie mořem černým přes Kyjev a Krakov do Čech.

VI. Jindřich Zdik účastni se výpravy křížácké proti Slovanům na pomoří baltickém.

Co se do země svatě připravovala výprava křížácka, strojila se též podobná výprava proti Slovanům na pomoří baltickém, jmenovitě proti Bodricům, Luticům a Pomoranům, kteří na větším díle ještě setrvávali v pohanství. K obrácení Slovanův těchto mnoho pokusův už dříve učiněno; ale poněvadž při tom více usilováno o světské panství než o vládu křesťanství, zbouřili se nejednou novoobrácenci proti svým utiskovatelům a s jarmem poroby odvrhli i víru jim od nich násilným způsobem vnucenou. Byliť to nejvíce knížata Saská, kteří se panství nad nimi domáhali a na díle také ho dosáhli, žičce se křesťanstvím toliko ve svůj soběcký prospěch. Když dva králové, francouzský a německý, s nesmírným množstvím velmožův a ostatních křesťanův kříž vzali, aby na východ proti Muha medaňm táhli, zdálo se ostatním křesťanům, zvláště v Němcích, houbou býti, aby ostali doma a nic těžkého ku zvýšení cti a slávy Boží

nepodnikli. I vymohli sobě na papeži Eugenovi III. bullu, v níž podobné duchovní výhody poskytnuty těm, kteří proti pohanským severným Slovanům potáhnou, jaké propůjčeny křižákům táhnoucím proti Turkům. Křižácká výprava tato umluvena v Sfeznu 1147 na říšském sněmu ve Frankfurtě v přítomnosti sv. Bernarda a usnešeno se na tom, žádného míru neučiniti s pohanskými Slovy, dokud se úplně neodreknou modlářství, jinak uzavřeno, že mají docela vyhlazeni býti. Co místo, kdeby se dne 29. června křižáci shromážditi měli, ustanoven Děvín čili Magdeburk. Zde skutečně sešlo se v den určený veliké množství křižákův, mezi nimiž nejznámější byli z duchovenstva: náš zbožný biskup Moravský Zdik, pak biskup Havelberský Anselm a mimo ně i arcibiskupové Magdeburský a Bremský. Ze světských knížat dostavili se Jindřich Lev vévoda Saský, Albrecht Medvěd markrabě Braniborský, kteří oba veliké statky na hranicích dotčených kmenů slovanských měli a od nich co od poddaných také poplatky brali, pak Kunrát markrabě Míšenský, falckrabata Bedřich a Herman a j. I knížata Moravská Ota III. Olomoucký s bratrem Svatoplukem a Vratislav Brněnský přidružili se k nim; nebo biskup Zdik výmluvností svou nejen mnoho z pospolitého lidu Moravského nýbrž i knížata Moravská k účastenství v této výpravě křižácké pohnul, zvláště an jim na mysl uvedl, kterak těžká jich vina věrolomnosti na vévodovi Vladislavovi II. r. 1142 spáchané takového usmíření a odkání vymáhá a mimo to an Vratislav, kníže Brněnský, jenž nově těžké viny loupežnickým útokem na biskupa se dočinil, sám si přál, aby nějakým velkým a neobyčejným výkonem náboženským za tuto vinu Bohu zadost učiniti mohl. Kromě toho pudil knížete Vratislava k tomuto kroku také cit vděčnosti k Bohu, jenž mu po těžké

a nebezpečné chorobě opět zdraví vrátiti ráčil. Z duchovenstva Pražského přidružil se ke Zdikovi, Jindřich, děkan kapitoly Pražské, jsa jako svědkem života biskupova.

Dříve však nežli biskup Zdik s moravskými knížaty a s pospolitým lidem moravským na cestu tu nastoupil, podal o tom zprávu papeži Eugenovi III., tehdež ve Francii meškajícím. Ale tento byl nedlouho před tím, nežli posel biskupův ke dvoru papežskému stihl, poslal Zdikovi list, v němž ho vyzval, aby krále německého Kunráta III. na to navedl, by doraziv s křižáky do Cařihradu všemožně se zasadil o sjednocení církve východní s církví západní a aby to provesti usiloval ve prospěch církve západní. Protož dí ve svém listě (15. července 1147) papež biskupovi Jindřichovi Zdikovi: „Důvěřujete Tvé lásce a vědouce, že král ve svých ustanoveních hlavně Tvým rozumem a Tvým ustanovením se řídí, vznášíme na Tebe úkol, abys s obzvláštní pečlivostí krále povzbuzoval a vším úsilím na to navesti hleděl, aby prohlídaje ku cti a zvelebení své matere svaté církve římské podle moci jemu Bohem propůjčené k tomu se snažil, by církev Cařihradská jednotě starobylé navrácena byla.“ Ale papežský tento rozkaz přišel už pozdě; nebo ode dne 29. června byl biskup Jindřich Zdik s křižáky Moravskými už na cestě k severu ke Slovanům Baltickým. Zatím došel také papeže list Zdikův a Eugen III. dozvěděl se o cestě biskupově, chválil sice jeho podniknutí, netajil však také bolu svého, že zmařen úmysl jeho, aby Jindřich Zdik v krále německého strany jednoty církevní působil. Nebo v odpovědi Zdikovi zasláné dí papež: „Větší radost bych ovšem pocítil, kdybych poslem Tvým byl se dozvěděl, že Tvůj věhlas a důvtip zasej do srdce krále římského ono símě, z něhožby sjednocení církve Cařihradské co nejvydatnější ovoce pro matere všech

církvi, pro církev římskou vyrostlo Ale od té doby, co vím, že nejsi po boku krále (Kunráta), pouštím všechnu naději o zdar podniku toho. Avšak věc ta byla nešťastná i nemohu leč chváliti všecka Tvá velmoudrá ustanovení; putuj tedy s Bohem a s požehnáním stolice apoštolské a buď ubezpečen, že Tě každodenně na svých modlitbách připomínám. Neopomíň zpravití mne o pokroku výpravy. Buď živ a zdrav v Christu!

Jindřich Zdík neopomínil také papeže o všem zpravití, čeho výpravou tou docílono. Výsledek ten nebyl valný, ana výprava dotčená, která asi dva měsíce, od července až do začátku září trvala, hned z počátku zárodek nezdaru v sobě nesla. Nebo v čele podniku toho stáli Jindřich Lev kníže Saský a Albrecht Medvěd (markrabě Braniborský), kteří od Slovanův pobraničných na díle už poplatky brali a jen na oko se stavěli, jakoby jim o násilné obrácení těchto kmenů Slovauských šlo. Helrcold, současník Jindřicha Lva a proslulý německý dějepisec dí o něm, že při všech výpravách od toho knížete proti severným Slovanům podniknutých nikdy mu nešlo o jejich pokřesťanění, nýbrž že mu při tom jedině běželo o peníze. A protož když křižáci země Slovanův těch pustošiti chtěli, zprávi se proti tomu Sasci a Braniborci říkajíce se svými náčelníky, žeby tím jen svou vlastní zemi hubili a proti vlastním poddaným bojovali. Tím vznikl mezi křižáky rozpor, jenž zmařil zdar celého podniknutí. K tomuto nezdaru přispělo i to, že se vojsko na dvě rozdělilo, na voje vyslané proti Bodricům a na voje proti Luticům a že kromě toho Niklotovi, knížeti Bodricův tolik pokdy popřáno, aby se nejenom úplně ozbrojiti, nýbrž i sám útok na křižáky učiniti mohl. Biskup Jindřich Zdík a knížata Moravská s branným lidem českoslovauským sprovázeli voje táhnoucí proti Luticům.

Vojsko proti Luticům vyslané může páčiti se na 60.000 branného lidu. Mimo moravská knížata stáli v čele jeho markrabata Albrecht Medvěd a Kunrát Mišenský i falckrabata Bedrioh Someršénburský a Heřman Rýnský; jim po boku byla knížata církevní: Bedřich arcibiskup Magdeburský, Rudolf biskup Halberštátský, Verner biskup Monastýrský a j. Co papežský vyslanec, jemuž uloženo, urovnávati spory mezi křižáky vzniklé, byl u téhož vojska Anselm, biskup Havelberský. Vojsko křižácké, přeshdái v prvních dnech měsíce července reku Labe u Magdeburku, vtrhlo pleníc a pustošíc v země polabských Slovanů. Dobyví města Malchýna v nynějším velkovévodství Meklenbursko-Svěťinském na řece Péné, spálilo je s poblížkým chrámem pohanským a obrátilo se pak k oblehání města Demína, přírodou samou velmi opevněného v nynějším okrese Stěťinském na Péné. Umysl křižáckův dobytí Demína podporován jest horlivými Poláky, kteří shodujíce se s křižáky se silou asi 20.000 mužů proti Stěťínu na Odře táhli. Biskup Moravský Jindřich odvážil se toho s vojem moravským, aby se dodělal spojení s Poláky; za tou příčinou odloučil se od vojska u Demína stojícího a táhl do Pomořan podle plánu velmi opatrně vymyšleného. Že plán ten nepřinesl očekávaných užtků, tím věru nebyl vinen Jindřich Zdík.

Druhé vojsko, vedené vévodami Jindřichem Lvem a Kunrátem Zéřinským, Adalbertem arcibiskupem Bremským a Dětmarem, biskupem Verdenským, táhlo proti Dobínu, tvrzi od Niklota, knížete Bodricův nedávno vystavené na severovýchodním konci jezera Svěřinského. Zde přirazili k vojsku tomu voje Dánských králů Svena a Kanuta, byvše podle letopisů Magdeburských silni počtem 100.000 mužů. A přece ani zde u Dobína, ani tam u Demína, ani u Stěťína neporíženo

mnoho. U Dobína poražení jsou Dánové od vypadnutí na ně z města Slovanův, ani němečtí křižáci na to se dívali nemohouce Dánům pomoci skytnouti, protože jezero je od Dánův děliho. Tenkrát i mnoho Dánův od Slovanů zajato. Nehodou touto Dánové rozliceni jsouce opět a opět tvrz dotčenou ztekali, v tom však vrhli se Ranové, slovanští to obyvatelé Rujany, na jejich lodě u břehu mořského zanechané a jen malým počtem zbrojeného lidu hájené a ble! podařilo se Slovanům většinu těchto lodí Dánům odejmouti (dne 31. července 1147). To užřevše Dánové pustili od oblehání tvrze Dobína a vychvátivše opět Ranům lodě odjaty odjeli na nich domů. Tu počalo oblehání Dobína a Demina váznouti, příměří stihalo příměří a když konečně obleženci se prohlásili, že křesťanskou víru přijmou i zajaté Dány vydají, puštěno od oblehání měst těch a vše se dalo na pochod zpátečný.

Co pak se týče Stětina, kde Moravané a Poláci polem se položili, obklíčeno jest síce od nich město to se všech stran! Pomořané (Slované) však vystavili na náspěch kříže na svědectví, že už křesťany jsou a vyslali biskupa svého Alberta v čele četného poselstva do tábora německého, aby tam vyjádřili své podivení, že proti nim nepřátelsky brojeno, ježto prý oni od času, co u nich apoštoloval sv. Ota, dobrými křesťany jsou. I dokládali: što-li německým křesťanům o to, aby u Slovanův křesťanství na tuhých kopcích se utvrdilo, tedy že se to mělo díti kázáním biskupův a nikoli zbraněmi. Na tyto domluvy poselstva slovanského učiněno vyrovnání mezi biskupem Stětinským a mezi knížetem Pomořanův Ratiborem, čímž výprava křižácká ukončena. Ač i nyní u Polabských a Baltických Slovanův křesťanství v úplnou plátnost nevešlo, přece docílono tolik, že se v těchto krajích usaditi mohl papežský jeneralný náměstek, aby o

tomto dšle dále pracoval a je dovršil. Za tohoto náměstka ustanoven kardinal Guido, onen slovutný vyslanec papežský, jenž na Moravě a v Čechách s velikou rázností opravy kázně církevní provedl a kterýž jako tenkrát tak i nyní hojně se žičil radou a pomocným činem moravského biskupa Zdika, jenž poměry těchto krajův náležitě znal.

Ku posouzení těchto dějů přidati musíme, že stávala tehdy svatá římská říše s císařem (obyčejně králem německým) v čele, která si za úkol vytkla, veškerou křesťanstvo proti četným ještě pohanům (zvláště Muhamedanům a několika kmenům slovanským), kteří i mečem na křesťanstvo dorývali, také mečem chrániti, pohany tyto podrobiti a je na víru Christovu obrátiti. Kteří z nich rychle se k evangeliu Páně obrátili, nezakoušeli meče křesťanův a protož litovati jest, že právě severní bratři naši slovanští mezi všemi kmeny slovanskými nejděle evangelium Christovu odpírali a že mu odpírali i tenkrát, když jim docela klidným způsobem, pouhým slovem zvěstováno bylo; začez brzo na to Albrechtem Nedvědem (1157) a Jindřichem Lvem (1160) Slovanstvu tomu mezi Labem a Odrou zadána smrtná rána, tak že Slované ti neúchranně utonuli v Němcích a že nyní potomkové jejich mezi nejzarytější protestanty německé náležejí.

VII. Poslední činy Jindřicha Zdika; jeho nemoc a smrt.

V měsíci září navrátil se Zdik s knížata Moravskými a se svým lidem branným zase na Moravu, ale uvítán byl smutnou zprávou, která Soběslav Soběslavovič (syn Soběslava, předešlého panovníka českého) použiv nepřítomnosti Vladislava II. a jeho hlavních rádců, se do říše české potaji vloudil a veliké výtržnosti i zádavy spůsobil, aby se trůnu českého zmocniti mohl. Na štěstí zastupoval vévodu Vladi-

slava II. věhlasný a rázný bratr jeho Děpolt, jemuž se podařilo, Soběslava Soběslavoviče právě u veanice Zdic, odkud Zdik své příjmení měl, zbrojnou mocí zajmouti a do Prahy na tvrz zavestí, kde mu čekati bylo až do návratu vévody Vladislava II.

Za příčinou zmatkův Soběslavovičem způsobených měl Jindřich Zdik nyní na Moravě mnoho práce, aby všecky věci v bývalý pořádek opět uvedl. Protož bylo mu velmi nešťadno vyhověti papeži Eugeniovy III., když tento ho v měsíci říjnu téhož roku 1147 podjahanem církve římské Janem k církevnímu sněmu na den 21. března 1148 do Troyes-u a později do Remeše (ve Francii) volal, řka se svým listu ke Zdikovi: „Důvěřujice úplně Tvé lásce a věrnosti k nám, kterouž jsme už dostatečně poznali ze všech svých s Tebou vyjednávání, zvemc Tebe ke konciliu“ atd. Timtéž římským podjahanem Janem žádal papež též Jindřicha Zdika, aby šel s poslancem římské stolice do Polska a byl smírcem mezi vypovězeným velkovévodou Vladislavem a mezi bratry jeho Boleslavem, Měškem, Jindřichem a Kazimírem. Těmto oběma přáním papežovým nemohl Jindřich Zdik vyhověti proto, že neodkladné práce jej doma (na Moravě) zdržovali; pročež poslal svého věrného přítele Daniela, probošta Pražského, do Trevíru, kde papež právě meškal a žádal o dovolení, aby nemusel přijíti na sněm církevní. Papež z téhož místa dne 18. prosince 1147 odpověděl listem, v němž Zdikovi tohoto dovolení blahosklonně propůjčuje žádaje spolu, aby se za něho jako až posavad laskavě modlil a vynášeje přání: „kězby mu možno bylo, brzo ho opět u sebe uviděti a v příjemné s ním rozmluvě se pokochati.“ Ale přání toto papežovo nedalo se více uskutočniti; nebo Jindřich Zdik už stárnul a bylo mu pamatovati na brzké ze světa vykročení. Jedna toliko radost oslazovala strasti jeho,

šťastný totiž návrat panovníka českého Vladislava II. z východní výpravy křižácké, kterýž návrat do Prahy udál se maličko před 10. červencem 1148. Tenkrát biskup Jindřich Zdik i biskup Pražský Ota a všakera šlechta uvítali radostně a slavně vracejícího se panovníka.

Co pak velkovévody polského Vladislava se týče, jenž od Hnězdenského arcibiskupa Jákoaba byl do klatby dán (1146) a po smrti téhož arcibiakupa u papeže skrze posly své o rozřešení se ucházel, vzneal papež, povoliv prosbě jeho, na Jindřicha Zdika ten vznešený úrad, aby místo papeže na příhodném místě pod určitými výminkami nad dotčeným velkovévodou vyřknul rozřešení od klatby. Protož psal v listě ze dne 3. března 1149 z Viterba Jindřichovi Zdikovi takto: „Nebude Tobě neznámo, že polský vévoda Vladislav s tlupou Muhamedanův způsobem neslýchaným a nelidským vtrhnul do země křestanův a v ní nesčíslně mnoho zatratitelných zločinů ve svém pychu spáchal; pročež jej zvěčnělý bratr náš arcibiskup Hnězdenský Jákob klatbou církevní svázal. Poněvadž ale arcibiskup tento odešel cestou vělíkého těla a vévoda sám posly svými nás o rozřešení prosí a zadost učiniti slibuje, tedy vznášime na Tebe tímto listem apoštolským plnomocenství, abys jmenovaného vévodu na příhodné místo předvolal, s ním pojednal a jemu rozřešení udělil, když slavnou přísahou slíbí, že vše podnikne a vykoná, cokoli jemu za vinu, pro kterou klet byl, buď písemně aneb ústně svým poslancem uložíme.“ Toť byl poslední rozkaz, jenž od papeže dán Olomouckému biskupovi Zdikovi; nebo od nyníčka zbožný arcipastýř ten stářím a chorobou skliččený ustupuje z dějiště rozsáhlé činnosti své a obmezujce se pouze na uspořádání věci ve vlastním biskupství co ve vlastním domě. Neboť želal biskupství svého v dobrém stavu po sobě zanechatí a tudýž oznámil

listem před říjnem 1149 do Říma zasláným papeži všeliké pochyby a rozpaky své, aby svědomí své jednak od přílišné přísnoty, jednak od tramatelné shovívavosti ostříhal. Rozpaky ty potahovaly se na duchovní právomoc a dokazují, že přese všechna usnešení sněmův církevních přece v rozličných diocésách také rozličná panovala praxa (obyčej). Na otázky biskupovy: Co činiti s duchovními s úřadu složenými, když se polepší, co činiti s těmi kteří nejasouce posvěceni, májí sv. sloužiti se opovažují, a konečně smí-li vdova za bratra manželza svého se provdati; na otázky tyto a podobné odpovídá papež Eugen III. listem ze dne 24. října 1149 takto: „Klerikové, kteří po dobře uvážené vině, degradování či důstojenství zbaveni byli, nemohou i po nápravě života svého zase do dřívějšího stavu uvedeni býti. Kdo nejas posvěcen na kněžství se osmělí májí svatou sloužiti má jako každý laik (nekněz) panovníkovi země ku potrestání vydán býti. Nikdo nesmí vdovu po bratru svém za manželku „pojmouti“ atd.

Že biskup Jindřich Zdík už tenkrát churavěl, vysvitá z téhož papežského listu, o němž právě mluvíme, nebo dle Eugen III. dále: „Bolestně nás to dojmá, že starobou skloněn netušíš sobě už dlouho na světě býti. Dopustil-liby Bůh, žebys před Nami sešel, vždy bychom na Tebe co na nejmilejšího bratra svého na modlitbách zpomínali. Pro úlevu v nemoci Tvé posíláme Ti zde lék mnohou zkušeností za výborný seznáný.“ Ale výborný lék tento nepomohl více zbožnému biskupovi, jehož dnové už sečtení byli; nebo jak dle starodávné přísloví! Proti mořeně není kořene. Ještě jednou žádal si Zdík viděti bratry své z řádu premonstráckého, kteří v lednu 1149 ze Steinfelda se svým opatem Gotšalkem byli do Prahy přišli, aby v témž roce ještě převzali Želiv, kdež jim benediktini ustoupili. Zdík chtěl bratry ty viděti, umínil si v

Jeníkově, mezi Jihlavou a Želivem, svátky vanoční slaviti. Když pak několik bratrův těch z rozkazu opatova do Jenikova přišli a Zdikovi oznámili, že benediktini odcěděše zhola nic v klášteře Želivském nezanechali a že noví obyvatelé jeho největší nouzi tříti musejí, tedy pustil biskup Jindřich Zdík od další cesty, rozkázal však, aby veškera zásoba potrav, kterou s sebou do Jenikova vzal, zavezena byla do Želiva bratrům nouzi trpícím. Na tom však ještě neprestal Zdík, nýbrž poslal jim brzo ještě hojnější zásoby.

Prepamatní jsou dva listové, které jim nemocný biskup v této době zaslal a kteří věčně svědčiti budou o jeho nejvroucnější pobožnosti a odevzdanosti do vůle Boží. V jednom z nich praví bratrům svým Želivským: „Nemocen a slab poroučím duši svou do Vašich rukou. Jsa Božím dopuštěním náramnou chorobou skličen a vida smrt, ana víc a více se mně blíží, prosím Vás pokorně a skroušeně, abyste v modlitbách svých pamatovali na duši mou.“ V druhém psaní praví k nim; „Bídny a slabý Jindřich utká se k Vám s prosbou, máte-li prosbu bídného a slabého za hodnou svého povšimnutí. Oznamuji pobožnosti Vaši, na kterou přede vším svou největší nádejší skládám, že se Božské všemohoucnosti podle nevyzpytné úřady její zalíbilo, tělo mé metlou nemoci švihati, aniž mně dáti umříti. Poněvadž ale dle výroku apoštolova Hospodín i toho kárá, kterého miluje, i toho bičuje, kterého na milost přijímá, tedyby to mně hluboko se kořičím k nemalé útěše sloužilo, kdybyste povolující proabám mým zpomínali hříšné duše mé na svých modlitbách, at už opět okřeji anebo at jest mi podle Božské vůle, jižto žádný smrtelník odolati nemůže, schránku pozemskou opustiti.“

Těmito slovy vroucné Bohu odanosti skončují se dějiny vysoco nadaného a výtečného sedmého biskupa Moravského. Zemřel v neděli

třetí po sv. Duchu, dne 25. června 1150 a pochován jest podle poslední vůle v klášteře premonstráckém na Strahově. Zpráva o jeho úmrtí nejenom na Moravě a v Čechách, nýbrž i v Němcích, ve Francii a v Římě, ba i na východě samém nesmírný způsobila dojem. Všickni pak shodovali se v jednom výroku: Byl to muž zbožný, důvtipný, dobročinný a svatý. Sám sv. Bernard, současník jeho, nazýval jej svatým. Nejenom chudí, vdovy a sirotkové, jimžto laskavým a štědrým býval otcem, oplakávali úmrtí jeho, plakaly ho též jeptišky benediktinky u sv. Jiří v Praze, jimž býval ochráncem a velkým dobrodincem, tak že papež Eugen III. sám za potřebné uznal, jeptišky ty pro ztrátu tuto zvláštním listem potěšiti. Zeleli ho nejbolestněji ovšem bratři jeho Strahovští a Želivští, jimž nejvíce prokázal dobrodiní, avšak i jiné řeholy hojně podpory od něho bravše rozželely se nad odchodem jeho na věčnost. Plubože dojat byl papež Eugen III., jemuž umírající Jindřich krásný dar poslal, totiž mešná roucha od jeptišek Svatojirských v Praze uměle zhotovená. I v Palestině, kde Jindřich Zdik dvakrát byl, a mnoho dobrodiní křesťanům i chrámům prokázal, zpráva ta hořkým žalem projímala srdce mnohých. Uslyševše ale, že Jindřich na loži úmrtím pamatoval na chrámy v Jerusalemě a na jiných posvátných místech ve sv. zemi a že jim krásná roucha mešná a rozličná náradí kostelní

odporučil, vynášeli zbožného biskupa nejvyššími chválami.

Přeblédneme-li velikolepou činnost církevního knížete toho za času 24 letého biskupování jeho (1126 až 1150), nemůžeme než souhlasiti s výroky znamenitých mužů, kteří Jindřicha Zdika osobně znávie jej vysoce ctili a po jeho úmrtí i písemně jmeno jeho oslavovali. Tak na př. napsal o něm souvěký letopisec premonstráckého kláštera Vindberského u Rezna (v Němcích): „Jindřich byl muze veleslavný a velezasloužilý, vysoce vážený od kněžův i laikův (nekněžův), každému přemilý.“ A Jarloch, spisovatel českých dějin, napsal chválu Zdikovu ve svých dějinách, jak ji byl slyšel z úst opata svého Gotšalka, od Zdika do Prahy na Strahov povoláného, kterážto chvála takto zní: „Jindřich Zdik sedmý biskup Olomoucký, byl květ a perla mezi církevními knížaty svého času, byl sloup a svíce pro Čechy a Moravu, Bohu milý a vysoce ctěný jak u dvora papežského, tak u dvora císařského.“ Papežové Inocent II., Lucius II. a Eugen III. velmi zhusta si s ním dopisovali a poslední z nich Eugen nazývá Jindřicha „mužem milování nejhodnějším a věrným pomocníkem svým, jehož věhlasem sám král Německý se řídil.“ Snadno ubodnouti, že tím více bolestil nad úmrtím Zdikovým vlastní panovník jeho Vladislav II., jenž ve všem se žičil jeho radou a věhlasem.*) *Matěj Procházka.*

*) Použili jsme co pramenů: 1. Vincentii canonici Pragensis chronicon; 2. Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Tomus I. pag. 201—263; 3. *Mährrens allgemeine Geschichte* III. Band von Dr. B. Dudík; 4. Dějiny národu českého dílu I. částka 2. od dr. Fr. Palackého; 4. Zápisky pana archivera V. Brandla nám laskavě propůjčené.

Třicet let v Rážově.

Povídka od Fr. Pravdy.

I.

Byla tuhá zima, únor se již blížil ku konci a teprv dnes trochu ulevilo. Správec v zámku již předvčirem povídal, že se počasi změní, neboť jeho tlakoměr čili barometr, jak on mu říká, padl, po čemž vždy sněhy, deště a větry následují. Ještě jich nemáme, ale již je teplo a sníh pouští, na střeších viděti holá místa. Po cestách se sice ještě jezdí na saních, ale již to střiká a drnčí, leckde se ukazuje země a kamení. Jezdilo se pořád dost, jde tudy silnice a na blízku jsou městečka a města. Však jako dnes tak nikdy na silnici nebylo veselo a živo. Každý chce ještě sanice použiti. Zkází se a přestane; tuhle zimu již sotva z ní co bude. Je masopustní pondělí. Kdo má koně a saně, rád by se naposled řídkou zábavou povyrazil. Včera byly muziky a bály, dnes páni z města si vyjeli na venek a na čerstvém vzduchu se zotavují, aby večer zase hověti si mohli v hostincích.

Ve vsi, o níž zde řeč jest, jmenem Rážově, chodí maškary, přistrojili se za ně domácí a cizí a mnoho hluku nadělají. Arciť je doprovází hudba a z jednoho domu do druhého pospíchá za nimi hejno mladých lidí, k nimž se přidružily děti, jenž křik a povyk ještě rozmnožují. Hraje a tančí se i na návsi, děvčata jsou tu, sníh a bláto jim nepřekáží. V hospodě si chasníci vybírají, zde maškary berou do kola, cokoli jen do rukou vběhlo a mnohá ženská se těší, že alespoň na ulici se vytočila. Chudák při muzice vždycky stojí! Již vyšla z módy anebo v ní nikdy nebyla. Jen maškary o ni dbají, že jim schází vzácnějších tanečnic. Proto na ně čekává a mezi diváky se stává, aby

ji provedl žid nebo medvěd, jenž jsou nejvíce zastoupeni. Třebas by sklídila drobet smichu, nedělá si z toho nic, předce také v masopustě si zatancila. Hudba není pěkná, ale co pak na tom záleží, klarinet píská, trouba hučí, housle vrzají, co může člověk chtíti víc?

Maškary jsou rozpustilé a pořád stejně žerty vyvádějí, ale sprostákům se líbí letos jako vlouci a po roce se jim budou líbiti zase. Žid se válí v sněhu, hází rancem po lidech, strká do něj dět a po židovsku se smlouvá o hadry. Medvěd oděný v hrachovinu vyšlapuje si vážně, porazili a naložili jej na trakař a židé ho vezou, kvílce nad ním jako nad nebožtíkem. Kde se má státi nákášvanda, židé ji podnikují a způsobují, jsou všude první, dělají mezi maškarami, bychme tak řekli, pimprle a bajaca a nejvíce k svévolným šprýmům a obveselení přispívají.

Že se to často děje na posměch a potupu skutečných židů, můžeme si pomyslit a víme z vlastní zkušenosti. Mluví a křičí se po židovsku, napodobují se židovské posunky a zvyky a ani židovská víra se nenechává na pokoji. Žid se honí za vepřem, nosí jitrnici, modlí se a brebentí z knížek hlasem prskavým a okolo rukou vine své desatero. Dává se tím opravdu pohoršení a v mnohých krajinách ještě vždycky mezi maškarami masopustními špinaví a roztrhaní židé se nalezají. Je to dědictví ze starších časů a zachovává se, že duch všudy ještě tak nepokročil a se nevzdělal, aby si mohl vymyslet něco hezčího a slušnějšího a přestal mítí zalíbení ve veřejných urážkách. Musíme je

připočítati tuposti a surovosti a bylo by záhodno, aby, kdekoli se ještě objevují, již jednou pomínuły.

Netupme a nezahanbujme nikoho, ani jinověrce, neboť právě náboženství naše učí, že nemáme činiti jiným, co nechceme, aby oni činili nám. Kde panuje obyčej strojiti se za maškary, mělby jako všecko na světě se ušlechťiti a až mládež si přivlastní lepší mrav a vkus, bude zajisté i v maškarách ho dokazovati a vyvolí si způsoby a podoby, jimiž radost připraví a se zachová každému, kdokoli ji uvidí.

V Rážově si chasníci věru nezbedně a nešetrně počínali a to jich nevymlouvá, že tam tenkrát ještě žádného žida nebylo. Sotva ty se byl směl odvážiti na ulici, a jinde, kde již židé byli, poslední dny masopustní nevycházeli ani ze svých příbytků, aby haně a ostudě se vyhnuli.

Jen chudý žid Eliáš jako obyčejně chodil po hadrech a hleděl si svého obchodu doufaje a věda, že se mu lépe vydatí než jindy. On kupoval nejen hadry, nýbrž i kůže, peří, sklo a kosti, vše mu přišlo v hod, jen když to bylo laciné, a když za to nemusel dáti peněz, tím víc si toho vážil. Měl jehly, špendlíky a dráty, nitě, tkaničky a tkalouny a každému je nabízel, kdo mu něco prodával. Za hadry, kosti a eklo neplatil ničím jiným, ale lepšího zboží nedostal, leč za peníze a ty hrozně nerad vyndával ze svého váčku. Arcit vždy musel míti jistý užitek. Smlouval, dušoval a zaklínal se, odcházel a přicházel. Pro krejcar se podrobil všemu: dal si vynadat, dal se vystrčit, dal ze sebe blázna dělat. Když přišel do domu, žádal napřed o hadry. Pak se ptal, nemají-li nákou kůži z telec, z jehněte, z ovce, nebo z kozla a o kterém hospodáři mu bylo známo, že pytláčí, toho vzal na stranu a chtěl na něm kůži zaječí.

Eliášovi se mohlo všecko svěřiti, on ničehož nevyzradil a věc

mu byla jako věc, spravedlivá nebo nespravedlivá. Žiak mu šel nadevšecko a proto nehleděl v pravo ani v levo, jen když si k němu dopomohl. Přičínil se dost a dobře se věru neměl. Dokud mohl rancem unést, táhal se s ním od místa k místu, snášel zimu a horko, větry a deště a pořádně se při tom nikdy nenajedl. Kousek černého chleba a žejdlík piva mu stačilo; chtěl-li si přilepšiti, stalo se to cibuli neb česnekem, i ředkev miloval, a dále si uvafiti brneček bramborů, slavil hody, jichž si často zajisté nedovolil.

Domova neměl Eliáš skoro žádného, zůstal přes noc, kde právě byl a na sobotu se vracel do dílny, kam hadry odváděl. Patřila také židovi a mohl v ní pobýti jako doma, ležel v kůlně nebo v skladu a sám se stravoval. Po šábesu v neděli rozdělával a ukládal své zboží, činil účty a přijímal peníze. Časné ráno v pondělí již zase byl na cestách a nedal se zdržeti žádným povětřím. Musel vydělávati a nepřál si pohodlí. Kam zamířil, tam došel, ať šidla padala, jak se říká. Ovšem vždy navštívil jinou stranu, kde již zase měli nové zásoby. Celý kraj znal žida Eliáše, a když dlouho nepřicházel, čekávalo se již na něj a hospodáři a hospodyně se divily, že tu ještě nebyl. Však dostavil se konečně, skoupil od nich, co mu přichystaly a přineal, čeho jim bylo třeba.

Masopustní pondělí zavítal Eliáš do Rážova a nebál se maškar, že ho budou stíhati. Měl tam několik dobrých přátel, jenž mu rádi prodávali a možná, že se jim nedostává peněz do hospody. Šnád na nich něco vyzíská a k vůli tomu nechá se třeba pokoušet a tupit.

Stalo se, jak předzvídal. Vstoupil do vsi a maškary si ho vzaly mezi sebe, aby žerty a šprýmy s ním prováděly. Musel tančiti ve sněhu a blátě s rancem na zádech a přestrojení židé se k němu blásili co ke krajanu a bratru, libajce a

objímající ho. Dal si všecko líbiti a ani tu nezapomněl na svůj prospěch smlouvaje se o rance jejich. Vždyť v nich bez toho měli hadry a starý pytel také nic jiného není než hadr! Proč by ho tedy litovali? Budou mít na kořalku. Hezky se zasmáli a vyrazili. On jim tu radůstkou připravil.

Celá ves se sběhla, aby pravého žida viděla mezi židy nepravými. Staří mladí křičeli a jásali, nemohouce se toho ani nasytiti a bujni chasníci se židem pořád větších rozpustiloostí se dopouštěli. Již mu počalo býti ouzko. Však neušel jim. Trpěl za to, že se vedral do jejich společnosti. Diváci z toho měli potěšení a každý nový kousek je tak rozesmál, že se až za břicha popadali. Eliáš si musel sednouti na trakař a vozili ho po vsi. Několikrát ho zvrhli do sněhu a nescházelo mnoho, žeby i v potoce ho byli vykoupali. U sedláka Plevce mu dali jelita a jitrnice a ho nutili, aby jedl. Když nechtěl, obdržel koblihy a šišky na sádle smažené. Drželi ho a strkali mu je do úst. Však nedotknul se jich. Všecko jim dělal k vůli, ale zákona svého nepřestoupil.

Sprostí a hloupí lidé i to za velkou rozkoš pokládali. Plevce sám si toho vážil, že se to stalo v jeho domě a chtěl židovi prodati zajecí kůži, aby se mu odměnil. Chytil v zimě zajíce do oka, že mu přicházel až k stodole, maso snědl a kůži zachoval pro Eliáše. Však maškary si Eliáše zase vzaly s sebou, ať chtěl nebo nechtěl a Plevce ho pozval, aby si pro tu kůži přišel později.

Odvedli ho do mlýna a tam opravdu do velké moučnice ho hodili. Mouka se nad ním zavřela a když vylezl, byl bílý od hlavy až do paty, maje i tvář pomoučenou. Každý ho chtěl viděti a maškary, než vstoupily do světnice, obešly s ním napřed mlýn, aby se pochlubily, jak výborný nápad měly. Su-

rovi pukali smíchem, a chechtot jejich ozýval se po dědině. Byly mezi nimi i děti a ty si ze scěbu již dělaly hroudy, aby jimi po Eliášů házely. Nakazil je špatný příklad a nebylo divu, že chtěly pomoci velkým v rozhytenosti nezbedně.

Někdo vykřikl: „Moukeš“ a „Moukeš“ na Eliáše křičeli všickni přítomní, že jim to bylo nové.

Ve mlýně byl sedlák Samoš a jemu patřila mouka v truhle. Chasníci to nevěděli, sice by mouky jeho byli šetřili. Nerozuměl takovým žertům a vůbec byl muž, jenž se protivil každé lehkomyšlnosti. Přivítal je ve světnici a oni stojíce před ním ztratili pojednou smělost.

Byla ta mouka jejich?

Nebyla.

Na tom mu nezáleželo, že je jeho, ale že nebyla jejich, neměli na ni práva a jsou povinni, dáti náhradu, že ji zkazili.

Žid slyše o náhradě, se vymlouval, že za nic nemůže a Samoš mu věril, všecku vinu přičítaje maškaram. Napomenul je k slušnějšímu chování a zvláště pro žida Eliáše je káral, že ho nenechali pokojně jíti svou cestou. Museli ho pustiti a nařídil jim, aby mu již nesáhli ani na vlas. Bylo to hanebné a bezbožné, že s ním natropili tolik mrzkosti a měli by se za to styděti. Dokázali, že nemají cti ani citu v těle a zahabovali celou obec.

I mlynář jim domluvil a že se někteří chtěli zpouzeti, spolehajíce se na své škrabošky, pro které jich nebylo lze poznati, postavil se ke dveřím a každý mu, než vyšel, musel ukázati tvář, sice ho nepustil.

Báli se, že to snad přijde k žalobě a pěkně odprosili mlynáře i sedláka Samoše, aby jim spáchaný poklesek odpustili. Nejvíce jim nabíhala strachu ta náhrada a možná, žeby i jinak byli trestáni, kdyby pře jejich se dostala k úřadu. I zašla jim chuť ještě déle skotačiti a hračky se jim již nedarily, že byly nucené a ostýchavé. Nutili se k nim dost,

aby dokázali, že si nedají poroučeti, ale bázně předce nepřemohli a již nikdy nebyli jak se patří veselí. Především oheň se do nich nevrátil, dokud ještě po domech chodili a okrášili zase teprv v hospodě.

Eliáš mlynář a Samoš chtěli podržeti u sebe, aby ho vysvobodili; však nezůstal jim, doufaje, že si k těm rancům zakuklených židů předce dopomůže. Proč by to všecko byl snášel, kdyby se nyní měl odřici zisku? Jsou přestrašení a když jim drobet pohrozi, že mu učinili škodu, zajisté k rancům s hadry přijou lacině. To nejhorší již má za sebou a když začal, musí a chce vytrvati. Ať ještě něco přetrpí, mnoho toho již nebude a kdekoliv v Rážově některá z těch maškar bydlí, dají mu zboží levněji, aby mu hubu zapali. Ano, bude-li třeba, chce sám s nimi na mlynáře a Samoše se vaditi, že jim radost překazili a oni se mu za to odmění.

V skutku se zase přidal k maškerám a rance s hadry si vydobyl. Pak navštívil domy, odkud ty maškary byly a stýskal si, že ho v mouce — topily. Pochodil dobře, neboť mu za to všude přáli výdělek a ještě nikdy neodnášel tolik jako dnes. Dostal to za capart, ano i zadarmo se mu všelicos dalo a komedie, k níž přispěl, se mu hojně vyplatila.

II.

Žid Eliáš je přes noc u Plevců, kde mu maškary jitnice a jelita, koblihy a šišky na sádle byly podávaly a hospodář mu již prodal zaječí kůži; již měl ležeti v komoře. Jeho syn Jozef byl také mezi maškarami, jas ze všech nejrozpuštější a na to Eliáš schválně narážel. On ho povalil do sněhu, ho strčil do mouky, mu zamazal kabát, mu udělal škodu, že by za ni pětky nevezal. Ztratil také nůž při té švandě a víčko z dýmky, a zboží v ranci se mu pokazilo. Kdyby to byl jiný a ne Plevce, namlčel by a zajisté by

vyhrál, kdyby se dal do soudu. Však s pantátou Plevcem jsou dohří přátelé a již dlouho se znají, nebude mu tedy dělati mrzutostí. Vždyť se mohou vyrovnati v dobrotě a vyrovnají se snadno! Má nákou žádost na srdci a pantáta si tím neuškodí, když mu ji vyplní. Naopak bude mít užitek a to stálý a trvanlivý.

Plevce s Eliášem napřed žertoval, směje se, že Samošovi odnesl v botách půl míry mouky a že tím za svou nehodu dobře je zaplacen. Co se týče víčka u cýmky, to prý mu schází již dávno, ano nepamatuje se, žeby ho kdy byl měl, vždycky prý kouřilval z dýmky bez víčka.

I dal mu nacpati ze svého tabáku a Eliáš nepohrdl tímto výtežkem, dýmku si natlačiv, že div nepraskla. Když tabák zapálil, musel ho pořad atlačovati, že mu vylízal a nevykouřil ho najednou, chtěje i zítřka mít příjemnou pochoutku. Nepřával si tabáku samého a čistého, nýbrž krájel do něj a míchal k němu nať bramborovou a jiné listí a koření, aby mnoho neutralil. Dnes měl také masopust a byli by mu něco lepšího dali i jisti, kdyby to byl přijal. Masa nechtěl žádného a když mu Plevce připomenul, že by ho nikdo neviděl, kdyby okusil kousek vepřového, řekl, že nesmí, ano bál se, že maštěno jest sádlem, co mu nabízeli a proto se všeho vyštíhal. Jen brambory s mundurem a krajíček chleba si vyprosil a když Plevce poslal pro pivo a pak pro kořalku, zavdal si sice, ale pak již nepil.

Eliáš je hubený a suchý, že se málo kdy nají do syta a ranec mu jedno rameno stáhl níž, že ho na něm již mnoho let nosil. Vybílžel tedy drohet nahrblý a křivý, ale zdraví mu přálo, neboť nikdy nestonal a štonal-li, nebylo mu tak zle, aby byl musel zastaviti obchod. Vedl ho již od svého mládí, byl chlapec, chodil s rancem a sbíral hadry. Nyní bychme mu hádali

pět a dvacet a ještě vždycky trvá ve svém povolání.

Kdo ví, co dnes má Eliáš za úmysl. Chce Plevci vyjevití nákou žáduat. Uvidíme, co chytrého kuje. Čekal dlouho a okolkoval děláje naději a laskominy na užitek a teprv, když se Plevce pivem a kořalkou hodně rozpařil, počal vyznávati, co má za lubem.

„Při vašem statku je chalupa“, pravil, „není-li pravda?“ „Je,“ odpověděl Plevce.

„Máte v ní nájemníka?“

„Mám.“

„Co pak vám platí, smím-li se ptáti?“

„Patnáct zlatých.“

„Já vim o někom, kdo by vám dal dvacet.“

„Bude-li mi nádeničiti jako nynější můj nájemník, pak by se to dalo slyšet.“

„Dá o pětku víc za to nádeničení.“

„To je málo.“

„Sázíte mu brambory, berete ho k stolu, to všecko odpadne.“

„Ale práce by také odpadla.“

„Ten můj nájemník přidal by ještě zlatku.“

„Z toho nebude nic.“

„Pantáto, udělejte to. Nebude te toho litovati. Řekněte zač?“

Plevce nechtěl a Eliáš nyní sám dal na kořalku, aby se mu zavděčil. Nedbal na to, že mu Plevce brání. Kořalkou prý ho ne pohne, chalupu mu pronajmouti. Je to marné. Potřebuje dělníků. Ode dávna lidé z chalupy na statku jeho vypomáhají. Má tam člověka spolehlivého, je s ním spokojen i se ženou jeho a děti mu již také prospívají.

Odporoval dost a Eliáše odbýval, ještě nevěda, že on chalupu chce mít — pro sebe. Svěřil mu to konečně a vychvaloval se, že je pořádný, až tuze pořádný a že mu peníze dá třeba napřed, kdyby si toho žádal. Ano půjčil by mu, kdyby chtěl a bude půjčovati, kdykoliv bude v nesnazi. Takový hospodář

jako on musí peníze často mít na kvap. Má velké platy, chce provdati dceru, oženiti syna, těžko stovky sehnat. On mnoho nemá, ale něco přece má a založiti ho chce a může vždycky.

Plevce se ho ptal, co by a chalupou jeho dělal a on mu pověděl, že by si v ní zřídil krám.

Na čí útraty?

Na své vlastní, to se rozumí, jen náky ten materiál, to jest kámen a dříví by mu k tomu dal. Však aby se mu to vyplatilo, že ho to bude stát velké vydání, převzal by chalupu hned na deset let, čímž ovšem i on si pojistí větší prospěch.

Plevce vrtěl hlavou, ačkoliv se mu ta věc již počala líbiti, což Eliáš dobře pozoroval. Pobízel ho ustavičně, aby pil, sám ale nechtěl pít, leda že si někdy ke kořalce jen přivoněl.

Což v hospodě nemají lepší?

Poslal pro jinou, tu nejlepší, co mají. Však oni jiné neměli a Eliáš se chlubil, že on bude mít na prodej kořalku a rosolku, jakéž ještě jak živ neokusil. Hospodský ji beztoho bere od žida a ji bryndá, on ale kořalce rozumí a domácímu pánu arcit nedá leč tu nejvýbornější. Při tom bude laciná. Hospodský chce mnoho vyzískati. Jemu na tom nezáleží, jen když se dobře zachová. Nyní pro všecko běhají do města, schází hřebík, kousek železa, řemínek, kůže a jiné maličkosti v hospodářství, budou to mít blíž. Ženské často potřebují kořená, sůl, olej, škrob a mýdlo, doskočí si k němu a cestu uspoří.

„Jestli pak také cukr a kávu budete mít?“ ptala se Plevcová.

„Bez cukru a kávy není žádný kupec,“ odpověděl Eliáš, „a co má kupec, budu já mít také.“

„Což kartouny a šátky?“

„Ty si dám dovezti zrovna z fabriky.“

„Což pentle a hedbávi?“ dosadila dcera Dorotka.

„To mi budou posílati až z Vídně.“

Dceři bylo jedno odtud nebo odjinud, že ale řekl „až z Vídně,“ myslila, že tedy musí býti obzvláštní, co až odněkud přichází.

Plevce hádal, že tedy nebude choditi po hadrech a Plevcová mu přála štěstí, že se zprostiti toho rance.

„Ach nezprostím,“ povzdychl si, „žid k ranci jest stvořen a bez rance by neobstál.“

„Mnozí lidé jezdí v kočáře a jsou páni,“ odporovali mu.

„Já jsem chudý žid,“ vylouval se, „chodím přěšky a nikdo mi neříká „pane.“

„Co není, může býti“ škádlil ho Plevce.

Eliáš pravil: „Rothschild je velký a bohatý pán, nejbohatší na světě, a je žid. Jako mezi vámi jsou i mezi námi bohatí a chudí. Já patřím k těm posledním.“

„Když doma budete prodávati, s rancem nemůžete choditi,“ pochybovali.

„Budeme k tomu dva,“ vyjevil jim, „někoho si vezmu.“

„Snad mládence jako mají kupci, nebo učenníka?“

„Já si vezmu ženu.“

„Aha, vy se chcete oženiti!“ dovtipila se Plevcová.

„Jsem na to již dost starý,“ řekl, „proč bych se neoženil?“

„Vyhledejte si nevěstu bohatou a hezkou,“ radil Plevce.

„Tuze hezká není,“ přiznal se, „ale hodná je a moudrá, umí kupovati a prodávati.“

„Tedy o ní již víte. Zajisté má také peníze?“

„Musí něco míti, sice bych si ji nevezl!“

„Přistěhovali byste se hned spolu?“

„Napřed já sám, ona po roce, až čas vyprší.“

„S tou chalupou to ale nepůjde, věřte mi Eliáši,“ pravil hospodář.

Hospodyně a dcera vyřly ven a tam si povídaly, že by to snad

předce šlo, kdyby otec jen chtěl. Měly by kupce tak říkajíc doma. Což by to nebylo velké pohodlí i dobrodiní? Musí se to otci představit, aby Eliáš neodbyl. Je sice žid, ale dá se s ním dobře jednat. Již ho znají dlouho a vždy jim rád posloužil. Nechce ani peněz, když jich není, mohou mu spláceti po částkách a vyrovnají se s ním snadněji než s křesťanem. Otec hledí jen na sebe a o ně se nestará, když si může přilepšiti v hospodě. Ony někdy ani na ten sirup nemají a kávy se u nich málo vypije. Než si dopomohou k nějakému kousku šatstva, stojí je to prošení a nucení, že to věru hanba. Jinde si vždycky zřídí dřív, co přišlo do mody a to by přestalo, kdyby od Eliáše braly zboží.

Dorotka pravila: „Vidíte maminko, že byste mne pěkně vystrojila?“

„Arciť bych ti spíš něčím mohla přispěti,“ odpověděla, „nyní to závisí jen od otce.“

„Koupila byste mi na hedbávnou sukni, není-li pravda?“

„Proč pak ne, budeš-li se v ní víc libiti ženichovi?“

Dcera matce navrhla, že otce vyvolá, aby s ním o Eliášovi promluvily. Učinily tak, a otec se zlobil, že se za žida přimlouvají. Však zlobil se jen na oko, neboť již sám mu byl nakloněn a těšil se v duchu, že to může sváděti na ně, když ho vyslyší.

Eliáš se bál, žeby venku mohli uzavřít něco proti němu a vyšel za nimi do kuchyně, aby to zamezil. Plevce ho tam nechal se ženskými, jakoby vyjednáván s ním již byl přetřhl a navrátil se do světnice. Ženské s ním měly utrpnost a dělaly mu naději, že se do chalupy zajisté dostane, nepřestane-li na otce doléhati. Ony mu chtějí býti nápomocny a za to jim musí zboží dávatí hodně lacině, až u nich začne prodávat.

Arciť to udělá! Dá jim zboží

zač je sám má. Nežádá výdělku, věru nežádá. Dušoval se na to a ony mu věřily.

Aby je přesvědčil, že již napřed umí býti vděčen, vydal do papíru zaobalený šátek hedbávný a dal ho Dorotce zadarmo, opravdu zadarmo. Ani krejcar za něj nevezme, ačkoliv stojí za dvě, za tři zlatky, když otce pohnou, aby ho přijal do chalupy.

Slíbili mu to a u ohniště si šátek prohlížely. Je strakatý, měkký, leskne se, že až oči přecházejí, na krk se převýborně bodí. Dorotka si ho na krk vzala hned a když matka chtěla, aby ho Eliášovi dala nazpátek, poněvadž se neví, jak to s chalupou vypadne, neposlechla a matka pravila: „Tak si ho tedy nech, však my se s Eliášem vyrovnáme.“

Otec ve světnici se Eliášem nemohl dočkat a nechtěl, aby mu ženské pověděly, že za něho orodovaly. Mohl by se na to spolehati a dával by za chalupu nájmů míň, což ovšem by mu bylo nemilé. Eliáš neprozradil ničehož a ony také neřekly, že od něj již hedbávný šátek vzaly. Matka však předce Eliášovi chtěla dokázati, že žádost jeho podporuje a zastávala se ho, když na muže z nova doléhal.

Již mnoho na světě zkusil. S tím rancem od rána do večera se táhati, není žádná maličkost. Opakuje se to každého dne. Jiný přijde domů a pěkně si odpočine. On nemá nikoho, nikde nenalezá vlastního přístřeší a je jako poběhlik. Již by si rád připravil náěk útočiště. Lid s ním nakládá někdy velmi tvrdě a nelaskavě. Musí si dáti všecko libit. Dnes zase zkusil jako pes. Vědí, jak ho maškary pronásledovaly. Hodily ho nejen do sněhu a bláta, nýbrž i do mouky. Nechce žalovati, ale jejich syn Ondřej mu nejvíce ublížil.

Plevcová ho těšila: „Inu, již na to zapomeňte, však on se hospodář nad vámi předce ustrne.“

„Já dělám, co mohu,“ řekl

Eliáš. „Chci dáti jeden a dvacet zlatých. Ještě zlatý přidám, ale víc nic, to mi veřte, pantáto.“

Plevce se pořád zdrábal a Eliáš po zlatce přidával, až to vyšlo na pět a dvacet zlatých. Tu vytáhl pětku z tobolky, položil ji na stůl a prosil a uutil, aby ji Plevce podržel co závdavek. Nechtěl a odstrkoval ji od sebe, až ji končně předce přijal fka: „Ležeti ji tu nenechám, máte ji u mně a zejtra vám ji vrátím, jestli se neshodneme.“

Eliáš byl prozatím spokojen a Plevce, maje v kapse peníze, se roztouřil po hospodě, kde dnes byla muzika pro sousedy. Vyzval ženu aby šla s ním a dcera se také přistrojila, aby prý otce a matku viděla tancovati. Včera muziku měli svobodní a ona ovšem také byla mezi nimi, dnes mají přednost ženati, však svobodní také budou v kole. Zejtra tito masopust sami zase ukončí.

Syn ani nepřišel k večeri. Šli za ním a Eliášovi odevzdali dům, aby prý ho hlídal. Ustlali mu na zem slámu, Plevcová mu dala podušku i peřinu a on se zabral do myšlenek, bude-li chalupa jeho. Spáti nemohl a nespál, nýbrž bděl až do rána, ustavičně počítaje, jaký zisk mu z chalupy vyplyne. Že ji obdrží, to již pevně doufal, plesaje v duchu, že Plevce jeho pětku již utráci v hospodě. Zabířval se pod peřinou, až domácí přišli. Již se svítalo a Plevce byl napilý. Lehl a nepovstal až před polednem. Eliáš zatím po vsi sbíral hadry, co maškary včera rozházely a leckdes nechaly ležeti. Měl je zadarmo a prikoupil, co se kde dalo sehnat.

III.

V hospodě se zase hejř a Eliáš se s Plevcem znova smlouvá o chalupu. Dá mu v ni byt za pět a dvacet zlatých nebo nedá?

Je to málo, musí dáti víc.

Nemůže, opravdu nemůže, je mu líto, že již tolik podal.

Pod třicet zlatých ji nedostane

Rozvážil si to, celou noc mu to leželo v hlavě, radši couvne.

Pět a dvacet zlatých nestojí ani za řeč.

Za deset let to dělá dvě stě padesát, což to není velký účet?

Vybere se po částkách a nic nezůstane.

Dá mu tedy sto zlatých hned, aby viděl, že mu přeje.

Nerad by se zavedl.

Když nechce, rozejdou se s ne pořízenou a on — potřebuje svou pětku.

Nastojte, pětka již byla pryč. Plevce ji včera proměnil v hospodě a syn vida to, vyžádal si na něm polovičku. Byl dlužen a otec též a oba přišli domů s prázdnou.

Nebylo tedy lze pětku vrátiti. Eliáš to tužil a proto se vyjádřil, že ji potřebuje. Dcera se bála o částek a naváděla matku, aby otce s Eliášem srovnala. Tato sama také o to stála a osmělila se říci: „Musíte každý drobet povolit, pak se sjednotíte.“

Eliáš se zapřisáhl, že povoloval víc než měl a že mu nezbyvá lež ustoupiti, když na druhé straně nemožnost mu ukládají. Ještě se zaváže, že dá zlatku na litkup, aby oslavili ten masopust. Chce-li pan-táta, je dobře, nechce-li, je také dobře. On vezme svůj ranec a půjde dále, třeba do jiné vsi. Místo jedné dostane deset chalup.

Již měl ranec na zádech a stál u stolu, jakoby ještě čekal na tu pětku a Plevcová mu bránila, řkouc k muž: „Podejte si ruce, již jste se dost vymluvili.“

Eliáš ruku natáhl, Plevce ruku schovával, ale Plevcová nutila: „Udělejte to, vždyť nejste daleko od sebe.“

Dcera řekla: „Budeme míti krám ve vsi.“

Syn doložil: „Ve vesnici je málo kde.“

Matka ještě podotkla: „Chalupa je naše a krám bude také jako náš.“

Plevce nedal na ženu ani na děti, ale na Eliáše dal, když ho po druhé, po třetí a naposled vyzval, aby tleskl. Učinil to se slovy: „Inu, když to musí být, at je to. Dej Pán Bůh štěstí.“

„Dejž to Pán Bůh,“ odpověděl Eliáš a Plevcová to opakovala po něm.

Všem radostí poskočilo a zaplesalo srdce a Eliáše z toho zajisté nevyjímáme. Arci se k tomu nepřiznal, nýbrž dosvědčoval jim, jak s ním dobře pochodili a jak mohou být rádi. Ta chalupa nikdy nenesla takového užitku. Až tuze ji přeplatil. Sto zlatých musí dáti napřed. Ze sta by dostal nejmín pět zlatých úroků. Pět a dvacet k tomu, dělá třicet. Mají tedy, co chtěli, a litkup je víc.

Ten litkup Plevce také pobádal. Měl žízeň a byl ještě masopust. Vyschlo mu v hrdle, že v noci mnoho koufil, pil a křičel. Do vody se mu nechce. Za zlatý bude dost piva i kořalky a Eliáš není piják.

Kde litkup budou utráceti doma nebo v hospodě?

Eliáš sám radil, aby se to stalo doma, poněvadž v hospodě na litkup si každý dělá právo a na Plevce by mnoho nepřišlo. Také se musí hleděti na ženskou, v hospodě by nebyly a doma si s nimi mohou připít.

Však smlouva ještě není v pořádku. Je třeba dvou svědků. Až ti o ní budou věděti, dá jí Eliáš v městě napsat a potvrdí se úředně.

Koho povolají za svědka?

Eliáš si zpomněl na mlynáře a na sedláka Samoše, jenž včera naproti maškaram se ho byli zastávali. Ti jsou tedy jeho přátelé a zajisté se za svědky propůjčí. Jsou mimo to nejváženější ve vsi, mohou mu prospívati a ujmou se ho, kdyby proti němu nastal odpor.

Plevce byl spokojen a poslal pro mlynáře a Samoše, aby přišli a ňákou službu mu prokázali. Ovšem mu byli po vůli, nevědouce, oč se jedná; když ale slyšeli, že se Eliáš

v Rážově chce usaditi, lekli se toho a všemožně tomu bránili.

Arcit to překvapilo Eliáše i Plevce a oba se tomu divili. Co pak je jim do toho? Což nemůže každý dělati, co chce? Stano se jim náká křivda?

„Já myslil,“ řekl Eliáš, „že chudým židem nepohrdáte, když jste mu včera nedali ublížiti od maškar.“

Samoš pravil: „Jste můj bližní jako každý jiný člověk a nikdy vám neodepru lásky, již jsem dlužen všem lidem.“

„Co tedy proti mně máte?“ ptal se jich žid.

Netajili mu toho, nýbrž vyznali, že to obci nebude k užtku, když se k nim přistěhuje.

Proč?

Bude mezi nimi prováděti šmejdy. Vědí to ze zkušenosti, již nabyli jinde. Zavede a rozmnoží svým zbožím parádu. Bude je dávatí nejen za peníze, nýbrž i za věci, jež mu lehkomyšlníci budou donášeti. Přijme všecko. Hospodyně se u něj zadluží, synové budou okrádati rodiče, dcery je donutí k zbytečným výlohám, čeledínové přestanou býti věrní. Jeho kořalka a rosolka a jeho pamlsky mnohým připraví zkázu. I děti si na ně zvyknou. Bude je k sobě lákati. Po čase nebude ve vsi člověka, kdo by od něj nezávisel. Najme si pole a stodoly. Bude jich užívati místo úroků, jichž mu dlužníci nebudou moci platiti. Snad je i o domy připraví. Jemu přibude bohatství, jiným ubyde. On bude pán, druzí mu budou sloužiti. Až budou na mizině, zajistí jim nepomůže.

Eliáš se proklínal, že není takový, ano vytykal jim, že ho narkli, že jsou protivníci židů, že se toho od nich nenadál. Tuhle Plevce ho zná, proto s ním učinil smlouvu, mu přepustil chalupu, bez pochyby mu závidí tak ve'ký nájem.

Plevce se také ozval. Povolal je sem za svědky, ne, aby mu ká-

zali. Když nechtějí posloužiti, učiní to jiní. Mohl se na ně zlobiti již včera, že mu ve mlýně syna pohanili. Neudělal toho a měl k nim přece největší důvěru. Chtěl, aby nejen svědčili, nýbrž i litkup s ním pili. Když se jim to nelíbí, nemůže jich nutiti. On nekazí dobrého sousedství, nýbrž oni. Eliáš do jeho chalupy přijde, at chtějí nebo nechtějí. Sám mu to vyjedná na úřadě. Kdyby se celá obec postavila, zajiště zvítězí. Chalupa je jeho a proto ei od nikoho nedá poroučeti. Může ji Eliášovi třebaš prodati. Když jim to není dobře, mohou jíti. Nestojí o radu ani o moudrost jejich.

Plevce, čím vic mluvil, tím vic přicházel do ohně, až konečně se tak rozkřičel, že nikoho nepripustil k slovu. Počtnal si jako zuřivý a již nic neprospělo osprávedlňovati a vymlouvati se, jeho rozum nřruživostí a vášní byl zatemněn. Chtěli ho poučiti a přesvědčiti, že mají pravdu a že s ním i s obcí upřímně smýšlí, zůstali mírní, neuráželi ho, jako on jich, ale to ho skoro ještě víc popudilo, než kdyby se s ním byli hádali a museli dům jeho opustiti, aby jich snad nevyhodil.

Plevcová mu nice domluvila, aby neřádl tak vztekle, v srdci ale na ně také měla zlost, že se vyslovili proti Eliášovi. Nejvic ji mrzelo, že pochybovali o mnohých hospodyních a začervenala se, když rekli, že s Eliášem budou prováděti šmejdy. Dotkli se jejího svědomí, zpomněla si na šátek, co již byla přijala a drobet se nad tím zastyděla. Však jejich dcery se také strojí, což jim Dorotka není rovna? Zajisté je, proto ji hedbávný šátek patří a bude ho mítí a bude mítí ještě víc, ať jim to dělá pohoršení.

Zpоздилá žena nepovážila, že je v tom rozdíl, koupiti něco, nač máme peníze anebo koupiti to bez peněz a pak muži za zády záhubným způsobem to vynahražovati.

Dorotka tomu také nerozuměla a durdila se na mlynáře a Samoše

s matkou, že jejich tajným úmyslům v cestu kladli překážky.

Ondřej choval zášť proti nim již od věrejška, že ho pro tu mouku, do níž byl žida hodil, pokárali a nyní jim nadával před otcem, čemuž se tento arcit neprotivil.

Eliáš byl chytrý, dokládal, že mluvili ze závisti a měl jim za zlé, že člověka stíhají pro víru. Škoda, že žijí v devatenáctém století, kde jsou lidé vzdělanější a osvícenější a vybavili se ze starých předsudků. „Mohli by si na vás, pantáto, vzítí příklad,“ pravil. Vy si z toho neděláte nic, že jsem žid. Je to jedno. Člověk jako člověk. Jen když nešidí. Za sebe já ručím. Hodní a zlí jsou všude. Však ví to víte. Jste moudřejší než oni.“

Plevce se zase utířil a poslal pro sedláky Máčku a Roupíka, s nimiž se v noci při sklenici byl vyrážel v hospodě. Slyšce, že je zve na litkup, přišli hned a smlouvu s Eliášem svým svědectvím potvrdili. Jsou hotovi jíti třebas na kancelář a tam se podepsati anebo to učiní zde doma u Plevců, až Eliáš přinese smlouvu na papíře. Svědkem může býti každý, kdo má léta, a tím se k ničemu nezaváže. Je jim až tuze divno, že mlynář a Samoš to Plevci odepřeli. Mají vždycky své zvláštní vrtochy a brykule a nic se sousedy se nespásejí. Což je večera bylo viděti v hospodě? Jdou s nimi, když někde mají doušky? Vozmou do rukou karet?

„Vidíte“, pravil Máčka, „to jsou věci, jenž každého dopalují. Já nejsem piják ani karbaník a vy sousedé také ne. Ale svatouškem se nedělám. Když to může býti, rád jsem veselý a nepočítám krejcarů.“

Eliáš svědčil, tak že je to dobře a Roupík dodal: „Oni ani těch našich bromad nenavětěvují, leč aby nám tam spokojenost kazili. Vždy něco chtějí buďto zameziti nebo zavesti a ten sud piva, co se od jakživa dává z obecních peněz, již

dávno by nám byli odejmuli, kdybychme se jim dali.“

Plevce řekl: „Majť na jazyku jen kostel a školu, pořádek a kázeň, jakoby všickni ostatní pranic o to nedbali. My také víme, co se patří a co nic a nebudeme se od nich učití.“

„Ba že ne,“ doznal Eliáš a kýval hlavou na znamení, že jim třem nikdo ve vsi se nevyrovná. Seděl stranou na lavici a neprisedl k nim k stolu, aby viděli, že je má za vzácnější a vznešenější než je sám a smál se tomu, když si z něho nějaký úsklebek učinili. Vždyť rozumí žertům a není blázen! Mohou mu všechno říci a snese to. Jsou první ve vsi a jejich rozum je větší než jeho. Bude jim sloužití dle libosti. Jen at poroučeji. Když již má žiti u nich a s nimi, chce toho býti hoden. Na Eliáše si nikdo z nich nesmí stýskati.

Roupík pravil: „Jste vy prohnaná šelma, jako každý žid a máte za užima. Však mějte si, mně jste předce milejší než mnohý soused křestan, umíte člověku vyhověti.“

Máčka řekl: „Eliáš se mezi nás hodí. Však my budeme dobří přátelé!“

„Pojďte, Eliáši, a sedněte si blíž,“ volal Roupík.

Pivo již bylo na stole a všickni pili z jedné sklenice. I Eliáš z ní musel pít a vždy si napřed utřel hubu, aby byl hodně zdvořilý. Na pivo arcit dal sám, co slibil, totiž zlatku, ale sám ho nejmíň vypil. Za to však pilně podával sklenici Plevcové a dceři Dorotce a synu Ondřejovi, aby litkupu také užili.

Plevcová o pivo mnoho nestála, pověděla to, a řekla, že ani na sprostou kořalku mnoho nedrží.

„Já budu mítí rosolku bílou, červenou, žlutou, jakou kdo bude chtítí,“ chlubil se žid, „a ta je sladká, že se až na jazyk lepí.“

Rosolku by Plevcová předce pila, ale jen tak někdy pro napravení žaludku. Neškodí, když taková

věc je v domě a často uspoří doktora, jenž hned žádá mnoho peněz.

Eliáš slíbil, že ji rosolku bude dodávat i pro žaludek má kmi-novku, jenž jest lepší než každá medicína.

„Tedy mi nákou flaštičku přineste,“ nářídila Plevcová, „ale jen malou, Eliáši.“

„Tak tu prostřední, panímámo,“ navrhl Eliáš.

Panímáma řekla: „Třebas prostřední, není-li tuze velká. Chci ji zkusit. Můj žaludek je příliš špatný. Snad mi ho drobet napraví.“

„I napraví,“ těšil ji žid. „Po každé skleničce vám bude, jako byste si ho byla dala vystrouhat. Dostanete chuť k jídlu a budete dobře trávit.“

To se panímámě velmi líbilo a dcera, když ji přijel, odstrkovala sklenici nemajíc zřízně a myslíc na nový hedbávný šátek. Eliáš ji musel vypravovat, co za zboží bude mít v krámě a ona se ho vypytovala na to a ono. Bude mít všechno, i to nejhezčí a nejdražší. Ukáže ji, cokoli mu pošlou. Za podívanou nemá nic. Může si vybrati. Peněz nemusí mít. Má je otec. Srazí se to na nájmu. Matka se s ním vyrovná.

Dorotka byla přefastná a doufala, že ten nájem bude nevyčerpatelný. Bratr Ondřej se také na něj spolehal a když mu Eliáš podal sklenici, vracel ji na stůl prázdnou. Bylo viděti, že rád pije a že to již umí. To platilo i o druhých a pivo za zlatý brzy došlo.

Litkup byl malý, je masopust, musí se na pivo ještě přidati.

Kdo přidá?

Kdo jiný než Eliáš?

„Přidám, pantáto,“ svolil Eliáš, „ale na srážku, mnoho-li pak chcete?“

Ještě zlatý.

Přineslo se za druhou zlatku piva, pak za třetí, a za čtvrtou se pila kořalka. Přišli ještě jiní sousedé, jenž se dověděli, že u Plevců pijí litkup. Chalupníci, domkáři, po-

druhové a čeledínové chtěli na něm mít podíl a za všelijakými příčinami se dostavili. Vyřizovali, ptali se, vypůjčovali si všelicos, byla jim doma dlouhá chvíle, odešli na táčky, zašli sem a nevěděli, že zde něco je, jeden si dokonce chtěl jen dýmku zapáliti.

Napil a opil se, kdo jen drobet mohl, a nejvíc byli, jak se říká, zdrhnuti, Plevce s Máčkou a Roupikem.

Jen Eliáš zůstal střízliv a neprotivil se tomu, když se s ním pantátové objímali, bratříčkem, přítelem a kamarádem ho nazývajíce. Musel s nimi píti na přátelství a dal si od nich tykati, ale sám jim netykal, pořád pokorně a uctivě se chovaje. Co si myslil, to ovšem známo. Bezpochyby se jim v duchu — vysmíval.

IV.

V Rážově jsou dvě strany. Jedna je pro Eliáše, druhá proti Eliášovi. Plevce, Máčka a Roupík s mnohými jinými se ho zastávají; mlynář a Samoš se svými stoupenci ho do obce nechťají přijmouti. Rychtář, jenž tenkrát ještě panoval, složil tu celou záležitost na vrchnostenský úřad, jsa zvyklý nedělati leč co páni chtěli.

Páni stáli při Plevci a při Eliáši nemohouce proti smlouvě jejich ničehož namítati a Eliáš mimo to předce si je byl předešel, aby snad schválně mu nepřekáželi. Dal prý paní správcové homolí cukru a několik liber kávy a kancelářský obdržel čtyry láhve punče. I rychtář prý přijal dárek a sice černý manžestr na vestu.

Nebylo tedy divu, že se na Samoše ani na mlynáře nedalo, ano nepřiznali jim ani práva vzdorovati a odporovati, poněvadž prý zákon chrání Plevce i Eliáše.

Ať tomu již bylo tak nebo jinak, Eliáš se na zákon neopolehal, chtělje uplatiti a podmazati. Věděl, žeby se v tom předce mohla státi

ňáká klička, nebot páni mnoho dokázali. Snadno by se něco našlo, co by přístup do vsi mu zamezilo, kdyby mlynář nebo Samoš si je získal.

Dávati dary bylo vůbec v obyčeji a zvlášt žid, chtěl-li něco prosaditi, obětoval co mohl a hledal přízeň nahoře i dole, aby nepropadl. S holou rukou neodvážil se k nikomu a často chudý žid podstoupil útraty, že bylo těžko pochopiti, odkud na ně vzal. Však musel se k nim odhodlati, aice by nebyl úmyslu svého dosáhl. Sporil a pachtil se, aby na ně měl a pak zase vydělával, aby si škodu vynabradil. Šlo to již rychleji, že si byl dopomohl k výnosnějšímu místu, a jistina, co dal v šanc, nesla mu bohaté úroky.

Tak soudil i Eliáš a dostati se do Rážova a tam pevné sídlo si pojistiti, mu bylo záležitostí, již za každou cenu šťastně chtěl překonati. Bude v Rážově míti místo velmi příhodné. Je tam zámek a kostel. Scházejí se lidé nejen v neděli, nýbrž i ve všední den k službám Božím a k všelijakému řízení a přijdou kupovati jeho zboží. Domáci mu jsou ještě milejší. Zná je a váží si jich. Dá se s nimi dobře žíti. Nemine ho zisk a prospěch.

V zámku Eliáš také leckdy se nabodí pšoures. Obstará pánům, žeholokol se jim bude nedostávat a převezme dodávání rozličných věcí. Oni mu budou přepouštěti dobytek, obilí, vlnu a ryby. Zmocní se všeho, co něco vynáší, dnes uzavře prodej a zejtra koupí.

Proto byl Eliáš k pánům ze zámku až tuze poníženy, pokorný a skroušený a to nejen k vrchnosti, nýbrž i k jejím úředníkům. On jim líbal šosy, za nimi chodil s čepicí v ruce, jim říkal „milost a jemnost“ a je si předcházel, ja jejich nepoddanějším sluhou. Tak činil již než v Rážově se usadil, a když se to stalo, i každému písaři vzdával čest jako hraběti.

Kráms v chalupě Plevcové byl hotový a Eliáš se přistěhoval. Aby nemusel platiti hlídače, podržel prozatím starého nájemníka. Ano nájemník za byt platil jemu, čemuž Plevce nechtěl rozuměti říka, že on má právo na všecken nájem, poněvadž je chalupa jeho.

„Což jste mi ji za pět a dvacet zlatých neodevzdal celou?“ ptal se Eliáš.

„Odevzdal, ale jen pro vás, ne pro jiné,“ odpověděl Plevce.

„Pro mne ovšem,“ bránil se žid, „ale já musím mít lidi, vezma si ženu, zjednám děvečku, co je vám do tobo?“

„Do toho mi nebude nic,“ uznal Plevce, „když ale vedle vás v chalupě bydlí ještě jeden nájemník, měli bychme se o užitek aspoň dělití.“

Eliáš jistil, že malý užitek mu sotva vynahradí velké nepohodlí, co má s nájemníkem. Podrobuje se mu, aby usporil. Platí tuze mnoho. Sto zlatých dal napřed. Neobstál by, kdyby si všemi spůsoby nepomáhal. Plevci je to jedno, ať je jich v chalupě mň nebo víc. On pod tím netrpí, a může býti rád, že dostává, co si vymňil.

Plevce se zlobil, že čtyry léta nebude dostávatí nic a že stovku dostal úplnou vybrav na ni o masopustě skoro deset zlatých.

Za to Eliáš arcí nemohl a těšil ho, že masopustu hezky užil. Taková památka jako je masopust musí prý se slaviti. On by ji také slavil, kdyby nebyl žid. Ale jeho se netýká, má zase jiné svátky.

Plevce vlastně ani nevěděl, je-li masopust jakou památkou, však to se mu předce zdálo, že křesťanskou památkou není a býti nemůže, když se slaví jen jídlem a pitím, pak bejřením a tancem v hospodě. Nebude se proto hádati, ale je mu líto, že z té stovky utratil již víc než tu jednu desítku. Ba nezbylo mu z ní mnoho, musel zapraviti dluhy a žena a syn si vyžádali podílý.

Eliš arcit sllbil, že mu bude půjčovati, ale nyní říká, že potřebuje peníze na zboží. Nepřivezl si s sebou mnoho zásob, ale o to se postaral, aby to u něj vyhlíželo jako u kupce. Z okna, co šlo na ulici, si udělal dvěře a k těm připevnil zvonek, jenž vstupující oznamuje. Několik příhrad přiléhá ke zdi, v předu stojí podlouhlý stůl a v zadu v komoře leží hromada balíků. I láhve a sondky tam má a zrovna u dveří je viděti feminky, železo a rákos. Nad stolem visí štětky, tabulky pro děti, dýmky a kartáče. Arcit neschází vřšky, křida a papír. Nábytek tu není žádný. Eliš bydlí a líhá v komoře. Na půdě suší kůže. Světnici podstoupil pod nájemníku. Chce-li si uvařiti něco k jídlu, což se stává zřídka, uvaří si to na společném ohništi, a obyčejně jí pokrmy studené. Nejvíce se živí podmáslím a mlíkem a ostatné má stravu, na jakou si zvykl, když chodil po hadrech. Chodí po nich ještě a roznáší zboží tak nazvané loketní čili střizní. Vede obchod ve všem a říká, že se k svému budoucímu zaměstnání teprv připravuje. Nyní, když opustil dům, krám nechává zavřený. Až bude ženat, bude manželka hospodařiti doma a on mimo dům si bude hleděti výzisku.

Již mnoho lidu se hrne k Elišovi a zvlášt v neděli ráno mívá krám plný, že sotva stačí sloužiti. Mnohé k němu láká zvědavost, rádi by se přesvědčili, jak si to zařídil a kupec ve vai je jim něco zvláštního. Hle, umí se lichotiti! Každý otec je pantáta, každá matka je panímáma, cti a vyznamenává jednobo jako druhého. Kdo koupil víc, tomu přidá skleničku rosolky a chválí ji, odporoučí a nabízí pro domácí potřebu. Ten a onen si sám dal naliti, okouší, mlaská a Eliš praví: „Vidte, to je samec!“

Je nebo není, ale na jazyk padá dost a v hrdle páli víc než jiná. Musí na ní něco býti. Eliš

by to neřekl, kdyby nebylo. Vždyť chce, aby lidé se přesvědčili!

„Inu ujde,“ doznal soused, vyprázdniv první skleničku a Eliš mu čerstvě nalil druhou. Však má s sebou panímámu, ta si také zavdala a ušklíbá se a stahuje obličej, že je peprná.

„Panímámě dáme jinou,“ navrhl žid, „ta nemiluje takové ostroty a musí dostati něco líbezného.“

„I nechte tobo, Elišá,“ volají muž i žena, ale již naplnil skleničku a nutí panímámu, aby pila, jakoby ji častoval za darmo. Napila se tedy a nezapira, že je lepší. Ale celou skleničku nezmůže. Co pak si to myslí? Zatočila by se jí hlava, netrefila by ani z krámu.

Muž jí drobet pomohl, ale ta sladina pro něj není, nic nevydá a žaludku ani nezahřeje. Žena jistí, že ji zahřívá dost a Eliš rozzaudil, že mají oba pravdu. On je mužský a potřebuje něco ohnivějšího, ona je ženská a občerství se mírnějším nápojem. Pro mužské tu má ještě jednu líkerku horkou sice jako peluň, ale výbornou, že po ní okreje i nemocný.

„Zdravým arcit neuškodí,“ smál se Eliš a již tu byla, aby ji soused aspoň seznal. Chutnala mu a žena si k ní jen přivoněla. Však Eliš doléhal a musela se jí také napítí. „Je horká, ale zapije ji sladkou a bude zase dobře.“

Stalo se tak a oba manželé s Elišem byli velmi spokojeni. Všecko jim snesl a dal, co měl a skoro by se byli domnívali, že jsou jeho hosté. Arcit zaplatili než odešli, ale zachoval se jim a budou k němu častěji docházeti.

Žena svou skleničku předce také zmohla. I poslední kapky ji bylo líto vyklepila ji a šla za mužem, chválíc Eliše, že si lidé všímá víc než pyšný kupec v městě. Navštívila ho jindy sama, aby koupila nějaké koření a on se dověpřil, že má laskominu na jeho kořalky. Nalil jí napřed, co sám chtěl, pak

si již poručila a netrvalo to dlouho, brala si láhvičku s kořalkou s sebou domů. Eliáš ji dobře vyhověl, měla k němu důvěru a nic se ho neostýchala. Byl-li v krámě někdo, počkal, až se vzdálil, než ji kořalkou posloužil anebo ji zavedl do komory, aby si tam svou baňku strčila do kapsy nebo do košíku. Mohla se na něj spolehnouti, že ji naprozradí a že ani muži neřekne, co za zboží u něj kupuje. A velmi snadno se s ním vyrovnala. Přijal, když neměla peněz, cokoliv mu dala: obilí, len, peří a nikdy ji nepřivedl do nesnáze. Před jiným by se byla styděla, ale Eliáš vymlouval tajné její jednání a ve všem jí dával za pravdu.

I jiné ženy a matky na Eliášovi si zakládaly, že jim naplňoval všechny choutky. Přítelkyně kávy dostaly ji u něj i s cukrem, ať platily nebo neplatily. Byl-li jim cukr drahý, dal jim sirup a místo kávy jim prodal cikorii. Parádnice si u něj vybíraly látky hedbávné a bavlněné a když nepřišly samy, nosil jim je do domu. Obdržel nové zboží, za podívanou se neplatí, musí a chce jim je ukázat.

Ranec již leží na stole a Eliáš ho rozvazuje. Matka pravi, aby se nezdržoval. Nechce a nebude kupovati. Není peněz. Holky nedávno měly nové šaty. Musejí ještě dlouho čekat, než se jim zase něco zřídí.

Eliáš ranec předce rozvinul a dcery i děvečky se dívají. Arciž se zapomnělo na práci a hospodyně si také zboží prohlíží, že jí dívky zavolaly. Vsaak co je to všecko platno, nebude se ani ptáti, zač je toho a onoho loket, dnes zde Eliáš zajisté nic neodbyde.

Ať odbyde nebo neodbyde, přinesl to, aby to viděly a je to laciné, žeby ani nevěřily. Sám se tomu diví. Musela se státi náká mýlka. Poslali mu to za poloviční cenu. Nechce na nich výdělku. Jak to má, tak to dá. Je to nejnovější moda. Ještě nikde ji nemají.

Dcery matku berou na stranu, vycházejí za ní ven, ji domlouvají a ji prosí, až se Eliáše zeptala: „Zač to tedy měříte?“

Za tolik a tolik.

Vždyť je to mnoho.

Eliáš se dušuje, že není. Krejcaru na tom nevydělá. Ano bude mít škodu. Chce se propadnouti, když lže.

Má-li to být polovičná cena, nebudou se s ním ani smlouvat, může ranec vzít a jít.

Dcery se bojí, že to učiní a táhají matku za sukni, aby ho nepouštěla.

Vsaak Eliáš není tak rychlý a ptá se, coby tedy panímáma dala?

Panímáma se směje, že na té polovičce ještě polovičku by musel sleviti.

Již skládá zboží, již zavazuje ranec, je uražen, rozzloben, panímáma ho má za blázna anebo snad jen žertuje.

Nežertuje, myslí to opravdu.

Tak tedy „s Pánem Bohem.“

Eliáš v skutku vyšel, ale jsa v síni vrátil se volaje do dveří: „Rekněte upřímně, co dáte?“

„Nic víc,“ odpověděla hospodyně.

Dcery trnou, že je již po všem a šeptají matce, aby něco přidala.

Přidala tedy, ale hodně málo.

Eliáš zase zavřel dvěře, již je na prahu, již vychází ze vrat, již jde okolo zahrádky, je ho viděti z oken. Neposílají a nekřičí za ním, musí tedy sám se zastaviti a klepá na okno, jestli v skutku již nic nepřidají.

Matka musí dcerám povoliti, že tuze na ní dotírají a přidala ještě groš na loket.

Eliáš jde nazpátek, již je ve světnici, otevřel zase ranec a začíná měřit. Mezi tím pravi: „Přidáte dva groše, já povolil a vy také musíte povoliti.“

Nepřidá již ani krejcaru.

Něco musí přidati.

Nikoliv.

Eliáš již stříhá, již trhá a matka pořád opakuje, že nepřidá.

Vzal peníze bez přídatku anebo si bez přídatku pamatoval dluh, kterýž doma zanesl do knih.

Však než odešel, odbyl ještě více.

Matka koupila jen pro jednu dceru, což ta druhá nedostane ničehož?

I přimlouvá se za ni, je hezká, hodná, přeje jí bohatého ženicha.

Děvče se z Eliáše těší, že jí zastává a matka má radost, že chválí její dceru. Řekl: „Vám z těch holek žádná nezbyde, ale musíte je hodně strojiti, nyní to jinak nejde.“

V skutku ji přemluvil, že i pro druhou něco vzala a hedbávný šátek, na nějž nechtěla přidávati, ji nechal v domě, aby prý mu ho vrátily, je li drahý a nebude-li se jim líbiti.

Nevrátily ničehož, nýbrž přišly si ještě pro jeden, dcery si i šátky na matce vymohly.

Eliáš věděl, že se to stane a tak doma i mimo dům výborně se mu daří a vede.

V.

Nesmíme se domnívati, žeby mlynář a Samoš Eliáše byli pronásledovali. Dostal se arcit proti vůli jejich do obce, ale již v ní byl a změnit se to nedalo. Museli ho tedy snášeti a trpěti a sami nikdy posměchu a poškľebku si z něj nedělali jako druzí občané. Přezdívalo se mu vůbec „Moukeš,“ že tenkrát v mosopustě do mouky ho hodili a že řekl, že se v mouce topil. Často na to naráželi a často tím Eliáše tupili do očí a on se neprotivil. Však oni mu to dobře vynabradí.

Že mlynář a Samoš vždycky s ním jednali slušně a jiných okřikovali, když mu láli a nadávali, doufal Eliáš, že od něj také budou kupovati a že nepřišli sami, navštívil on je se svým rancem. Samoš ho přivítal vřídlně, když ale zboží na stůl chtěl vykládati, pravil: „Nechte

toho Eliáši, u nás zajisté nic neprodáte.

„Což pantáta se mnou nechce kupčiti?“ stýskal si Eliáš.

„Proč pak ne,“ řekl Samoš, „ale do domu mi těch věcí nenoste.“

Eliáš podotknul: „Ještě jste u mně nebyl.“

„Však já přijdu,“ slíbil Samoš, „až budu něco potřebovati.“

„Vyberte si, co chcete, mám to zde.“

„Nic nebudu vybíráti.“

„Alespoň se na to podívejte.“

„Neučiním toho.“

„Snad se to bude líbiti vašim ženským?“

„Možná, ale já jim to platiti nebudu.“

Eliáš k nim předce vyšel a pozval je, aby si prohlídly jeho zásoby. Hospodyně věděla, že to muž nemá rád a chtěla mu dáti přiležitost promluvit i to k dětem před Eliášem. Přivedla tedy do světnice syna u dceru a otec se jich ptal: „Snad se vám něčeho nedostává?“

Josef, tak se jmenoval syn, odpověděl: „Já si arcit přeji novou vestu, ale ještě počkám, jestli chcete.“

Anna dcera řekla: „Již vzrůstám z kabátu, ale na jiný je času dost, nemusíte s tím pospíchat.“

Eliáš jistil, že na vestu i na kabát zde má ty nejkrásnější látky a hned je chtěl ukazovati.

Samoš to zakázal. Až bude mítí vůli něco koupiti, dostaví se sám a vezme děti třebas s sebou. Toho mu nepřipovídá, že jen u něj bude kupovati. Jinde, co mu schází, také dostane. Kdo dá lepší zboží a cenu požádá spravedlivou, ten obdrží přednost. Podvesti a oklamati se nedá. Není dnešní, aby si dal na nos leccjaký hadr pověsiti. Rozumí věcem, ať jsou lněné nebo hedbávné, vlněné nebo bavlněné, a děti v tom také rozdíl činiti naučí. Aby se oko jejich mánilo a žádost po tinterkách a hloupé parádě se v nich zbuzovala, toho nedovolí. Kdyby jim

Eliáš vyložil, co má v ranci, mohli by se jim toho skutečně zachítiti. Jsou ještě nezkušeny. Však musejí se utvrditi, aby pokušení nad nimi nemělo moci. Pak jich nezavede žádný pohled. Ano již nyní věřil by jim, že se umějí zapirati. Jsou dost silné a nebojí se o ně, žeby zbožl jeho nad nimi zvítězil. Eliáš tēm a podobným řečem nebyl zvyklý a hádal, že Samoš by snad vzal na dluh, co slbil svým dětem. Chtěl se k němu lichotiti jako k jiným a pravil: „Celý ranec vám zde nechám, pantáto, u vás by byl dobře schován.“

„Nepřijal bych ani za groš nití,“ odpověděl Samoš, „kdybych jich nemohl zaplatiti. Já vám nikdy nezůstanu dlužen, ubezpečuji vás, Eliáši. U mně se platí hotovými a jde to z ruky do ruky. Žena jedná zrovna tak jako já a děti by mi přišly, kdyby bez mého vědomí něco na dluh přijaly. Dávati místo peněz plodiny a domácí výrobky, u nás není v obyčeji a špatně by pochodil, kdoby se mi zapletl do takových ámejdů.“

Eliáš viděl, že se Samošem nic nepofídí a když ho nechal státi a odešel, aby dohlíd v hospodářství, myslil si, že snad Samošová bude povolnější. Rozvázal ranec, vyndal, co v něm měl a ukazoval to jí i dětem. Ničehož tím nedocílil a nechtěla se na to ani podivati. Nadarmo vychvaloval, jí jmenoval levné ceny, jí vábil a lákal, na příklad jiných se odvolával. Přinesl a dá jí, co poroučí. Dcera bez toho býti nemůže. Byla by nejposlednější ve vsi. Mají to již všechny dívky. Manžel je tuze přísný. Musí si pomáhati bez něj, sice ublíží vlastnímu dítěti. Chtěl jí mermomocí to a ano nechati. Vyrovnají se, až jí bude možná. Hospodár to ani nepozná.

Mluvil bez účinku a když si byl vyhledal syna na dvoře, aby ho chytil do svých tenat, také se svými úmysly propadl. Což si nezřídí ani hezké dýmky? Což nechce

míti pěkného pytlíku na tabák? Což nekoupí hladké španělky? Má i prsteny a fetízky. Má i nejen vesty, nýbrž i knoflíčky k nim. Může se přesvědčiti. Zajisté mu něčím přijde vhod.

Jozef pravil, že slyšel, co povídal otec. On se dle toho zachová a chce zachovati. Není žádný lehkomyšlník ani marnotratník. Věru se marně pokouší, aby ho zavedl.

Co je to za chasníka? divil se žid. Plevcův Ondřej je jiný jonák. On nemá v sobě ani jiskry ohně. Je horší než stará bába. Rád by mu pomohl, aby se mu celá ves nevysmívala. Musí se z otroctví otcovského vybaviti, chce-li býti vážen a blažen.

Výbornému mládenci došla trpělivost a obořil se na Eliáše, že ho vyvede z vrat, nepřijde-li dobrovolně.

Nezbývalo leč poslechnouti, neboť se Jozef opravdu k tomu chystal a Eliáš se durdil na celý ten rod Samošův, jenž prý jest k nevystání. Kdyby mu byli nadávali, ho byli tupili a plísnili, odpustil by jim to, jen kdyby zbožl od něj byli vzali. Mohli mu říci „Moukeš“ jako jiní, mohli s ním dělati špacky a hračky, nehněval by se, ale ta jejich zarytost ho popudila.

Šel domů a házel s sebou, až mu ranec na zádech poskakoval, ale pomoci si nemohl, od Samošů mu nekyne žádný prospěch.

Jestli pak u mlynářů bude šťastnější? Prál by si to. Mlynář je boháč a rodina jeho se víc nosí po městsku než po vesnicku. Také se tam lépe jí než jinde a často přijíždějí hosté, jimž se musí strojit. Mimo to má mlynář velký vplyv na obec, sousedé u něj mlívají a tu se všelicos pojednává a mluví. Je moudřejší než oni, byl ve světě, vzdělal se ve školách, umí německy. K němu chodívá na radu, kdokoliv je v nějaké nesnazi a páni sami si ho váží, že ho mohou ku všelijakým službám potřebovati. Přijme a vydá

do roka mnoha peněz a zaměťsnává se i obchodem, obilí a mouku do-
dávaje vojaku a jinam.

Takový muž Eliášovi by arcit mohl býti užitečný, nezdá se ale, žeby se s ním chtěl spoliciti, neboť si ho pranic neváží. Již několikráte ho potkal, byl u něho, obsypal ho ctí, jakou si jen mohl vymysliti, mluvil německy, pochleboval mu a se sedláky pohrdal, jakoby nic nebyli proti němu. Rád by mu sloužil a mohl by se na něj ve všem spolehnouti. Nemá v městě nějaké řízení? Obstaral by mu je, má tam před sebou cestu. Nekoupil by to neb ono? Ví, kde by se dostalo. Nechce si vypůjčiti peníze? Někdo je má a nežádá velkých úroků. Anebo snad peníze sám chce uložit na úroky? Pověděl by mu o místu, kde by obdržel deset ze sta.

Mlynář namítal, že není lichvář a Eliáš lichvy neuznával, řka, že blázen, kdo nebere, k čemu se lidé samochtě zavázali.

„Je to ale proti zákonu?“ pravil mlynář.

„Zákon se dá obejítí,“ pověděl mu žid. „Nechám si hned napřed, co mi patří. Anebo vezmu zástavu. Psáti se to nemusí.“

Mlynář to prohlásil za úskok a šidbu a toho on se nedopouští.

„Já také ne, pantáto,“ tvrdil Eliáš, „a řekl jsem jen, jak to jiní dělávají. My spolu to nebudeme dělati. Jen mi něco uložte.“

Mlynář mu neuložil ničeho a když chtěl, aby u něj bral zboží, dokázal mu, že jeho zboží není a nemůže býti tak dobré a laciné, jaké on si opatruje.

Eliáš arcit odporoval a se bránil, jak mohl, však mlynář stál na svém a nebyl mu po vůli. To vyznal, že se ho neodříká a kdyby někdy on měl zapotřebí jeho pomoci, může přijíti a nalezne ji, ačkoliv je žid. Musíme se podporovati bez ohledu na víru, jsme-li v tíži a strasti a zlé si činiti zakazuje nám náboženství křesťanské i židovské.

Však k zkáze své a k zkáze jiných přispívati ze šetrnosti k jinověrcům, neukládá nám žádná povinnost a chce-li Eliáš v Rážově se žíviti poctivě, nevyhledáváje škody a záhuby občanů, bude mít na mlynáři upřímného přítele.

Eliáš to ovšem chtěl, to jest slovy, skutky to ale nedokázal. Že ho mlynář odbyl, leželo mu ustavičně v hlavě a přemýšlel, jak by se mu předce vedral do domu. Mlynářka je švarná žena a dcera Kateřina je švarná panna. Obě mají dražší šaty a požívají lepší pokrmy než druhé ženy a panny. Kdo ví, jestli si někdy nelíznou také piva a vína, jež mlynář mívá ve sklepech. Snad by pily i jeho rosolky a likéry? Syn Vit bývá v hospodě jako družič chasníci a Eliáš viděl s potěšením, že nespořil. Snad ho otec dost nezakládá a je žádostiv, aby dělal, kdyby mu došly prostředky? I druhé děti, jichž je ve mlýně víc, mají se k životu a syn student o prázdninách bezky utrácí. Což kdyby chtěli, aby je založil? Mládek a stárek také nejsou skrbilci a možná, žeby nepohrdli vedlejšími důchodem, kdyby jim nějaký otevřel. Ve mlýně se dá všelicos sméstí. Obilí a mouky často vybývá. I prach, otruby a šrot stojí za peníze. On by jim je dal. Umějí-li pak si toho vážit? Ještě líp by bylo, kdyby od něj brali zboží. Nabídce jim svou kořalku. Peví, co ostatně má v krámě. Na každý způsob se s nimi musí seznámiti.

Zkušenost u Samošu Eliáše poučila, aby do mlýna nechodil, když je hospodář doma. Čekal tedy, až jednou odjel, naplnil ranec, strčil do kapec své likerky a navštívil mlynářku. Děti se arcit hned sběhly, neboť na vložené látky se každý rád dívá a Eliáš přinesl nejkrásnější, co měl.

Nebudou nic kupovati?

Snad by něco koupili, kdyby otec byl doma.

Je doma panímáma.

Panímáma řekla, že bez pantáty nikdy nekupuje.

Však by pantáta proti tomu nebyl, kdyby si něco vybrala.

Nechce se na to spolehat.

Panímáma od pantáty zjistě nezavisl a pan Vít také ne. Jméni jeho je i jejich. Mimo to mají asi vlastní zásobky. Za ty si mohou zjednat, co chtějí. Kdyby nic neměli v rukou, dal by jim na dlub. Spláceli by mu trebas po částkách. On také všelicos potřebuje, čeho tu mají na zbyt. Nemuseli by ani starati se o peníze.

Pantáta by se mrzel.

Což musí o všem věděti?

Arcit musí.

Bohatému mlynáři na několik zlatých nepříjde. Jinde již všude mu dali výdělek. Mlynářovy děti zaslужují, aby se vzal na ně zvláštní ohled.

Děti viděly zboží na stole a bylo jim to něco nového a příjemného mítí krám kupecký v domě. Líbilo se jim to i ono, braly to do rukou, ukazovaly to matce, práli si, aby to směly podržeti. Eliáš chválil, se přimlouval a matka věru měla chut, učiniti jim neobyčejné potěšení. Jak mile se Eliáš o tom přesvědčil, již nedal pokoje a nepřestal pobízeti, až jim nechala, co si vybraly. Slevoval dost, ustanovil konečně nejnížší cenu a ta se přijala.

Však smluveno a vyjednáno ještě nebylo nic. Napřed musí svoliti otec a kdyby nesvolil, vše se mu dá nazpátek.

Nebál se toho. Mlynář svým dětem nebude otcímec a když se k němu hezky přilichotí, žádosti jim neodopře.

Toho Eliáš nedosáhl, aby mlynářka sama za to zboží mu stála a líkerky u ní neodbyl prázdné. Nevzala ji ani darem, ale chasníci ve mlýně ji ráno chtěli okusiti k snídání a když se ptali, zač je, odpověděl jim, že si nedá platiti, dokud toho nebude víc.

Bylo dobre. Eliáš odešel a doufal pevně, že mlynář ženě a dětem se neprotiví. Vždyt by to bylo haaba, aby mu zboží vrátili! Již je jako koupené a přijde-li na to, jestě něco sleví a předce bude mítí hojný užitek.

I očekával peníze a místo peněz obdržel ještě toho dne -- všecko své zboží.

Nastojte, chasníci mu poslali i líkerku a mlynář si ho zavolal, aby ho důrazně vyplnil. Byl k němu až posud zdvořilý, ale zdvořilost má také meze a o tom ho hned přesvědčil. Jestli mu ještě jednou a rancem přijde do domu, zajisté ho vyhodí. Opováží-li se kaziti mu chasu, zadá na něj žalobu. Žena se přenáhnila, si to zrale nerozvážila, že dětem byla povolná. Však již se to nestane, ona i děti se před ním budou mítí na pozoru. Neamějí od něj nic kupovati ani bráti a kdyky se některé osmělí, a odvážílo spoleiti se s ním proti vůli otcově a otce snad šiditi, na vždy by ztratilo jeho lásku. Toho se ale od nich nedočká. Jsou hodné a poslušné a nemají zapotřebí, aby si samy pomáhaly. Dává jim, co se sluší a patří, stará se o ně spravedlivě a to, dá Pánbůh, bude činiti vždycky, aby neměly příčiny ani výmluvy, že je snad zanedbával. Chce jejich štěstí a vychová je tak, že si stěti samy založí a pojistí.

Eliáš se chtěl ospravedlnovati, že je nevinný. Což nesmí kupovati a prodávati? Má na to právo a je od toho živ.

Ovšem, ale na to nemá práva, aby zboží své lidem vnucoval, děti jejich zaváděl, čeládku na svou stranu vábil a k nevěrnosti ji poukoual. Chce-li šmejdy a rejdy tropiti, pokoutně a pokradmo jednati, lichoty a podakoky podnikati, on mlynář se mu k tomu nepropůjčí a dům svůj si zachová čistý.

S mlynářem se nedalo žertovati a Eliáš před ním v skutku dostal strach. Varoval se ho napotom jako

zlého soudce, ale naděje se nezpu-
stíl, že jeho rodinu snad přede-
získá a si podmaní. Pokusil se o
to při každé příležitosti, však marně,
mlynář a Samoša a přívrženci jejich
se mu nepoddali.

VI.

Eliáš se oženil a na svatbu
jel v kočáře. Půjčil mu ho správce
ze zámku a Plevce dal koně, zač
mu Eliáš zase půjčil peníze. Již
měl u něj hezkých pár zlatých a
počítal si z nich, to se rozumí, úroky
a mimo ty si ještě dal sloužiti.
I Roupík a Máčka mu byli dlužní
a postoupili mu každý kus pole
k užívání, aby jim nevypovídal
jistiny. Kdykoliv někam jel, hadry
neb kůže odvázel, zboží kupoval,
na Plzeňském trhu se účastnil,
musel mu ten neb onen vypomoci
s příležitostí a to obyčejně jen za
přidavek na úroky se počítalo. Také
mu orali, vláčeli, silí, obilí klidili a
hnůj vyvázeli a velmi málo jim to vy-
neslo. Vždyť u nich má dluh! Pořád
se odvolával na dluh a dluh stál a
rostl, ačkoliv se mu napracovali jako
mezkové. Užitek z toho měli jen ten,
že se jim odměňoval kořalkou a tu
dával i jejich čeledinům, aby ne-
šetřili dobytka. Museli bohdně na-
kládati, pospíchati a málo odpočívati
a surovci to činili rádi, jen když
se zadarmo napili.

Eliáš ani o nádenníky a děl-
níky nemíval nouze. K vůli kořalce
sázal a kopal mu brambory, štípal
dříví, nosil vodu, tahal ranec, koho-
koli k tomu povolal. Platil málo,
miň než jiní, jimž často scházeli
pracovníci, ale poskytl kořalku a
to rozhodlo. Hloupí lidé přičinili se
více, vydrželi přes čas, nedbali na
špatné počasí, na dešť a zimu, ne-
dělali si nic z mozolů a potu, ali-
bená kořalka jim všechno nahradila.
Eliáš z nich měl rozum, místo peněz
dával zboží a měl-li kdo u něj vy-
bráno napřed, byl opravdu jeho
otrokem.

Paní Eliášová přivezla se po

svatbě s Eliášem v kočáře a Plevce
vypravoval, odkud a či je. Byla
z daleka a nikdo nevěděl, jak k ní
Eliáš přišel. Dohodil prý mu ji
nějaký známý, shodli se o věno, než
se ženich s nevěstou viděli, a pak
se zasnoubili.

V skutku se hodil jeden k dru-
hému a Eliáš si na své ženě velmi
zakládal. Je dle jeho mínění vysoce
nadaná a schopná, ve všem se na
ni může spolehnouti, rozumí jeho
živnosti a marně mu nezadá ani
krejcaru. Budou spořiti a šetřiti
spolu, platí velký nájem, živobytí
je drabé, nemohou si přilepšovat
jako jiní lidé. Pachtit se a prac-
vat je jejich povolání a jestli si
v sobotu drobet oddechnou, musí
jim to stačiti na celý týden.

Arciť se pachtíli a pracovali,
ale jináč než druzí obyvatelé ve
vsi. Eliáš a Eliášová jako vůbec
židé hmotné a tělesné práce nebyli
milovníci a ani pro sebe ji nekonali.
Pole jim vzdělali sousedé, obilí jim
vymlátíli domkáři a podruhové, vše
si dali udělati, co žádalo silnou
ruku a namáhání. Vydobývati si
chleb vezdejší v potu tváře, jak
říkáme, patřilo a slušelo všem ve-
ničanům, jen oni byli od toho vy-
jmuti. Vedou obchod a ten se jim
více vyplácí. Křesťané jich zastávají,
místo nich se přičiňují, jim slouží
a nestojí je to mnoho, často jen —
skleničku kořalky.

Eliáš je arciť také pilný, ale
jen se svým rancem a se svým
zbožím a v tom ohledu nic nemá
za těžké. Šmejka, vleče větší bře-
meno než jest pytel pšenice neb
žita, vytrvá a neomrzí ho to, courá
a plhá se od rána do večera a ne-
dbá na žádnou slotu. Doma také
nikdy nezaháli a tu již není tak
hněten a mořen jako venku. Se-
stavuje, měří, váží, počítá a pro-
dává a když si vyšel, obstarává to
místo něj žena.

Podnájemník se již vystěhoval,
Eliáš má chalupu sám a ze světnice
si udělal pokoj, když se oženil.

Eliášová si nedržel děvečky, nýbrž vaří, myje a uklízí sama a jen když hrubší dílo má odbývat, najme si nádennici. Již se seznámila se všemi hospodyněmi a nejvíc přízně nalezá u Plevců, Roupíků a Máčků. Chodí k nim a panímámy jí důvěřují, zasvěcujice ji do všech svých tajností. Ví vždycky nějaké noviny a povídá je, což ženským bývá milé, že rády slyší klepy.

Ku podivu čerstvě se Eliášová o všech poměrech a záležitostech v obci poučila. Je jí známo, kdo a kým žije v nevoli a nepřátelství a kdo komu pteje, kdeby chtěli oženiti syna neb provdati dceru, který ženich a která nevěsta by je nejvíc oblažily. Podle toho se chová. pozdravuje, oznamuje, vyřizuje, donášá a všude se jí za to odsluhují. Zboží ve vsi roznese nyní víc než muž a do hospodářství získá věci, že skoro nic nekupuje. Dávají jí vejce, mlíko a máslo, postupují drůbež, chovají busy a slepičky, do pastvy berou ovce. Na podzim dostává řípu a zelná a netrvalo to dlouho, vymohl si Eliáš na Plevci chlév, přistavěl ho k chalupě a má v něm již dvě krávy. Arcit si napřed zjednal louku, aby měl seno a otavu, sedlák Roupík mu ji dal do zástavy za dluh, co u něj udělal, a ještě mu ji sklízí.

Nyní u Eliášů do služby vzali děvečku a ta je chvála, že jí ke mzde přidávají šátek a na zástěru. Krávy si pasou v stádě a jsou věru silnější a tučnější než sedláků dobytek, což svědčí, že jim doma hodně nakládají. Eliášová podruhým nyní mlíko prodává sama a máslo posílá do města, kde je rádi kupují, že je lepší než jiné. Aby děvečka vždy měla práci, opatřil si Eliáš len a peří a ona přede a dere. Eliášová dává dělati a blítii plátna, všecko jim přináší užitek a se všech stran jim přibývá jmění.

Proto předce u Eliášů žiji akrovně a málo na sebe a do sebe

vydávaji. Jen v sobotu vidí se na nich onačejší šat, když ráno jdou do židovského kostela v městě a odpoledne doma ve vsi se procházejí. Tu u nich z města bývají také návštěvy a v Rážově, kde jindy býval žid řídký host, je jich pohromadě často několik, svěťice tam svůj šábes. Eliáš si vyšlapuje v černém kabátě a na hlavě má kastor, jenž se blýští jako hedbáví. Jestli ho koupil nový, nemůže se tvrditi, bezpochyby k němu přišel laciněji a dal si ho jen přizehlit a vyhladit. Udělati si s kloboukem velkou výlohu, k tomu by se Eliáš zajisté nebyl odhodlal, ale kulatý klobouk předce chtěl a musel míti, aby mohl dělati koušek pána. Jebo známí z města ho také měli, někteří vyšší a někteří nižší. Byly zastoupeny staré i nové mody a objevily se rozličné spůsoby a rázy. Klobouk cylindr kryl v sobotu všecky hlavy židovské a až posud u nich za znamení důstojnosti a slávy se považuje. V jiný den nosili čepice a Eliáš měl čepici, jenž se s nim snad narodila, jak se Plevce smával, neboť na něm, co ho znal, nespátlil jině.

Eliášová ve svátek také zvlášť o hlavu dbala, zdobíc ji čepcem, na němž bylo mašlí a pentlí, že plápolaly napřed i v zadu. Měla čepce dva, modrý a žlutý; modrý byl pro větši a žlutý pro menší svátky. Ve všední den jí sloužil čepce černý anebo jen šátek a kolikráte tak špatně byla oblečena, že vyblížela hůr než zebračka. Nestyděla se ani za hadry, špinavé a hnučné hadry a nemytá a nečesaná hospodarila v chalupě. Vyšla-li do vsi, hodila přes sebe nějakou lepší sukni, pod pažďi vzala balík se zbožím a do ruky loket. Ve svátek se ale stkvěla v psrádě, jsouc ozdobena šálem, prsteny, naušnicemi, náramky a jinými šperky a možná, že v skutku byly ze zlata. Klobouky tenkrát u prostých židovek ještě nepanovaly a Eliášová jich také

neměla. Ani přítelkyně její z města v kloboucích nepřicházely do Rážova, nýbrž také jen v čepcích a těm se věnovala všechna pozornost a péče.

Mezi sebou mluvili všickni židé toliko německy v nářečí zkaženém a zpotvořeném. Mluvit německy správně uměli sice také a mluvili tak s pány, ale kroutili a protahovali to, že jsi je snadno již dle jazyka poznal, třebaš se dost zapírali a přemáhali. Pro svou známost němčiny měli se za vzdělanější, než byli pouzí Češi, ačkoliv jiné vědomosti jim scházely jako tšmto. Předce jim však prospívalo. Úřady byly německé. Rozuměli tedy dopisům a rozsudkům, co vystavovaly. Ve školách vyšších učilo se německy a oni přirozenou cestou se vycvičili, že jejich řeč materská byla německá. Mluvili totiž po německu již s dětmi svými a řeč česká jim vždycky zůstala jako cizá, ačkoliv se mezi Čechy narodili. Píučili se jí arcit, že s Čechy jednali a od nich žili, ale lámali ji často dost bídňě a sami za Čechy se nikdy neměli. Jejich lid k Čechům nepatřil, nebyl jejich krajan, jejich spolurodák, jejich spojenec a to, směle můžeme říci, se ještě málo změnilo.

Eliáš s pány mluvil německy a tím se k nim jako přiblížil, že oni také německé řeči i mimo úřad dávali přednost před českou. Ubohý Čecháček tomu nerozuměl a stál tu jako prodán. Žid se mu zdál v skutku býti moudřejší. Častokráte mluvil o něm, třebaš jen s ženou, když tam něco kupoval a jemu zůstalo tajno, že se domlouvají, jak by ho nejlíp ošidili. Dělal se přátel, chválili a pochlebovali, lichotili se k dětem, ale ze srdce jim to nešlo a vždycky náký úskok měli za lubem. Obyvatelé celého okršku sloužili jim, tak říkajíc, za plen, za lup a za kofist, z níž čerpali, jak mohli. Chodili mezi nimi a nikdy s nimi upřímně neamýšleli, ano po-

hrdali jimi v duchu, že jsou hloupi a zpozdilí, majíce se za národ vyvolený, jemuž z nich vyplývá prospěch.

Eliáš si nepřál, ano on bránil a zamezoval, aby lidé v hodnosti a moudrosti pokročili. V Rážově je škola, ale měl se ustanoviti ještě jeden učitel, že dětí bylo mnoho. Obce byly vyzvány, aby na něj přispívaly a sousedé se radili, majili to učiniti čili nic. Mlynář se Samošem chtěli, ale Plevce, Roupík a Máčka se protivili, že je byl zradil — Eliáš.

„K čemu potřebujete ještě jednoho učitele?“ ptal se. „Kdo ho chce, at si na něj platí. Vy máte platů věru dost. Zavázete-li se k něčemu, zůstane vám to na věky. Může se o to postarati vrchnost. Což jí nerobotujete? Pak byste museli také stavěti školu. Jen si s tím nic nezačínajte.“

„Eliáš má pravdu,“ pravil Roupík a Plevce s Máčkou mu přisvědčovali. Jen platit ne, to není možná, již bez toho nevědí, kde jim hlavy stojí.

Arcit jim bylo zle, ale proč? Špatně hospodatili, mnoho utráceli a všickni byli pijáci a karbanici. Děti si hleděly parády a muzik a Eliáš se z toho radoval, že mu to hodně vynáší. Mládež se nesmí lépe vzdělávati, aby od něj neodpadla a proto nic nedržel na školu.

„Co pak je do toho učení,“ řekl. „Vaše děti toho nemají zapotřebí. Prospěje jim to něco? Proto nebudou lépe orati ani vládeťi. To vy je sami naučíte. Když umějí čísti, je na tom dost. Psáťi mnoho nebudou a podepsati se dovedou bez velkého učení. V tom je nynější učitel také vycvičí.“

„Je prý již tuze starý,“ zmínil se Máčka.

„Až umře, dají vám mladého,“ pravil Eliáš, „a nebude vás to nic státi.“

„To ovšem budou muset uči-

nití,“ doznal Plevce a druzí to také pochopovali.

„Jen se nedejte omámiti,“ radil Eliáš. „Škola je dobrá věc, ale děti v ní promarní mnoho času. Doma vám Sudou prospívati. Hlídejte ty menší, pasou, jsou vám k ruce. Máte z toho jen škodu, když ve škole sedí. To se snadno dá vypočítati.“

Sousedé a Eliáše měli nalitou kořalku a vyjádřili se, když vyšel, že ten žid jim to hezky vložil a že udělají dobře, když ho poslechnou.

Tak učinili. Druzí se od nich dali popuditi a na podučitele nic nepřidali. Velebný pán se dost přičinil, aby ho dostal do vsi, poučoval, přesvědčoval, mlynář a Samoš ho podporovali, ale obce předce nesvolily, zavedeny jsouce stranou odporou. V Rážově k ní patřil i rychtář, že ho Eliáš a jeho přátelé poštivali a ze zámku se mu dalo na srozuměnou, aby se k němu nezavázal, poněvadž vrchnost si toho nepřeje, bojíc se, žeby také ona musela přispívati. Druzí rychtáři řídili se dle Rážovského a tak s toho sešlo, aby starému učiteli byl dán k ruce mladý pomocník.

Po nedlouhém čase jednalo se zase o to, má-li se v Rážově založiti místo pro kaplana. Sousedé, co nechtěli učitele, nechtěli ani kaplana a tak nebylo naděje, že ti, co ho navrhli, s úmyslem svým prorazí. Arcit mezi nimi byl Samoš a mlynář a Plevce s Roupíkem a Máčkou jim stáli naproti. Rychtáři opět chtěli vzdorovati, aby na obce neuválili nových břemen a páni ze zámku drželi s nimi, že i oni novým výlohám se vyhýbali.

Eliáš napřed neřikal nic, ale když se ukázalo, jak věci stojí, došel si na faru k panu faráři a prohlásil, že on sám na kaplana přidá, bude-li v Rážově. Přidá pět, ano přidá deset zlatých, neboť mu na tom záleží, aby osadníci v neděli měli dvě mše svaté, ranní a velkou.

Pan farář se divil, to od Eliáše

neočekával a neméně byli překvapeni mlynář a Samoš, jimž to také oznámil.

Co ho k tomu pohnulo?

I dovětipili se, že v neděli dvě mše svaté chce mítí pro sebe, nikoliv pro osadníky.

Jak to?

Osadníků se sejde víc, přede měl a po mši budou u něj pítí a kupovati a mezi ranní a velkou ho navštíví, co se zdrželi a co dřív přišli. Proto chtěl mítí ještě jednoho kněze v Rážově, aby v neděli, jenž mu nejvíc vynášela, ještě jednou tolik utržil a vydělal.

Mnozí tomu neporozuměli a vytýkali zdráhajícím se křesťanům: „Vidíte, žid vás zahanbuje, chce platiti na kaplana pro vás!“

Eliáš se tím všude chlubil, doufaje, že mu to získá přízeň mnohých odpůrců a v skutku převrátil veřejné mínění. Když on, jsa žid, na kněze nelituje oběti, křesťané ji nesmějí odepřítí. Byla by to nečest pro celou osadu a široko daleko by se o tom povídalo. Přislíbili jí tedy a od Eliáše příspěvek nevzali, že mlynář a Samoš a pan farář jim bránili. Jeho rabin od nich nedostává ničeho a jejich kněz od něho také ničeho nemá bráti. Je zde na čas a může přijíti jinám. Nepatří do obce. Způsobilo by jim to posměch, kdyby přijali takové milosti.

Eliáš se nezlobil, měl kaplana zadarmo a to bezpochyby očekával. Sousedé by mu rádi dodili na novém platu byli přenechali, když to ale nešlo a nemělo býti, dali, co na ně připadlo, páni též, náboženská matice doplnila, co scházelo a kaplan se přistěhoval do Rážova.

VII.

V neděli je u Eliáše veselo a živo. Již má povolení, že kořalku smí nalivati nejen kupcům v krámě, nýbrž i hostům, co přišli, aby si u něj posejeli. Stává se to v jeho pokoji, Eliášová jim slouží, on se v tom a ní střídá a na zdi visí černá

tabule, na niž poznamenáni jsou dlužníci se svými dluhy. Již před ranní mši svatou přicházejí osadníci z cizích obcí. Je ještě záhy, nemají kde počkati, v zimě se vymlouvají na mraz, v letě na horko, u Eliášů si pěkně odpočinou. Aby se zabřáli, zunkají kořalku, ano kořalkou se chtějí také ochladiti, k čemuž prý se víc hodí nežli pivo. Mnohý hospodář doma nesnídal a snídání si vynabrazuje u Eliáše, jenž má ke kořalce rohlíčky, housky, žemličky a jidášky na vybranou.

Je slyšeti zvonit. Eliáš praví, že se zvoní teprv ponejprv. Hosté mají čas ještě jednou si dáti nalit. Zvoní se po druhé. Hosté pospíchají do kostela a jen někteří ještě chvíli si přidávají. Eliáš hádá, že nikdo nezmešká. Velehni páni hned nezačínají a pak je napřed výklad čili exhorta. I otázkou to nazývá a míní, že by snad nebylo zle, kdyby třebas o ni přišli. Co se jim může říci nového? Již slyšeli, co se tam bude povídati. Je to pořád to samé. Jsou již dost staří a vědí to. Věru nemají zapotřebí se ještě přiučovati.

„Ano, Eliáš to dobře vyslovil,“ volá jeden zarytý piják. „Do roka máme nyní přes sto malých a velikých kázání. Člověk nemůže a nemusí každé slyšeti. Když je jednou prošel, má toho dost na celý život a katechismus bez toho nosí v hlavě.“

„To si myslím,“ přivěděl mu Eliáš a podotknul, že jim židům se nekáže a že předce také jsou živi.

„Tedy jste na tom líp než my“ smál se piják, „ale neumíte si toho vážiti.“

„Proč bychme neuměli?“

„Když vám nikdo nezakazuje píti, mohli byste píti a nepijete. My pijeme a neměli bychme píti, že nám to zakazují.“

„Jen píte, pantáto. Nezabiješ, nepokradeš je v zákoně. Nepí, tam není.“

Piják Eliáše div neobejmul, že mu to tak moudře vysvětlil a

pil až výklad i mši svatou zaměškal.

Po mši k Eliášovým přišlo mnohem víc hostů, než tam přede mši bylo a mnozí přivedli s sebou i své manželky. Tu nastal hovor, volání a klepání, že jen nejbližší sousedé si rozuměli. Eliáš sotva stačil sloužiti. Jeden chtěl perlovku, druhý hořkou, třetí sladkou a na této si nejvíc pochutnávaly ženské. Známí si připjeli. Pil muž, pila žena a měli-li s sebou nějaké dítě, chlapce nebo holku, muselo i toto si zavdati. Holky nechtěly, ale chlapci se nedali tuze pobízet, ačkoliv také víc na rohlíčky se těšili. Již pára z kořalky, jenž naplňovala celou světnici je omámila a kouř z tabáku jim zatočil hlavy a jestli se k tomu několikrát ještě napily, že jim rodiče nebránili, nýbrž je skoro nutili, byli na žmoch, když vyšly a matky je sotva dovedly domů.

Otcové zůstali déle, nemajíce doma co dělati, matky ale musely vařiti oběd a chtěly, aby starší synové a dcery a pak čeledinové s nimi se vystřídali a na velké služby Boží si popltili. Často zastihli otce ještě u Eliáše a napili se z jeho sklenice anebo na jeho účet a nacpali si do dýmky z jeho pytlíku. Světnice pořád byla plná a do krámu a z krámu nepřestali choditi lidé, jenž všelicos kupovali. Ženy, co si kořalku brávaly i domů, podstrčily své prázdné baňky Eliášové a ona jim je vrátila plné, že to ani muži jejich nepozorovali. Zvonilo se jako ráno ponejprv a po druhé, mnohý zase zmeškál kázání a mnohý zdržel se i přes velkou, teprv pozdě odpoledne vrávoraje od Eliášů.

Občané Rážovští Eliáše měli čoma a nečekali na neděli, aby se kořalky jeho napili. Někteří tam byli každého dne a k těm zajisté patřil Plevec. Roupik a Máčka také často přicházeli a utvořila se mezi nimi společnost, jenž si ukrácela čas hraním v karty. Přidali se k nim

karbanci i z jiných vesnic a stávalo se, že někdy celé dni a noci při hře vytrvali. Plevce při tom zřídka kdy byl střízlivý a proto nejvíc prohrával. Však Eliáš ho nikdy neopustil, nýbrž půjčoval mu a zakládal ho, kdykoliv bylo třeba. Roupíkovi a Máčkovi také pomáhal a vše přišlo do knih, jež vedl, aby prý na nic nezapomněl. Co tam zanesl, to tam bylo a oni se mu na to podepisovali, nevědouce ani, mnoho li to již dělá dohromady.

Mimo tyto velké shromážděvali se u Eliášů ještě menší karbanci a v jejich čele stál Plevcův Ondřej. Uměl již utráceti jako otec a zůstával dlužen u Eliáše i v hospodě. I tam hrával v karty, když jim u Eliáše překázeli otcové. Nebylo pro ně místa, domluvili se a šli do hospody. Hra se počala a ráno s jedné strany přicházel otec a s druhé syn, majíce kapsy prázdné a jsouce oba opilí.

Ondřej nescházel při žádné muzice. Pí a hejřil, tančil a vejskal a po muzice se pouštěl do hry. Když mu hospodský oznámil, co za ním má státi, slíbil, že brzy za platí a držel slovo. Vzal otci co kde bylo, obilí, slámu, seno, dříví a žid Eliáš to od něj koupil. Donášel to k němu v noci a matka, jenž to věděla, nemohla a nesměla mu nic říci, že i sama muže podváděla. Eliáš jí zaopatřoval knižnicou, aby si posílila slabý žaludek a pro dceru Dorotku jí přepouštěl rozličnou parádu. Platila mu domácími požitky a plodinami jako syn a vymlouvala se ve svědomí tím, že jí muž nic nedává, což ovšem bylo pravda. Pamatoval jen na sebe a o rodinu se nestaral. Konečně upadl do takové tuposti a lhostejnosti, že mu všecko bylo jedno a každý v domě hospodařil pro sebe. Vlastně nehosponařil nikdo, nýbrž bral jen a vše plynulo v ruce Eliášovy.

Jemu i nedospělá mládež přinášela výdělek. Poslali-li ji pro něco rodiče, přidal cukrlátku, aby

se namísala a pak si pro cukrlátku chodila sama, kdykoliv k nějakému krejcaru přišla. Měl cukrlátka v papírku, podlouhlá a kulatá, hůlčičky a caltičky, sladké dřevo a svatojaněský chléb a děti krejcarey, co od rodičů měly na papír, olůvko neb křidu, vydávaly na pamlsky. Ano ony rodičům krejcarey také kradly, aby je u Eliáše utratily. Nikdy se jich neptal, vědi-li o tom doma, nýbrž dal, co chtěly a byl vlídný a přívětivý. Bylo-li třeba skrýti a schovati je, učinil to rád a lehkomyšlní výrostkové pili u něj kořalku a kouřili, aniž se to kdo dověděl. On jim dovolil i v karty hráti, když si dali nalit. Na staré karty museli vybírat, ořechy, co sázeli, měl sám a večer mu zaplatili svičku.

I malí hošáci kolikráte přišli, měli peníz a chtěli za něj kořalku. Dal ji a nekáral jich, nýbrž chválil, že kořalka je dobrá a nikdy jich neprozradil. Nebáli se ho a nečítali se před ním, vědouce, že u Eliášů jsou se vším a při všem jisti.

Eliáš a Eliášová vážili si a přijali každého, kdo s nimi chtěl jednati. Byli-li to čeledtí, koupili od něj, co měl a prodali mu co žádal a nepátrali, odkud to má anebo kde vzal peníze. Podezřelý člověk a známý ničema, když poskytl zisk, byl jim milejší než ten největší počtivec, kterýž se jich vystříhal a nikdy ho neuvedli do nesnáze a nebezpečství, leda bylo-li třeba, aby se sami chránili.

Pořádní lidé Eliášovi nepřinášeli valného užitku a nepřál si, aby jich v obci bylo mnoho. Kážeň, k níž ve škole děti přidržoval učitel a v katele osadníky velebný pán, se Eliášovi nelíbila a i sám se přičinil, aby ji podkopal. On byl nepřítel viry křesťanské a sice nejvíc za tou příčinou, že praví a skuteční její následovníci nehověli vášním, jenž ho obhacovaly. Kdyby se svaté náboženství zachovávalo, ubylo by mu výdělku. Není tedy pro něj dobře, když se mnoho

hlásá, vysvětluje a na srdce klade. Čím míň je lidé poslouchají a čím míň Bohu slouží, tím víc marně utrácejí a z toho on má výhodu. Nábožný a horlivý křesťan naplňuje svatých příkazání, je šetrný, pracovitý, stará se o domácnost, varuje se opílatví, pýchy a parády a dle toho řídí a vede také svou rodinu. Aby ji zaopatřil, musí se zapíratí a rozmnožuje jmění, co má, a vynakládá je k svému a jejímu prospěchu, k svému a jejímu štěstí časnému i věčnému.

Proto Eliáš lidi zdržoval, když pospíchali na slovo Boží, jenž mu bylo nenáviděným trnem v oku. Zlehčoval je při každé příležitosti a mohl-li, přispěl k tomu, aby si nezakládali na službách Božích, na zpovědi a na modlitbě, radoval se z toho a chytře je v tom podporoval. Někteří sice svých povinností křesťanských nezanedbávali, ale plnili je jen povrchně a život svůj dle nich nezpřavovali. Byli nevědomí, tupí, lhotejní a slabí a poddávali se náruživostem. Eliáš je měl skoro ještě radši než bohaprázdné lebkomyslníky. Vyplýval mu z nich užitek jako z těchto. Neodporovali jeho úmyslům. Žil s nimi v dobrém přátelství a nemusel se jich bát.

V Rázově se nalezaly všechny tyto druhy lidí a nejvíc jich chybovalo z nepředloženosti a nerozumu. Plevcova dcera Dorotka byla hodná dívka, než se Eliáš do vsi přistěhoval. Otec sice již před tím v hospodě si přával a často se opíjel a matka někdy zavdala si tak té rosolky anebo si přistrojila kávu. Mnoho nemohla vydávati, že neměla z čeho. Muž ji nedával, potřebuje všechno sám a nebylo tu nikoho, kdoby ji byl založil. Tížily ji nedostatky a dceru též, jenž ve vsi nejvíce měla parády. Předce ji to aluše a zdálo se, že o parádu ani nestojí, tak byla pokorná a skromná. Opravdu si z ní mnoho nedělala, dokud ji nezavedlo a nepřemohlo pokušení. Myslela, že to jináč býti

nemůže, paráda na druhých dívkách se jí líbila, obdivovala se jí, poblížela na ni žádostivě a v srdci po ní toužila, nemohouc ji ale mítí i sama, byla spokojena a strojila se jednoduše a prostě.

Jeden chasník ve vsi znal a vidíval Dorotku Plevcovu a tuze si ji zamiloval. Byl to Samošův Josef a již jsme o něm slyšeli, že je hodný jako celá rodina, z níž pocházel. Nechtěl od Eliáše nic kupovati, když mu rozličné marnoty nabízel. Nelákaly ho a nedělaly mu laskomin, uýbrž opovrhoval jimi, jsa vši nádhernosti nepřítel ze zásady, již mu do duše vštípl otec. Soudil o Dorotce, že smýšlí podobně a srovnává se s ním v náhledech. To mu ji činilo drahou a vzácnou, budilo a rozněcovalo v něm lásku.

Dorotka byla hezká, chudé šaty jí dodávaly slibnosti a Josef dělal rozdíl mezi ní a jinými, jenž za šaty vybazovaly peníze a předce neměly leč hadry a pavučiny. Jen u mlynářů a u nich u Samošů byli moudřejší, jednajíce si látky stálé a důkladné a přednost dávajíce látkám domácím.

Anna Samošova a Dorotka Plevcova chodily spolu do školy a pak si zůstaly přítelkyně, často se navštěvujíce. Samoš proti tomu nebyl. Dorotka s Annou vyrostla a nejvíc v mravech se jí podobala. Josef s ní mluvíval, s ní chodil a ji doprovázel, a že rodiče nebránili, stala se, bychme tak řekli, jeho milou. Dělal si na ni naději, ačkoliv ještě jí ani sebe k ničemu nebyl zavázal, ale již oba tušili, cítili a viděli, že se mají rádi a že jeden druhému působuje potěšení. Plevce sice nebyl starostlivý otec ani hospodář, matka zvláštní příčinnivostí se také nevyznamávala a syn již často dokázal, že je zhýřilý. Však dcera za to nemohla, je hodná, počestná, tichá, dává na jevo dobré vlastnosti. Ani Anna na ni neví nic zlého a Josef ji vychvaluje, div z ní neudělá anděla.

Je zamilován a proto přehlíží, co by ho zajisté nepokojilo, kdyby to povážil chladně.

U Plevců syn z takového statku, jaký byl Samošův, si arci získal přízeň, že se ale dobře nenašel s Ondřejem, vyhýbal se jejich domu a oni nevěřili, že si Dorotku opravdu přeje za ženu. Vždyť za ni neběhá, ji nevodí do hospody, s ní netančí, jí nedává pouti, od ní nevybírá pomlázky, a ni se nemazlí! Zajisté by mu ji neodpřeli, kdyby o ni žádal, to se ale sotva stane, otcové se mají v nenávisti a již opět a opět se spolu pohádali. Plevce je prudký, snadno se rozhněvá, zvláště když se napil, a pak nešetří nikoho. Samoš mu ovšem k zlosti nedává příčiny, nýbrž ustupuje a trvá mírný, když se začal durdit, on se ale nemá tak ve své moci a překáží-li se mu, hned se pouští do pútek a třenic. To se stává často. Plevce kazí obec, Samoš se staví na odpor všemu, co jí hrozí záhubou, nemůže tedy mezi nimi býti svornost.

Víme, že Plevce se Samošem se vyvadil, když nechtěl, aby Eliášovi pronajal chalupu a od té doby přihodilo se všelicos, co rozmnožilo nechuť a zášti proti němu.

Dorotka dostala hedbávný šátek a ještě dřív, než ho matka Eliášovi mohla zaplatiti, ukázala se v něm veřejně. Samošův Josef ji viděl. Doufala, že se mu víc bude líbiti. On hedbávním jejím nemilo hyl dotknout a opravdu se zarazil a zarmoutil. Eliáš byl s rancem také u nich, nabízel své zboží rodičům a jemu je zvláště odporoučel. Odbyli ho a nyní se zdá, že Dorotka a její matka lépe se s ním srozuměly.

Nastojte, Dorotka se oblekla i do hedbávné sukně a parády jí pořád přibývá. Zajisté jí bere od žida a Josefa se domnívá, že s matkou šít otce. Není a nemůže mu to býti lhotejně: musí ji varovat a napomenout.

Učinil to laskavě, ona plakala, že jí nic nepřeje a — neposlechla.

Což v hedbávných šatech, v ozdobách a okrasách není hezčí?

Není, řekl jí na své dobré svědomí.

Jiní povídají, že je.

Může tedy voliti mezi ním a jinými.

Nebude voliti, on všem předchází.

Tedy se musí odřici parády a šmejdů s Eliášem.

Dorotka se toho neodřekla, že její srdce na parádě již viselo víc, než — na Josefovi.

Chtěl jí napraviti a zachrániti a když všecko bylo marné, nechal ji, na ni se již nespoleháje.

VIII.

Sedlák Roupík byl věrný druh a společník Plevcův a byl by zajisté jako tento v bidu a nouzi klecal a na mizinu přicházel, kdyby nebyl měl hodnějšího syna. Jeho Jan byl chasník pořádný a příklad otcův ho víc odstrašoval a děsil, než vábil a lákal. Styděl se za to, že otec pije a hraje a Eliášovi zůstává dlužen. Matka si z toho také dělala haubu a bála se, že je snad o všecko přivede. Měli děti víc než Jana a jestli otec v marnotratnosti bude pokračovati, z velkého statku jim nic nezbyde. Již je mnoho zastaveno, Eliáš užívá jejich polí a luk a větší díl žně vozí se do jeho stodoly.

Jan je pilný, pracuje a nic si nepřeje, jen aby záhubu od svých a od sebe odvrátil. Není to nic platné, pilnost a práce a spoření jeho podává otcí vždy nové prostředky utráceti a všecken prospěch se dostává Eliášovi. Eliáš si k nim chodí pro obilí na sýpku, klidí jejich obilí z pole, loví jejich rybníky, přivlastňuje si jejich dobytek. Jan se může přetřhnouti a matka s ním a předce nic nedokážou, že otec nechce nastoupiti lepší cestu. Již se ho dost naprosili, se mu dost napředstavovali, ale nedal

na ně, nýbrž přidržel se svých nešlechtných přátel a ve spojení setrval s Eliášem. Chtěl-li se mu někdy vymknouti, chtěl Eliáš své peníze, hrozil, že ho bude žalovati, dolekal ho, že mu do prodeje dá statek.

Matka se radila s velebným pánem a velebný pán promluvil s Roupíkem, aby ho přivedl k pevnějším úmyslům. Vyslechl ho pokojně, byl volný, chtěl se z moci Eliášovy vybaviti, ale kdo mu dá peníze, aby zaplatil dluhy, co má u něj? Snad by mu byl někdo peníze na statek půjčil, však žena ani syn na to netlačili, vědouce, žeby otec Eliáše se předce nezprostil, jsa s ním již tuze zapleten. Dluhů by přibýlo, otec by hned dělal zase nové a Eliáš by měl i vypůjčené peníze.

Roupík si nemohl, ba si ani nechtěl pomoci. U Eliášů se mu líbilo. Přišel tam na chvíli, jen na jednu skleničku a zdržel se přes noc a vypil skleniček na tucty. Vždy tam někoho našel, s kým se rád pobavil. Často šel jen okolo a nechtěl se ani zastaviti. Však volali na něj, přidružil se k nim a zapomněl, že má jíti někam. Tu ani ta nejdůležitější práce od Eliášů ho nevytrhla a jak mile začal píti, mohlo se doma dít cokoliv, on se nehnul.

Jan byl nejstarší a dle zavedeného obyčeje měl statek děditi po otci. Eliáš nedoufal, že ho otec celý utratí, neboť rodina jeho až tuze šetřila a se přičinila, aby to nepřišlo až k nejhorsímu. Proto chtěl do svých osidel chytiti také syna a ustavičně je na něj ličil.

Má naději, že se mu to podaří. Jablko nepadá daleko od stromu. Plevce a syn jsou toho důkazem. Mladý Roupík bude jako starý, až do toho přijde.

I nadbíhal mu a pokoušel ho, nosil kořalku, nabízel zboží, ale Jan ničeho nepřijal.

Tak to také činila matka.

K nim si Eliáš neotevřel přístupu a musel se spokojiti s otcem.

„Jan se bezpochyby štítí mlynáře,“ hádal žid, věda, že často bývá ve mlýně a o Kačenku mlynářovu se uchází. On všecko vyslýdíl, aby z toho mohl kořistiti. Dcera mlynářova by byla příjemná nevěsta. Otec má peněz dost a dá jí bobaté věno. Však Jan ji sotva dostane. Mlynář zná jeho poměry a ví, že jsou prabídné. Dostane-li ji předce, že je jiný než otec, snad se změní a zvrhne, až ji bude míti? To by Eliáše těšilo a proto si přeje, aby se Jan stal zetěm mlynářovým. Na každý způsob by i on přišel k penězům, jež mu starý je dlužen a možná, žeby mladého utlačila břemena, jež po starém převezme.

Jan byl u mlynářů rád vidán a v skutku miloval Kačenku. On jí také nebyl lhostejný, neušlo mu to, ale neopovážil se ubezpečiti se o její lásce. Snad by se mlynář protivil a rod Roupíkův by mu nebyl dost dobrý. Přemáhal se dost, ale srdce si nedalo poroučeti a on na Kačenku předce myslil. Byl dobrý přítel bratra jejího Víta a měl často příležitost, s ní se sejíti. Také u nich mlíval místo otce, jenž mu všechny práce a starosti přepouštěl.

Kačenka bývala ráda, když k nim Jan přišel a nic se mu nevyhýbala. Dal-li se s ní do řeči, nevěděl, kdy má přestati a ona to také nevěděla. Často spolu stáli a nemohli od sebe odejíti. Obilí bylo nasypáno, Jan nedával pozor, že již dochází a teprv, když ho zvonec na to upozornil, trhl se od Kačenky a pospíchal, aby chybu čerstvě napravil. Někdy již tu byl mlynář a sám ho zastával a on se styděl, jsa celý červený a nemoha slova promluviti. Mlynář se vždy potutelně usmíval a Kačenka se vrátila k matce, jsouc také ve velkých rozpacích.

Kde byla, co dělala?

Roupíkův Jan jí drobet pozdržel.

Co pak spolu pořád mají?

„Nic, maminko,“ řekla dcera a stála před matkou jako opařena.

Bylo dobře a za chvíli Kačenka s Janem již zase byli pohromadě. Nevěděli ani, jak se sešli, bezpochyby náhodou, a zdálo se jim, žeby bylo nejlíp, kdyby se již ani neopustili. Měli si ustavičně co povídati, ano i když mlčeli, si rozuměli, oko četlo v oku, ruka mluvila jako ústa, důlky v tváři prozrazovaly myšlénky. Jak ty hodiny utíkají! Věru jako minuty! Nejedli a nespali by. Když jsou spolu, není jim nic do celého světa.

Byli zase spolu, neviděli a neslyšeli leč sebe, chopili se za ruce a již si chtěli vysnávatí lásku — totiž slovy, city to již dávno učinili. Tu za nimi se ozval hlas: „Kýho šlaka, co pak se tu děje?“ Jan odskočil, Kačenka také odskočila a spatřiv otce, utekla pryč a vyhledala si matku, aby ji proti otci bránila.

Jan před mlynářem stál sám a třásl se pod nim nohy, tak se ho poděsil. Brzy se červenal a brzy blednul, chtěl se omlouvat i nic nevykokať, nevěděl, má-li zůstat nebo odejít, má-li zapřít nebo se přiznat, má-li prosit nebo na milost a nemilost se odevzdati.

Mlynář se jen díval, než se dal do řeči, chtěl ho vyakoumat, trýzniti, souzít, baviti se na jeho malomyslnosti. Konečně pravil: „Předce jsem vás jednou překvapil. Musím tomu učiniti konec.“

Jan trnul a ze strachu před tím koncem roznázal se mu jazyk. Řekl: „Nedomnívejte se, pane otče, že bych mohl obmýšleti něco zlého.“

Pan otec odpověděl: „Dobré to asi nebylo. Proč pak jsi od ní odskočil? Proč se chvěješ, červenáš, zajíkáš? Nemáš-li k tomu příčiny, proč to činíš?“

Jan si povzdychl: „Já ani nevím, mám-li příčinu anebo nemám-li. Ono se to dá vyložití všelijak. Kačenka je ve všem nevinná.“

„A ty bezpochyby také, není-li pravda?“ smál se mlynář.

„Snad jsem chybil,“ dopouštěl Jan, „ale nechtěl jsem chybiti. Za to nemohu, že jsem Roupníkův.“

„Nyní, chlapče, mluv, abych ti rozuměl,“ pobízel mlynář a Jan mluvil řka: „Vaše Kačenka je mi ze všech dívek nejmilejší. Pořád ji nosím v myslí a nemohu ji odtud vypuditi. Kdyby byl náš dům pořádný, požádal bych ji od vás za manželku. Byli bychme šťastni. Ona je mi také nakloněna. Bránil jsem se dost, abychme si tuze nepřivykli. Nic to neprospělo. Člověk za sebe ani nemůže. Právě jsem jí chtěl svědčiti, že by mne její ruka oblažila. Vy jste tomu předešel. Když to nemá býti, podrobím se, ale budu až do smrti velmi bídný.“

Mlynář si pořád odkašlával a pak se ptal: „Jestli pak již o něčem vědí doma?“

Jan kroutil hlavou, že nevědí, ačkoliv prý o Kačence často mluvil s matkou, cnosti její velebě a vy-chvaluje,

„Jestli pak by s ní matka byla spokojena?“

„Tuze si jí váží, ale také sou-dila, že vám to u nás bude špatné.“

„Obdržíš statek?“

„Obdržím, ale mnoho si na něm nepopadnu.“

„Hledáš peníze?“

„Kačenku bych chtěl i bez peněz, kdybych ji mohl sám zao-patřiti.“

„Proč bysi nemohl?“

„Náš dům je ve velkém nepo-řádku a polovic je ho zastaveno židovi, jak víte vy a celá ves s vámi.“

„Což ty nejsi pořádný? Já myslím, že jsi a můžeš tedy napra-viti, co otec pokazil.“

„Vůle mi ovšem neschází.“

„Dům si Kačenka nemá vzíti, ani otce, nýbrž tebe a s tebou by, tuším, se neošidila.“

„Tak byste nebyl proti tomu?“

„Na mne nepočítej, počítej za Kačenku, ta si tě má vzít, ne já.“

„Ona bude volná, již jsem ji vyzpytoval.“

„Ještě ti to ale nerekla?“

„Ještě ne.“

„Rekno-li ti to přede mnou, budiž, tu máš na to ruku.“

Mlynář Janovi ruku podal a Jan se jí chopil tak pevně a vřele, jakoby to již byla ruka Kačenčina. Držel ji a nechtěl ji ani pustiti a než ji pustil, ji políbil, mlynářovi díky vzdávaje.

Šli do světnice, aby promluvili s matkou a dcerou a Jana strašila myšlénka: „Což kdybych se byl v Kačence mýlil, byla by to pěkná hanba!“

„Nikoliv,“ těšil se, „ona mne miluje jako já ji a matka snad také bude pro mne.“

Kačenka, když ji otec od Jana byl vyplašil, přiběhla do kuchyně k matce a padla jí okolo krku škytáje: „Ach Bože, již je po všem!“

„Po čem pak je?“ ptala se jí matka.

„Po Janovi a po mně.“

„Po jakém Janovi?“

„Roupíkov.“

„Co pak se vám stalo?“

„Otec na nás přišel, když jsme spolu stáli ruku v ruce.“

„Zlobil se?“

„Mně se zdá, že ano, neboť řekl: Kýho šlaka!“

„Vždyť ti na Janovi snad tak tuze nezáleží?“

„O záleží, maminko, tuze mi na něm záleží a myslím si, že chce, abych si ho vzala.“

„Učinila bysi to?“

„Učinila ráda, kdyby vy jste svolili, ale otec nesvolí, volal na nás: Kýho šlaka!“

Kačenka se dala do pláče, přikryla obličej zástěrou a matka ji chlácholila, aby se upokojila. Snad otec Jana nezavrhne. Vždyť je hodný. Ona se za něj a za ni sama přimluví. Všecko bude dobře.

Kačenka měla starost, že otec

Jana již odbyl, se s ním vyvadil, že mlyna ho vystrčil, na ni si dělali naději mu zakázal. Bože utrápí se on i ona! Ona zajisté umře. Jan si nemůže ani představit, jakou má k němu lásku. Je-li pro ni ztracen, utrhne se jí srdce.

„Však ono tak zle nebude,“ domluvila jí matka a tu přišel otec s Janem. Kačenka prchla z kuchyně do světnice a otec, matka a Jan ji tam následovali. Musela zůstat, otec jí zastoupil cestu, když zase utíkala a pravil: „Nyní má panenka na pilno, s Janem by vystála třeba mnoho hodin, když my při tom nejsme.“

Kačenka si obličej schovala zase do zástěry a to Janovi bránilo, dáti jí nějaké znamení, že se otec na ně nezlobí. Kýval, ukazoval, špoulil ústa, vyvaloval oči, brozil prstem, zdvihal ruce, ona to ale neviděla a otec byl tak mrzutý a bublavý, že se skutečně bála.

Co to dělá? Kam myslí? Kde nechala rozum? Chce Jana nebo nechce?

Kačenka se neopovážila říci ano, nýbrž pořád za zástěru se skrývala.

„Nebudeš-li mluvit,“ strašil mlynář, „špatně se ti povede, dám tě pryč, třebaš někam do služby, abys se s Janem nemohla slizati.“

Toho se Kačenka lekla tak, že pravila? „Já s ním již nikdy nezůstanu státi.“

„A nechceš ho?“

„Ne.“

„Tu to máme,“ divil se mlynář, „Jan se odvolával, že ho chceš a že bysi si ho ráda vzala a zatím to není pravda.“

Kačenka poodkryla oči, aby na Jana a na otce viděla a Jan se usmíval, jakoby něco příjemného byl zakusil. Přistoupil ke Kačence a pravil: „Pan otec se chce přesvědčiti, jestli mne miluješ, jako já tebe a slíbil, že mi tě dá, je-li tomu tak.“

Kačenka zástěru s očí zcela vzala pryč a vidouc, že se otec a matka také usmívají, poznala, že

se nehněvá ten aci onen a že si z ni udělali suad jen žert.

Mlynář ji vzal za ruku a tázal se z nova: „Viď, že Jan lhal?“

Jan se vyjádřil: „Já se, Kačenko, spolehl, že budeš volná státi se mou ženou, snad jsem se v tobě nezklamal a nezmýlil?“

Mlynář volal: „Viď, že ho nechceš?“

Jan truchlil: „Tuze by mne to bolelo.“

Mlynář přidal: „Již jsi řekla, že ne.“

Jan prosil: „Neopouštěj mne!“

Tu se ubohé dívky ujala matka a napomenula otce, aby ji nesoužil. Kačenka myslila, že nechce, aby s Jacem měla známost, Podrobila se mu a Jana se odřekla z lásky k němu a z bázně před ním. To je důkazem, že neminila jednati proti vůli jeho. Když ale vůle jeho taková není a on Jana přijímá za zetě, ovšem se tím vyplní žádost její, míti Jana za muže. Již to matce vyznala, miluje Jana, chce ho, umřela by bez něj. Před chvíli to řekla.

Kačenka zase zástěru vzala ku pomoci, aby jí nikdo neviděl do očí aotec jí uložil, že Janovi musí lásku vyjeviti před ním, sice že ho nedostane a on ji, toť se rozumí, také ne.

Byla to těžká úloha, ale Kačenka ji předce vykonala, když otec stál na svém a matka s Janem jí přispívali.

Matka pravila: „Pověz tedy, že Jana miluješ.“

Jan řekl: „Já tě, Kačenko, miluji nade všecko.“

„Po Bohu,“ dosadil mlynář.

Jan se ptal: „Miluješ ty mne také?“

Kačenka kývala, že ano.

Mlynář chtěl, aby to vyslovila a ona zašeptala: „Miluji.“

Matka ji postavila ještě otázku: „Chceš býti Janova?“

Jan žádal: „Vyslyš mne a buď má!“

Kačenka odpověděla: „Ráda Jene, když s tím rodiče jsou srozuměni“ a skočila do přístěnku.

Mlynář Jana poslal za ní a smál se, že si mohou ještě opakovati, co si právě byli vyznali a sice drobet obšírněji a vroucněji.

Prozatím to zůstalo tajemstvím, že Jan s Kačenkou je zasnouben a napřed musel otec Roupík statek připsati synovi. Postoupil mu ho se všemi dluhy a největší věřitel jeho byl žid Eliáš. Ostatním dětem ustanovily se malé podily a rodičům se pojistil slušný výměnek, aby v stáří netrpěli nouze.

Byla svatba a po svatbě mlynář věnem Kačenčiným vyplatil Eliáše, že mu na statku Roupíkovo nezůstalo ani krejcaru. Všecky pole musel dáti nazpátek, ačkoliv nechťel, tvrdě a dokládaje, že jich měl užívatí více let a že nyní má škodu, poněvadž prý je tuze hnožil a vzdělal. Nebylo to arci pravda a proto ani náhrady nedostal, na niž si dělal právo.

Starý Roupík utratil ještě, co na nej z poslední úrody bylo připadlo a pak začal píti na svůj výměnek. Brzy s ním byl hotov a když Eliášovi zůstával opět dlužen, apolehal se tento, že se s ním za otce vyrovná Jan. Jan dal otci, co byl povinen a Eliášovi nic nedoplácel. Prestal tedy Roupíkovi nalívati a vystrkoval a vyhazoval ho ven, když nemohl platiti hoto-vými. Byl jeho velký přítel, dokud z něho mohl kořistiti a nyní si ho pranic nevážil, nýbrž vysmíval se mu, že dohospodařil, kdykoliv se o něm mluvílo.

Roupík pil míň, že musel a často mnoho neděl nepřišel ke kořalce. Jednání synovo s ním, prosby ženiny a domluvy mlynářovy ho konečně napravily a přátelé z něho již neměli hanby. Eliáš aspoň ještě ten výměnek jeho si přal pro svou kapsu, ale od Roupíků neplynul mu již žádný užitek a dobře se tam vedlo mladým i starým.

IX.

Plevcova chalupa již patřila Eliášovi a nyní se dělaly dluchy na statek. Vyhlíželo to tam bídně. Každý mrhal a rozhazoval na svůj účet, otec, matka, syn i dcera. Stavení scházelo a nikdo ho neopravoval, dobytek se prodával a nový se nekoupil ani nepřichoval, čeládka nedostávala mzdy a nikdy nevytrvala dlouho, dělníci a nádeníci nechtěli pracovat zadarmo a proto se u Plevců velmi málo pořídilo. V celém domě panoval přehrozný nepořádek. Skrze střechu teklo, vrata se nezavírala ani v noci, hůň byl rozvlečen po dvoře, dobrého vozu a pluhu tu nebylo. Již nemohli zaplatiti ani daní a otec byl prinucen tlačiti na to, aby syn Ondřej se oženil a pomohl mu i sobě bohatou nevěstou.

Dcera Doroška by se také ráda byla vdala, ale nepřicházeli ženiši, ačkoliv se šatila do hedbávi. Však hedbávi její již bledlo a se trhlo a na nové nevystačily matčiny důchody.

Jestli pak by ji Samošův Josef ještě chtěl, kdyby se vrátila ke kartounu, kanafasu a šerce? Měl ji jednou rád, ale od té doby, co se přichytila parády, o ni se již nestaral. Nedělala si z toho nic, starali se o ni jiní chasníci a měla mnoho milenců po sobě. Vodila se, tančila s nimi, chodili za ní, vy-chvalovali ji, líbila se jim, ale — žádný si ji nevzal.

Léta utíkají, již je čas, aby se dostala pod čepec, jak říkáme, nedostatků a bídy u nich pořád přibývá. I přiblížila se zase k Josefovi a chtěla s ním obnoviti starou lásku. Vše mu udělá k vůli, co chce, zavrhne parádu, odčkne se muzik, bude šetrná, pilná a pracovitá. Mohli by se Samošovými učiniti výměnu, Josef by si vzal ji a bratr Ondřej sestru jeho Annu.

Ondřej sřcit svolil, ale Anna a rodiče její nesvolili a ani Josef

již nestál o Dorošku. Byla mu lhostejná, ano protivila se mu, že si ho dříve nevážila, přednost dávajíc jiným a sloužíc pýše. Zavrhl ji nyní sám a když Anna se byla provdala za mladého mlynáře a nikoliv za mladého Plevce, podal on ruku panně zachovalé a šlechtné z jiné vesnice, již si byl zatím zamiloval.

Doroška zase seděla na holičkách a bratr Ondřej s ní. Tento se ohlížel po jiných nevěstách, ale žádná bohatá a hodná se k nim nedala. Vzal konečně, co dostal, jen aby nákou pomoc přinesl do domu a ta nebyla valná, aby jo byla mohla vytrhnouti a zachrániti.

Klesali pořád hloub a hloub, že nepřestali marnotratiti a Eliáš si již i statek jejich přivlastňoval. Měl na něm mnoho peněz a když si v Rázově od vrchnosti byl pronajal pivovár, chtěl, aby mu je vyplatili, poněvadž prý je potřebuje na chmel a ječmen. Nemohli, neboť nebylo nač si vypůjčiti a statek přišel do prodeje. Koupili ho mlynář a Samoš a dali na něj Víta s Annou, že mlynář, maje víc dětí, ještě děle chtěl hospodariti. Tu právě bylo štěstí pro starého Plevce a manželku jeho, jenž na domě zůstali co výmínkáři.

Ondřej se musel vystěhovati a bydlel prozatím v podruží, než si za zbytek svého jmění v Rázově nebo jinde vystaví nebo koupí nákou chalupu. Chodil z místa na místo a pil a chalupníkem se nestával. Jméni pořád ubývalo, že utrácel a nevydělával a když se naposled v skutku o chatrnou chaloupku byl smluvil, zůstal i na tu dlužen a pak neměl z čeho býti živu. Musel pracovati, nebyl ale práci zvyklý a dobře se v ní neznal, proto ho brzy omrzela. Sousedé o takového dělníka tuze nestáli a že nenechal pít, nemohli ho ani potřebovati. Žena se také mnoho nepřičinila a očekávala od muže, aby on se o ni staral. Vždyť se vdala na statek a nechtěla býti

nádenníci! Oba chtěli obstatí bez velkého úsilí a zdálo se, že se jim to po čase šťastně podařilo.

Ondřej se procházel, seděl v hospodě, pil a hrál v karty a při dle ho málo kdy bylo vědět. Žena doma vařila, jedli i maso a často se u nich scházeli hosté. Byli to Ondřejovi společníci a známí a špatné pověsti se o nich rozšiřovaly ve vsi a v okolí.

Eliáš přijímal a kupoval, co mu kdo přinesl a neptal se, odkud to má. Synové brali rodičům, čeledínové hospodářům a tak povstal druh lidí, jenž nedělal rozdílu mezi vlastním a cizím. Příležitost, jak říkáme, dělá zloděje a Eliáš příležitost takovou poskytoval všem lehkomyslníkům. Někteří začali brati i mimo dům, kde sloužili a někteří z toho braní již dělali řemeslo a služby a práce se odřekli. Těch bylo ovšem jen několik, druzí nezaháleli, ale když mohli, vzali ve stavění, na poli, v lese, co se jim nahodilo a chtěli předce býti lidé poctiví. Oni se na cizý statek nedobývali mocí, nechodili na loupež, nežili z krádeže. To dělali ti skuteční zlodějové a bádalo se, že se k nim přidali i Ondřej Plevec. Dokázati se mu nemohlo ničeho, ale podezření na něj bylo tak velké, že platilo skoro za jistotu.

Ustavičně bylo slyšeti, že se tu neb tam něco ztratilo: obilí, dobytek, drůbež, šatstvo a nebylo možná zlodějům přijíti na stopu. Když bylo po skutku, nadarmo stíhali a hledali, věc se již nenašla a při skutku se nikdo nedal chytiti. Zmocnila se všech lidí velká bázeň, kupovali zámky, opravovali vrata, jednali psy, hlídali v noci, ustanovili ponocné. Předce před zloději nebyli jisti a když se toho nejvíce nadáli, přesvědčili se ráno, že jsou okradeni.

Eliáš také našel, že má strach a všemožně se chránil. Z malé chaloupky přesídlil do velkého pivováru a židů v Rážově přibýlo.

Byli to sami Eliášovi příbuzní a založili si tu rozsáhlý závod. Krámu v chalupě ovšem nepustili, i ten jeden obstarával a druzí hospodařili v pivováře. Podstaršího a tovaryše měli arciť křesťany, neboť sami řemeslu nerozuměli a nebyli by se podrobili těžkému dlu, jež požaduje. I vinopalnu si zřídili a pivo a kořalku jejich odebírali poddaní ná celém panství a úřední mocí k tomu byli nuceni. Páni je chránili, že jim za to právo platili a oni dali víc než jiní, doufajíce, že si to sami vynahradí. Vařili pivo bídné a l-hké a pálili kořalku, jenž nebyla o nic lepší. Lid jejich bryndy musel pít a pil je nejsa tuze vybíravý.

Eliáš byl na te všim pánem a celá společnost šidů od něj závi-ela, majíc ho za svou blavu. Uměl jim poroučeti, oni uměli poslouchati a všickni drželi dohromady. Obchod se nezanedbával, nýbrž pořád rozmnožoval, vedli ho i v obilí a dobytku, obilí posílali přes hranice, dobytek krmili a tučný přepouštěli řezníkům z daleka a blízka. Brambory pro Eliáše sázela celá krajina, potřeboval je na kořalku a dělal z nich i líh, jenž se tenkrát dobře vyplácel. Hovězích kůží snesli mu dohazovači židé takové množství, že s nimi z Rážova vycházely plné vozy. Cokoliv pojišťovalo užitek, toho se chopil první, kupoval a prodával, dovážel a odvážel.

Pivovár Eliášovi na všecko již nestačil, měl málo sýpek, málo stodol a chlívů a páni mu nechtěli a nebyli povinni přidávati.

I zpomněl si na souseda Máčku, jenž mu byl dluhý ještě nezaplátil a přemluvil a donutil ho, že mu pronajal celý statek. Nechtěl chudák, ale musel, nemaje peněz a Eliáš ho v jeho vlastním domě učinil svým šafářem.

„Budete bez starostí,“ těšil ho, „já od vás všecko převezmu a nebudete se více lopotiti.“

Bál se, že se snad zavede, ale Eliáš mu vysvětlil, že to bude k jeho

prospěchu a že si několik let pěkně odpočine. Může sedět, pít a brát, procházeti se a návštěvy dělati, bude živ jako pán a statek mu předce víc ponese.

Nevěřil tomu, ale nemohl si pomoci a Eliáš se s ním smluvil o nájem. Srážel mu z dluhu a na hotovosti mu dával tak málo, že se s rodinou sotva uživil. Když chtěl víc, hrozil Eliáš, že mu statek prodá jako Plevcovi a Máčka musel hledět, aby si něco vydělal. Zastával tedy místo šafáře, jež mu Eliáš hned na počátku byl nabídl a dostával za to malou službu.

Chlívky u Máčků naplnily se dobyt看 Eliášovým, na pŕdy a sýpky přišlo obilí a do stodoly se skládalo rozličné zboží. Arcií dohlídku vedl zase žid a Máčka byl víc pacholkem a kočím než šafárem. Doprovázel Eliáše i na cesty a vozil ho v kočáře, jež si byl od pánů koupil. I Eliášová ho užívala, když někam jela a děti také jen v kočáře si vyjížděly.

Eliáš své děti dal cvičiti v městě, arcí po německu a doma vychování jejich také bylo německé. Český naučili se jen tolik, aby se s Čechy domluvily a ostatně jim na české řeči a na českém lidu nezáleželo.

Ačkoliv Eliáš ještě vždycky spořil a všech marných útrat se vystříhal, předce si již víc dovolil, aby byl držán za pána. Nosil v letě nový kastor a kabát, v zimě čepici a kožich; Eliášová měla plášť a jednala si čepce skvoštnější. Děti se již šatily zcela po pansku a dcerám se dávaly kloboučky.

Jeden syn študoval a povídalo se, že činí výborné pokroky.

Již si nikdo z nich nedal líbiti potupu a posměch jako když se Eliáš do Rázova přistěhoval a přestali býti podlízaví a poníženi. Dříve Eliášovi veřejně říkali Moukeš a on se nebránil, jen když od něho kupovali. Mohli mu nadávat, mohli

ho plsniti, z domu vystrkovati, snesl všecko k vůli užítku.

Nyní nechodil s rancem, nýbrž měl své pomocníky a hleděl si správy své velké živnosti.

Potřeboval mnoho dříví. Sedláci mu je prodávali i dováželi a od pánů převzal celý kus lesa. Musel kmeny voziti k řece, po níž je dále plavil a že to bylo velmi obtížné, nabídl větší plat, aby přilákal hospodáře, co měli voly nebo koně. Hlásilo se jich takové množství, že si mohl vybírat. Přijížděli i z cizých vesnic a on vida to, strhoval, až mu dříví z lesa k řece dopravili věru za capart. Zdálo se, že on jim prokazuje milosti, ne oni jemu. Každý chtěl vydělati víc, dřel dobytek i sebe a Eliáš měl z toho velký prospěch.

Někdy si Eliáš sousedy pozval k sobě a domluvil se s nimi, že mu za sud piva neb soudeček kořalky prokázali služby, jenž měly čtyřikrát větší cenu.

Ječmen svůj nejradši odbývali v pivováře. Eliáš jim přidával pivo i kořalku a když neměli dost, pili za hotové peníze.

Již jim sám nesloužil, nýbrž seděl ve svém pokoji, smlouval se, vyplácel, zapisoval a dělal účty.

Nazývali ho panem Eliášem a panem Tomešem, že již také jeho příjmění věděli. Na chalupě, kde měl krám, stálo psáno již mnoho let "Eliáš Tomeš," ale nikdo si toho nevěšmal a lidé jen pod jménem Eliáše a Moukeše ho znali. Bylo mu jedno, jak na něj pokřikují a mnohý ani nevěděl, že je Moukeš přezdívkou a jináč mu neříkal. Teprv nyní pověděl každému, že sluje Tomeš a kdo s ním chtěl jednati, musel si to pamatovati.

Eliášovi bylo také milé, když ho pozdravil, kdo ho potkal a již na to čekával, žádaje od všech chudáků a sprostáků zdvořilost a poctu. Jindy se k nim sám lichotil a lísal, před nimi smekal, se jim vyhýbal, za nejposlednějšího se měl

v jejich společnosti. Neopovážil se ani podat jim ruku a nyní by ho to urazilo, kdyby oni ruku svou mu byli nastrčili. Společnost jejich mu byla nízká a toužil po společnosti vyšší, již nalezal mezi úředníky. Těšilo ho, když k němu přišli, navštěvoval je též, byl vlídný a přívětivý a žádal si, aby sedláci věděli, že obcuje s pány. Rád jim za to přinesal obět, jakákoli se jim líbila, dal se pokoušeti, žerty ze sebe dělati, nalíval lepší pivo, půjčoval peníze, mluvil ve vysoké němčině, posílal dary do kuchyně. Mohou mu prospěti, užitek dohoditi, přimluviti se u vrchnosti, vážnosti mu dodati mezi lidem.

Eliáš se tím rád chlubil i před židy, že bývá v společnosti pánů úředníků a vypravoval, že jsou jeho důvěrní přátelé. Vrchnost se za něj také nestydí, bývá v zámku nejen na kanceláři, nýbrž i v pokoji pana barona.

Arcit mu tam dělá poklony až k zemi, líbá ruce a šosy, ale to nikdo nevidí a učinil by to třeba před svědky, kdyby chtěl dosáhnouti nějaký účel.

Od poddaných se Eliáš velkého zisku již nenadál a malý zisk přehlédl k vůli většimu. Proto si jich přestal všimati, ale pánům se kofil, aby je měl na své straně, kdyby na panství něco zadávali. Co se brzy stane, to arcit netušil a byl tím překvapen jako všichni jiní.

Roku 1848 vyzdvihla se poddanost, sedláci byli osvobozeni od roboty a páni ztratili stará práva. Eliáš litoval, že poslední čas k lidu byl pyšný a bál se, že se mu bude mstiti. Nadělal si mezi ním hodně peněz a nyní je možná, že zakusí stíhání a pronásledování, o jakémž již odjinud bylo slyšeti.

Abý tomu předešel, začal si lid předcházeti, mluvil s každým, pozdravoval, tiskl ruku, dělal se upřímným přítelem. Ani na pivo a na kořalku mu nepřišlo, rozděl

mnoho věder, leckdo se u něj napil zadarmo. Ti největší křiklouni se měli nejlíp a Ondřej Plevce mu naháněl mnoho strachu. Připravil prý ho o statek, neodpustí mu to, bude se s ním souditi, vezme mocí, což on lští a podvodem na něm vyzískal. Nastala svoboda a rovnost, žid musí vydati, co má a vyženou ho z Rážova s rancem, s nímž tam přišel. Nešlechtní soudruhové spojili se s Ondřejem, mnoho lehkomyslníků se k nim přidalo, scházeli se, brozili, nadávali, Eliáš byl v skutečném nebezpečení. Již mu nikdo neřikal „pane“ ani „Tomeles“, nýbrž byl zase „Moukeš“ a nesměl se ukázati, aby ho nebyli potupili a zostudili. Ondřej popouzel a naváděl, již se chtěli na Eliáše dobývati a bylo by se mu i rodině jeho zle vedlo, kdyby ho nebyl zachránil — mlynář se Samošem. Svolał hodné občany, mladý Roupík se k nim také přidružil a pošetilci museli ustoupiti.

Ztředila se národní obrana, držela pořádek, hlídala i v noci a mlynář sám byl jejím velitelem. Eliáš předce nemohl spáti a všemu se podrobil, aby rozhaňvaný lid smířil. Dělal se Čechem a vlastencem, přispíval k společným účelům a záměrům, sám také vstoupil do gardy. Aby ho bránila, dával jí často píti a Ondřej pod rukou obdržel od něj mnoho zlatek, aby ho nechal na pokoji.

I Ondřejův otec starý Plevce měl se toho času dobře a přicházel si pro kořalku, kdykoliv chtěl. Pil zase a byl skoro pořád opilý, čemuž se mladý hospodář mlynářův Vít se svou ženou Samošovou Annou marně protivili.

Jednou ráno našli ho lidé v strouze, žel ve tmě domů, spadl s lávky a — utopil se.

Syn Ondřej se zase bouřil, že je Eliáš smrti jeho vinen a mlynář se Samošem se ho opět zastali, aby mu zuřivci neublížili.

Za to, co se stalo, Eliáš arcit

nemohl a dočkal se konečně, že se rozbroje ve vsi i v celé zemi utišily. Tu teprv povstal proti svým škůdcům a že Ondřej byl jejich vůdce, žaloval ho a následek všeho byl, že se mu za trest určilo vězení.

X.

Pan Eliáš Tomeles se již nebojí, nýbrž hájí svá práva a vynahraňuje si, oč v právě minulých roztržkách byl přišel. Občané brali pivo a kořalku, pili doma i u něho a neplatili, on si všecko zapisoval a nyní shání dluhy. Je jich mnoho. Sedláci, chalupníci, domkáři a podruzi musejí se s ním vyrovnávat. Dal je předvolati k úřadu a ustanovuje jim lhůty. Kdo nemá peněz, musí mu pracovati, musí odváděti, co má a k jistinám se přirážejí ještě úroky.

Ovšem proti Eliášovi panuje velká rozhořčenost. Ale lidé si ty výlohy sami způsobili. Každý se spolehal, že nemůže býti nucen, aby platil, chtěl té svobody použití a pil, co mohl. Eliáš nalíval a nesměl se protiviti, až když se věc obrátila a on zase přišel na vrch. Ano přišel výš než byl. Židům se dala rovnoprávnost, kupovali domy a pole a pronajímali si statky a panství.

Páni přišli o robotu, mnozí již nechtěli sami hospodařiti a že se jim vzaly úřady, propustili i úředníky a leckams se dostal nájemník. Tak se stalo i v Rážově. Pán se přesvědčil, že mu statek málo nese. Neměl, čímby pomáhal a zlepšoval. Ta přechodní doba ho zarazila. Báł se, že to bez roboty nepůjde. Rozumných a vzdělaných rádců neměl. Proto svrhl se sebe všecku starost a aby si opatřil větší příjem než mu vynášelo vlastní drění, dal do nájmu svůj majetek.

Arcit to ohlásil v novinách, bližší výmíuky ležely na kanceláři a z blízka i z daleka psali a přijížděli, aby do nich nahlédli. Eliáš dlouho mlčel, ale vypytał se, po-

štál a vyjednával se správcem. Tento byl na jeho straně, že se mu hojně odměňoval a kdykoliv někdo se ucházel o nájem, hleděl to s ním zaméziti a překaziti.

Všude se našli lidé, jenž Rážov hanili. Leží prý v chudé krajině, je tam špatná půda, schází spojení s ostatní zemí, není na plodiny odbytu. Ošidí se kdo se tam usadí. Žádá se tuze velký nájem. Přijde na mizinu, kdo k němu svolí.

Mnozí předce chtěli svoliti a Eliáš jim dal odstoupenou, aby mu nepřekázeli. Když s některými nic nepořídil, musel chtěj nechtěj podati víc než oni, aby Rážov obdržel. Učinil to a Rážov mu připadl na dvanáct let s pivovárem i vinopalnou.

Správec dostal výpověď, že tu pro něj již nebylo služby. Věděl to napřed a proto chtěl ještě mítí užitek, než odešel. Měl ho z Eliáše, přál mu, podporoval ho, když mu statek odevzdával a on všecko mu to odplácel. I páni se odstěhovali a v Rážově zástupcem jejich byl důchodní, jenž vedl účty a posílal jim peníze. Mimo důchodního byl tu také myslivec a ten měl pod dohledkou lesy. Jeden přiblížil k druhému a Eliáš měl nad sebou oba, aby zachovával povinnosti, k nimž byl zavázán. Nebyly těžké, zaplatil nájem, pojistil proti ohni stavení a pak dělal, co chtěl.

Dobytek, obilí na poli a potřebné nářadí převzal Eliáš od pánů a po dvanácti letech vrátil vše v tom stavu, v jakémž to byl přijal. Arcit složil kauci a to dost velkou a na počátku pořád musel vydávati a ještě nic netěžil. Věděl, že mu hojný užitek poteče teprv později. Co nyní do statku strčí, vytáhne z něho s velkými úroky. Proto nelitoval útrat a statek v skutku zlepšoval.

Eliáš bydlel nyní v zámku a že nemohl všecko sám zastavati, dal si do pivováru pomocníka. Povolal do Rážova židů ještě víc a i v každém dvoře, co mu patřil, měl po jednom.

Vzdálenější pole, jenž byly rozděleny na kousky a cípy, přepustil podnájemníkům. Přidávali mu na každý zlatý jeden den ruční práce a tím si vynabradil panskou robotu. Dělníkům a nádeníkům potřeboval mnoho a ačkoliv dával malou mzdu, předce jich měl dost, že v krajině nebylo jiných výdělků.

Kdo si Eliáše nejvíc předcházal, nejvíc mu pochleboval a nejvíc ho ctíl, ten s ním nejlíp vyšel.

Statek sedláka Máčky ještě vždycky byl v rukou Eliášových. Skoro všecken nájem strhoval mu Eliáš na dluhy a předce jich málo ubývalo, že Máčka k starým přidělal nové. Nemohl se vystříhati pití. Často se měl dlouho na pozoru, nešel do hospody, vyhýbal se kořalce, ani u Eliášů ji nevzal do úst. Jak mile ale začal, trvalo to dlouho, než zase přestal. Tu mu nezáleželo na ničem, na manželce ani na dětech, na službě u Eliáše ani na statku. Pil po sobě třeba mnoho dní, neposlechl nikoho a nezpamatoval se, dokud se mu nepřibodila náká nehoda. Když konečně vystrizlivěl, zlobil se, byl mrzut a litoval peněz, co utratil.

Máčka by se již rád od Eliáše vybavil, ale takhle vždy zase klesá nazpátek a sám si ubližuje. Žena je již netrpělivá, děti naříkají a sousedy to uráží, že je židův pacholek. Od té doby, co se starý Plevce utopil, má svůj bídný život pořád na mysli a opravdu se chce polepšiti. Co se stalo Plevcovi, mohlo se státi i jemu, nablíží to a bere si to k ardcí. Již nechal kořalky a stará se, aby na svém statku byl zase hospodářem. Eliáš mu ho nechce vydati, dokud nezapraví dluhů až na poslední krejcar a on se ohlíží po pomoci. Nenajde-li ji u mlynáře nebo u Samoše, jiný ho sotva založí a proto se nejdřív k těmto obrátil.

Přijali ho vlídně a znajíce jeho úmysl, že chce již žiti pořádně,

ano že pořádně již žije, půjčili mu, co potřeboval, aby se u Eliáše vyplatil. Učinil to hned a Eliáš chtěj nechtěj dům a statek jeho musel opustiti, což mu způsobilo velkou nevoli. Měl tam příhodné skladiště a vytýkal mlynáři a Samošovi, že ho o ně připravili. Arcit jim byl Máčka bližší a milejší, že šel do sebe a ačkoliv se nyní Eliášovi celá ves kořila, oni se k tomu předce nepochylovali. Jednali s ním vždy slušně a při tom zůstali, neodbíjíce na to, že víc požadoval.

Eliáš měl svého kočího, dal mu na kabát a na klobouk prýmy a když s ním povejprv jel do města, nařídil, aby mu v hostinci říkal „milostpane.“

Kočl již sloužil u vrchnosti a pravil: „To neudělám, lidé by se mi vysmáli.“

Eliáš řekl: „Nyní já jsem v rážově pán, jsem vaše vrchnost, člověk jako člověk, nemusí býti baron.“

„Je v tom předce rozdíl,“ namítal kočl.

„Jaký rozdíl?“ ptal se Eliáš. „Což nemám peněz? Což nebydlím v zámku? Což vám neplatím?“

Kočl odpověděl: „Milostpane vám nereknou.“

„Tedy si vyvolím jiného kočího,“ brozil Eliáš, „ten to řekne a dám mu pítí, co bude chtít.“

„To můžete dáti tedy mně, když je tomu tak,“ smál se kočl.

„A řeknete to?“

„Inu, třeba.“

Kočl Eliáše nazýval milostpanem a měl se za to dobře. To museli činiti i druzí čeledínové a všickni nádenníci. Eliášová byla milostpaní, jejich děti byli mladí páni a tak si také počínali. Eliášová místo čepců již nosila klobouky, jednala si krinoliny, dcery s ní a všickni zdobili se drahými kameny a zlatem. Jak to bylo u vrchnosti, tak to chtěli míti také, dávali si vyhrávat k svátkům, jezdili na bály a do divadel a všude se tlačili na první místa. Arcit jich to

nesmělo státi mnoho, šetřili ještě vždycky a milovali slávu lacinou. Byl to jen povrchní lesk, o nějž se jim jednalo, uvnitř se pranic nezměnili.

Štěstí Eliášovi Tomeleasovi zase přálo, následovala po sobě úrodná léta a dobytek a obilí mělo velkou cenu. Jiný obchod také vynášel. V pivováře a ve vinopalně se ustavičně vařilo a páliho. Nebylo tedy divu, že Eliáš za dvanáct let postoupil za velkého boháče. S bohatstvím mu přibývalo také hrdosti a pýchy, mstil se každému, kdo ho nectil a vyhnal ze služby, kdo mu neřikal „milospane.“ Sedláci od něj nezáviseli tak jako domkáři a podruží jimž dával práci, ale mnozí s ním předce také měli spojení a podrobovali se mu, aby na ně pamatoval, kdykoliv zadává nějaký výdělek. Byli dlužní do pivováru, do vinopalny nebo do krámu a chudý lid si vypůjčoval obilí a pak za ně nádeničil. Přišlo mu arcit draze, ale nemohl si pomoci, na trhu chtěli peníze a že jich neměl se utekl radši k Eliášovi. Musel pěkně prositi, dvořiti se a ruku líbatu jemu i manželce, aby se přimluvila, dostal obilí špatné, ale cenilo se vysoko, že hned neplatil a pak se namáhal celé léto, aby oddělal.

I s mlíkem Eliáš prokazoval milosti, ačkoliv je nedával zadarmo a když přicházeli prosebníci a s čepicí v ruce se mu představovali, měl z toho radost náramnou. Udělal často věliicos, čemuž se sprostáci divili, dal almužnu, přispěl na sbírky víc než jiní, pomohl bidákům, ale muselo se o tom mluvit, třeba také psáti a nejvíc si přával, aby to přišlo do novin. Zvlášt když se tím zababíli křesťané, býval Eliáš velikomyslný, velikomyslnější než páni a kněží a rád jméno své na ujmu jejich zveleboval. Když oni k dobré mu účelu se zavázali zlatkou, podepsal on se na pětku věda, že to nezůstane tajemstvím.

Dokud Eliáš ještě byl na krámě,

docházel na taru v nejhluhčí poníženosti, velebným pántm libaje ruku jako křesťané, aby od něj zboží brali. Jsa na pivováře dělal se jim rovným a rád by byl chodil do jejich společnosti. Však ještě vždycky je ctil, že pana faráře potřeboval. Bral od něj také pivo a kdyby ho s ním lidé vídali, získal by tím na vážnosti. Nyní kněžím již chtěl předcházeti a věru očekával, aby oni ho napřed pozdravovali. Když to nečinili, pozdravil je předce. Mohli by osadníky proti němu popuditi. Neví, co se ještě stane. Člověk se musí chrániti.

Velební páni nebyli Eliášovi nepřátelé, nýbrž zastávali se ho, kdykoliv ho někdo nevěnně pronásledoval. Proti neřestem, co se na osadě vinou jeho rozšířovaly, arcit kázali a museli kázati, ale osoby jeho se nedotýkali. Kdyby je lidé hned na počátku byli poslechlí, nebyla by se obec zavedla a Eliáš by byl nepřisel k takové moci. Mnoho hospodářů zchudlo a Eliáš zbohatl jejich jméním. Děti jejich se pokazily hned v mládí. Rozmnožila se paráda. Vychovali se pijáci a karbancci. Povstaly rozbroje a založila se nepřátelstva. Zmizela vážnost před cizým statkem. I příbuzní se okrádali. Čeledínové přestali býti věrní. Připravila se cesta zlodějům. Již tu utvořili spolek. Nikdo není jist se svým statkem. Přibylo bidáků a žebráků. Co kdo vysloužil, to utratil nepamatuje na stáří. Mnohý švihák již chodí sbíratu almužny. Mnohá světačka činí to samé. Hejření je také přivedlo o zdraví. Jsou mrzáci. Rážov nepozná, kdo tam již dávno nebyl.

Ačkoliv Eliáš z lidí sám již nevydírá krejcarů, dělají to jeho pomocníci a náhončí v krámě, v pivováře a ve vinopalně a on přijímá peníze jen po velkých částkách. Však lidé se již nedají mámiti, kostel a škola je vzdělaly a příklady dobré i zlé jim otevřely oči. Mlynář a Samoš a s nimi ještě jin

vystříhali se marnotratenství, zpustlosti a lehkomyšlnosti, k čemuž jim Eliáš podával příležitost a jsou vázeni a blaženi až do dnešní doby. I jejich děti zachovaly se před zkárou, že se řídili dle rodičů. Mlynářův syn Vít se Samošovou dcerou Annou zvelebil statek, o kterýž rodina Plevcova se přivedla. Mladý Roupik uchránil dědictví, když již bylo v nebezpečení, že otec špatně hospodařil a manželka jeho, mlynářova dcera Kateřina, mu v tom spravedlivě pomáhala. Máčka obrátil v čas a již vyvázl z dluhů, jenž mu tolik starostí a soužení způsobily. Starý Plevce se stal obětí své nárůživosti. Žena jeho žije na výměnku u Víta a modlí se, aby jí Bůh odpustil početilosti, co páchala. Dcera Dorotka tam louží za děvečku, nemohla se vdáti a nevdala se a nyní je již stará panna. Vít ji na domě podrží až do smrti a Anna s ní jedná jako s příbuznou, vědouc, že ji v mládí měl rád bratr Josef. I tento ji podporuje, ačkoliv o tom ani neví a všickni mají péči, aby vytrvala v ctnosti a bázní Boží.

Plevce Ondřej klesl ze všech nejvíc a pro muobé krádeže skoro pořád sedí ve vězení. Na počátku se mu dařily, aniž by se byl prozradil, nyní je příliš lhostejný a tupý a jak mile něco provinil, hned to přichází na jevo. Nejvíc škodí Eliášovi a nemůže mu prominouti, že ho, jak říká, připravil o statek.

Eliáš zajisté nikomu nečinil násilí a co toho a onoho potkalo, uvalil na sebe sám. Každý má a měl svobodnou vůli, ale nevzdělanost a hloupost, zlé žádosti a vášně uvrhly do mnohé záhuby. Ondřeje do ni uvrhují pořád hloub a hloub a již sotva vybědne. Nezáleží mu na ničem a z ničeho si nic nedělá. Již také byl trestán, že Eliáše potupil. On sám mu ještě říká „Moukeš,“ haní ho a nadává mu před lidmi a že se na něj již několikrát dobral a ho okradl, že žaláte přichází do žaláte. Eliáš je vědycky rád, když

ho v Rážově není a kdyby to šlo, ochotně by na něj platil, aby ho již nepouštěli. Žena a děti jeho se již chytají zebroty a kdyby hodní lidé ve vsi se jich neujmali, zpustly by jako on. On sám je zavádí k zlému, když je doma a proto by i pro ně bylo štěstí, kdyby se již nevracel. I Eliáše pohled na ně mrzí a znepokojuje a je pravda, že se jim často dává najisti. Když dorostly, vzali si je sousedé do služby a na dobrou cestu je uváděli. Že to činili z lásky křesťanské, v skutku jim prospěli a dá Pánbůh, že zůstanou ctnostné.

Eliáš po dvanácti letech si koupil velkou dílnu někde v kraji, že mu statek Rážovští páni v nájmu již nenechali. Dospěl jim syn, jenž se v polním hospodářství byl vycvičil v ústavu a ten převzal, co mu rodiče odevzali. Bylo to dost popleněné a zhubené a nastávala mu těžká úloha, aby to zase zlepšil a opravil. I pivovár a vinopalnu si podržel a Eliáš se stěhoval z Rážova.

Přišel chudý a odcházel co boháč. Byl tu třicet let a předce tu neměl domova. K lidem srdce jeho nepřilnulo a zájmy jeho od zájmů jejich vždy byly rozdílné. Byl mezi nimi jako cizozemec a ani děti, co se mu v Rážově narodily, neměly se za jejich krajany. Ano on i ony pobrdaly jimi a blahu a prospěchu jejich se protivily. Eliáš si držel a čítal noviny, na národ český hanu kydající a syn, co byl študoval, sám do nich dopisoval. Kdykoliv byla háká volba, Tomelesové hleděli proraziti s člověkem Čechům nepřiznivým a když se jim to nepodařilo, podezřívali věrné, upřímné a spravedlivé jejich zástupce.

Budou ještě horší, až budou jinde a nebude jim třeba bráti ohledů. Již si nevěšmají páni ani kněží a kdo nesmekne před nimi, před tím oni zajisté nesmeknou, ať je kdokoliv, nemůže-li jim prospěti ani ublížiti.

V Rážoví panuje nové pokolení a pokolení staré z nenáhlá vymírá. Matka Plevcová, otec Roupík jsou již nebožtíci a ani mlynáře není více na světě. Dal mlýn mladšímu již také ženatému synu a syn Vít zůstal u Plevců, nechť se rozloučiti s dobře upraveným statkem. Samoč je letitý kmet a jako praví arciolec požívá vážnosti a cti v celé obci.

S Eliášem opustili Rážov všickni židé a vystěhovali se pryč do jeho dílny. Jen chalupu Plevcovu jeden podržel a kupčil v krámě jako Eliáš.

Přišel domů z vězení Ondřej Plevce a tak se zapomněl, že z hněvu a pomsty chalupu v noci zapálil. Jsouc dřevěná sbořela, že z ní nezbyl leč prach a popel a spolu s ní celá řada domků obui padla za obět.

Neštěstí bylo velké a původce jeho byl chycen a zavřen, aby již nikdy z vězení nevyšel. Útrpní a milosrdní občané pomáhali a pohotělci si své domky brzy vystavěli. Jen žid nestavěl, nýbrž odešel za druhými. Místo, kde chalupa jeho stála, mu ještě patří a je spáleniště. Nikdo mu nebude a nemůže brániti, aby se vrátil a usadil-li se v Rážové jiný žid, nezakusí zajisté žádného protivenství. Tak dobře ale se mu již nepovede, že jsou tam lidé moudřejší a hodnější a nevydají se zkáze dobrovolně. Nůtiti nemůže nikoho a mezi poctivými bude se živiti poctivě. S tím budme spokojeni. Je to dovoleno křesťanu i židu. Snášejme se s každým, mějme k němu lásku, nečiňme mu zlé, nýbrž dobré, ale — nedejme se!

Válka roku 1866.

Válka, kterou Rakousko v loni s Pruskem vedlo, byla co do výsledku vojenského jedna z nejnešťastnějších, které podniklo. Příčina neslýchané téměř porážky našeho vojska dává se všeobecně neschopnosti vůdcův rakouských; nechceme zde hájiti nešťastného generála Benedeka, ale za hlavní příčinu naší porážky považovati musíme za prvé, že jsme nebyli dosti připraveni k válce a za druhé, že nám bojovali proti dvěma nepřátelům — proti Prusku na severu a proti Itálii na jihu. My jsme sice také měli spojence „německé bratry“; ale krom armády saské, která se s naší spojila, nebylo těch německých bratrů viděti; anot ozývali se hlasově, že Badenové a Bavoráci nás zradili tím, že hanoveranské armádě ku pomoci nepřispěli. Mimo to měli Prusové výhodu lepší zbraně, jmenovitě jehlicových pušek, které tím, že celý náboj najednou se vložil, umožňují, že voják za jednu minutu

pět- i šestkrátě vystřeliti může. Prusko těžce neslo, že r. 1850 v Olomúci utrpělo porážku diplomatickou od Rakouska v otázce německé; a směle můžeme tvrditi, že od té doby ku všemu prohlíželo, co by sílu vojska pruského fetrovati mohlo. Jest všem známa tuhá rozepře mezi ministrem Bismarkem a poslanci pruskými v příčině služby vojenské a že již roku 1863 Prusko předvíдалo válku s Rakouskem, to zjevně vyslovil nedávno v severoněmeckém parlamentě ministr války general Roon. K tomu ještě ziskal sobě Bismark spojence v králi italském, jenž Rakousku válku vypořáděl a tím donutil, že rakouská armáda na dvě částky se rozděliti musela.

Nelze se tedy diviti, že na základě dávno konaných příprav Prusko hotovo bylo k válce, kdežto Rakousko nevěřivší v možnost války „Němcův s Němci“ příliš pozdě sbrojití počalo; následek toho byl,

že Prusové nás předešli a nejuvornější postavení zaujali.

Prusové vedle dobře přemýšleného plánu pokračovali. Již král Bedřich II., který vedl války s císařovnou Marií Tereziou, ukazoval na strategickou důležitost království Saska, z něhož lze snadno rozesílati voje na všechny strany. Protož vtrhl také pruský armádní sbor do Saska již dne 15. června a obsadil Lipsko a Drážďany, kteréž silnými náspý opevněny jsou, kdežto jiné voje se roztahovaly od západní Haliče počínajíc podlé hranic slezských a českých. V celku tvořilo pruské vojsko dvě velké armády: slezskou, již velěl pruský korunní princ Bedřich Vilém a polabskou, již velěl princ Bedřich Karel. Úloha obou armád byla spojití se v Čechách. Následkem toho muselo rakouským vojevůdcům na tom záležitosti, na všečen způsob tomuto spojení překaziti. Nelze pochybovati, že by se to bylo poštěstilo, kdyby naše přípravy k válce se byly v čas konaly. Tak ale již nebylo možné generálu Benedekovi obsaditi průsmyky českých hor, kterými armáda prince Bedřicha Karla do Čech táhnouti musela. Bylo krušno pruským vojinům, jak to sami vypravovali, když táhli silnicí mezi vysokými horami vedoucí a pravili, že, kdyby ty vrchy se byly obsadily, málo který Prusák byl by nazpět se dostal. Tak ale nestavělo se armádě polabské nic v cestu. Dne 23. června vtrhla polabská armáda pod princem Bedřichem Karlem do Čech a tábla k Liberci, kdežto generál Hervart z Bittenfeldu na pravém břehu Labe k České Lípě se pohyboval. Za tři dni teprvé, tedy dne 26. června, kteréhož dne také armáda korunního prince překročila hranice české za Náchodem a Broumovem, setkaly se voje pruské a rakouské; dne jmenovaného svedeny bitky dosti krvavé u Hodkovic, Turnova a Podolí a následujícího dne t. j. 27.

června bojovali Prusové pod vedením generála Bonina proti desátému sboru rakouskému, jemuž velel podmaršálek Gablenz. Téhož dne strhla se též na pravém křídle rakouském bitva u Náchoda, kdež pruský generál Steinmetz porazil rakouského podmaršálka Raminga. Ač tyto boje netrvaly dlouho a svedeny byly jen mezi jednotlivými armádními sbory, byly nicméně krvavé, což dokazuje množství raněných vojinů, kteří po železnicí k Brnu a k Vídni dováženy byly. Nejkrvavější mezi těmi bitkami byl boj u Trutnova, svedený dne 28. června mezi gardou pruskou a sborem Gablencovým, pak boj u Skalice, kdež general Steinmetz porazil arcivévodu Leopolda; nejrozhodnější pak byl boj u Mnichova Hradiště, kde general Clam-Gallas se svým sborem potřen byl, čímž umožněno spojení armády generála Hervarta s armádou Bedřicha Karla. Toto spojení donutilo Benedeka ucounnouti, při kterémžto zpátečném tahu svedeny ještě bitky u Jaroměře a u Jičína dne 29. června. Táhl ku Králové Hradci, aby zde očekával útok nepřátelský. Postavení rakouské armády nebylo nepříznivé; záda měla kryta pevností Králové Hradeckou, centrum stálo u Sádové na cestě z Jičína do Hradce vedoucí, kde mosty přes Labe raženy byly a opíralo se o vrchy u Chlumu; levé křídlo klonilo se k Nechanovicím, pravé ale opíralo se o pevnost Josefov. Plan rakouského vojevůdce byl, proraziti střed armády pruské a překaziti, aby korunní princ se nespojil s armádou pruskou, která u Králové Hradce stála.

Přišel osudný den 3. července. Hustá mlha kryla krajinu a při prvním úsvitu počal liti déšť a rozmožil pole k nemalé ujmě dělostřelectva a jízdeckta. Brzo po 8. hodině ranní počaly bromy z kanonů a bylo slyšeti rachocení granátů; bojováno na pravém křídle i na levém, až i střed ku boji přikročil.

Na začátku byl boj přízniv Rakušanům, kteří úprkem na voje pruské se hnali; pravi se, že král pruský chtěl již dáti rozkaz, aby vojsko pruské nazpět táhlo, jelikož se domýšlel, že korunní princ pro zlou cestu nebude s to, v čas doraziti, aby napomocen býti mohl v další bitvě, a jen na doléhání generala Moltke-ho rozhodnul se setrvati v boji. A v skutku okolo 1 hodině přirazil korunní princ se svou armádou na bojiště a nenaleznuvšímu výdatného odporu poptěstilo se mu obejiti rakouské postavení u Chlumu, čímž uděšení Rakušané najednou poznali, že za jejich zádmami nepřátelská děla do nich střílejí. Tím byla bitva rozhodnuta. Po třetí hodině nastal strašný útěk rakouských vojnů, který všeobecným zmatkem jen znesnadněn byl. Nepřátelká děla a jízdeckvo proná sledovaly naše a nával na mosty přes Labe vedoucí byl tak náramný, že mnozí z nich padali a v Labi utonuli; mnozí zase nemohouce pro množství utikajících na most ně jaký se dostati hnali se do Labe a našli v něm vlnký hrob. V strašném nepořádku hnali se proud utikajících přes pole, struhy a močály, žádný nehleděl si cest a jen zdupaná úroda, odhozená zbraň, polámané povozy a mrtvé koně poznaly směr, kudy se brala a hnala prchající vojska. K deváté hodině večerní vrazily první řady do Pardubic. Mnohé oddělení v pravém slova smyslu bylo rozraženo do všech úhlů světa, ano až do Brna přicházely jednotlivci na útěku, kdež od soustrastného obyvatelstva laskavě přijati byli. Avšak nebylo tu pro ně dlouhého odpočinku; nepřítel byl za nimi a povinnost je volala k praporům svým. Nejbolestnější ale bylo, že ranění vojini, aby nepadli v zajetí nepřátelské, když jen poněkud možné bylo, navzdor všem bolestem museli k Vidni odváženi býti. Ztráty, které naše vojsko těmito bitvami utrpělo jsou velmi

značné; páčily se na 20.000 mrtvých a raněných a na 30.000 zajatých!

První zprávu o bitvě u Králové-Hradce dostali jsme telegramem, jež general Benedek poslal z Vysokého Mýta; ale dle znění oné telegrafické zprávy netušili jsme tak ohromnou porážku, o které jsme se teprve zvěděli, když naši vojini na útěku k nám dorazili.

Nešťastný vojevůdce Benedek táhl se svou armádou k Olomúci. Prusové rozdělili své voje, jedna armáda táhla k Brnu, druhá k Jihlavě a armáda korunního prince k Olomúci, kdež znepokojovala rakouské voje do Uher se pohybující, při čemž svedena bitva u Dubu čili u Tovačova dne 15. července. Prusi rychlým pochodem z Čech blížili se Moravě; jízdecký general Klesheim měl je zdržovati na pochodu a činil to s velikou bravurou; svedl s nimi mnohé šarvátky, jmenovitě dne 11. července v Tišnově a náměstí. 9. července byli Prusové v Jihlavě, 12. již přišlo do Brna 45.000 mužů pod velením prince Bedřicha Karla, kdež po dva dni mužstvo se zotavovalo. Dne 13. července přibyl též král pruský do hlavního města Moravy a ubytoval se v domě-místodržitelstva.

Pohroma, která zastihla naši severní armádu, byla příčinou, že vítězoslavná armáda naše, která nad Vlchy dobyla vítězství u Custozzy, odebrati se musela na pomoc Vidni, kteréžto město ještě před začátkem války dalekosáhajícími valy polními u Florisdorfu, které polokruhem se táhly až k tak zvanému Bisambergu, opevněno bylo. Očekávalo se totiž, že Prusové, kdyby v Čechách vítězili, z Moravy by přepadnouti mohli Vídeň. Za tím ale Prusové jinak se rozhodli a místo že by byli zpřímá šli na Vídeň, obešli levý úřeb Dunaje, na kterém svrchdotčené valy nasypany byly, a brali se do Uher, aby tam překročením Dunaje mohli se dostati do Vidne ze strany té, kde žádných opevnění nebylo. Již

16. července obsadili pruští plukové na uherské půdě Holiš a dne 21. Skalici. Částka sboru rakouského, brigáda Mondelova, obsadila výšiny severozápadně od Prešpurku položené, aby Prusům překazila pochod ku Požonu; Prusové nadšení jsouce dřívějším vítězstvím hnali se útokem na ty výšiny a vyvedli tentýž manévr jako u Králové Hradce t. j. obešli naše vojsko. Nejzuřivější byl boj u Lamače (Blumenau) a když již naši počali coufati, tu přišla zvěst, že uzavřeno zastavení v boji. Následkem této zprávy další bojování zastaveno a ti, kteří před chvílí ještě zuřivě na sebe doráželi, po přátelsku vzájemně se obderstvovali.

Lépe se dařily věci na jihu pro rakouskou armádu. Jak sýrchu dotčeno, spojila se Itálie s Pruskem a zavázala se, že boj povede všemi prostředky a neustane v něm, pokud Prusko v něm pokračovati bude. Nejvyšším velitelem rakouského vojska v Itálii byl arcivévoda Albrecht a chefem generalního štábu general John; italské armádě rozdělené ve čtyry sbory pod vedením Cialdiniho, Duranda, Rokky a Cu chiariho velel co nejvyšší vojévůdce italský král sám. Rakouská armáda položená mezi světoznámým čtverohranem pevností očekávala odhodlaně nepřítele. Dne 23. června překročil Viktor Emanuel, král italský, řeku Mincio a měl sebou asi 120.000 mužů. Král se vychluboval, že dne 24. června, kterého r. 1859 dobyt bylo vítězství u Solferina, Itálie oslaviti se musí novým a skvělým činem válečným na oslavu památky bitvy u Solferina. Avšak jinak bylo souzeno Bohem.

Jedna rakouská brigáda vedená generalem Pulzem byla napřed vyslána, aby pozorovala, kdy a kde nepřítel vtrhne; jakmile ona Italce spozorovala, táhla se nazpět do Verony a donesla tam zpravu o vpádu Italcův. Rakouské vojsko o půlnoci vytáhlo z pevnosti a rychle postupující obsadilo nejdůležitější místa

jmenovitě všecky okolo San Giustiny a Sominy. Italci domnívajíce se, že Rakušané nemají tušení o jejich příchodu, byli překvapeni, když najednou před sebou viděli hemžiti se bílé kabáty; nicméně ale pustili se do boje a bojovali srdnatě a mužně; tu mezi bojováním rozkázal arcivévoda Albrecht změnití frontu a hnali se naši pak útokem na jeden vrch od Italcův obsaděný slove Monte Vento u Kustozzy. Neodolatelnou rychlostí zmocnili se vrchu, čímž boj byl rozhodnut. Nepřítel táhnul se nazpět na pravý břeh Mincia a praví se, že král italský hořce plakal nad porážkou svou i vojska svého. Italci ztratili u Kustozzy až do 8000 mrtvých i raněných; přes 4000 bylo zajato.

Byla veliká radost všudy v Rakousku, když tato první zpráva z bojiště došla a každý domníval se, že podobné radostné zprávy přijdou také od severní armady. Že ale bohužel nepřišly, toho jsme se již na hoře dočtli. Ano neštěstí, které potkalo severnou armádu, bylo příčinou, že i krásné vítězství u Kustozzy zůstalo bez výsledku; neb bylo zapotřebí, střeziti Vídeň před návalem Prusův. Císař rakouský postoupil tedy království Bonátské císaři Napoleonovi, který je zase postoupil Itálii, načež jižná armáda rychle se brala k Vidni, tak že jádro této armady asi 80.000 mužů již u prostřed měsíce července stálo před Vídní. Italci ale nicméně nechtěli ustáti v boji; za jedno styděli se za porážku a nechtěli přijmouti území benátské z milosti od Napoleona a za druhé zavázali se, že potud bojovati budou, pokud Prusové. Rozeslali tedy voje své proti jižnému Tyrolsku, kdež ale mnoho nepořídili. Chtěli ale mermomocí vyvesti nějaký hrdinský čin válečný, aby čest zbraní italských uhájili. K tomuto hrdinství, které se nepovedlo na pevnině, bylo určeno italské loďstvo, jež vedeno bylo admiralem Persanem.

Věděli Vlachové, že Rakousko, ná-
valem Prusův k Vídni státněno, ne-
bude se moci hnouti na jih a pro-
tož dostalo jich loďstvo rozkaz, aby
přistálo v Dalmacii a země té, která
kdysi náležela Venecii, dobylo. Italský
admiral Persano připlul s loďstvem
svým dne 18. července k ostrovu
Visu, a odvážil se k útoku naň;
baterie rakouské ale zahaly loďstvo
italské ode běhu. Mezi tím ale
zpraven byl rakouský kontradmiral
Tegethof o tom, co u Visu se děje
a rychle připlul k ostrovu Visu.
Italské loďstvo mělo 12 obrněných
lodí, t. j. takových, které okuty
jsou tlustými železnými plotnami,
aby tím snadněji chráněny byly
před koulemi; rakouské loďstvo mělo
jen 7 takových obrněných lodí. Mezi
italskými loděmi vynikala jedna, jež
slula *Affondatore* t. j. potápěč, jako-
by totiž s to a nebo určena byla,
každou loď, která se jí blíží, do
hloubi moře ponořiti. Na tuto loď
odebral se italský admirál Persano.
Tegethof dal ihned znamení k útoku;
jedna z našich lodí „*Maximilian*“
vrazila tak obromnou silou na loď
italskou jmenem *Ré d'Italia* t. j. král
italský, že za několik minut se po-
norila a přes 600 mužů italských
s ní. Velmi udatně chovala se též
naše dřevěná loď „*Kaiser*“, která
proti čtyřem italským se skvělým
výsledkem se bránila. Boj byl dosti
krutý; když konečně italská loď
„*Palestro*“ z našich kul dělových
chytila obeň a do povětří vylétla,
táhlo se loďstvo italské poražené
nazpět a plulo do přístavu u Ankony.

Avšak tato dvě skvělá vítěz-
ství nemohla napravití to, co ne-
slychanou pohromou severní armady
ztraceno bylo. Naznalo se, že další

boje by byly jen marné proti Pru-
sům, kteří nyní byli s to ještě více
mužstva z Němec povolati. K tomu
počal se císař Napoleon vkládati,
jea ovšem k tomu požádan od císaře
rakouského, do sporu mezi Rakou-
skem a Pruskem, který čím dále
tím více nebezpečným se stal, jeli-
kož Bismarkovým návodem uherský
revoluční vůdce Klapka ze zajatých
uherských vojnů utvořil legii asi
6000 mužů čitající, která Uhersko
pobouřiti měla, kdežto v Čechách
a na Moravě marně se roznášela
proklamace skrze pruské vojáky,
která k odtržení od Rakouska po-
puzovala. Vlivem francouzským uza-
věřeny jsou předběžné vyjednávání
o mír mezi Pruskem a Rakouskem
v Mikulově a konečný mír ustano-
ven v Praze dne 30. srpna. Mír
ten skládá se ze 14 článkův, z nichž
jsou nejdůležitější tyto: 1. Rakousko
vzdává se kádlovství benátského;
2. Rakousko uznává zrušení po-
savadního huntu německého a svo-
luje napřed ku všem změnám, které
v Německu se stanou; 3. žádný ne-
smí soudně stíhán býti pro chování
se v čas války; 4. Rakousko platí
20 millionů náhrady. Mír mezi
Itálií a Rakouskem uzavřen dne
3. října ve Vídni.

Tak skončila se válka osudná
mezi Pruskem a Rakouskem, kterou
Čechy a Morava nejvíce trpěly. Ne-
čítaje životů lidských vyžádány
jsou naše krajiny rekvizicemi vojsk
nepřátelských a válečné škody nám
činěné páčí se v Čechách na 20 a
v Moravě na 8 millionů zl. Blaho-
bytu našemu zasažena strašná rána
a bude mnoho roků zapotřebí, než li
se zacílí. Jen kdyby nás Bůh
dobrotivý uchránil od dalších válek!

Ani lípa, ani dub to není.

Kvetla lípa v přemilostném háji
V sboru lípek, dítek milných,
Žily v láce jako kvítka v máji
Na lučinách bujně zelených. —

Slavici v tem luhu sladce pěli,
Byl to živý, převelbný chrám,
V němžto Bohu věčné písně zněly,
K nebeským se nealy končinám.

Aj tu cizinec se krađe tvrdý,
Jemných líp mu protiví se sad;
„Duby buďtež“ vece sobec hrdý,
Do ráje se vplázív jako had.

A již korunky líp útlých stíná,
Dubovým je vrubem štěpuje,
Matka lípa darmo ruce spíná,
Darmo pro miláčky běduje.

Slavík hořem pryč se odstěhoval,
Umlkla již píseň líbezňá,
An vrah v pouta lípky něžné skoval,
V pouta tuhá, těžká, železná.

Mnohé pod sekerou dokonaly,
Jiné odrekly se matky své,
Ač svůj kofen od lípy jsou vzaly,
Pitvoří se jako dubové.

Však ni lípa, ani dub to není,
Neumirá to, ni nežije:
Hnusné odrodilcův pokolení —
Ubohá má matko Slávie!

Jan Soukop.

Staří a mladí.

(Ze života venkovského.)

V nízké světnici s úzkými okny, do zabrady vedoucími, sedí ve své lenošce muž šedivých vlasů. opírá si blavu rukou, hledí před sebe a nezdá se býti v dobrém rozmaru. V koutě u kamen, na jejichžto kachlích sv. Jiří s drakem vyobrazen jest, přede stařena a smáčí vlákno slzami. V kuchyni hospodaří mladá žena, psyky má jaksi nehezky svěšené a bouchá dvěma více než slušno. Mladý muž vozí dříví z lesa a křičí a hubuje na koně víc, než toho ubohá hovada zaslubují. Slovem všechny čtyry osoby z tétož rodiny selské mají mrzutost mezi sebou; lehce to uhodneš na první pohled.

Před několika roky to vypadalo v domě zcela jinak. Tu jsi viděl starce buď venku něčím zaměskáná, anebo seděl u milého krbu a když tak u večer na oheň přikládal, tu býval jak náleží hovorným, a mnohý žertík se mu podařil; teď ale mlčívá a krbu se straní. Vrázka za vrázkou přichází mu na čelo a vlasy co den bělají. — Stařena tenkrát ještě velmi obratně se otáčela. Ze schodů do schodů, z kuchyně do sklepa, na mlat, do zabrady, po dvoře jen se honila; teď ale sedí neustále u kamen a v jednom

roku zajisté sestárla o deset let. — A ten mladý muž když jindy orával, zpíval a hvízdal si lecjakou národní a mezi soudrudy také mu o slovo nebývalo; nyní však je velmi mlčelivý, leda že semo tamo si zakleje, což jindy nikdy nečinil. Muselo se v domě což přichodit; nebo jak jinak by se byli lidé tito tak přeměnili? Ba arci! Staří přepustili statek, a syn se oženil; tím se to stalo. Ale jak to? Což nevyhlíží každý z nich jak učiněná dobrota? — Možná dost; avšak přece mají všickni čtyři své chyby a všickni něčím k tomu nepokoji v domě přispěli; málo kdy bývá něčím kdo sám vinen. Jsou to však ostatně samé maličkosti a daremnosti, jež toli zla natropili. Je tomu takto:

Staří mladým všechno přepustili; a latinské přísloví „dulce regnare est“ či po česku „přemile se vládne“ platí netoliko o králích a císařích. Jinde přeptávali se pacholci u starého a dívky u staré co dělat, nyní ptají se mladých. Staří odevzdali mladým klíče a nemohou se v to jaksi upravit. To však není dobře jednáno od starých. Jinak to nejde, vždyť i oni kdysi své staré rodiče vystřídali. Když z jara nové listí z buků pučí, tu

musí i poslední starý llatek spadnouti. Starý zdá se syna posud za dítě považovati, ačkoliv přece již tři křížky na zádech má. V tom tedy se starý mylí. A mladý, jenž u vrchnosti přiučil se dl. novějšího způsobu hospodařiti, domnívá se zase, že mnohem více rozumí než otec a proto nikdy starého o radu nepožádá. To však rovně není hezké od mladého. Nebot k rolnictví zapotřebí zkušenosti a této nabyl otec svým sedmdesátiletým hospodařením hojně. On zná půdu naskrz, a ví, co se tu a tam nejlépe rodí, a jak s ní zacházeti, a on starý dobře hospodařil, jen ať ho syn následuje a tolikéž dovede! A proto dobře by mu slušelo, kdyby se sem a tam poradil se starým, na škodu by mu to zajisté nebylo. A byt by to snad i rovně tak věděl jako starý a snad i mnohem lépe, měl by se přece poradit. Slovičko jedno, dvě lechce se vyslovi a pakli že tím možno mř udržeti a lásku si získati, pak věru nevím, proč by se mělo umlčeti? Otec by přece viděl, že si ho syn váží, že uznává jeho hospodaření a tím na jevo dává, jak hezky se o své děti postaral, že v lese nepřebral, půdu nerozkousoval, že krčmu jen zřídka navštěvoval, že nikdy nezabálal. V tom ovšem starý nemá dobře, že zavrhuje každý pokrok v hospodářství; když všechny vědomosti pokračují, proč by nemělo i rolnictví se povznášeti? Nelze mu však zase upřítí, že není všechno, co kdo spíše, samá pravá moudrost. Ať tomu však jakkoliv; mladý by měl přece ustoupiti, byt jen proto, poněvadž synem jest a otcem čtyry křížky více čítá.

Druhá příčina neshody jest tato: starý má připsány týhodně čtyry šestáky a tyto mu syn někdy zadržuje a nikdy je nedostává bez kyselé tváře. To mrzí starého, a vřím právem; patří mu těch pár krejcarů a není to mnoho za to, co synovi postoupil. Nemůže také

býti bez krejcaru. Chce posud v neděli ten groš na světlo neb na modlení dáti, a požádá-li ho žebrák o almužnu, také ho nemůže odkázati, to neučinil nikdy, a paklíček kuřavého týhodně také si zasloužil, a kousek toho cukru když má tíhotu na prsou take není ještě marnotratnictvím. Syn by proti tomu neměl ani ceknouti a musí se za to věru styděti. — Přece však myslirc, že by se oba mužové spíš snesli, kdyby jen těch ženských nebylo, těch ženských! —

Stará pochází ze vznešeného rodu, je z *rychty*. Majíc vícero sester snížila se a provdala se za obyčejného sedláka. Mladá je z poctivých rodičů ale přece jen dcera chalupníková. Stará mluvívá ráda o svém rodu a sice nepřilíš šetrně; mladá by dobře učinila, kdyby to přeslechla. To však nečiní. Cokoli stará ku své chvále promluví, považuje vždy za potupu pro sebe a jakkoli nemluvnou jindy býva, přece kdykoli o tom řeč jest, umí dost jizlivě odseknouti, což pak starou zlobí. To jest jedna věc.

Mluví-li mladá staré příliš mnoho, mluví starému příliš málo. S ním by každá snadno a lechce se srovnala, kdyby jen dobře „tatinkovati“ uměla. Miluje veselou tvář a přívětivé slovo. Kdyby alespoň to naleznuh, ku mnohému by pak již přimhouřil oko. Ale dobré slovo a veselá tvář jsou tak vzácný u mladé hospodyně jako slunéčko v listopadu. Proč asi náš stavec odstěhoval se od krbu, kdežto tak rád sedával a tak mnohou šťastnou hodinku prožil, a kde i nebožtík otec jeho po mnohý rok spočívával? — Zamračená tvář hospodyně ho odsud vypudila; netrpěla, aby se jí kdo do hrnců díval a starý jí tam překážel. — Což nemohla přívětivě odpověditi starému na rozličné otázky jeho? Což nemohla přihoditi ještě o poleno více na oheň, když viděla, že starému ubožáku s tou schladlou krví je zima?

Vždyt měla ještě dosti dříví v lese. Starý, dokud hospodařil, jak náležel ho šetřil. — A když pozorovala, jak těžce se starý pro ten ublíček do dýmky shýbá, anto mu záda již stárlm tubnou, tu měla rychle chopiti se kleštěk a říci: „Tu máte tatínku! já vám pomohu, a když Vám vyhasne, podám Vám nový ublíček.“ To by si byl starý liboval a nebylo by to pra nic stálo. Co dobrého a co zlého nemůže spůsobiti jedině slovíčko! —

Stará jest ještě ze starého světa; mladá ovšem že z nového. Stará má sukně z dobrých pevných vlněných látek a čepce se zlatem; málo věcí, ale dobrých, mladá pak má množství šatů z kartounu a všelijaké květované šátky a šátečky na hlavu a na krk. Stará má několik trubel plných nerozstříhaného ještě plátna, truhlice mladé hospodyně prý jsou prázdné. Nejvíce však horší se stará nad tím, že si mladá dává šaty v městě dělati. Proto ji často-kráte špičkuje, a nechci říci, žeby v tom hrubě chybovala. Přepych v šatstvu čili tak zvaná paráda se skutečně i na venkově nad míru zmáhá. Tak to mu však chce svět a lépe uděláš, necháš-li kámen ležeti, nemůžeš li ho zdvihnouti. Hluchým raději nekaž stařenku, obzvláště, ana kazatelem nejsi! To alespoň neměla jsi říkati, že podobná nádhera by snad pro dcerky z rychty ještě se hodila, *pro takové, které to činiti mohou.* — To bylo ovšem, jako by oleje našel do ohně.

Mladá hospodyně jest — až na tu náheru — poněkud šetrná, auo skrblivá. Šetrnost jest sice pěkná cnost, avšak mnozi nevědí, kde přechází v lakomství. Slušno a potřebno jest pěkně sbromáždovati, ničím neplytvati a jedno k druhému strádati. Pojednou však zbohatnouti přece nelze. To dovedou třeba špekulantí s rozličnými státními papíry a losy; ti jakoby po železné draze letí buď k milionům, buď k žebrácké mošně. Ostatní lidé, zláště pak ti,

kteří v potu tváře své chleb si dobývají, jenom pěšky, jen pomalu, co noha nohu míue, mohou bohatnouti. To však nepovází mnozi mladí hospodáři, a staří a čeládka a chudí pak tím trpí. Tak dostával náš starý, když se něco zabilo a maso v domě bylo, o desíti hodinách něco pečeného sám pro sebe. Nebylo to veliké plytvání; zasloužil si toho a srdečně se z toho těšil, že mu žena přeje; velmi si toho považoval. Mladá však toto zvláštní snídání starému odepřela, a jelikož to starý neměl psáno, nesměl si stěžovati. Proces by byl v teto věci prohrál. Mladá mínila, že nepotřebuje o 10 hodinách jísti, kdo těžkých prací nekoná; on starý pak říká, že když člověk po tolik let se napracoval a spravedlivě o dům se staral a tak mnohý tolárek pro děti vydělal, ten kousek jitničky také si zasloužil; a tuším, že by stařec milerád obětoval každý druhý týden své čtyry šestáky, kdyby mu jen mladá oblíbenou pochoutku neodpirala.

Podobná byla příčina rozbrojů mezi oběma ženskýma. Paní matka jest — nelze popírati — obzvláštní cititelkně kávových zrnoček a zvyklá taktéž předpolednem ještě, okolo desáté na šáleček té milé kávy. Mladá pak i ten jí odtrhla. Ta „desátá hodinka“ prý je zcela zbytečná; a my jí v tom nemůžeme odporovati. Stará však míní že její žaludek již tak na to zvykl, že jí to dělá dobře, že nepotřebuje za to žádných hofmanských kapek, že prý se člověk tou trochou náležitě zkrfšíl a občerství a vřetenko prý ještě jednou tak čerstvé se točí. Je-li tomu tak, nechceme rozhodovati; ale stará míní dále, že prý i těch šatů totik není zapotřebí a ty rozličné šátky a pentle na lokte dlouhé prý jsou již zcela zbytečné; nejméně však prý jest třeba v městě si dávatí šaty šiti. Proto všemu tomu nemůžeme taktéž ničeho namítati, ačkoli mladá není o odpověd. — Ráno a k svačině dostává sice stará

svůj hrnčák, ale zdá se jí vždycky, že chutná jaksi přilía po evropsku a ne jak se sluší a patří po africku či asiataku a co se chuti dotýče, tu je stará neomylna, to se jí musí nechat, dovede tedy posouditi, zda-li je káva dobrá čili nic. —

Tohle by mladá neměla činiti. Kdybych byl na jejím místě, nechal bych si starou samu variti, kdykoliv kávu zasypává, šel bych stranou, třeba do sklepa pro smetanu; a kdybych viděl, jak blaženě stařenka u svého hrnčáka sedí a jak jí to kašičko chutná, nu měl bych sám radost nad ní a pomyslel bych si: Jen si pochutnej matičko, však jsi jak živa dost se nahmoždila a dostí jsi mi naspočila, přejou ti dobré chutnání. A k tomu již káva není více zláštním nějakým nápojem. Co pak jí stojí lot? Nestojí to ani za řeč. Pro těch pár krejcarů týhodu ještě nepřijde statek na mizinu. Kdyby mladá tak myslela a mluvila, jsem přeavšedčen, žeby pak stárý mír mezi oběma nastal, a že by mnohdy stařenka řekla: „Dceruško, nechtěla bys se mnou šálíček? Pojd' sedni ke mně, posilni se, půjde ti všecko lehčeji od ruky.“ Snad by i koustěček toho cukru přidala do šálku a o šatech a o parádě a o pentlich a šátkách by se pak ani slovem nezavadilo. Stálo by to věru za zkoušku; ale vsadil bych se, že toho mladá neučiní! —

Pakliže synovi nezdá se záhodno, optati se v něčem otce, tím zbytečněji zdá se mladé býti, aby se sem a tam u staré poradila. Vždyť prý se také sama naučila hospodářiti u své matky, o ta tomu lépe rozumí než paní matka. Každá hospodyně mívá tak svoje vlastní způsoby a pravidla v hospodářství. Stará myslí, že jen tak, jak ona to činí, dobře jest; mladá však je zcela jiných náhledů. Zdá se to býti ovšem věc, v nížto velmi snadno dobrou vůli zachovati, jen když z obou aneba alespoň z jedné strany poněkud se ustoupí. To však žádná

z obou ženstín ani nenapadne. Mladá je si toho jista a cítí se dosti silna, že může samotná všechno v domě poříditi. I trmácí se a pracuje po celý den tak klopotně, že u večer div neklesne, a uesdnouc na lavici ihned dřimati počíná. Toho by však nebylo třeba; za jedno dobré slovíčko ráda by jí stará pomohla. Na sedlákém statku pak mají dvě ženské vždy co dělati. Mohla by mladá něco přenechat staré. Kdyby tato se čeho sama chopila, bylo by to mladé vhod, ale to stará zase neučiní a netřeba jí toho, jakkolvěk by dobře bylo, kdyby se sama k čemu měla. Chce však, aby jí mladá požádala; nechcejí at se dře sama.

Někdy obeh v domě douná toliko pod popelem, ano zdá se mnohdy, že snad by nhasl; tu však přicházejí lidé do statku z jiných domů a plamen znovu rozněcují. Tu přijde dcera z domu, jež nedaleko provdána jest, se švakrovou hrubě nemluví, načež i tato mlčivá; tím více však otec, matka a dcera se- strkují hlavy a suškají cosi potajmu. O kom jiném by mohli mluviti než o mladé; co jiného zamýšlí, než nějaké spiknutí proti mladým manželům; vždyť si na ně již dcera veřejně vyjíždí a při každé příležitosti žaluje, že prý jí přístupu do domu brání, jakoby ani k nim nenáležela? A když tak všickni tři ve světnici potajmu rozmlouvají, křičí mladá tím hlasitěji v kuchyni a vadí se s čeládkou a se psém, hází po kočce a zlobí se na drubež, že jí překotila hrnek. Bývá nad míru nevládna, ani židlici své švakrové nepodá, ba ani jí „s Pánem Bohem“ nedá. Tato zase nedá si dříve pokoje, až se celé okolí dozví, jak zlou ženu si bratr na statek vzal, a když to zase ta zlá žena uslyší — a to se stává vždycky, nebo o klepny a přenášee nebyvá nikde potíž — tu se tepruv pořádně rozlobí, a nevím jak dlouho bude švakrová smět do domu ještě choditi, sice se s toho strbne něco velmi

nemilého. — Avšak i matka mladé hospodyně přichází dosti často do domu a tenkrát se zdá se, jakoby mladé pravá, dobrá káva nebyla příliš drabá. Alespoň soudí stará z vůně — jiného se jí bohužel nedostane — že mladá své matce zcela jinší kávu strojí než jí. To však by snad ještě snesla, ale má tě ta stará, totiž ta druhá stará tak silné plíce a tak ostrý jazýček, že jí lidé na deset kroků z cesty jdou. Jestli že pak se něco přibodilo v domě, tu bývá dopuštění Boží; všechno se před ní třese. Ona jest hlavním strašidlem starých a mnohdy uhnu, jen aby od ní měli pokoje.

Nejbůře se při tom vede mladému hospodáři. Rád by byl úplně nestranným, neboť drží stejně na rodiče i na ženu; kdo však všem chce se zavděčiti, obyčejně nikomu po chuti neudělá. Ten praví: „Nemáš srdce pro svého vlastního otce.“ Ta zase: „Nemáš srdce pro matku!“ Třetí pak stěžuje si, že nemá srdce pro vlastní manželku! — Otec mrzutě opírá hlavu rukou, matka vzdychá, mladá pláče, a všeho toho nebylo by zapotřebí. Komu by při tom bylo do zpěvu, a což divu že i mladý hospodář někdy ztratí trpělivost a spustí jinou? Asi dvakrát do roka bývá obyčejně pánem v domě, a není tu s ním co hrát. Když ale bouře odtáhla, bývá i u něho brzo jasné počasí. Duha míru však nestává dlouho nad statkem. Neradil bych ale zlástě ženským, aby ubožáka ještě déle sužovaly; mohl bych jím prorokovati, že pak-li nenalezne brzo pokoje doma, bude ho hledati jinde, neboť tam ten dům s tou chvojkou člověka divně k sobě táhne a nebyl by to první hospodář, jenž se domníval, že nejlepší, všecku starost a mrzutost v kořalce utopiti. Což jste již nepozorovaly, že by v neděli snadno o půl hodiny spíše z kostela přijíti mohl? A kdyby to tak dalece přišlo — od čehož vás Bůh uchovejš! — a kdyby mladý muž takto tělo i

duši svou zkazil, hospodářství zanedbal; kdyby pluh nechal pluhem býti a o pole se nestaral, chudobu a nouzi do domu přivedl a sobě samému před časem hrob vykopal — pak by jste nesměly ani příliš hořekovati, vy ženské, věduce, že jste samy jedu podaly! — —

A nyní laskavý čtenáři žádám tě, bys nemyslel, že to všechno, co jsem ti tu četl, toliko ze žertu napsáno. Chtěl jsem s tebou nahlednouti do našeho života venkovského a ukázati tobě zhoubný vřed, ježž bohužel přechásto v našich rodinách všechno blaho a stěstí domácí rozežírá a ničí. Co jsem tu pravil, jest bohužel svatou pravdou a ze života vzato. Svatého pokoje zhusta nebývá v domech a chaloupkách prostých a jinak neporušených venkovanů; nejvíce však žalostnití jest nad chováním se dospělých dítek k rodičům, mladých k starým a dějí se tu věci, nad nimiž cituplný člověk trnouti musí. Lidé by si neměli život tak ztrpčovat! Vždyť by mohli blaženě žíti! Lidé venkovští mají tolik předností před milionáři a žebráky velkých měst! Neznají mnohých potřeb umělých a starostí zbytečných, jimiž se měšťáci trápí. Dlouhá chvíle je také též nemoří. Pole a les, mlat a zahrada, sklep a kuchyň skýtají vždycky dosti práce a zaměstnání. Ten vzduch, ježž dýchají, jest čistý; jísti jim chutná po práci a spánek mají klidný a pevný. — Neznají rovněž té strašné nouze přemnohých obyvatelů měst; mají, čeho potřebují. Věci nejpotřebnější rostou jim na poli; mohou každému dáti a přáti, co mu náleží; slovem mohou šťastnými býti. A skutečně také blaženost pravá ponejvíce sídlí ještě mezi venkovany. Bylo by jim však mnohem lépe, kdyby svatý pokoj mezi nimi panoval, kdyby si sami križ svůj netesali.

Kdybych byl duchovním pastýřem svrchu vylíčených lidiček, tož bych k nim následovně promluvil. — Starému otci, jenž se mi ze

všech čtyř ještě nejlépe líbí, řekl bych: Milý stařečku! Žaloby vaše, věřím, že nejsou nespravedlivé; avšak jest tomu jednou tak ve vašem domě, proto přehleďte, přeslyšte ledaco! Kde pokoj a svornost, tam i požeňnání Boží. Ti mladí jistě s vámi tak špatně nesmýšlí, jak se vám zdá na první pohled. Když jste se vloni roznemohl, tu běžel syn váš co mohl a zavolał vám dva lékaře, a vaše mladá plakala a uznávala, že prý je ten tatínek přece jen hodným. Nejvíce budou věřte na všem cizí lidé vinni. Vždyť je ten život ve zdejší bez toho trním posetý, proč bychom jich měli jeden druhému ještě více v cestu klásti? Všechno dojde svého konce, také ta trnová cesta a co nás potom čeká, vždyť to víme, staroušku! —

Synovi bych řekl: Pamatuj na čtvrté přikázání Boží, a pakli že si přeješ, aby Tobě a dítkám tvým Bůh požeňnal, zachovávej je a nezapomínej, že otec i matka tvá již jednou nohou v hrobě stojí. Brzo uslyšíš, jak nad nimi zatloukají rakev, jak jim hrany zvoní a půjdeš na hřbitov a uhlídáš jak přibuzní a sousedé tři hrati země za nimi do hrobu házejí; pamatuj na to a chovej se tak, abys až půjdeš ze hřbitova nemusil sobě předhůzky činiti. Nyní ještě můžeš mnoho napravit; pak ti to více možno nebude. Nezapadřuj starému pracovitému otci svému a starostlivé matce ani halře; ty toľary a bankovky, jež v almárce schované máš, tvoji rodičové ti je vydělali a zahospodařili; platíš z nich malých toľiko ouroků. Mír a pokoj musíš udržovati v pravo a v ľevo a máš se nejmoudřejším vždycky ukazovati, poněvadž mužem jsi, a nesmíš žalobám své manželky mnoho váhy přikládati. Proto ji můžeš ještě dosti milovati. Zláště pak chraň se onoho domu s chvojčkou! Nenalezneš-li míru a pokľidu sám v sobě a ve svém vlastním domě, marně ho budeš hledati venku a v hospodě. Tam ještě nikdo

štěsti nenalezl, ovšem ale skáz a záhubu; a ještě nikdo si zde nebe nezasloužil. Chraň se toho! Pomni na souseda svého, jemuž prodali dům, a jenž později mrtev na cestě nalezen byl, ačkoliv mu nebylo ani třicet let.

K matce bych pravil: Nesmíte mladou drážditi, máť ona již svou hlavu; bylo by lépe, kdyby ji neměla, ale což platno? Každý má své chyby, i vy stařenkou! Musíte býti obě slepy a hluchy; slepy pro své chyby a hluchy pro svá slova vespolek, pak bude dobře. Vezměte někdy take něco do ruky. Mluvte s ní pěkně přívětivě, led by pak roztál a čelo by se jí vyjasnilo zajisté. Zláště pak nesmíte mladé předhazovat, že je dcera chalupníkova a že mnoho do domu nepřinesla. Vždyť jeť dobře věděla, co má a čeho se jí nedostává a přijala jste ji přece do domu a váš syn za manželku si ji vzal. Tož ani slova více o tom. Bolí a uráží ji to. Jednejte s ní přece jako matka s dcerou, tak zcela z upřímného srdce, není pak ani možná, aby se i ona co vaše dcera k vám neměla. A teď budte tiše, žádných žalob více! Vím všecko, ale myslím též; že jste křesťankou, a že nebudete sama chtět po široké pohodlné cestě do nebe; a vím, že se nábožně modlíváte modlitbu Páně, a že nechcete se Bohu rouhat, když pravíte: „Odpust nám naše viny, jakož i my odpouštíme svým vinníkům!“

Ku mladé konečně mluvil bych ještě důrazněji: „Ty by ses měla styděti za své chování! Usedla si pěkně měkce a zapomelas, kdo ti sídlo připravil. Měla bys manželovi svému život oslazovati a činiš mu ho očištěm. Měla bys prodlužovati dny života dobrodinců svých a ty je zkracuješ. S tebou přišel neklid do domu, kdež panoval dříve svatý pokoj. — Nechci ani omluv tvých slyšeti. Vím předobře, že nejsou lidé anjely a že má každý své chyby

ale vašimi domácími různicemi jsi sama nejvíce vina. Pryč tedy s takovým jednáním! Ne bouře a vítr, nýbrž jasné slunéčko vždy zvítězí. Když zavanul vítr, aby pocestnému plášt s ramen strhnul, přitáhnul ho tento tím pevněji k sobě; a když vítr burácti počal, tu se pocestný ještě pevněji zahalil ve svůj plášť a vítr a bouře odešly

s nepořízenou. Tu pak vyskočilo jasné slunéčko seslajíc své paprsky s nebe, a hle poutník milerád sám odložil plášť. Zkusilas posud, že to větrem a bouří nejde, zkuz to nyní se slunéčkem a uhlídáme! —

Tak bych mluvil k těm čtyřem osobám; zdali bude kázání mé co platno? —

Dle Overhage-ho VI. Št.

Dávejte chudým.

K pyšnému se zámku blíží
Se dvěm vnuček stařena.
Trpkou nouzí, jež jí tíží,
Její tvář jest zbrázděna.

„Hlad nás,“ volát, „krutě moří,
Smilujte se nad námi,
Ve vašem by Bůh se hoří
Slitoval též nad vámi.“

„Dračice ty, co tu bručíš?“
Volá tlupa posluhův.
„Co nás v klidu našem mučíš?
Klid se z těchto okruhův.“

„Drze žebrácká ty zloto
Vydíráš dar na kvasy.
Hadrnická klid se psoto,
Havranům zhyň v pospasy.“

„Pro Bůh!“ s kroutou v srdci ranou
Volá květic stařena:
„Má i sluhův hořkou hanou
Chudina být trápena?“

Zoufale se odtud běže,
Ahy ušla posměchu.
Otvírá v tom panna dvěře,
Nesoucí jí útěchu.

Jest to dcera pána bradu,
V tváři zářic vřidností.
Nade vši ji zdobí vnađu
Srdce plné litosti.

Sedíc s otcem na pavlanu
Dole chudou uzřela
Slyšíc sluhův trpkou hanu
Nevolí se zachvěla.

Litosti bol jme ji spolu
Nad tím sluhův přepychem,
Přes zábradlí zírá dolů
Se žalostným povzdychem.

„Slyšel's,“ dí dcí, „otče drahý,
Sluhův kruté úsměchy?
Nezkytne-li rod náš blahý
Žádné bídným útěchy?“

„Nenech, otče, v trapném hladu
Zhynout tuto rodinu.
Z našeho mi dovol bradu
Obdarovat chudinu.“

„Dal's mi stříbra, zlata mnoho
Na šperkovné oděvy;
Více krásy ztěžím z toho,
Dám-li chudým úlevy.“

Otci v oku radost září,
Již mu zjev ten učinil.
„Naprav“, dí on, „s vřidnou tváří,
Co pých sluhův zavínil.“

„Jdi a čiň dle srdce svého,
Obdať chudou v hojnosti.
Nad teak rodu vysokého
Šlechtí cnota štědrosti.“

„Bohatství nám není dáno
Ku sobeckým účelům.
Vždyť nám Christem přikázáno,
Spomocť chudých svizelům.“

Slovem tímto povzbuzena
Dcera branou pospíchá.
Blízko ještě zkormoucena
Žena slzně povzdýchá.

„Jaký pán, tak sluha jeho!“

Hořce stará bĕduje.

„Neuít v domĕ bohatĕho
Srdce, jež se slituje?“

Libĕ zvuky dorážejí

Náble k sluchu zoufalĕ.

Slastné tĕchy slova znĕjí
Ze rtů panny překalĕ.

„Nechtĕj zoufat v trudné dobĕ,“

Di k ní hlasem andĕla;

„Přicházím já právě k tobĕ,
Bych ti slzy setřela.“

„Vezmi dar ten, jež ti dává

Mnou můj otec slitovný.“

Tím se příkaz Pánĕ stává:

„Budte chudých milovní!“

A uš z mĕsce vytahuje

Zlato v značné hojnosti;

Ženĕ oko překypuje

Sladkou slzou radosti.

S okem vdĕčným k nebi zírá,

An ji panna podĕlí;

Chválí Pána všehomíra

Za takové andĕly. *M. Procházka.*

Vĕclařství.

Opozdił. Čím dál, tím hůf, milí sousedĕ, jak ta baba povídala; nevím už věru, co si počítí. Ustavíĕne jen platit a platit — tu danĕ přímĕ, tam nepřímĕ, tu přirážky zemské, tam zeměpanskĕ, zde na orliĕku, tam na obecnosti a bůhví ještě nač — ale odkud brát a nekrást? Už si věru nevím porady — snad musím z gruntu utecil!

Pokročil. Že máme platů více, nežli nám milĕ, nenechá se ovĕrem upřítí; proto ale nemusíme ještě z gruntu utkáti. Nač pak nám dal Bůh rozum, nežli abychom ho k prospĕchu svĕmu užívali?

Opozdił. Rozum, povídáte, rozum? Ustavíĕně jej napínám, hledám, kdeby nějaký průmysk se nalezal, jímž bych z neblahých tĕchto okolností vyváznuł, ale nadarmo. Započal jsem obchod obilím, a — draze jsem koupil, lacino prodal; se dřívím se mnĕ nevedlo lépe; počal jsem s koňmi jezdit do ciziny na výdělek — a s biĕsem jenom jsem se navrátil; nuže řekněte, zbývá mi ještě jakĕ nadĕje?

Pokročil. Lituji vás sousede, nebo vidím, ze hledáte průmysk na levici, a on je na pravici.

Opozdił. Jak to myslíte?

Pokročil. Jen takto. Zabýval jste se špekulacemi obchodními,

bĕhal jste po vsích a po domech, vytloukal každý trh, jezdil po svĕtĕ a hospodářství své jste zanedbával, role své ledabylo obdĕlával a zůnu a bodláĕí klídlí a — odpusťte, že vám to musím říci do očí — místo, co by jste vzal nějaký pouĕčný hospodářský list do ruky, sedáváte v hospodĕ u sklĕnky, čímž se stává, že co jiní moudří hospodářové polnosti své zlepšují, více z nich těží a tím i snadněji břemena s nimi spojená nesou, vy pozadu zůstáváte a vědy hloub a hloub klesáte.

Opozdił. Aby do vás tisíc later — to si vyprosím — tak ke mnĕ nesmí mluvit nikdo, rozumíte?

Moudrý. Upokojte se kmotrĕ! Pokročil vás jistĕ neminil urazití. Víte, že u něho jest, co na srdci, to na jazyku; vzdýt vám řekl jenom to, co všickni osadníci pozorují, ale nikdo vám říci nechce.

Pokročil. Ano takt jest. Chtĕl jsem vás jenom na vaši chybu upozorniti. Vzdýt pak za našich časů má i pilný a pokročilý hospodář se co ošivati, aby taktak vycházel. Ano mohu i směle říci, že ne poudĕhé rozumnĕ vzdĕlávání polnosti našich svĕm časem nám nepostaĕí k zapravení vždy vrůstajících výloh, nebudeme-li si všimati i jiných hospodářských odvětví, kterĕsto se

až posud zanedbávají aneb ladem leží.

Zvědavý. Mluvte zřetelněji, kmotře, co rozumíte pod jménem: odvětví hospodářské?

Pokročil. Míním na př. štěpařství, hedbávnictví, včelařství a těm podobné.

Zvědavý. Tyto věci že náležejí k hospodářství, totiž k polnímu hospodářství?

Pokročil. Ovšem že náležejí. Vždyť pak se jimi může každý hospodář kromě svého hospodářství zabývat, z nich těžiti a hojného užítku bráti.

Zvědavý. Těžiti? Co zahrady se týče, ano, jaké to podívání takhle na podzim na zahradu vaši a tuhle souseda Moudrého; co to za krásné ovoce, pod nímž se stromy až ohybají! Ze taková zahrada musí nésti krásný užitek, ani dosti málo nepochybují. Ale že bychom i z hedbávnictví mohli těžiti, nepochopuji. Já slyšel, že jenom tam v Itálii vyrábějí hedbáví; myslíte tedy, že by se to i u nás díti mohlo?

Pokročil. Arci že! Hedbávník se živi listím morušovým. Kde tedy roste moruše, tam prospívá i hedbávník; moruše ale roste jako vrba všude, pročez se může také všude hedbáví vyrábět, a také skutečně již na mnohých místech na naší Moravě a v Čechách se vyrábí.

Opozdil. Hedbávnictví málo rozumím, pročez se vašeho úsudku zdržím; co však povídáte o včelařství, zdá se mi býti trochu směšným. Víte, že mám též včely, nemohu ale říci, že by mně byly k užítku.

Nedbal. Dobře máte! Já jsem téhož mínění. Již nebožtík otec, Bůh mu dej nebe! říkával: „Kdo chce dobře hospodariti, nechť si jen zjedná holuby a včely.“ Rád bych znal toho člověka, jenž ze včel zbohatnul!

Pokročil. O zbohatnutí se zde nejedná, milý Nedbale. Ani já nemyslím, že bychom mi rolnici, jak dálece se se včelami zabývatí může-

me, od nich zbohatnouti mohli. To však jisté jest, že kdo rozumně pěstuje včely, nejen hmotný užitek z nich mítí bude, ale i mnohé výlohy uspoří, mnohých nevinných rozkoší zakusí, srdce své uslechťí, čímž netoliko k vlastnímu, nýbrž i k blahobytu celého státu přispěje.

Zvědavý. Ho, ho! kmocháčku! jak pozoruji, pokazili vás ti zatrolení Prusové docela; trochu prášit, nechám si ještě líbit, ale tak nehorázně, to není hezké. Jakoby od včel spása Rakouska závisela! Opozdi, neotvírejte oči, ale otevřete ráději ústa svá, povězte nám, jak mnoho vy ze včel těžíte; bezpochyby medu tolik, že po celý rok nevydáte ani krejcar za cukr, co?

Opozdil. Plesky, třesky — já po celičký rok medu neokusím, leda při podřezování, obliznuli prsty, tím méně abych jím nahradil ten prozluklý cukr, aby do něho —

Zvědavý. Nuže! proč jste se pojednou zarazil, proč se kaboníte a za ušima škrabete?

Opozdil. Vy čtveráku, víte vy dobře proč; i vás hněte střevic na tímž místě, kde mne. Vždyť pak se podobají všude ženské jedna druhé na vlas: jazýček ostrý a sladkosti milující. O jak šťastni byli předkové naši, neznajíce kávy! My ubozí potomkové jejich abychom měli ustavičně kapsu otevřenou na kávu a cukr. Dnes přijdou kmotřenky na besedu, musí být káva, rozumí se hodně oslazená — zýtra peče stará do kouta, povídla jsou kyselá, musí do nich býti cukr, mák se musí též osladit, tvaroh! kdyby cukru v něm nebylo, byl by prý nakyslý — koláče se musí též pocukrovat — to se opakuje před každými hody a svátky — a snídaně sem a tam i svačina prý též neškodí, a tak dále, a tatínek, chce-li mítí pokoj, musí dávat, aniž se maminka ptá, odkud má brát — a pak by se neměl člověk kabonit?

Pokročil. Byli-li předkové naši šťastnější nás, nechci rozhodovat; mělit zajisté i svízele i trampoty

své. Jste však na omylu, domnívaje se, že by sladkých pokrmů neznali, je nemilovali. I za starodávna jídali lidé, zvláště děti rádi sladké a rádi svá jídla sladili. Jelikož ale tenkrát ještě žádného cukru nebylo, aniž se prodávalo, sladili jídla svá medem. Však nejenom na jídla potřebovali tehdyž med ale i k pití. Tenkrát ve vlastech našich nebylo ještě pivovarů a vinopalen, víno bylo nad míru vzácný a drahý nápoj a přec při nějakém hodování si rádi zavdali. Aby si takového nápoje zjednali, nechali med vodou rozředěný kvasit, z čehož nabyli nápoje rovně tak opojného, jako víno, pálenka neb pivo. Důkaz toho máme v jedné starodávné básni, nadepsané: „Ludiše a Lubor“, kde se vypravuje, kterak český kníže učinil hodování blučné a slavné, k němuž sezval pány z dalných vlastí, a když se usadili, „nosili jedeni divná, i nosili pítí meduá“ na stůl.

Za našich časů jest medovina ovšem zbytečná, máme hojnost pálenky; zato jest ale také kousek medu takovou vzácností, že musí člověk celý kraj proběhat, nežli jej za drahý peníz dostane, — že jej děti jenom zámožných rodičů a to jedenkrát za rok na Jidáška dostávají. Kdo jest toho příčinou, včely nebo my?

Moudrý. Na tuto otázku mohu vám odpověděti já. Ani včely, neboť jsou posud tak pilné, jako vždy jindy bývaly; ani my; nebo jak se nyní každý jenom po časném zisku shání, neopominul-by zajisté nikdo, máje přiležitost k tomu, chovat včely, kdyby z nich jakýž užitěk pocházel. Tím jsou vinni nyníjší časové. Víím z mnohých kronik, které jsem četl, že za starodávna bývalo po vlastech našich mnoho lesů, v nichž včely hojně pastvy nalezaly, těch nyní jen po řídku, a není tomu ještě tak dávno, co jsme úhořivali, ouhory bývaly poseté kvítkem rozmanitého drůbu, z kteréhož včelíčky medové štávy dostatek na-

bývaly; tenkrát včelaření se mohlo ještě vyplácet, ale teď?

Pokročil. Nesouhlasím s vámi úplně. Připouštím sice, že nyníjší časy nejsou včelám tak příznivé jako dřívější; avšak, ubylo-li lesů, přibývá ustavičně ovocných stromů, jichžto květ výbornou pastvu včelám poskytuje — neúhoříme-li, sejeme za to zase mnohé nad míru mednaté rostliny jako: řepku, višeneč, bob, bílý jetel atd., které by nám ouhory úplně nahradily, kdyby všickni ho spodáři si jich váimali tak, jak toho pro svou výnosnost zasluhují. Já vám ale povím, kdo úpadku včelařství jest vinen. My sami, my hospodářové, poněvadž si včel tak málo váimáme. Z mých pacholectkých let se mohu ještě dobře upamatovat, co jenom v naší osadě bývalo včel. Starí: Čmelák, Meduňa, Muška, Včelík, Nedbal a jiní mívají po 10, 20 až i 30 špalkách, a nyníjší mladí hospodářové jak mnoho ti jich mají? Zahrady pasté, včelníky tamty, ouly spáleny. A ti, co ještě včely chovají, jací jsou to včelaři! Hanba povídat! Sami včelám nerozumí ani za mák, chtěl-li je spravovat, musí se teprv po některém člověku, třebaš na hodinu cesty shánět, po člověku, který naposled není ani včelař; nýbrž pouhý to hudláč. Věru smatný to úkaz nedbalosti věku našeho, nevšimati si včely, zvířátka tak užitečného. Ji může chovat každý, i ten, kdo nemá žádných polí, žádné vlastní pastvy pro ně, ji může chovat chalupník i domkář, má-li toliko při svém stavení malý koutek, kam by několik onů postaviti mohl. Ona lítá všude, sbírá med s nasazením svého života, kde jej jen nalezne a nosí pánu svému, dokud ji jenom křídélka stačí. Lze-liž tedy ospravedlniti netečnost, s jakou ona všude se potkává? Směle mohu říci, že kdo včely, moha je držeti, nepřátuje, není žádný vlastenec, sobě samému a bližním svým škodí; ano takový, zvláště hospodář jest mrhač, marnotratník.

Zvědavý. Ho, ho kmocháčku! V nadšenosti své ani nevíte, co mluvíte. Nepozorujete liž, že jste nás nevčelaře všechny hrubě nařkl? Že nejsme vlastenci? jako že bychom nemilovali vlast svou? Tudyž tedy jenom přiležitosti třeba a stanou se z nás vlasti zrádcové! Na to bych se podíval! — —

Pokročil. Upokojte se kmoťře, a neberte má slova v smyslu, který já jim nepodkládal. Chtěl jsem jenom říci, že, kdo nechová včely, je vlasti své netečností svou na ujmu.

Považte jenom, co se do roka v celé říši spotřebuje meda. Co ho spotřebují jenom perníkáři a cukráři! Tisíce centů se ho ročně z cizozemská přiváží k nám, a můžete si pomyslet, že nám jej cizozemci nedají zadarmo, naše peníze putují za hranice. Říše Rakouská má asi 5,200.000 domů a oulů asi 1,400.000, z kterých se vyrábí asi 124 tisíc centů medu, jenž daleko ještě nestačí pro tak velkou říši. Skoro na 4 domy připadá teprv jeden oul, kdežto by se včelám ještě dosti dařilo, kdyby na každý dům připadal průměrně 1 nebo i 2 oule: pak by se vyrábělo ročně v prvním pádu 496.000, v druhém skoro jeden milion centů medu, v kterém pádu bychom jej mohli už vyvážet za hranice a peníze by putovaly zase k nám. Tak by i včelářství přispívalo k blahobytu vlasti.

Zvědavý. Ah! tak tomu jest! Nuže zapíšu si to za ucho. Než ospravedlíte se i z druhého nařknutí, že my nevčelaři škůdcové svých spulblížních jsme!

Pokročil. Tomu jest tak: Nedržíte-li včely, jste příčinou, že ovocné stromy nenesou tolik ovoce, jak by nésti mohly. Nebo jistá věc jest, že ovocné stromy urodunější jsou tam, kde mnoho včel se chová nežli kde se jich nedostává.

Zvědavý. Aj, aj, kterak může včela k urodučnosti stromů přispívat?

Pokročil. Ba přispívá. Aby strom ovoce nesl, na to nedostačuje,

by pupenec vydal a květ! květ musí dříve zúrodněti. V květu jest totiž u prostřed jistá částka, matička nazvána, na níž musí dříve prach z drubých okolních částek, tak zvaných prášníků přijíti a poprášením takovým teprv začne ovoce se vyvíjeti. Nepřijde-li květný prach na matičku, není z květu žádného ovoce, květ totiž odpadne jalový. Nuže k poprášení takovému prospívá včela; lezouc po květu, stírá květný prach na matičku, čili vlastně pod ni nalezající se zárodek ovoce neb semena úrodní tudy. Já ňku, učinil jsem křivdu nevčelářům, nazvav je škůdci svých spulblížních?

Zvědavý. Vždyť jest již dobře! Okažte nám jen ještě toho mrhače a marnotratníka.

Pokročil. Slyšte tedy! Vy máte hezkou zabradu, ač tam stojí jen samé trnky, blumy a pláňky, kvetou přec z jara tak silno, jakoby sněhem byly pokryty; na rolích svých sejete tak rozličné hospodářské rostliny: řepku, mák, hrách, vikev, čočku, bob, pohanku, které též musí kvěsti, aby přinášely semeno; louky vaše jsou kvitím pokryty tak, že vypadají jako pestrobarevní koberec. Každý kvítek vylučuje sladkou šťávu, kterou včely sbírají, do mu nosí a z ní med a vosk shotovují. Nedržíte-li včely, uschne ta šťáva v květu, a ním opadne a shnije. Nyní považte, jak náramná to škoda! Dejme tomu, žeby jeden strom měl jenom 6000 kvítků, a každý kvítek žeby deenal jenom 1 kapku oné šťávy vyloučil, dělají ty kapky dohromady 1 šejdlík šťávy, čili půl šejdlíka hustého medu, a za 6 dní svého rozkvětu 3 šejdlíky; máte-li ve své zahradě 60 stromů, byloby 180 šejdlíků, čili 45 máků medu; a co teprv na poli, na lukách! Tam bychme museli med čítati na vědra! A to všecko necháte shnit, zbůhdarma zahazujete; rcete, nejste-li mrhač, marnotratník?

Zvědavý. Milý kmoťře! Nevě-

domost prý hříchů nečiní. Že by v květu našeho rostlinstva takové poklady ležely, já věru ani netušil. Děkuji vám kmotře za vaše poučení; u mně, buďte ubezpečen, marné nezůstane.

Pokročil. Dobře, dobře! nebudete toho litovat. Kdyby z hledění včel ani žádného hmotného užitku nepocházelo: jaké zábavy, jakého pěkného vyrazení poskytuje ono člověku! Není to vyrazení, kterýmž se čas zabíjí, ale jestiž to vyrazení poučné, člověka povznášející i užle chtující.

Uvádí-li písmo sv. mravence za příklad lenochovi, tím spíše může za příklad sloužiti včela. Je-li na světě krásnějšího a důtklivějšího příkladu, jako jej poskytuje včela svou neunavenou pilností, svou šetrností, činností a pořádností, svou úslužností ke svým sestřím, a nimižto se ráda o poslední kapku dělí; svou statečností, s kterouž blízkému nepříteli vstříci se stává, svou obětovnou pečlivostí, s kterouž ležící v kolébkách své sestřičky a bratříčky krmí a ošetřuje; zvláště pak ale svou přichylností a láskou k společné své matce a královně, již s nasazením vlastního života brání a proti každému útoku tělem svým kryje, již umrou ještě několik dní pak želí, žalostným naříkajíc hláskem. Jakých tu krásných domácích i občanských cností, jimiž všem včela vyučuje — bedlivého jich pozorovatele.

Včelař proto, jenž jest skutečně přítelem včel a ne pouhým jich hlídačem pro zisk, ten jistě jest člověk pilný, pořádný, snášenlivý, domácí, citlivý, slovem člověk hodný. Zlý aspoň nemůže býti a nevzdělaný taky ne; nebo koho těší skoumati i poznávati skutky boží a divy přírody, ten jistě nemůže býti ani zlý ani nevzdělaný. Po každém navštívení svých miláček, u nichž utěšenou strávil hodinku, musí se navraceti do přibytku svého na duchu občerstven s předsevzetím, nále-

dovati nerozumného tohoto tvora v jeho počínání.

A nyní suďte sám, není-li svatou povinností každého vlastence, lidumila, křesťana, včelku svým spolumatřím co nejvřeleji doporučovati?

Zvědavý. Drahý kmotříčku, to vaše vypravování hnulo mnou tak, že mi až do pláče. Jak ušlechtilé to zvířátko, ta milá včelka!

Pokročil. Ba ušlechtilé a milé to zvířátko! A přec má tolik odpůrců, že ta hrstka příznivců, kteří se jí ujímají, jí bezpečný útlek poskytují, ji pěstují, v davu oných skoro zmizí. Nedivil bych se, kdyby bylo mnoho peněz, velkého kapitálu zapotřebí k založení včelařství; ne, 20 ano i 10 zlatých postačí, které pak stonásobně se zúročují.

Nedbal. Milý sousede, kdybych měl 10 nebo 20 zlatých nazbyt, uložil bych je raději do spořitelny, tam mně aspoň poneseou ouroků 5 ze sta, nežli abych je tak z bůhdarma vyhodil a k tomu ještě starosti a nové vylohy na sebe uvalil.

Pokročil. Lituji vás opravdu, Nedbale pro vaše smýšlení! Vyt jste pravý nedbal. Proto se však nesmíte durdit; nikdo vás nenutí, nebo vězte, že to nebude dlouho trvati a včelařství si proklestí opět dráhu, zaujme stanovitiště ve vědě hospodářské mu příslušné — i bez vás; a uspokojením pozorujit, že za posledního desetiletí již značný pokrok ku předu učinilo.

Nedbal. Vy jste ale také hned z horka nakvašen! Což mne neznáte, nevíte že jsem člověk, který nevidě skutků, pouhými slovy hnouti se nedá? Co o včelách jste nám vykládal, jest ovšem hezké, zajímavé: avšak i z havrana lze pořím pávím vyšňofiti ptáka nejzodobnějšího, pustí-li se ale, usedne si ihned na první mršinu. Taktéž můžeme z mnohé nepatrné věci učiniti slovy věc nejdůležitější; když ale dojde na důkazy, objeví se vám ve své malichernosti. Nemůže-liž to býti se včelami rovně tak? Ze mohou mnoho medu nasbí-

rati, neupírám; že ho ale také též tolik spotřebují, že pro včelaře málo aneb docela nic nezbyde, nenechá se též upírati. Nejednou říkával nebožtík otec: „Co nanesou včely, také snědí, ne-li letos, tedy na přesrok.“ Vidíte! právě proto se vašimi krásnými slovy nenechám ohnout, pokud mně nepodáte důkazů.

Pokročil. Nebude mně věru za těžko. Mohl bych vás poukázati na pana faráře Dzierzona, jenž ve své včelařské knížce, kterou roku 1846 vydal, vypravuje, že počal roku 1835 včelařiti a 12 ouly, a od té doby, tedy v 10 letech, ač skrže mnohé nehody: lupiče, oheň, povodeň o 59 svých nejlepších špalků přišel, že prodal rojů, kdo co chtěl, a to v krajině bídné, hubené, kde krom něco pohanky málo medonosných rostlin se nalezá; ano, jak mne před třemi lety jistý pan farář z tamnějšího kraje, který pana Dzierzona častěji navštěvuje, ubezpečoval, že mu jeho včelařství jistě přes 1000 tolarů, tedy přes 1500 zl. stř. do roku vynáší, a to všecko z oných 12 špalků v roce 1835 koupených.

Zvědavý. Ne — není možná, to jest k víře nepodobné!

Pokročil. Právě proto, ač ona zpráva jest hodnověrná, nemíním vás ní ledabylo odbýti, nýbrž vy počtu vám raději veškerý výnos včel mých. Jak víte, jsem teprv začátečník. V roce 1863 počal jsem teprv včelařiti s dvěma rojema, které jsem koupil za 12 zl. bez oulů. Za ouly jsem vydal: 10 jedňáků po 3 zl. 50 kr. dělá 35 zl. a 10 dvojáků po 4 zl. 50 kr., což dělá 45 zl. dohromady 80 zl. a za včelařské nářadí 2 zl. Téhož ještě roku jsem dostal dva roje, r. 1864 opět 2 roje a 20 liber medu, roku 1865 4 roje a 23 liber medu, roku 1866 9 rojů a 56 liber medu a vosku jsem prodal 5½ libry po 1 zl. 30 kr. Zapíjete mně sousede kousek křídý, já to napíšu na stole, abychom mohli porovnatí vydání a

příjmy. Nuže: za dvoje včely 12 zl.
 „ only . . . 90 „
 „ nářadí . . . 2 „

jest tedy součet všeho vydání 94 zl.

A nyní zase spočítáme příjmy.

99 liber medu po 50 kr. 49 zl. 50 kr.

5½ lib. vosku po 1 zl.

30 kr. . . . 7 „ 15 „

19 včely po 10 zl. jedny
 k druhým . . . 190 „ — „

a 11 oulů právných průměrně po 3 zl. . . 33 „ — „

součet všech příjmů 279 zl. 65 kr.

Odrázíme-li od oných

příjmů vydání . 94 „ — „

zbyde čistý 3letý výnos 185 zl. 65 kr.

Rozvrhne-li jej na tři leta, připadá na jeden rok užitku 61 zl. 88 kr. čili 64 procentů z jistiny, obnášející 94 zlatých.

Čistý výnos co rok se zvyšuje. Jakým směrem se zvyšuje, poznáme pozorující výnos jednotlivých let. Vydání obnáší tedy 94 zl., a téhož ještě roku jsem dostal 2 roje po 10 zl. dohromady 20 zl., tolik co 11 proc., 1864 2 roje po 10 zl. a 20 liber medu po 50 kr., 30 zl. čili 33 proc., 1865 4 roje po 10 zl. a 23 liber medu po 50 kr., 51 zl. 50 kr. čili 54 proc., 1866 9 rojů po 10 zl. a 56 liber medu po 50 kr. 118 zl. čili 126 procentů. Kdybych byl těch 94 zl. dal do spořitelny, byly by mně vynášely ročně 4 zl. 70 kr. a vložené do včel vynesly mně posledního roku 118 zl., a na rok, zachová-li nás Bůh a dá-li trochu pohodlný rok, doufám, že mně vynesou na 2 stovky.

Zvědavý. Ale jděte k špku kmotře a nemějte nás za blázny! Nejsme už děti, abychom vám takové báchorky věřili.

Pokročil. Což jsem vás už kdy měl za blásna? Nechcete-li věřiti slovům mým, navštivte mne a přeovědíte se očitě.

Zvědavý. Podivné! Odpusťte kmotře, urazil-li jsem vás svou nedůvěrností. Vždyť pak našinec, jenž včelám rozdání co koza petru-

želi, slyší tolik předsudků proti včelám, že se nemůže ubrániti pochybností, slyší-li s druhé strany užitečnost jejich vychalovati.

Pokročil. Věřím vám, věřím, a nemohu vám míti za zlé. I já jsem vězel v takových předsudcích jako v bahně až po krk, a mnoho mně stálo namáhání, nežli jsem čtením a zkušeností vybfedl na sucho.

Nedbal. Ale Martine! měl jsem vás vždy za moudrého; nemyslí jsem, že se necháte tak snadně v kožichu do vody vehnat, což nečijete, že ve vypočtu Pokročilové vězí klička?

Zvědavý. Věru nečiju nic. Mluvte!

Nedbal. Táže se vás, proč chová včelař včely?

Zvědavý. Proč? Bezpochyby proto, aby mu nosily med.

Nedbal. Uhodl jste, měl jste do-
ložiti; jen ještě aby za něj mohl tržít peníze, a tím jsem i odhalil onu záhadnou kličku. Vykládal vám Pokročil, jak mnoho má včel, které prý za sta stojí; pověděl vám, že má i trochu medu, neřekl vám však, jak mnoho utržil za med. Inu ovšem, vždyť pak jej nesmí prodat; ještě letos jej mohou včely spotřebovat, a na to i zhy-
nout, pak ostanououle prázdné, ne-
utrží za ně ani čtvrtinu, co vydal a
neb je spálí, a pochybuji, že se při
nich více obřeje jako při obyčejném
dříví. Potom bude oučet jeho vy-
padat asi takto:

Na dvoje včely . . .	12 zl.
za oule	80 "
" náradí	2 "
součet všeho vydání . . .	94 zl.
Přijmy: za vosk	7 "
" oule	20 "
summa všech příjmů . . .	27 "
Odrází-li se od vydání 94 "	
přijmy	27 "
zbyde čistá škoda	67 zl.

Nuže jak se vám to líbí?
Zvědavý. Saprot Nedbale, jste
vy ferina! Ve vás bych tolik rozumu

nebyl hledal! Co k tomu Hkáte
Pokročile?

Pokročil. Ano povídali, že ma
hráli! Nemohl by jste mně říci,
jak mnoho vám vaše půlka vynáší?

Zvědavý. Proč se ptáte?

Pokročil. Každé proč má své
proto; jen odpovězte!

Zvědavý. Tož počkejte, musím
si napsat, co jsem sklídil a hned
vám povím:

pšenice 36 m. po 5 zl. dělá 180 zl. — kr.	
žita 48 " " 4 " " 192 " — "	
ječm. 21 " " 2 " " 50 kr. 52 " 50 "	
ovsa 62 " " 1 " " 20 " 74 " 40 "	
hrachu 8 " " 4 " dělá 32 " — "	
čočky 3 " " 4 " " 12 " — "	
sena 60 ct. " 2 " " 120 " — "	

všehovšudy . . . 662 zl. 90 kr.

Pokročil. A po odrážce všech
výloh, mnoho-li vám zbyde čistého
výnosu?

Zvědavý. Inu odrazím-li daně,
čeleď, obdělání a domácí potřeby
— sotva 100 zl.

Pokročil. Jak ale, kdyby vám po-
tlouklo, aneb vy požněch vyhořel? Ne-
budou-li oučty vaše vypadat asi takto:
vydání 562 zl. 90 kr.
přijmy 0

zbyde čistá škoda 562 zl. 90 kr.

Proto vám radím, zanechte
hospodářství a jděte raději náde-
ničit, budete míti aspoň jistý vý-
dělek.

Zvědavý. Myslíte, že jsem mě-
chem udeřený? Takové nehody
nepotkávají nás bohudíky každo-
ročně a navštíví-li nás Bůh někdy
takovým dopuštěním, bývá škoda
obyčejně jenom částečná, tak že
s Jeho pomocí rána zasazená za
několik let opět se zacelí.

Pokročil. Nyní jste promluvil
moudré slovo. Nesmíte však včelám
odměřovat jiným loktem. Včelař
také nemůže za ztrátu, dopustí-li ji
Bůh, utrpí-li ji, bývá též obyčejně
jenom částečná; ano on, maje osud
včel takofka v rukou, může takové
nepředvídané ztráty obmeziti na míru
co nejmenší. Nuže rcete, budete

moudře jednati, odříkaje se včelaření pro to, že některé včely zhyznouti mohou? — Neodpovídáte?

Nedbal. Martin, jak se mi zdá, skládá zbraň, ne však já! Vy se nám chcete jenom vykroutit, proto jste otázku mou chytře obešel. My hospodářové ořeme a sejeme, abychom klídili, za obilí peníze tržili ku zapravení výloh potřebných. Včelař dle mého domnění pěstuje včely, aby za med od nich nabytý nějaký ten krejcar utřil; utřil jste až posud co? — Těch několik zlatých za vosk? — ani bych se jimi nechlubil! Udáním, že včelařská majetnost vaše má cenu skoro 300 zl., mne věru na lep nedostanete; nebo já jsem člověk praktický, jemuž milejší jest kobylna slepá za 10 zl., jenom když táhá, jako hřebec císařský třeba za 1000 zl., který zapráhnout se nedá; proto považují včelstvo vaše za jistinu mrtvou, nenesoucí žádného užitku. A ostatně váš výtěžek medový nestojí opravdu ani za řeč — 99 liber od 19tých včel — za 3 leta!

Opozdil. Ba nestojí za řeč! — a ten třeba ještě letos včelíčky spapají, ani se jim ho nedostane.

Pokročil. Nevím, neděláte-li si ze mne blázna aneb chcete-li mermomocí býti slepým, jinak by takové námitky mně byly nepochopitelné. — Což nemůžete onoho hřebce, který snad k táhání není odchován v úplné ceně jeho prodati? Nemohu-liž i já včely své taktéž speněžit? A ohledně zásoby mé v medu, nezapírám, že ho není mnoho; kde se ho měly ubohé včelky také nabrat, když právě tato leta byla tak suchá, že po celý čas ani nekáplo a užítí kvítka vzácností bylo?

Opozdil. Pravda, pravda! Já jsem měl od dřívějších let hezkou zásobu, a právě v posledních letech jsem vykrmil všecken, a přece ještě větší díl včel zhyznulo hladem.

Pokročil. Mně, chvála Bohu, nezhyznuly hladem žádné; všecky

měly vždy dostatek potravy, ano pokaždé se nějaký přebytek ještě objevil, který mohl ovšem značnější býti, kdybych své včely nebyl rozmnožoval. Ostatně zásoba 99 liber není jistě zvláště u začátečníka tak nepatrná, aby povšimnutí nezaslulovala; co myslíte?

Nedbal. Já nic; nechat mluvit Opozdil.

Opozdil. Což je o to! Já měl už větší zásoby. Před dvaceti lety to šlo ovšem jinak; tenkrát jsem měl 26 špalků obsazených ve včelníku a 10 bání po 8 mzech medem naplněných na sejpce. Poslední leta mne však o všecko připravila; včelník až na 2 špalky prázdný a báně jako kdyby je vymyl, a neprodal jsem, at mne busa kopne, ani za groš; utřil-li jsem několik zlatých, bylo to jen za vosk.

Pokročil. Podivno! Vy si stěžujete na poslední leta, pravíte, že tyto leta vás připravily o všecken med a přivedly z 26 včel až na dvoje: a já právě v těchto ovšem bídných letech to dovedl z 2 až na 19 a z ničeho až na 4 báně po osmi mazích.

Opozdil. Hm, mhm! — mně již, jak se mi zdá, včely jaksi neslouží.

Pokročil. Slouží, neslouží — lichá slova: povím vám, proč vám neslouží. Neslouží vám proto, že nejste včelařem, nýbrž toliko držitelem, hlídačem včel. Kdo se včelami neumi zacházeti, tomu neslouží.

Zvědavý. Což včelař a držitel včel není jedno a totéž? Jaký pak jest rozdíl mezi nimi?

Pokročil. Jak bych vám to mohl honem vysvětliti? — ano již to mám — takový jako mezi hodinářem a držitelem čili majitelem hodin.

Zvědavý. Nechtěl by jste nám trochu posvítiti, abychom lépe viděli?

Pokročil. Patříte tamto na ty vaše hodiny na zdi, jak vidím, stojí; z jaké asi příčiny?

Zvědavý. Nevím. Zastavily se

už několikrát. Bezpochyby budou zaprášené.

Pokročil. Na vašim místě bych je rozdělál, vyprávil, vycidil a naolejoval, a šli by opět.

Zvědavý. Děkuji pěkně. Kdo se jedenkrátě spálil, chrání se ohně. Pokusil jsem se už jedenkrátě o to, ale vícekrátě to nechci učiniti. Také nešly; sundám je tedy, rozdělám, vyčistím, ale co teď? — rozdělány byly hnedky, ale složeny? Konečně, když už celého půl dne jsem se natrmácel, poštětílo se mně, že každé kolečko do jedné dírky vpravím, zavěším je, ale ony nejdou; snad jest závaží příliš lehké, myslím, zavěsím tedy těžší; nic naplat, ony nejdou, a bez pochyby by ani nebyly šly, kdybych byl i mého hnědouše do nich zapřáhl. I co si mám — tak myslím — já ubohý nyní počít? Zahodit je? nebude toho škoda? — zanésti k hodináři — nebude se mně smát? Konečně jsem se odhodlal přece ke kroku poslednějšimu. „Pane Rafičko, dim, nabledněte do těch hodin, co jim asi schází; jaksi se pomátly a nechťejí jít.“ Pan Rafička koukne do hodin, pak upře oko své zvědavě na mne, jenž až po uši se začervenal, a potutelně se usmívaje pravil: „he he he! pomátly a jak pomátly, každé kolečko v jiné dírce! Na to se dal do nich a za čtvrt hodiny byly pohromadě; a já byl rád, že více nežádal než jednušku.“

Nedbal. Ha ha ha! dobře vám tak, pro pouštíte se do věci, které nic nerozumíte?

Pokročil. Že Zvědavý hodinám nic norozumí? Děláte mu křivdu. Což je nenatahuje? neumí je pohnat jdou-li pozdě, zastavit, jdou-li napřed?

Nedbal. Tolik umi každý, kdo má hodiny. Ale zpraviti je, aby se nepředbíhaly, ani opozdívaly, nastanou-li státi, příčinu toho vyskoumati a odstraniti může jenom hodinář, poněvadž mu známé každé kolečko,

každý drátek, slovem celá vnitřní úprava, celý stroj.

Pokročil. Ano, mluvíte pravdu. Majitel hodin zná tyto jen povrchně, hodinář ale skrz naskrz; onen musí býti spokojen s hodinami, jak mu právě jdou, tomuto ale musí hodiny jíti, jak on chce. Nuže Martine: chtěl jste znáti rozdíl mezi držitelem včel a včelařem; znáte jej nyní?

Zvědavý. Myslíte, jako žeby držitel včel, který není spolu i včelařem, včely jen povrchně znal, včelař ale skrz na skrz?

Pokročil. Uhodl jste; pravý včelař totiž zná život, přirozenost včel, hlídač ale nikoliv.

Opozdil. To je rámus, jakoby na tom tak mnoho záleželo!

Pokročil. A myslíte že ne? Jak pak kdyby jste chtěl kobyly dojit a za krávé jezdit; kdyby jste žádal od psa, aby chytal myši a od kočky, aby hlídala dům; kdyby jste krmil kozla na sádlo a vepře držel pro kůži na koženky; kdyby jste —

Zvědavý. Ha. ha ha! Dost, dost kmotře! Vždyť ani v Kocourkově tak nedělají.

Opozdil. Co tím chcete sousede vlastně dokázati, smím-li se tázat?

Pokročil. Chtěl jsem jenom ukázat, jak veliký vliv má známost přirozených vlastností zvířat na jich zdarné pěstování. Každé totiž zvíře můžeme použiti jenom k tomu, k čemu dle přirozenosti své schopno jest, chceme-li jinak z něho užitek míti. Poznávaje rozumem svým vlastnosti zvířete, snažíme se vhodnými prostředky je k zvýšené přirozené činnosti podněcovati, a nejde-li to po dobrém, jsouce pánové tvorstva i nutíme, bychom co možná největšího užitku z nich nabyli.

Zvědavý. Prosim vás kmotře, ukažte to v nějakém příkladu, abychom tomu jak náleží porozuměli.

Pokročil. Nuže představte si kterékoliv zvíře domácí, na př. vepře, husu, koně. O prvních dvou

víme, že neobyčejné tučnosti jsou schopné. Vepři, o kterém víme, že si nevybírá a jehož hltavost pověstná jest, dáváme k duhu mu jdoucího zřádlu, co jen chce a dosáhneme, jinak-li zvíře jen zdrávo jest, cile svého. O husi, která si ráda vybírá, víme, že nikdy nebude dobrovolně požívati zrní tolik, aby žádoucí tučnosti nebyla, proto jí k zřádlu nutíme nacpáváním. Kůň slouží nám silou svou k tahání břemen; pročez mu daváme jenom tolik obroku, aby při bujnosti a síle ostal, nikoliv ale, co by si sám přál, poněvadž by příliš ztučněl a lenochem se stal.

Opozdil. Ale prosím vás příteli, v jakém pak poměru ke včelám stojí vše, co nám zde vypravujete a co bez toho každé dítě ví?

Pokročil. V poměru zcela jednodruhém. Včela se čítá též k zvířatům domácím a musí, má-li nám býti užitečnou, rovně oným rozumně pěstována býti. Rozumné pěstování předpokládá ale známost její přirozenosti.

Opozdil. Nu a co více?

Pokročil. Co více? Tak nechápete ještě? Mám vám to podávat po lopatě? Slyšete tedy: který včelař nezná přirozenost včel, nemůže je rozumně pěstovati, nepřestuje-li je rozumně, jsou mu jenom ke škodě, následovně by se takový včelař neměl nikdy čítati mezi včelaře, jestli jenom pouhým chovatelem, hlídačem. Nebo nikomu nenapadne nařizovati někoho hodinářem již proto, že dovede hodiny popohnat nebo zastavit; rozuměl jste?

Opozdil. Vy hrubiáne jeden! Podívejme se, sotva ke včelám přičichl a již chce poučovat, ano co povídám poučovat, ne, plisnit, snižovat staré, zkušené včelaře jako jsem já!

Pokročil. Odpusťte sousede, já vás nechtěl urazit; mne to trochu dopalilo, že se pořád stavíte, jakoby jste mně nerozuměl, anť vím, že mně dobře rozumíte, neboť nejste jak vás znám padlý na hlavu.

Opozdil. Dobře, dobře, vždyť jsme si to oplatili. Myslíte tedy, že bych neznal přirozenost včel?

Pokročil. Nemělo by tomu ovšem tak být, ale zdá se mně, jako by tomu přec tak bylo. Četl jste už nějaké novější včelařské spisy?

Opozdil. To, to! Nejsm takový blázen, abych trmácel se s knihou, kterou lecjaký větroploch naškrabe, peníze shrábne a nám za zády se vysměje!

Pokročil. Chybujete, milý sousede, chybujete. Nechci upirati, že v hojnosti máme špatných kněh, které působí na duši co utřejoch na tělo; proto ale nesmíte zavrhovati všecky; jednal by jste rovně tak zpozdile, jako kdybyste řekl: všickni Háječti sousedé nestojí za pífkou, poněvadž soused Ničema jest darebák. Mánet bohudíky i dobrých spisů v hojnosti, z nichž člověku poučení a vzdělání nabýti lze. Bez ostychání mohou říci, že člověk pokroku milovný bez čtení poučných spisů za dob našich ani obejít se nemůže. Nebo jednotlivci se ponechanému nelze všechno vyskoumat, nemá k tomu dílem času, dílem vždy potřebných schopností; nechce-li zůstati pozadu, musí si všímati, musí používatí vynálezů a zkušeností cizích, v knihách zaznamenaných. Za doby naší ve vědě, průmyslu a hospodářství učiněn náramný pokrok; a věru jest ho potřeba. Domácí potřeby naše co den se zmahají, máme vydání, o kterých předkové naší ani tušení neměli; — touž měrou zmahají se i potřeby státní a následkem jich i daně naše. Tak n. př. před sto lety, za panování Marie Teresie obnášelo veškeré vydání státní 80 milionů, a nyní nestačí již ani 500. — Učí-li bouře mořská člověka plavčího se na lodi modliti se: učí bída, nedostatek průmyslníka, hospodáře zase přemýšletí, kterak přitjmy své zvýšiti, aby časovým požadavkům vyhověl. Odtud onen náramný pokrok, jenž

se zakládá pouze na rozumném těžení ze sil přírodních. Kdo nyní ještě může oči zavírat, aby neviděl alunce pokroku, kdo nyní ještě může zhrdati příležitosti čtením užitečných kněh na rozum a srdci se vzděláti, jest z pozdilec a nezasluhuje politování, když na mizinu přijde.

Opozdil. Myslíte, že jest každý takový peciválek jako vy — že má každý tolik času, aby čtením se zabývatí mohl?

Pokročil. Já myslím, že kdo má čas dny nedělní a sváteční, a dlouhé zimní večery v hospodách přisklenicia kartech trávití, také by mohl máti čas ku čtení některé dobré knihy. Ale nechme toho. Já chtěl jenom ukázat, že zabývatis čtením není bláznovství. Vy, jak připouštíte jste nečetli žádnou knihu včelařskou: odkud jste tedy nabyli známosti života čili přírodopisu včel?

Opozdil. Odkud že jsem nabyli známosti života včel? Což nevíte, že nebožtik můj otec — Bůh mu dej lehké odpočinutí — byl včelařem? A jakým včelařem! vůkol mu nebylo rovného; z daleka přicházivali včelaři k němu o poradu a obdivovali množství oulů a medu; a vy se můžete ještě ptát, odkud jsem nabyli známosti života včel?

Pokročil. Tož mně řekněte, proč se nedafí včely vám tak, jako otci vašemu? — Mlčíte? — Já vám to povím. Otec váš seděl tenkrát v rákosí, proto mu bylo snáze dělatis píšťalky. Tenkrát bývalo u nás mnoho luk, které jsou nyní na mnoze zorány, třetí díl všech polností ležel uhořem a pro lipy, po nichž dnes ani stopy více není, nebylo ani osady naší viděti; slovem kraj náš oplýval medem a tudíž se mohly včely i bez přičinění včelařova dariti. Kdyby váš otec až posud byl žil, nebylo by se mu se včelami lépe darilo, nežli vám, poněvadž i on neznal život a přírodopyt včel, ba ani znáti nemohl. Vždyť přírodopis včel jest jedna z nejnovějších věd, která se teprv utvořila genialním vynálezem pana

faráte Dzierzona, vynálezem to, jimž nám poskytnuta možnost neunavené tyto pracovnice v jich příbytku, v dílně samé pozorovati. Před ním i nejvěhlasnějších včelařů věda záležela částečně v pouhých domněnkách; k tomu neměli ani prostředků, jimiž by toto vzdorovitě zvířátko sobě podmanili. Teprv vynálezem Dzierzonovým prokletěna dráha k ouplnému poznání života včel a tím k rozumnému včelařství.

Zvědavý. Nepověděl by jste nám kmotře, jaký to vynález?

Pokročil. Milerád. Jest to oul tak pohodlného zařízení, že při něm jest opravdu radost býti včelařem. Přehlížení v takovém oule jest hračkou. Člověk si otevře oul, že o tom včely hrubě ani nezví; a otevře-li, tu visí plásty jeden vedle druhého pěkně na trámkách. Chce-li vybírat tu leda plast po stranách od stěny odřízne a pak za trámek pohodlně vyndá, a tak plást po plástu. A vyndal-li, může je zase dát nazpátek do téhož oule a tak sestavit, že včely hrubě ani nevědí, že byly rozebrány — anebo může jeden nebo více plastů přidat jiným, které je potřebují.

Moudrý. Pro pána krále, co to povídáte strýčku! To že by bylo možné? Opravdu?

Pokročil. Ba opravdu. Každý pokročilý včelař má už ne-li veskrz aspoň z části takové ouly. U nás je mají: kupec pan Zázvorek, pan Moučka mlynář, pan Michal hospodský, myslivec p. Jelinek a jak se rozumí i já.

Moudrý. Jsou to snad ony truhlíky, které mají v zahradách jeden na druhém nebo podle sebe postaveny?

Pokročil. Ano to jsou ony.

Moudrý. A z těch že se může všecko dílo vyndat a zase zasadit? — Kterak to možná?

Pokročil. Stává se to zcela jednoduše. V obyčejných klátech, jaké máte vy a soused Opozdil, založil včely plásty své na horní hlavě dle libosti na šírku, neb hloubku neb šikmo a y levo neb pravo a

táhnou dolů. Ne tak v dzierzonech; v těch visí pláсты všechny na přič v oulu, jeden vedle druhého, a nejsou přilepené v hlavě, nýbrž každý na vlastním trámku. Já vám takový oul, jaké u nás z větší části zavedeny máme, dle možnosti popíšu. Představte si truhlík, sbitý s desek, jenž ve světlosti má šířky 10 palců, hloubky 16 a výšky 28 palců. Přístupný jest jen z jedné strany, druhá jest zabedněná, jest to strana přední čili čelní, ve které se nalezá česno, více dole u dna umístěné. Podívejme se nyní, jak uvnitř jest upraven. Od zdůla k vrchu jest na 3 stejné oddíly rozdělen žlábkami v postraních stěnách zařízeními, které oddíly jmenujeme patra. Náš oul má tedy 3 patra. Budeme-li výšku jednotlivých pater měřit, shledáme následující výměr. Ve výšce 9 palců od spodního dna nalezneme v obou bočních stěnách zařízení žlábků $\frac{1}{4}$ palce hluboké a taktéž vysoké přes celou hloubku oulu až k čelní stěně, obnáší tedy patro spodní $9\frac{1}{4}$ palce i se žlábkem; od tohoto žlábků zase na 9" výše jsou podobné 2 žlábků zařízení; obnáší tedy druhé čili prostřední patro opět $9\frac{1}{4}$ " a se spodním dohromady $18\frac{1}{2}$ " — dáme-li hornímu patru opět 9" a zařídíme tam 2 žlábků, obnášeti pak bude výše všech 3 pater $27\frac{3}{4}$ ", a pod stropem nám zůstane prostora $\frac{1}{4}$ " prázdná, která však může obnášeti 2 i 3 palce, jen by potom musel býti oul ve světlosti 30 neb 31 palců vysoký.

Nyní potřebujeme ještě úzké a tenké latky čili trámků, dlouhé asi $10\frac{1}{2}$ ", široké 1 a tlusté asi $\frac{1}{4}$ palce. Ty si snadno shotovíme, uříznouce kus na $10\frac{1}{2}$ palce z desky 1 palec tlusté, která však musí míti rovna leta, aby se nechala rovně štípat. Z ní tedy našťípeme takových $\frac{1}{4}$ " tlustých trámků, které můžeme ještě trochu nožem nebo pořizem, nebo máme-li při ruce, hoblíkem uhladit. Nejsou-li takové desky, mohou se našťípat z rovné štípy, smrkové neb jedlové.

Trámků tyto se zastrčí do nadzmičených žlábků na přič oulu, tak aby svými konci v nich se drželi; proto jsou asi o $\frac{1}{2}$ " delší, nežli šířka oulu obnáší. Jsou k tomu, aby včely na nich své pláсты založily. Obyčejný plást včel jest 1" tlustý a mezi jedním a druhým plástem nechávají si včely uličku asi $\frac{1}{2}$ " širokou, aby jí volně prolézati mohly; proto se musí i ony trámků do žlábků zastrčiti tak, aby jeden od druhého asi na $\frac{1}{2}$ " vzdálen byl. Abychom však odměřováním této vzdálenosti čas nenašli, zarazíme do každého trámků bližší obou konců dva hřebíčky tak, aby asi $\frac{1}{2}$ " ven vyčnívaly; potom můžeme jeden trámek k druhému jen přistřčiti, hřebíčky, oprávně se o trámek přednější nedopustí, aby trámků na se přilehly, ale drží je v půlpalcové vzdálenosti od sebe. Každý trámek zaujímá tedy v oulu prostoru $1\frac{1}{2}$ palce, vejde se jich tedy do našeho oulu 10, zaujímajíce pospolu 15" hloubky oulu, a to do každého patra. Jelikož máme patra 3, budeme do každého oulu potřebovati trámků 30. Zbývá nám ale ještě 1" hloubky, neboť oul náš jest 16" hluboký; sem přijde okno a dvířka, jimiž se oul uzavře. Okno má šířku oulu, totiž 10", aby se dle potřeby i hloub do oulu sastrčiti mohlo, chceme-li prostoru oulu zmenšiti, a vysoké jest na $18\frac{3}{4}$ ", proč? hned uslyšíte.

Dolní dvě patra nazýváme hnízdem, horní však medníkem. Chceme-li do oulu včely usaditi, nepustíme je hned do celého oulu, ale usadíme je jenom do hnízda, které ale musí býti od medníka odloučeno, aby tam včely nemohly. K tomu konci jsou nad prostředními žlábků bezprostředně přibity slaboučké latečky, asi $\frac{1}{4}$ " tlusté přes celou hloubku oulu, na které se na přič oulu položí slabé deštičky jedna k druhé, jimiž hnízdo od medníka jest odděleno a zastrčíme-li okno, jenž jen hnízdo uzavírá, nemůže včela kromě česnem nikudy ven. Do medníka je pustíme

jenom tehdy, až budou mít hnízdo již zanešené. Medotk se na zimu vycpe slámou, aby oul byl teplejší.

Je-li takový oul zhotoven z desek tlustých nejméně na $2\frac{1}{2}$ ", zvláště jsou-li lípové nebo vrbové, jest už hotový; jinak ale, zhotoven-li jest z desek jednoduchých, ten by v zimě promrzl a v létě zase probřál se tak, že by všecko dílo se rozpustilo. Takový oul musí být obložen buďto slámou, nebo musí mít dvojí stěnu asi na 3 palce od sebe vzdálenou, a prostora vyplní se slámou. Oul takto uspořádaný nehodí se ale ještě pro včely, na holých trámkách by sotva pravidelně plásty své založily. Abychom je k tomu donutili, podlepíme každý trámeček na délku kouskem suchého voštv, co počátkem plástu, na němž včely bez odkladu plást svůj od hora dolu stavěti počnou a jej v patře prostředním až ku trámku patra dolního, v dolním až na dno potáhnou, a jenom na bočních stěnách přilepí. Budeme-li napotom chtít oul prohlédnout, nebo na příklad plást plodu ku posile slabých vyjmout, odřízneme nožem plást od obou stěn, vytáhneme s trámekem, na němž visí ven a slabochům dooule zasadíme, nebo zase na zpátek dáme. Aby se však plást z jednohooule hodil do každého jiného, musí včelař všecky svéoule podle jedné míry shotovery mít.

No jak sousedě, líbí se vám to?

Opozdil. Abych vám upřímně řekl, mně ty novoty se pra nic nelíbí. Za našich časů maozí, chtějí snadným způsobem k penězům přijít, učiní nějaký nový vynález, blázen se ho ihned chopí, jeden blázen udělá jich pak deset, — a konečně se zase rádi navrací k těm starým dobrým věcem. Předkové naši nebyli na hlavu padli; kromě klátu a slaměných košů jiných oulů neznali, a přec měli včel a medu hojnost. Pohrdáním věcmi, které oni za dobré měli neprokazujeme jim věru vážnost, ano zneuctíváme je, pohrdáme jimi samými.

Pokročil. Milý Opozdile, z vás nemluví tak rozum jako nechut odřeknouti se starého zamilovaného haraburdí. Zavrhuje-li některou věc, které předkové naši používali, nezavrhuje ji proto, že jí otcové naši užívali, nýbrž že již požadavkům časovým dosti nečiní, jsouc nedokonalá a nabrazujeme ji věci dokonalejší. Prarodiče naši Adam a Eva přiodili se z počátku listím fikovým, pohrdáme-liž jimi přiodíva jíce se kabáty, spodky, nosice boty, klobouky a čepice? Předkové naši obdělávali role svá rýčem a motykou a neměli nedostatku na ničem; my máme pluchy, ruchaďla, jimiž více práce vykonáme za den, nežli oni za týden, a přec nemáme ničeho nazbyt, poněvadž potřeby naše jsou větší: kdybychom však chtěli užívat k pracím poloím výhradně rýče a motky, zhyne hladem. Tudyž není pochybnosti žádná, kterého uznáte za většího blázna, pluchaře či motykáře. A se včelařstvím se to má rovně tak. Že kláty a koše v našich poměrech včelařství nepomohou na nohy, zkusil jste na sobě a pozorovati můžete i na jiných; nyní se vám ale podává oul, jehož pomocí včely vám opět užitečnými státi se mohou; nebude-liž bláznem, pohrdaje jím jenom z té příčiny, že nový jest, že ho předkové naši neměli?

Zvědavý. Nechte toho kmotře, vždyt se to rozumí samo sebou. Je-li ten nový oul skutečně prospěšnější, nežli ten starý, pak jest ovšem bláhový každý, kdo moha si jej nezjedná. Já ale musím se vám priznat, že, ač jsem dával bedlivý pozor na váš popis těch nových oulů, jsem tomu přec náležitě neporozuměl.

Pokročil. Věřím! pouhý popis, byť sebe důkladnější, má vždy své vady. Záleží-li vám skutečně na poznání jeho, navštívte mne někdy aneb jděte k některému pokročilejšímu včelaři; každý bude už mít takové ouly a s radostí vám je

ukáže a vysvětlí; stojím vám za to, že za minutu jej lépe poznáte, než z popisu sáhodlouhého. Musím vás jenom upozorniti, že nenaleznete u každého včelaře ouly podle míry mnou udané zhotovené. Některí mají ouly 9', jiní 8, aneb 7 palců široké, za to jsou zase tím hlubší a vyšší, se čtyřma i pěti patry. Naleznete i ouly, které mají jenom jedno patro, za to ale jsou zase bezky dlouhé; jsou to tak zvané ležáky. Inu každý si ke svému oulům zvolí míru, jakou považuje za nejpříhodnější, při které ale napotom už musí ostati.

Opozdl. Hmh! hračka, holá hračka pro toho, kdo nemá nic na práci!

Pokročil. Ba není to hračka, sousede, není! Ujišťuji vás a každý rozumný včelař vám dosvědčí, že našemu včelařství není pomoci, leč zavedením oulů dzierzonských. Včelař se musí státi pohodlným a výnosným; potom se ho každý rád chápati bude, kdo k tomu místa má a jinak trochu chuti. Že ale až posud, totiž v obyčejných klátech ani pohodlným ani výnosným není, víte sám nejlépe. Takových výhod lze docíliti jenom v oulech dzierzonských.

Opozdl. Hm! Lítají-li včely z těch nových oulů i v noci na pastvu, pak věřím, že v nich včelaření jest výnosnější; není-li tomu ale tak, tož nepochopuji, kterak by tátáž včela v tomtéž čase do jednoho oulu víc jak do druhého nanesla.

Pokročil. Musím vám dáti za pravdu, že včela, nechť si je už ve špalku nebo v dzierzonu, jest vždy stejně pilná. Výnosnost však nazávisí jediné od pilnosti. Víte z čeho dělají včely vosk?

Opozdl. Abych nevěděl! — vždyť jej nosí na nožkách domů!

Pokročil. Chyba lávky! Ty balíčky, které na nožkách domů nosí, jsou květný prášek, jež potřebují dílem ke krmení plodů, dílem k vlastnímu pokrmu; zastává

u nich místo chleba. Vosk ale na své voštiny hotoví z medu, jež v hojně míře požívají a trávíce ve vosk obrací. A na to vejde medu, žeby ani člověk neřekl. Počítá se, že na jednu libru vosku 15 až 20 medu. Rozumný včelař proto nezmaří ani kousek prázdných voštin, nerozpustí je, ale všecko pěkně uschová a při příležitosti včelám zase vsadí, aby je po čase naplněny medem opět vyndal.

Opozdl. Pak je to jeden kozel! Má kousek medu, za to nemá zase žádný vosk. Když jsem míval ještě mnoho včel, vyvařil jsem při přehlížení nezřídka až 15 liber vosku, za nějž přes 20 zl. jsem utržil.

Pokročil. Jakou škodu jste však při tom měl, nepovázíte! Jen si vypočítejte, jak mnoho vaše včely vypotřebovaly medu, nežli oných 15 liber vosku zhotovily! Dejme tomu, žeby na libru spotřebovaly jen 15 liber medu, spotřebovaly na 15 liber vosku 225 liber. Kdyby to voští nebyly musely dělat, byl by jste měl oných 225 liber medu v oulech a odprodav jej byl by jste shrábl nejméně 100 zl, kdežto za vosk jste utržil toliko 20 zl.

Moudrý. Jemine! Nyní se už nedivím, že mám kolikráte ouly zadělané až na dno, a v celém díle ani kapku medu. Kdež by se ho taky vždycky nabraly. My staří, abych neřekl zpozdilí včelaři vdrancujeme je při jarním přehlížení až na několik drobků co dlaň velikých v hlavě, nyní nastane medovice, ony snáší o přetrh do oulu a — staví z medu snešeného voští; a když byly dílo své dohotovily, přestane medovice a my máme voští bez medu; není-liž pravda strýčku?

Pokročil. Dobrá! vy jste mně jak náleží pochopil! Z vás může býti ještě dokonalejší včelař!

Když jste se ale zmínil o jarním podřezávání, čili vlastně drancování, upozorním vás na jiný ještě neblahý následek přílišného podřezávání. Na jaře, když včely

přehlízíme, nebývá vždycky tak teplo, aby mohly včely hned k děláni nového voští přikročit. Neuli dostatek voští, nemá matka kam klást vajíčka, lihnutí se mladých včel jest tudy omezeno, následkem čehož včely zůstávají dlouho slabé, tak že první bojnou ranni pastvu: květ ovocných stromů, řepky nemohou pro slabost náležitě využití; pozdě se teprv sesili a dajili napotom roj, byvá roj ten pozdni, tak že na zimu se ani už dokonale zanešti nemůže. Proto vám radim, dokud ještě nemáte dzierzonských oulů, přehlížejte teprv, až první pastva na př. květ třešňový nastane, ponechte jim hezky mnoho voští a ony se vám za to hojně odslouží. V dzierzonech se včelať ovšem takové neshody nedopustí. Přehlížeje včely odstrani jen plásty medem naplněné a prázdné jim zase navráti.

Moudrý. Děkuji pěkně za vaši poradu; neopominu jí při příležitosti poukžiti: poznávám, že mluvíte pravdu. Já aspoň dostanu zřídka kdy roj v červnu, obyčejně až v červenci ne-li v srpnu. Tyto poslední dávám však obyčejně včelám nazpátek, nebo ony se už nezanesou, stojí mnoho medu, a konečně prec nepřezimují.

Pokročil. A činíte dobře, takový roj se nikdy nevyplatí. Avšak při včelaření v oulech s dílem pohyblivým může i z takového mrzáčka udělán býti roj nejdokonalejší. Dáte-li mu do hospodárství dostatek prázdného voští, bude msti hned kam svůj med ukládati, královna kam svá vajíčka klásti. Jak mnohem snaze jest tu roji sesiliti a na zimu zásobiti sel Usadíte-li jej ale do prázdného oulu, musí-li roj dříve stavěti, nemá-li do začátku ani, kam by kapku medu uložil, tu jemu mnoho času uplyne, prvé než může k děláni zásob přikročiti. A jak drahý to čas! Považme, doba dobré včelí pastvy trvá u nás sotva déle než asi šest neděl, někdy ani tak dlouho. Jak škoda tu každého dne, kterým se roj v děláni zásob opozdí,

ba jak škoda tu i medu, kterýž na hotovení voští se vynaloží. Ano dejme tomu, žeby takový rojček již pro krátkost času sám o sobě se sesiliti nemohl, sesilité jej sám. Vynedáte z jedněch nebo vícera silných včel po plástu červa, již vylezati majícího, zavěsíte roji slabému, kterýž v několika dnech sesili tak, že jej od starých ani nerozeznáte.

Moudrý. Aj toť výborné! Jaký svisel mívá člověk se včelmi slabými! Dopomoci k síle v našich oulech jim nelze, a přijdeli tubá zima, zaniknou, třeba iněly sebe větší zásobu medu.

Pokročil. Slabochy přezimovat, nerádil bych nikomu. Třebas obstály, nevyplatí se. Avšak komu na nich záleží, může je mnohem jistěji přezimovat v dzierzonech, nežli v klátech. Jak jsem podotkl, jestif okno v dzierzonech pohyblivé, učiní tutěž službu každé prkénko, jen když tak zaléhá, aby oul úplně uzavřelo. A toť jedna z nejdůležitějších výhod oulů těch, že se totiž může včelám menší neb větší prostora jich síle přiměřeně na zimu ponechati.

Moudrý. A záleží na tom tak mnoho?

Pokročil. Ovšem že záleží. V malém chlévě, v němž více kusů dobytka stojí, jest v zimě tak teplo, jakoby se tam topilo a zvířatům se vede dobře; kdežto by jedno dobytče, kdyby tam samo stálo, zimou zřehlo. Těla totiž živočichů majících teplou krev, jsou teplá, zevnější vzduch v styčnost s nimi přicházející ohřívá se tudíž; a jelikož pristup studeného vzduchu z venčí dvěřmi dobře priléhajícími se zabráňuje, ohřeje se brzo vzduch celou prostoru naplňující. Čím menší tedy chlév a čím více dobytka v něm, tím teplejší bude, a obyvatelům jeho tím lépe se povede; a naopak, čím větší chlév a čím méně dobytka v něm, tím chladnější bude. Taktěž se to má i s ouly a obyvateli jejich. I včely mají své přirozené teplo. Slezouce se na zimu v jeden chumáč

zahřívají se vespolek. Vzduch v oulu se nalezající přicházejí s oním chumáčem v stýčnost ohřívá se. Nemá-li zima kromě česna od nikud přistup, bude oul tím teplejší, čím větší chumáč, čili čím více včel, a čím menší prostora oulová bude, a včelám bude blaze. Čím ale větší oul a slabší včely v něm budou, tím větší zimu v něm mají budou, budou zimou křehnouti, dostanou snad z nachlazení průjem a zahynou. Proto jsou oulu dzierzonské tak zřízeny, aby se aile včel přiměřeně více méně stáhnouti, obmeziti mohly. Nezáleží to však jen pro včely vhodné, nýbrž i pro včelaře užitečné. Včely totiž v tuhé zimě tráví více nežli v mírné, následovně nespotřebují tolik medu v teplém, jako v chladném oulu.

Opozdil. Cože? Včely v tuhé zimě že více tráví jako v mírné? Takového bulka pověste na nos lidem, kteří včelu ještě neviděli, ne ale zkušným včelařům, jako jsem já! Vy Moudrý jste také včelař, povězte, kdy míváte více medu, po zimě tuhé, stále čili po zimě nestalé, proměnlivé, pliskavé?

Moudrý. Pravdě musím vydat svědectví. Když je zima taková, že včely častěji se prolitují, tu dělám také už kříž nad medem. Ony si vylétnou, avšak nábobřená těla vyprázdní, aby je zase znovu nacpati mohly medem; tak zásoby zmizí a včelař utře hubu. Zima však, tuhá, ta jest na ně metr. Ony jsou zkřehli; pak jim ovšem zajde chuť na med, za to se ale včelař směje.

Pokročil. Dovolte Opozdile, abych se vás na něco zeptal. Po které zimě míváte včely při jarním přehlížení silnější, po uhé či po mírné?

Opozdil. Jak dalece se mohou upamatovati, vždy po mírné; bývá jich někdy už tolik, žeby se hned rojiti mohly;

Moudrý. Věrná pravda! A po tuhé zimě jich bývá někdy sotva hrstka.

Pokročil. Dobrá! Nyní vám povím, proč tomu tak bývá. V mírné zimě počne matka vajička

klásti již záhy, třeba už v lednu; plod v oulu se množí, k jehožto krmení včely veliké množství medu spotřebují; každý červík, nežli dozraje, skoro jednu buňku. Venku jej ještě nenalezají, berou jej ze zásoby, pak ovšem při přehlížení není medu, za to síla včel, které již z první pastvy s to jsou v bojně míře nakofistiti, co na plod vykrmily. Včela sama požívá v teple méně nežli v studené. Vždyť můžete i sami na sobě pozorovati, že, jestli jenom zdraví, v zimě větší chuť máte k jídlu nežli v letě a také skutečně více pokrmu požíváte. Zažíváním pokrmu zplozuje se totiž tělesné teplo. Poučevadě ale tělesného tepla více ubývá na studený zimní vzduch v zimě jako v letě, tráví žaludek tím více, čím větší jest zima, aby tělo dostatečně se zahřálo.

Rovně tak jest to i se včelami. Čím tužší zima, tím více musí trávit, aby dostatečně se zahřály; následovně: čím slabší jsou včely, a čím chladnější nebo větší mají oul, tím více musí poměrně medu požívat, aby se přiměřeně zahřály. Stáhneme-li jim oul z 10 až na 5 neb 6 plástů, uděláme z velkého malý, včely v něm budou tepleji sedět, pročež nebudou muset tolik trávit, jako kdyby byly ve velkém. K tomu nasadí matka v hnízdě teplém mnohem raněji plod, včely sesílí tudíž dřívě nežli v klátech, které se soužití nemohou a vydají dřívě roj, chcete-li jinak na něj čekati, nebo dáte raději přednost dělanému.

Zvědavy. Dělanému? — což se mohou roje dělati?

Pokročil. Toť se rozumí. Třeba jen silný oul otevřít, polovici díla s plodem i se včelami na něm sedícími vydělati a do posledního oulu zasaditi a máte roj hotový.

Opozdil. Bude to asi pěkný roj! Vždyť v oulu jest jedna toliko královna; rozdělíte-li je, bude matka jenom v jedné polovici a druhá bude bezmatčílá.

Pokročil. Nic nedělá, která po-

lovce nemá matky, vysedí si již plodu v oulu se nalezajících.

Opozdil. Dobře! Nepřijdou ale vsazené do jiného oulu, naspátky do oulu starého?

Pokročil. Včela stará, která už byla venku tam ovšem neostane, ale při prvním výletu do starého oulu se vrátí, ne však mladé, které ještě nebyly venku a co teprva se vylihnou, ty tam zůstanou. O to však jest nejmenší starost. Bude-li udělaný roj slabý, přidáme mu jeden nebo dva plásty s plodem a bude silný dosti.

Opozdil. Hm, hm! Ústy je to hned hotovo, ale skutkem? Což má každý tolik času, aby se včelami tolik páral se mohl?

Pokročil. Nemusíte-liž mnohem více času strávit, když čekáte roj? Nemusíte-liž kolikrát 3, 4 neděle včely hlídat, třebas i marně; snad vám roj ani nevyjde a vyjde-li, jest to snad už v čas, když dobrá pastva přestává, tak že oni nebudou moci už zanésti se. S rojem dělaným jate nejdéle za hodinu neb za půl hodiny hotov, uděláte si jej kdy chcete, v čas nejlepší pastvy, aby se mohly dostatečně zásobiti, uděláte si jej silný jak chcete.

Zvědavý. Pak si může každý udělati rojů, jak mnoho chce neuliž pravda?

Pokročil. Ovšem, že může; jenom nesmíte zapomenouti, že zde mluvím o rozumném včelaři, jenž přirozenost včel dobře zná. Ten nebude rojů dělati nikdy více, než co včely bez ujmy dáti mohou. Vít dobře, že udělá-li roj bez matky, uplyne v pádu nejpříznivějším šest neděl, nežli včely od nové matky lhnouti se počnou; ví, že včely slabé jenom pomalu se zmáhají; proto dělá na nejvýš z jedných silných včel jeden silný roj.

Opozdil. Nevím, je-li každý včelař takový blázen jako já; já aspoň pocituji největší radost, když včely samy přirozeně se rojí; taktó ale s těmi novými oulu připraví se člověk o tuto jedinou včelařskou rozkoš.

Pokročil. Jste na omylu milý sousedel z dzierzonzův včely se rojí samy tak dobře jako z klátův neb košův. Kdo chce mít roje přirozené, nechť s pánem Bohem na ně čeká; jsou-li včely jinak dostatečné a čas rojení příznivý, dostane je také, dostane snad 2, 3 i 4 roje. Co ale z těchto posledních rojů, vypadá, ví každý trochu prohaný včelař. Vkraji našem může i z druhoroje v roce příznivém procházející oul se státi; ale třetí a čtvrtý roj nestojí nikdy za nic; jimi se hubí jenom ostatní včelstvo. Proto hledí rozumný včelař, dostal-li přirozený roj, zabrániti roje následující. Že to jen v ouluch dzierzonzských možné, nepotřebuji připomínati. Otevře totiž oul, vyndá jeden plást po druhém, a zruší všecky matečnický až na jeden největší, jež nechá, a složí zase do oulu. Z matečnicka pozůstalého vylihne se matka, a poněvadž jen samojediná v oulu jest, nebudou se včely více rojiti.

Moudrý. Rozvážím-li si to náležitě, rozhodl bych se raději pro roj dělaný, poněvadž bych si jej dle slov Pokročilových udělati mohl v pravý čas. Roj přirozený jest ovšem největší rozkoš včelařskou, jen kdyby přišel v pravý čas; zvláště co se druhorojů týče, mívá radost tato krátké trvání, poněvadž nemohou se dosti sesiliti a zanésti v zimě hynou.

Pokročil. Ač mluvíte pravdu, nemusíte se přec vzdát radosti nad roji přirozenými, pro to že v zimě pro nedostatek hynou. Včelaři s oulu dzierzonzskými nezhyne žádný oul nedbalec. Před zazimováním prohlédne všecky oulu, zbytečný med vyjme a které mají nedostatek, jak to u rojů pozdějších obyčejně bývá, těm 1 nebo 2 plásty do oulu zavěsí a má je zapařené.

Opozdil. Jak pak sousede, jak kdyby všem se nedostávalo, co potom? Nezhynou-liž vám potom tak dobře v těch nových oulu, jako ve starých?

Pokročil. Nikoliv! Vždyť mohu snadně udělati ze dvojích nebo trojích slabých jedny silné. Jak jsem vám před chvílkou povídal, netráví včely silné v zimě průměrně tolik co slabé, poněvadž se lépe zahřívají mohou. Spojím-li dvoje slabší včely, odstraniv dřívě jednu matku, dohromady, budu mít z nich jedny silné. Každé z nich budou mít přec nějakou zásobu, která by pro jednotlivé ovšem nepostačila, poněvadž jsouce slabé poměrně více by tráviti musely, aby se dostatečně zahřály. Dám-li však takto spojeným včelám obspolné jejich zásoby, vystačí jimi, poněvadž jsouce nyní silné nebudou tolik tráviti. Tak na př. kdyby měly každé 10 liber medu, nevystačí jim v tuhé a dlouhé zimě; budou-li však spojeny, budou mít zásoby 20 liber a tou vystačí i nejsilnější včely.

Moudrý. Milý strýčku, ani nevěříte, jak se mně to nové včelaření počíná líbiti. Jaké to výhody poskytuje ten nový oul!

Pokročil. A přec jsem vám ani ještě všecky nevypověděl! Tak na př. pozorujete jedny včely; jdou jaksi slabě, jsou smutné; snad jim něco schází; co asi? V klátu nemáte přístupu, nemůžete se přesyděti, nemůžete pomoci, musíte je nechat až zhynou. V dzierzonu ale to odbydete zkrátka. Rozděláte včely, hned uvidíte, co jim schází a pomůžete. Trpí hlad? — zavěsíte jim plást medu; nemají matky? — založíte jim plást s mladým plodem; mají mola v díle? — vyndáte zapředený plást; měly průjem, ouplavici? — vyděláte všecko potřísněné dílo, oul vymyjete a pískem vydrhnete, vybudujete novým čistým dílem a včely do oulu zase smetete; je příliš slabý, že se zmocí nemůže? — zavěsíte mu plást červa již vylézajícího a tak jedním rázem jste jim pomohl, je vyléčil a v krátkosti budete mít z nich včely dokonalé, které vám tím větší radost působiti budou, čím blíže byly zahynutí.

Moudrý. Zde strýčku ruku na

to, jsem váš, získal jste mne úplně pro to nové včelaření; jenom vás prosím, podporujte mne svou radou, abych se toho nechopil místo za rohy za ocas.

Zvědavý. Kmotře neprodal by jste mně, asi jedny nebo dvoje včely? I mně se to rozumné včelaření, jak je nazýváte tak zalíbilo, že jsem si umínil, státi se též včelařem.

Pokročil. Na tu chvíli vám to nemohu přislíbit, až si to náležitě rozvážím; vždyť uení na spěch, můžeme o tom jindy promluvíti.

Nedbal. Hahaha! Dostal vás Pokročil na lep! Hloupý pták, který jde na lep! Uml on mluvíti, jako když tiskne! Proto se nedivím, že méně povážlivý člověk, jako já, se nechá snadně omámiti. Já ale až posud nenalezám žádných tak důležitých příčin, aby tak náhlá změna smýšlení mého se nechala ospravedlniti. Včelám hladovým přidávati med, je ovšem pomoc snadná, jenom odkud ten med vždycky bráti? Přidávati jim prázdné voští, jak jste před chvílí povídal? Jenom budete-li ho vždycky mít? A jste jist, že vám do něho také skutečně med nanesou?

Opozdil. Máte dobře sousele! Před několika lety jsem zapomenul, jedny včely z jara podřezat, zůstalo jim tedy všecko dílo a myslíte, že měly na podzim nejvíce medu? Silné byly, to nemohu upírat, ale v celičkém oulu ani libru medu, tak že jsem jim celou zásobu musel na zimu dát. Není tedy pravda, že budou mít hojnost medu majíce dostatek soušů!

Nedbal. Tu to máte. Opozdil vám to makavě dokázal, nemůžete tedy říci, že liché námítky činím!

Pokročil. Ani neřeknu, vím, že tomu ve špalkách skutečně bývá tak. Chcete tedy vlastně vědět, zdali tím novým včelařením můžeme také medu dle libosti nabývat?

Nedbal. Ano dokažte mne to, a pak — inu uvidíme.

Pokročil. Hleďte tedy milý Nedbale! Hned našim prvním rodičům v ráji řekl Bůh: „Panujte nad ry-

bami mořskými a nad ptactvem nebeským a nade všemi živočichy, kteříž se hýbají na zemi," pročež i nad včelami. Dle této výpovědi má člověk býti pánem živočichů, nikoliv jejich služebníkem. Pán poroučí, služebník musí poslouchati. O vašem koni můžete ovšem říci, já jsem jeho pánem, nikoliv proto že vám patří, nýbrž že vás poslouchati musí, musí se nechat zapřáhnout a orat, břemena táhat, — osedlat a vás nosit, kdyby se zdráhal, dopomůžete mu bičem. Může-li ale včelař dosavadní říci: já jsem pánem včel svých? Ony mne musí poslouchat? Myslím že ne. On musí býti spokojen, dají-li mu drobek medu čili nic, — na roj musí čekati, až včelám se zalíbí a musí přijmouti, jaký právě dají, silný nebo slabý, ano ani to rojení jim nemůže zabrániti. Jak často jej mívají za blázna! Čeká 3, 4 neděle na roj a on — nepřijde, aneb odskočí jenom na minutu domů — roj jest tam ten. Není-liž tu člověk v pravém smyslu slova toho včel svých otrokem? — Vynálezem Dzierzonovým ale stal se člověk úplně pánem svých včel, ty nyní musí dělati, co člověk chce; nyní teprv člověk jim poroučí a ony poslouchají. Chce-li roj, nečeká, až se včely uráčí, ale přinutí je, aneb sám jim jej odejme, odejme jak silný chce; chce-li, aby snášely jenom med, přinutí je k tomu. A jelikož vám, jak vidím, právě na medu nejvíce záleží, vysvětlím vám, jak je k snášení medu donutí. Včelař musí totiž vědět, v který čas v kraji jeho připadá hlavní pastva: tu se přede vším snaží, aby včely do té doby sesílily tak, by z pastvy co nejvíce vykořistiti mohly; a k tomu je již za včas přidáváním rozředěného medu popuzuje.

Opozdi! To může ale i v klátech činiti!

Pokoril! Ovšem že může! Ale včely, jakmile sesílily, směřují ihned na roj — ten se ale musí zabránit, chceme-li míti med. Smýšlí-li na roj, počnou zakládati samé trubčí dílo,

matka je obsadí vajíčkami, a na vychování trubců spotřebují včely tolik medu, žeby člověk ani neuvěřil, kolik trubců, tolik trubčích buněk medu; 2800 trubců spotřebují na vychování své máz medu. Je-li jich pak v oulu na 6 až 8 tisíc a třeba ještě více, jak mnoho spotřebovali! A jak mnoho spotřebují přes celé leto! Oni jsou pravý darmožroutové, kteří včely přivádějí na mizinu. Chce-li tedy včelař míti med, nesmí trpěti v hnízde zakládání trubčích plástí. Tam jim dá samé plásty včelí a nemá-li, musí trubčí dílo všude, kde ho včely zakládají, zrušovati, až se včely odhodlají, stavěti jenom plásty včelí. Mají-li hnízdo už zadělané, otevře jim medník, kamž dá všechny trubčí a jiné do hnízda se více nehodící plásty a včely je zanesou medem, poněvadž tam matka nemůže, aby do nich nasadila plod. Jsou-li naplněny, vyndá je a dá na místo jich jiné prázdné a nemá-li prázdné, nechá z plných med vytéct a zasadí je do medníka opět, což může tak dlouho opakovati, dokud bojná pastva trvá. Konečně může i matku vychytnouti, do klicky zavřítí, aby ani v hnízde nemohla plod nasazovati a med, jež by včely na krmení plodu byly spotřebovaly, bude míti v oulu.

Takovým způsobem může vytěžit člověk medu, žeby jste ani neuvěřili.

V roce 1854 pozval si, jak uedávno jsem četl, baron Berlepé na den 5. července včelaře z blízka i z dál k sobě. Sešlo se jich 30. Mili včelaři jali se tu přehlížeti oulu — v jedné hranici jich bylo sestaveno 28. Z těch vyhledali ten nejslabší, a z něho pak medové plásty vybírali a na váhu kladli: navázili 65 liber medu. Soudíce podle toho nejslabšího, odhádli pak, že jeden k druhému má as 80 liber medu; všech 28 dohromady tedy 22 centnů 40 liber. A leto nebylo ani příliš valné, bylo to leto jenom prostřední. Ze sousedních alespoň vče-

lařů, držících se ještě klátů a košů, nevytěžil žádný ani lot medu. Co v letě jim odebrali, museli jim na zimu zase přidat.

Nedbal. To jest k vůle nepodobné. Když to lidé uslyší, bude každý chtít mít včely; a rozmnoží-li se ouly, kde naberou potom včely medu, když už nyní ho je po řídku?

Pokročil. Zapomínáte sousedé, že jsme hospodáři. Musímeť sobě všimati i pokroku v hospodářství a setí takové rostliny, zvláště pícní byliny, které více než dosavadně u nás známé vynášejí, a k tomu nad míru medují; pak, kdyby bylo u nás sebe více včel, nebudou mít nedostatku.

Nedbal. Jak pak milý sousede! jsou ty nové ouly drahé?

Pokročil. Drahé a laciné, jaký právě jest. Pan Zázvorek má ouly z nichžto cení každý na 12 zl. Mne oule stojí každý průměrně na 3 zlatky. Inu kdo chce mít krásný, nádherný oul, nesmí si na několika zlatkách nechat záležet. Avšak i ten nejjednodušší oul vyhoví úplně všem požadkům, je-li jen pravidelně udělán. Čím jednodušší, tím lacinější.

Opozdil. Tři zlatky? Moje kláty mně také tolik stojí. Avšak kdybych si ihned zjednal ty Zerkouny nebo jak se jmenují, co potom s mými kláty? Kdo je koupí, an každý bude chtít mít ty nové? A palivo z nich bylo by přec trochu drahé!

Pokročil. Vždyť je nemusíte zrušit. Jsou-li jenom z dosti silného dřeva, můžete z nich za několik grošů mít dobré Dzierzony.

Opozdil. Co že? Z klátů, že by se také nechaly udělati?

Pokročil. Ba nechají. Jsou-li užší, dáte si je na míru, na které jste se jedenkrát ustanovil od lec- kterého tesaře na rovno do pravého úhlu vytesat; jsou-li širší, zasadíte po stranách desky, žlábký se zaříznou a oul jest hotový; potřebujete do něho jenom trámky ještě, které si z každého rovného polena našťípnete. Ostatně kdo umí jenom

trochu pilkou a hoblíkem zacházet, může si takový oul z lecjakých v domě pobazovaných nepotřebných prken sbít; a toho pak oul arci nestojí nic. Krom toho máte i včelník uspořené. Nebo takové ouly, zvláště ležáky, mohou se jeden na druhý v hranici sestavit a malá stříška postačí, aby zachránila před nebudami povětrnosti všecky.

Opozdil. Abych se přiznal, i mně toto včelaření se líbí. Dám i jeden nebo dva takové ouly aspoň na zkoušku zhotoviti. Uvidím, jak to půjde. Doufám, však, že to půjde dobře, vždyť jak z vaší řeči poznávám, v tom žádné čáry nevězí!

Pokročil. Nepřál bych si milý sousede, aby jste se zklamal! Mohlo by se ale snadně státi! Víte proč?

Opozdil. Proč pak?

Pokročil. Povidal jsem už, že kdo chce mít užitek z včel, musí je pěstovati rozumně; a rozumné pěstování se zakládá na úplnou znalost života a přirozenosti včel. Ten nový oul neučiní z vás ještě rozumného včelaře. Kdo nezná přírodopis včel, zůstanou mu včely i v novém oule pobádkou a nebude z něho leč nějaký včelařský budlák; místo užitku bude mít jenom notnou škodu, poněvadž v žádném klátě neručíte nerozumným počínáním včelám tolik ublížiti, jako v dzierzonech.

Moudrý. Když jste nám milý strýčku o včelách už tolik krásného pověděl, nenecháte nás snad na poloviční cestě státi a také nám něco o tom přírodopisu povíte?

Zvědavý. Ano za to vás prosíme! —

Pokročil. Nuže když se vám to líbí, milerád. Netoliko do života včel vás uvedu, nýbrž i se zvláštním počínáním u včel vás obeznámím. Dnes ale k tomu už trochu pozdě — musíme se také domů podívat, co naši dělají. Až dá-li Pán Bůh, se budoucně zase sejdem, promluvíme si něco více o tom. — Prozatím s Bohem!

Chvála besed.

(Deklamace od Jana Soukupa.)

„Tedy besedu již zase máte? —
Pán Bůh s námi! — ó vy blázni!
Jakou módu to zas začínáte,
Ultračeši bohaprázni? —
Nemůže již dlouho státi svět,
Že se zbláznil do těch, do besed.“ —

Takto horlí mudrc frakaty,
Chudás — copánek má po paty,
A ten komín, co má na hlavě,
Tomu není rovno v Moravě;
Cukrovárna v Rájci by se styděla
Kdyby ohromný ten komín viděla.
K tomu kulturník ten nosí fráček,
Německy jen štěbetá ten ptáček,
Českým grošem plní však svůj —
sáček.

Beseda prý novou módou jest — —
Inu kdo pak může za tu čest;
Že pán pod kominem mozkovici
Práznu nosí jako makovici,
Tedy novou módou beseda má
býti? —

Nuž, i slunce tedy — z módy svítí,
Ž módy jenom rozvíjí se kvítí.
Škoda jen, že móda ta je trochu
stará,

Nastala již v světě za prvního jara;
A jak vypravuje měsíc bledý,
Chodili vždy lidé na besedy.
Adam a Evou v přemilostném ráji
Zajisté že sedávali v háji,
Slavici jim sbory libé pěli,
První lidé tedy — besedu již měli.

Abych besedy však nepřechválil,
Musím pravdu říci: že se také spálil,
Jednou o besedě obr: Samson silný.
Bezpochyby jako záček pilný
Naslouchával zpěvu panny listivé,
Dlouhých jeho vlasův žádostivé,
Až ho ošemetná slečna Dalila
Oatřihala, krásy — síly zbavila.
Chudás, pozdě toho pykal velice,
Chodil potom jako zmoklá alepice. —

Ale za to Přemysl, ten slavný oráč
český,
Vybesedoval si věru vínek hezký:
Libuše mu život láskou osladila,

Z pluhu na trůn český si ho posadila
Není-li to vnada pro vás páni milí,
Kdybyste si takhle ňáskou bese-
dou — —

Kam tak rády aličné panny jdou —
Libuši i s trůnem ulovili? —

Avšak i vy krasotinky drahé,
Máte na besedách čaky blahé:
Že z vás budou při nejmenším —
kněžny české,
Zvláště jste-li vlastenky a dívky
hezké.

Krásná Boženka, jež u potoka prala
Z vesničanky — kněžnou se hned stala
To že kníže Oldřich na ni hleděl
A s ní na trávníku chvíli seděl;
Tak mu po besedě této bylo blaze,
Že si Boženu vzal za choť v Praze,
Kdož to ví, zdaž také ňáký Oldřich
kníže

O besedě nehledá si svého — kří-
že — — ?

Chlěl jsem říci — děvů s křížkem
svatým,

By ji přioděl svým pláštěm zlatým.

A tak tedy vzácné shromáždění,
Vidíte, že nejsou k zahození
Besedy; neb nevymřeli dosud dnové
Kdež se rodí Libuše a Přemyslové,
České Boženky a švarní Oldřichové.
A ti všichni na besedu rádi chodí,
Inu vědí, tuším, nač se jim to hodí. —
Neožení-li se odsud mnohý mládenec
Dokáže prý aspoň světu, že je —
vlastenec;

Nevdají-li se tu všechny Boženky,
Dokážou prý aspoň světu, že jsou —
vlastenky;

Třeba neviděly přes rok celý knihy
české;

Není-li to vlastenectví laciné a
hezké? — —

Nemusí-li tedy zplesat matka Sláva,
Beseda když vlastenská se dává?
A což hlásí se k ní — věrných dětí,
Ba až z Frankfurtu k ní mnohé letí;
Ovšem po besedě k Frankfurtu zas
klusá,

Když mu zavoněla kulturnická husa;
Za hovor se český na ulici stydí —
Nechodí-li tací na besedy lidí?

Než co, prosím, počaly by slečinky
Bez besed — a co pak dobré ma-
tinky?

A co tetinky a kmotřenky,
A co švitořivé stařenky?
Kdyby ustavičně doma seděly,
Odkud, prosím, by co zvěděly? —
A což počal by si mnohý tatiček,
Když mu nijak nechce sedět ku
bíček?

Inu máš-li hochu neposedu,
Pošli ho jen honem na besedu,
Dívka dřív než kantor naučí ho
sedět;
Lík ten jistý měl-by každý otec
vědět. —

Slovem, kdyby besed nebylo,
Živobytí by se zhnusilo,
V zahrádách by vymíralo kvítí,

Věnce by se nemohly už vřít,
A já sám bych nechtěl ani žít.

Na konec mám jedno ještě přání,
Slyšte zlaté paničky a páni:
Byste dneska pranic světa nedbali,
A se všichni notné — — zamilovali;
Ne však do mne — ani do jinakých

očí,
Nechť se po vás o besedě, jak chťi
točí;

Neníť jim co věřit, buďtež modré,
černé,
Často klamávají, zřídka kdy jsou
věrné.

Nejvěrnější v světě zamilujmež
krásku,

Této zaověťmež svou čistou, věčnou
lásku,

Milka tato nikdy neuvadne,
Nesestárne, nýbrž denně mladne;
Nechat žije nejsličnější divenka:
Vlast má drahá, nesmrtelná milenka!

Poučení o závětech čili testamentech.

(Podává Dr. B. H.)

Nikdo nemůže statků svých,
hyť sebe skvostnější byly, a sebou
do hrobu vzít. Smrt končí všechna
práva k vezdejšímu jmění, — po ní
jest bohat jen ten, kdo krásnými
cnotnými a skvostnými zásluhami
duchovními oplývá. —*)

Avšak, dle práva platného v
Rakousku, jest dovoleno každému
občanovi, učiniti taková opatření o
jmění svém, která i po smrti poří-
ditelově (závětcově) platnost mají, —
kterých i po smrti majitele a vlast-
níka jakého-koliv jmění šestiti zá-
konem nařízeno jest. —

Moudrý zákonodárce tím velké
vyhověl potřebě, — kterážto již za
dávných časů, ode všech národův

vzdělanějších uznána, a bedlivě šet-
řena byla. —

Neboť není lhostejno pořádné-
mu hospodáři, který se byl celý
svůj život spravedlivě o rozmnožení
svých statkův staral, komu tyto
statky po jeho smrti do rukou pad-
nou, on si přeje, aby všechno, co
byl pracně vydobyl, do dobrých
rukou se dostalo, do rukou pilně po-
kračujících v práci tam, kde on byl
přestal, — on si přeje osvědčiti lásku
a péči starostlivou k svým příbuzným
a přátelům i za tmavým hrobem, dá-
vaje takto svědectví slovům nadše-
ného blašatele lásky sv. apoštola
Pavla, jenž dí, že láska nikdy nepřes-
tává, že i po smrti trvá. (I. Kor. 13. 8.)

*) Podle nauky křesťanské o nesmrtelnosti duše, dle které i po smrti těla v duši osobná vůle trvá, má každý člověk nejen přirozené právo před smrtí závět čili poslední pořízení o svém statku učiniti, nýbrž i právo žádati, aby i po jeho smrti této jeho vůle, která nepřestala trvati, se šetřilo a jí se vyhovělo, pokud Božskému zákonu neodporuje.

Když tedy zákon dovoluje činiti opatření o svém vezdejším jmění i po smrti platná, musí též o to pečovati, aby se vůle zavětcova, pokud možno, co nejvěrněji vyplnila, musí tedy zláštnými předpisy zameziti podvod, ziskuchtivost a podobné lidské vášně, poněvadž nemůže nikdo tak bedlivě a dobře bdíti nad vyplněním vůle zemřelého jako zákon. —

K tomu účelu jest v našem zákoně mnoho velemoudrých předpisů, směřujících k tomu, aby poslední vůle zavětcova byla vyplněna, ale též předpisů, kterých každý závětec bedlivě šetřiti musí, má-li dědičné pořízení jeho platným býti. —

Tyto předpisy, pro každého občana veledůležité, vynasnežím se v těchto řádcích takovým způsobem vyspati a vylčíti, aby jim každý, byť nebyl učeným právníkem, snadno porozuměti mohl.

Nabyl jsem po mnohá leta v té věci mnoho zkušeností, a dožil mnoho případů velice smutných, kdežto právě ti, kteří nejspřavedli vější nároky měli bráti podílu ve jmění zemřelého, jen z té příčiny museli odmrštěni býti, poněvadž závětec k zákonným předpisům nehleděl, neznaje jich a truchlivých takové neznalosti následkův. —

Pojednám tedy vkrátkosti o tom:

1. kdo platný závět čili platný testament neb poslední vůle dělati může;

2. kterak závět musí dělán býti, aby platným byl;

3. jaká nařízení v sobě musí obsahovati testament, a konečně

4. jak zákon nakládá s jměním, o kterém majitel v závěti žádného pořízení neučinil. —

Oddělení první.

Kdo může platný závět dělati.

Každému občanu jest znám předpis, že každý, kdo svým jměním svobodně vládnouti chce, musí nabyti dříve dospělosti věku zákonem předepsané. Dospělost tato nastoupí s odbytým 24. rokem. —

Tato zásada ve všech právních záležitostech platná, neplatí však, kde se o schopnosti ku děláni závětu jedná. —

Zákon v tom případě činí výminku a dovoluje tomu, kdo osmnáctý rok věku svého byl dokonal, že poslední vůli svou pronésti může, ničím v tom nejsa obmezen. —

Tak zvané plnoletství nemá tedy při této schopnosti nižádného účinku.

Ba zákon povoluje ještě více, a připouští, že každý nezletilý neb každá nezletilá, i před dokonáním osmnáctým rokem a sice po odbytém čtrnáctém roce testamenty platné dělati právo má, jen že tito nezletilí nemohou poslední vůli jinak činiti než ústně před soudem. — Soud hledíž při takových osobách náležitým vyšetřením jistoty nabyti, že poslední vůle pronešena byla bez nucení a s rozvážením. Poslední taková vůle budiž do protokollu zapsána, a to, co z vyšetřování na jevo přišlo, k ní přidáno. —

Pokud se týče stáří, nestojí tedy vyjádření poslední vůle nižádná překážka v cestě; jen nedospěli, totiž osoby 14. roku nedosažší nemohou testament dělati, což při velké nerozváženosti takových osob zajisté velice moudré jest; od 14. do 18. roku může každý ústně před soudem o svém statku pořízení poslední činiti, což zajisté také chvály zasluhuje, jelikož soud nejlépe poznati může, v jaké míře kdo schopen jest, tak důležitý právní čin před se vzíti, a nejlépe o to pečovati může, aby vůle pořizujícího zákonitě vyjádřena byla. Od 19. roku počínaje může každý beze všeho obmezení poslední vůli platně udělati. —

Neboť se zákonodárce domýšlí, že po dokonání 18. roce každý tolik samostatnosti a rozvahy má, věc tak důležitou pořádně vypraviti.

Několika osobám však jest naprosto zapovězeno, poslední vůli dělati, jejich pořízení jest naprosto neplatné. —

Takové osoby jsou:

1. Kdož jsou svých smyslů zbaveni, zuřivci, šílení a blbí. —

Dokáže li kdo, že poslední vůle činěna v opilství jest, jest závět takový neplatným. — To buď výtrahou opilcům, neb tyto čítá zákon mezi zuřivce, šílence a blbé. —

2. Kdož se vzdali všech statkův vezdějších, vyvolivše sobě podíl nebeský, — totiž řeholníci, — ovšem s nějakými výminkami, řídícími se zvláštními předpisy. —

3. Zločinci odsouzení na smrt.

Jen s jistým obmezením jest dovoleno poslední vůli činiti:

1. Marnotratníkům, soudem za marnotratníky prohlášeným, kteří jen o polovici jmění svého pronešením poslední vůle platně pořizovati mohou.

2. Zločincům k těžkému žaláři odsouzeným, kteří ode dne vyhlášeného rozsudku až po odbytém trestu testament dělati nesmí. —

Proč zákon tyto výminky učinil, a takovým osobám buď naprosto poslední pořizení zakázal, neb jistým způsobem obmezil, netřeba dokládati, každý toho snadně sám najde příčinu. Ještě by mohlá povstati otázka: což když někdo, za zdra věho rozumu, neb nejza řeholníkem, neb odsouzencem, neb marnotratníkem poslední vůli učinil, a pozděj teprv do takového stavu přijde? V tom případě pravi zákon, že když byla poslední vůle platně dle práva pronešena, pořizení tím, že pozděj taková překážka vzešla, platnost nepozbývá. —

Naopak ale jest ustanoveno, že když poslední vůle s počátku neplatná byla, tím se platnou nestane, když později překážka pomínuje. —

Pojednavše takto o schopnosti ku děláni testamentu, přejdeme na

Oddělení druhé.

Kterak poslední vůle dělána býti musí, aby platna byla. —

Má-li zákon míti užitečnost v obecném životě, musí k rozličným

případům života hleděti, a jim vyhověti. K tomu účelu vynasnažil se zákonodárce jak možno usnadniti občanům děláni poslední vůle, hledě k tomu, že mnohý, kdo poslední vůli dělati chce, snad psáti neumí, neb pro slabost ani nemůže, — nebo že mnohému na tom záleží, zatajiti své pořizení a. t. d. Proto se nalezá v zákoně mnoho zvláštních předpisů pro rozličné takové případy a potřeby, kterězto předpisy zde zkrátka vyložime.

Poslední vůli může každý k tomu schopný (viz oddělení I.) dělati

1. buď písemně

2. aneb ústně.

1. O písemných testamentech.

Nejobyčejnější případ jest ten, že se poslední vůle písemně vyhotovuje. —

Takové písemné vyhotovení se může státi dvojím způsobem:

a) buď bez svědků,

b) nebo se svědky. —

Kdo chce bez svědků poslední vůli dělati, musí celý testament vlastní rukou sepsati a vlastní rukou jméno své v něm podepsati. — Aby se přidával den, rok a místo, kde poslední vůle jest sepsána, není sice potřeba, však dobře jest to pro nvarování rozepří. —

Tento způsob děláni testamentů jest ten nejvíce jednoduchý, odporučuje se každému, poněvadž žádných nepřiležitostí a outrat nedělá, poněvadž žádný o testamentu nepotřebuje věděti, a vždy se dá upotřebiti od člověka prozřetelného, který za čas na uspořádání svých vezdějších záležitostí myslí. —

Na věnkově, zvláště mezi selským lidem, jest mýlně rozšířeno mínění, že testament bez svědků jest naprosto neplatný. — Tomu není tak, neboť zákon dovoluje výslovně testament bez svědků dělati, předpisuje ale, že takový testament musí na vezkrz býti od pořizovatele samého sepsán a vlastnoručně též podepsán. — Jest-li takový testa-

ment více nežli na jednom archu sepsán, musí každý arch býti od pořizovatele zvlášť podepsán, aneb tak k ostatním archům nitkou a pečeti připojen, že se žádný arch ani vyndati ani podvrhnouti nemůže. — Každý arch takto neupravený jest sám o sobě neplatný. —

Jinak předpisuje zákon poslední vůli dělati, když pořizovatel testament celý vlastní rukou psáti buď nechce, neb nemůže. — V tom případě jest nařízeno, aby byli tři hodnověrní svědkové testamentu podepsáni, a aby pořizovatel testament buď svým jménem neb svým znamením ruky (křížky neb kolečkami) podepsal neb poznamenal. —

Zevrubný předpis zákona zní následovně: Dal-li kdo poslední vůli napsati někomu jinému, podepiš v ní vlastní rukou. Mimo to potvrď přede třemi spůsobilými svědky, z nichž alespoň dva zároveň přítomni býti mají, že ten spis jest jeho poslední vůle. — „Konečně podepište se také svědkové za svědky poslední vůle“, buď uvnitř, nebo zevnitř, vždy ale na spise samém, ne toliko na obálce. Co poslední vůle obsahuje, svědkům vědeti netřeba. — Neumili ale pořizující psáti, necht na místě podpisu znamení své ruky přidá, a to sice u přítomnosti všech tří svědků. Pro snadnější důkaz, kdo jest pořizující, vyhledává toho opatrnost, aby jeden ze svědkův jméno pořizujícího podepsal, připomena, že to jménem jeho učinil. —

Neumili pořizující ani čísti ani psáti, dej sobě sepsanou poslední vůli od jednoho svědka, u přítomnosti druhých dvou svědků, kteří nahlédli, co v sobě obsahuje, pře čísti, a potvrď pak, že listina s vůli jeho se srovnává. —

Kdo tyto předpisy při děláni poslední vůle nezachoval, — marně se namahal, neboť žádný soud neuzná takový testament za platný. —

Pro poučení čtenáře, který v právech sbáhlý není, choi zde sděliti

několik případův, které se opravdu přihodily, ze kterých povstaly pak velké a drahé soudy, a z nichž snadno každý porozumí, jak přísně se zde podle zákona chovati nutno.

Případ první. Jeden těžce churavý, který čísti a psáti uměl, podepsal se na poslední vůli od jednoho svědka sepsanou, aniž by byl dvěma svědkům přítomným potvrdil, že poslední pořízení, kteréž byl podepsal, s jeho vůli se srovnává. —

Dědicové zákonití, kteří byli v této poslední vůli úplně vynecháni, žalovali žádajíce, aby hyla poslední tato vůle za neplatnou uznána.

Soud došel rozhodnutí až třetí stolice, kterážto vyslovila, že poslední vůle tato neplatna jest, poněvadž zákon výslovně žádá, aby pořizující o poslední vůli, kterou podpisuje, před určitým počtem svědkův vyslovil, že toto pořízení opravdu jeho poslední vůli v sobě obsahuje. —

Případ druhý. Někdo napsal testament, pojmenoval služku svou za dědičku na první stránce, kterouž podepsal, a nařídil této dědičce, aby na druhé straně se nacházející odkazy vyplátila. Na druhé straně bylo několik od jeho ruky psaných odkazů pro příbuzenstvo uvedeno, avšak tato druhá strana nebyla podepsána od pořizovatele. — Jeden z těchto příbuzných žaloval, žádaje, aby mu byl vyplacen odkaz jeho, byl ale se svou žalobou odmrštěn, poněvadž se odkaz na druhé stránce nacházel, která od pořizovatele podepsána nebyla. —

Případ třetí. Někdo dělal kšaft čili testament, podepsal se, a se třech privolaných ku podpisu svědkův podepsali dva svá jména „jakožto svědkové poslední vůle“, třetí svědek ale neznaje psáti, udělal tři křížky. — Testament ten byl uznán za neplatný, poněvadž přísahá předepsáno šetřiti formy při sepisování závětu a zákon toliko pořizovateli dovoluje poznamenati na místě jména svého křížky neb jiná znamení, nikoliv ale svědkovi. —

Případ čtvrtý. Jeden bobáč v těžké nákažlivé nemoci postavený, udělal závět, jež jeho komorník napsal, a co svědek podepsal, pak jej podepsal sám, a poslal komorníka by přivedl ještě dva svědky. — Za chvíli přišel jeden svědek podepsal se a odešel, za další chvíli třetí svědek, který se též podepsal. — Konečně se vrátil komorník omlouvaje se, že obou svědků najednou nepřivedl. — Závět ten byl od nejvyššího soudu za neplatný prohlášen, poněvadž nešetřeno předpisu, že mají aspoň dva svědkové zároveň při podpisu přítomni býti, před kterýmiž oběma pořizovatel říci musí, že spis na který se podpisují jeho poslední vůle jest. —

Případ pátý. Jeden sedlák neznající ani čísti ani psátí, dal si napsat poslední vůli, udělal pod písmo tři křížky a pak požádal tři svědky, by se na spis jim předložený podepsali, což oni učinili. — Poslední vůle byla neplatna, poněvadž pořizovatel nenechal sepsanou poslední vůli u přítomnosti druhých svědků, aby nahlédli, co v sobě obsahuje, přečísti, a mimo to, že nepotvrdil, že tento spis se s vůlí jeho srovnává. —

Takových případů by se dalo uvésti velké množství, a z podaných příkladů snadno může každý souditi, jak opatrně a pozorně se závětece při dělaní poslední vůle chovati musí, aby na žádný předpis nezapomněl, a takovou chybou platnost testamentu nezničil. —

2. O ústních testamentech.

Zákon nežadá výhradně, že každý, kdo testament dělati chce, jej buď sám napsati neb od jiného sepsati dát musí, — neboť povoluje též, že se testament může dělati jen ústně. Kdo chce ústní poslední vůli činiti, má ji s rozmyslem projevití před třemi spůsobilými svědky, kteří jsou zároveň přítomni, a jsou schopni vysvědčiti, že v osobě pořizujícího není ani podvodu ani omylu. — Takovéto ústní pořizení,

aby mělo dle práva moci, stvrzeno budiž k žádosti jednoho každého, komu na tom záleží, seznáním všech tří svědků anebo, nemohli by jeden z nich již slyšen býti, alespoň dvou ostatních; kterážto seznání má pod přísahou učiněno býti a ve všem se srovnávati. —

Takto zní předpis zákona, — rozumí se samo sebou, že zde, kdežto se obsah poslední vůle ani v písmo neuvedl, přítomnost svědkův třech nevyhnutelně potřebna jest, kteří ve všem co od pořizovatele byli slyšeli, se shodovati, či srovnávati musejí. —

Proto toho káže opatrnost, ačkoliv to přísně předepsáno není, aby svědkové buď společně, aneb každý sám o sobě pro lepší paměť poslední vůli pozůstavitelem pronesenou buď sami napsali, anebo co nejdříve možná napsati dali. —

Snadno bych mohl i při ústních testamentech několik uvésti příkladů, kdežto pořizovatel předpisů zákona svědomitě nešetřil, a soud neplatnost poslední vůle vyslovil. —

Domnívám se ale, že příklady svrchu uvedené dostačí, přesvědčiti každého, že každé slovo, které v zákoně o té věci projevono jest, má důležitou platnost, a že předpisů zákona bedlivě každý šetřiti musí, kdo platný a nezrušitelný závět učiniti hodlá. —

Ještě mi zbývá podotknouti, jakým způsobem má býti dělána poslední vůle toho, který zvláštním tělesným neduhem sklčen jest, na příklad: slepého, hluchého neb hluchoněmého. Ačkoliv pro takové případy zákon nic zvláštního nepřepsal, přece se rozumí samo sebou, že se tím přísněji musí hleděti k předpisům zákona, a bedlivě vystříhati každého podvodu, který se zde snadno státi může. Neboť slepému pořizovateli snadno se může předložiti listina jiná k podpisu, a on i před svědky, domnívaje se, že podepsal svůj pravý testament potvrdí, že to, co podepsal, jeho závět jest.

Proto káže opatrnost, aby když, slepý poslední vůli dělati chce, raději jen ústní kšaft dělal, a v přítomnosti předvolaných třech způsobilých svědků vůli svou zřetelně před těmito svědky vyjádřil. — Chce-li ale dělati testament písemný, ať se o to postará, by v jeho přítomnosti a všech svědků, vůle jeho v písmo uvedena a ihned podpisy potvrzena byla. —

Hluchý, který umí čísti, ať závět svůj celý na hlas před svědky přečte, a ať písemně potvrdí, že jej sám přečetl a pak podepsal, neumí-li ale čísti, ať přivolá k pořizení osobu hodnověrnou, s kterou se dobře porozuměti může a která potvrdí svědkům, že se kšaft a vůli [pořizovatele srovnává. —

Nemůžeme udati zevrubně všechny opatrnosti, kterýmiž v takových případech se jednati má, záleží příliš mnoho na osobné schopnosti a ostatních poměrech pořizovatele. —

Proto také pro takové případy mohou dáti jen tu radu, aby každý, takovým neduhem skličný pořizovatel obrátil se ku právnímu příteli.

3. Kdo může při závětech svědkem býti?

Nežli přikročím k třetímu oddělení, jednájícímu o obsahu závětu, budiž ještě naznačeno, co zákon za svědky k poslednímu pořizení vyžaduje, a co se vyrozuměti musí, když zákon mluví o svědcích způsobilých ku poslednímu pořizení. —

Z účelu zákona: zameziti všechnu podvod a, jak možno, věrně vyplniti vůli pořizujícího, snadno každý pochopí, že nemůže každý svědkem kšaftu býti, který třeba dle zákona způsobilým svědkem jest na dlužném listu, neb kupním neb na jiné listině. — Proto vyloučil zákon jisté osoby od svědectví takového z příčin rozličných.

Za svědka testamentu nemůže sloužiti:

1. mládenec nemající 18 let;

2. smyslů zbavený — tedy i opilý;

3. slepý, hluchý neb němý;

4. úd duchovního řádu;

5. osoba ženského pohlaví;

6. kdo nerozumí jazyku pořizovatele;

7. Kdo odsouzen byl pro zločin podvodu nebo pro jiný zločin, pošlý ze zřítnosti.

Tyto osoby nemohou na prasto k žádnému kšaftu za svědky sloužiti.

Opět jiným osobám jest dovoleno býti svědkami poslední vůle; jsou-li ale ony samy dědicemi neb odkazovníky v jistém kšaftu, jest pořizení, jich se tykající, neplatné, jest-li že jiných bezzávadných svědků se k tomuto pořizení nezavolalo. Zákon nařizuje takto:

Dědic neb odkazovník (legatar) nemůže o věci jemu zůstavené platně svědčiti, ani jeho manžel neb manželka, jeho rodiče, děti, bratři neb sestry, aneb osoby, v témž stupni a ním sešvakřené a lidé domácí od něho placení. — Aby pořizení bylo platné, vyhledává se, by pořizující svou rukou je napsal, anebo aby je potvrdili tři svědkové od řečených osob rozdílní. —

Též píše poslední vůle a každý z jeho přízně v jistém stupni přibuzenství jest svědkem závadným, pokud se týče pořizení v jeho vlastní prospěch napsaného. — Chce-li pořizující něco zůstaviti tomu, kdo poslední vůli spisuje, nebo jeho manželce, dětem, rodičům, bratrům neb sestřím, aneb osobám v témž stupni sešvakřeným, budiž pořizení nade vši pochybnost postaveno tím způsobem, že pořizující svou rukou pořizení napíše, anebo je potvrdí tři svědkové od jmenovaných osob rozdílní. —

Tolik o zevnější formě kšaftu, a o předpisech, které při děláni jeho velice bedlivě šetřeny býti musí, aby kšaft platný byl. —

Precházím na

Oddělení třetí.

Jaký obsah musí závět mít?

Již z počátku bylo podotknuto, že se závět vztahuje vždy k takovým opatřením, které někdo pro případ smrti své statkem svým učiniti obmyšlí. —

Kterak tímto statkem má nakládáno býti, kdo jej má obdržeti neb užívati: to jest vždy obsah závětu. —

Tedy musí pořizující vždy o to pečovati, aby dobře naznačil *toho*, který v jeho pozůstalost co vlastník nastoupiti má, a zevrubně a jasně udal účel, jak se tímto jměním vynakládati má, jestliže to neponechává na vůli nastupitelově. —

Zůstavitel může dvojím způsobem zanechati jisté osobě své jmění nebo částku jeho, buď že jí odkáže v závěti celé jmění neb jistou částku tohoto k. p. polovici, třetinu, nebo že jí zanechá jistou věc, k. p. dům, kočár, prsten a. t. d. — V prvním případě jmenuje se takto obdařená osoba dědicem, v druhém odkazovníkem (legatarem).

Mezi dědicem a odkazovníkem jest důležitý právníký rozdíl — onen představuje zůstavitele, stoupí pokud se týče jeho pohledanosti a závazků na jeho místo, pojmul do sebe takorůzka osobnost zůstavitelovu ohledem na dědictví, kdežto odkazovník z poslední vůle jen práva nabývá k jisté věci jemu odkázané, aniž bere jiná práva neb závazky zůstavitele na sebe.

Kdo tedy v závěti nařídil, že jisté osobě připadnouti má třetina celého jmění, pojmenoval dědice, a tento musí tak jako zůstavitel sám všechny jeho dluhy (z třetího dílu) platiti, bere ale v též míře podíl na všech právech zemřelého. — Může se tedy státi, že odkazovníku mnohem větší část jmění připadne, aniž by dědicem byl. —

Kdož tedy poslední vůli děláš, měj tento rozdíl na zřeteli. —

Jaká nařízení y sobě má ob-

sahovati závět, pokud se týče jmění, netřeba a nemožno uváděti, řídí se to podle rozličných poměrů zůstavitele. — Tento může, není-li při nakládání se svým statkem nijak vázán, ponechati je jedné neb více osobám, společně, dobrým účelům, může uložiti tomu, kdo přijímá dědictví neb odkaz, jisté práce a t. d. — On může zanechati někomu dědičný podíl s tím doložením, že nastupitel též podíl opět jinému zanechati musí, on může někomu zanechati odkaz neb dědictví pod jistou výminkou, k. p. když se stane truhlářem atd.

Z toho viděti lze, že dle našeho zákona obsah poslední vůle nijak obmezen není, zákon nežadá, že musí závět v sobě obsahovati pojmenování *dědice*, aby platným byla. — Naproti tomu ale žádá zákon přísne, aby obsah ten byl zřetelný a jasný, a tato zřetelnost budiž první starostí pořizovatele. — Osoba tedy, která má něco obdržeti, ať jest jmenována jménem a příjmením, a jest li více osob tohotéž jména, ať je jiným způsobem naznačena, kterou zůstavitel vlastně míní; — věc, o které pořizení činí, ať je naznačena tak, aby pak nepovstaly pochybnosti. — Kdo v tomto ohledu opatrně jedná, přemnohým soudům nadejde, — které v této příčině v nesčíslném počtu již vedeny byly, pro největší škodu dědiců neb odkazovníků. —

Oddělení čtvrté,

Jak nakládá zákon s jměním, o které pořizovatel žádá neopatření neučinil, a o poslušnosti v dědictví ze zákona.

Stává se často, že pořizovatel poslední vůli napíše, neustanoviv dědice, nýbrž učiniv jen zařízení stran jednotlivých částek svého statku aneb že dědic ustanovený, dědictví přijmouti buď nechce neb nemůže. Aneb ještě častěji se přihodí, že vůbec žádná poslední vůle po zemřelém se nenajde, poněvadž žádnou nedělal. —

Jakým způsobem se zde má dělití jmění pozůstalé?

Ačkoliv tato látka přísně do tohoto poučení nepatří, které jen o kšaftě jedná, vidí se mi býti prospěšno, v krátkosti o posloupnosti v dědictví ze zákona promluvíti, a podati stručně předpisy v tom ohledu platné. —

Již dle nahlédů národův pohanských, byl svazek pokrevenství aneb příbuzenství, svatý. — To platí tím více dle nauky víry křesťanské. — Proto se domnívá zákon náš, že ten, kdo o svém jmění žádně pořízení neučinil, nemohl ani jinak žádati, než aby se toto jmění dostalo do rukou těch, kteří se zemřelým svazkem pokrevenství spojeni jsou. — Jelikož ale příbuzenství zná více stupňů, rozdělil zákon celé příbuzenstvo na několik tříd, které dle pořádku, do statku zemřelého nastupují. — Mimo pokrevní svazek jest nejdůležitější svazek manželství, — z toho tedy pochází též zvláštní posloupní práva. — Uvedeme zkrátka třídy v zákonu naznačené:

Tyto třídy jsou:

I. přední právo mají k dědictví příbuzní z pořádného manželství, a sice

1. první pokolení, totiž děti, vnukové a. t. d.

2. druhé pokolení, rodiče a jich potomci;

3. třetí pokolení, dědové a báby a potomstvo jich;

4. čtvrté pokolení, praděd a prabába a potomci jich;

5. páté pokolení, druzí pradědové a prabáby a potomci jich;

6. šesté pokolení, třetí pradědové a prabáby a potomstvo jich. —

Vzdálenější příbuzní nemají práva, ze zákona děditi. —

II. děti kromě manželstvo narozené a potomným sňatkem rodičů řádnými učiněné, mají též práva v příčině posloupnosti ze zákona, jako děti v manželství

zrozené (toliko s malým omezením).

III. Děti mimo manželství zrozené, dědíjí toliko po matce (a to jen jmění zpupné t. j. vlastní, s kterýmž jí docela volně nakládati lze), týmž způsobem jako děti zrozené v manželství. Po otci však a příbuzných otcových, též po rodičech, dědech a babách matčiných nemají děti taková práva ze zákona děditi. —

IV. Děti zvolené mají (co do jmění zpupného) stejné právo s dětmi v manželství zrozenými, pokud se týče jmění toho, kdo je za vlastní přijal.

V. Rodičům dětí pod číslom II. podotknutých přísluší k pozůstalosti svých dětí totéž právo vzájemné, které propůjčeno jest těmto dětem k pozůstalosti rodičů. — Po nemanželském dítěti dědí dle zákona toliko matka, ani otec ani dědové a báby. Po zvolených dětech (IV) nedědí zvolitelové dle zákona, nýbrž příbuzní oněch dětí. —

VI. Manžel pozůstalý má k pozůstalosti zemřelého chotě dle okolností rozličné právo:

1. jest-li tu třé neb více dětí, nabude práva *požívatí* stejného dílu dědičného jako každé dítě, doživotně;

2. jest-li tu méně dětí než tři, má čtvrtý díl pozůstalosti k požívání do života; vlastníci toho dílu jsou vždy jen děti;

3. není-li tu dítěte, ale jiného dědice dle zákona k. p. rodičův, bratrů, sester chotě, má manžel na živě pozůstalý neobmezené právo vlastnické ke čtvrtému dílu pozůstalosti;

4. není-li tu po zemřelém ani jednoho příbuzného ze šestera výše položených pokolení, padne na manžela celé dědictví.

Kdyby nebylo ani manžela, připadne pozůstalost fisku, či státní pokladnici.

Dodatek

o následování ve vlastnictví statků sedlských.

Ze mnoha příčin, čelcích zvláště k rozvinutí blahobytu stavu rolníků, jest v Rakousku platná zásada, že nikdo dva selské statky míti nemá, a že polnosti k selskému statku patřící a připsané, bez zvláštního povolení odděleny býti nesmí. —

Tyto zásady účinkují velice důležité při posloupnosti v takovéto statky. —

Majitel selského statku tedy nemůže platně v poslední vůli naříditi, aby grunt jeho mezi jeho děti byl rozdělen, — takové nařízení bylo neplatné. —

Zákony již z předešlého století pocházející nařídily při posloupnosti v takové statky zvláštní způsob, který zde v krátkosti podotknu, předpokládaje, že každému z vlastní zkušenosti znám jest.

Jestliže majitel selského statku jej neporučil jednomu dítěti ze jména, má tento statek vždy (kdykoliv se o rozdělení pozůstalosti jedná,) celý a nerozdělený nejstaršímu synovi, a není-li syna तो dcera starší odevzdán býti. — Jest-li statek již z polovice připsán pozůstalému manželovi, má tento právo míti, i polovici neb podíl zůstalý převzít. — Kdo takto celý statek obdržel, jest povinen, vyplatiti spolu dědicům podíly dle pravé ceny statku vypočítané, kterážto cena se buď v cestě dobrovolného usnešení neb úředního odhadu vyskoumati musí. —

Zemřel-li majitel selského statku bez dítěte, ponecháno zákonitým dědicům na vůli, chtějí-li prodati statek ten a kupní cenu rozdělit, aneb jednomu přenechati, aby jim podíly vypočítané z gruntu vyplatil. —

Ku konci chci ještě podati formulář poslední vůle, jak obyčejně započata bývá, podotýkaje, že dle zákona docela žádná forma neb způsob, kterak má zhotovena býti,

předepsána není a že každý závět platným jest, jen když svrchu udaných předpisův náležitě šetřeno bylo, a obsah úplně jasný a srozumitelný jest. —

Poslední má vůle.

Ve jmenu Boha trojjediného.

Učinil jsem sobě za zdravého a náležitého rozmyslu učiniti pořádek o statku svém vezdejším, a prikazuji, aby po mé smrti následovně rozdělen byl:

Nejprvé. Prikazuji, aby pro blaho duše mé slouženy byly tři měše sv. v kostele sv. Jakuba.

Za druhé. Dědicem mého statku budiž syn můj Jaromír, ze čtvrtého dílu dcera má Emma, která již při svém provdání se rádně vybyta byla, a ze čtvrtého dílu děti po zemřelé mé dceři Kateřině, provdané Hambákové totiž: Matěj, Kašpar a Václav Hambálek. —

Za třetí. Tito dědicové ale budou povinni, vyplatiti mému starému sluhovi Antonínu Lizalovi, který mi po 30. let věrně sloužil, na hotovosti pět set zlatých rak. čísla. —

Za čtvrté. Dále se mají odevzdati následující odkazy: Velebnému p. Rudolfovi Soldarovi, věrnému příteli svému, kaplanu u sv. Jakuba, odkazuji svůj kočár, a pár vraných koní, které mu od dědiců tehdejších odevzdány býti mají v nejlepším stavu, až se na faru dostane. — Panu doktorovi Bedřichovi Milostnému, který mne po mnohá léta dobře a svědomitě právně zastával, poručím svůj prsten, a sice ten se žlutým kamenem, který se ve skříní vedle zlatých hodinek nachází. —

Za páté. Přeji si, aby syn můj Jaromír neobdržel dříve jmění svého, než až dospěje ku 24. roku věku svého. — Bude tedy do toho času jen právo míti, užívati tohoto jmění.

Tuto poslední vůli jsem vlastnoručně sepsal a podepsal. —

V Komárově dne 25. února 1867.

Jaromír Hotový,
pořizovatel.

Výroční tržové na Moravě.

Dle nejvýšších nařízení neodbyvájí se tržové nikdy v neděli a ve svátek, nýbrž v den předcházející nebo následující.

- Archlebov** (okr. Žďánický) 1. v out. před sv. Fil. a Jak., 2. v out. před sv. Rochem, 3. v out. před sv. Simonem a Judou. 4. v out. po počti p. Marie. Den před tím trh na dobytek.
- Ausov** (Aussee, okr. Moheln.) 1. na Fil. a Jak., 2. na Jiljího, 3. na Tomáše Ap. Týdlní trh každou středu.
- Bánov** (okr. Uh. Brod.) 1. v out. po středoposti, 2. v out. po sv. Petru a Pavlu, 3. v out. po pozdvížení sv. kříže, 4. v out. po sv. Lucii. Trh na dob. před každým ročním trhem.
- Batelov** (okr. Jihl.) 1. pondělí v 1. postě, 2. pond. po sv. Janu, křtit., 3. v pondělí po nanebevz. p. Marie, 4. na sv. Barboru.
- Bonzov** (okr. Litovel.) 1. v pondělí před sv. Fab. a Šeb., 2. třetí pond. po Velikonoci, 3. v pon. před sv. Maří Magd., 4. v p. před sv. Šim. a Judou. Trh na len a na přízi každou středu.
- Beroun** (Bärn, okr. Dvorecký), 1. na obr. sv. Pavla, 2. v pond. po 4. ued. Velk., 3. v pon. po sv. Anně, 4. v pond. po sv. Leopoldu. Trhy na přízi ten den před věr. trhy.
- Bergáta** (Horní Město, okr. Rymař.) 1. na popelec, 2. v pond. po křížové ned., 3. v pond. po sv. Maří Magd., 4. v ned. po obětování p. Marie. Koňský a dob. trh každý jarmark. Trh týdlní a na přízi každou středu.
- Bilovice** (okres Břecl.) 1. v pond. po 3. ned. postní, 2. v pond. před stětin sv. Jana, 3. v pond. po sv. Šimou a Judě. Trhy dobytčí v ty samé dny.
- Biskupovice** (okr. Hrotovický), 1. na sv. Mateje v únoru, 2. na sv. Petra a Pavla, 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Havlu.
- Býteš Velká** (Gross-Bitesch.) 1. v out. před sv. Hrom., 2. v out. před Velk., 3. v out. po nanebevzti Páně, 4. v out. po sv. Fr. S., 5. ve čtvrtek před Vánocí. Týhodní trh každý čtvrtek. Dobytčí trh před každým výročním trhem.
- Bitov** (Vöttau) 1. první out. po sv. Janu Nep., 2. první out. po nejsv. jménu P. Marie.
- Bytýška Osova** (okr. V. Meziříčský), jarmark do 25. července, 2. v out. po všech svat. Dob. trhy den před tím.
- Bytýška Veverská** (okr. Třábovský), 1. v pondělí po sv. Apollonii, 2. v pon. po sv. Janu Nepomuckém, 3. v pond. po sv. Bartol. 4. v pond. před sv. Šim. a Judou. Dobytčí trhy před každým v. r. trhem.
- Blíškovice** (Lispitz, okr. Budějov.), 1. v pon. po Bož. vstoup., 2. na den sv. Vavř.
3. v 2. pond. po sv. Michalu, 4. na sv. Lucii. Týh. trh každý čtvrtek.
- Iansko**, 1. v pon. po sv. Tomáši z Ag., 2. v pond. před sv. Martinem. Trhy na vlnu: 1. v pond. na nebevstoupení, 2. v pond. po svatém Matouši.
- Blučina** (Laučic, okres Židlochov.), 1. v out. svatoduš., 2. ve čtvrtek po Václavě, 3. v out. po sv. Mikuláši.
- Bobrová Dolní** (Bobrau, okres Novoměst.), 1. v out. před sv. Jiřím, 2. v out. před sv. Bartol., 3. v out. před všemi Sv., 4. v out. před sv. Tomášem. Dob. trh v pondělí před každým věr. trhem.
- Bobrová Horní** (okr. Novoměst.), 1. v out. po 3. král., 2. v pond. po sv. Vítě, 3. v pond. po sv. Mart. Dob. trhy: 1. v pon. po 3. král., pak na ostatní roční trh.
- Bojkovice** (okr. Uh. Brod.) 1. v pondělí před masopust. ned., 2. v pond. po Bož. Těle, 3. ve čtv. po sv. Vavř., 4. v pond. po sv. Diviši. Před každým jarmarkem trh na dobytek a na obilí. Velké týhod. trhy: 1. ve čtv. před Vánocí, 2. ve čtv. před Veikon. Koňský trh každý čtvrt. v postě; týh. trh každé pondělí.
- Bošovice** (okres Žďánický), 1. v pondělí před Božím vstoup., 2. první pondělí po sv. Martině.
- Boskovice** (okres Žďánický), 1. v pondělí před Božím vstoupením, 2. první pon. po sv. Martinu.
- Boskovice**, 1. v pon. po ned. devítu., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. v pon. před sv. Václavem, 4. v pond. po sv. Kateř. Velké týh. trhy ve čtv. před Veikon., Svatoč. svátky a Vánoc. Koňší tržové ve čtv. před každým jarmarkem. Týhodní trh každý čtvrt.
- Brno** (Brünn), 1. v třetí pond. v únoru, 2. v 2. pond. v květnu, 3. v 1. pondělí v září, 4. 1. pondělí v prosinci. Každý trvá dvanáct dní, svátky a neděle nevyjimajíc. Obchodníkům jsou čtyry dny před začátkem každého trhu k vykládání a prodaji all in grosso povoleny. Hlavní trh na vlnu: 1. out. v červenci, který trvá osm dní. Trh na vlnu: 1. v sob. před sv. Trojici, 2. ten den před počtím P. Marie. Koňší tržové: v pond. po každém trhu. Kromě toho bylo na stanovišti pro dobytčí trhy před vybírajícím úřadem potravním na předměstí Olomúckém následujících 8 trbů koňských zařizeno: 1. první středu v lednu, 2. první středu v únoru, 3. první stř. v dubnu, 4. první stř. v červnu, 5. první stř. v červenci, 6. první středu v srpnu, 7. první stř. v říjnu, 8. první stř. v listop. Týd. trh každou středu a pátek.

- Brno Staré** (Altbrunn) 1. první pond. v dubnu, 2. první pond. v červenci, 3. 2. pondělí v říjnu. Každý trvá 6 dní. Za počátkem každého trhu jsou jenou předcházející čtyři dny výkladu zboží určeny.
- Brod Uherský** (Ungarisch Brod), 1. v out. před 3 králi, 2. ve čtvrtek po smrtu nedělí; 8. v out. po 6. nedělí velkon., 4. v out. po proměn. Krista Pána, 5. v out. po sv. Šim. a Judě. Dob. trh před každoročním trhem. Týdňní trh každý čtvrtek
- Brodek** (Prödlitz, okr. Prostěj.), 1. v out. před brom., 2. v out. před nar. P. Marie. 3. v úterý po sv. Alžbětě.
- Brtnice** (Pirnitz, okr. Jihl.), 1. v pond. po novém roce, aneb den po nov. roce, případně-li tento svátek na pondělí neb úterý, 2. první pondělí v březnu, 3. v první v pondělí v květnu, 4. v pondělí po sv. Vítu, 5. v pondělí po sl. anjelů strážných, 6. v pondělí po všech svatých. Dobyť trhy zároveň s výročními. Pak ještě jiných 5 trhů dobytčích a sice v 3. čtvrtek měsíce: února, dubna, srpna, října a pros. **Brumec** (okr. Klob.), 1. 14 ledna, 2. 7. května, 3. 1. července, 4. 20. srpna, 5. 21. října, 6. 16. pros. Kdyby jeden nebo druhý z těchto trhů padl na nedělí nebo svátek, odbyván bude výroční trh následující všední den. Dob. trhy odbyvají se v ty samé dny, jako trhy výroční. Týh. trh každý out.
- Brunseif** (Braunseifen), 1. v out. Velkon., 2. ve středu před naneb. P. M., 3. v pon. po sv. August., 4. v pond. po počtí P. Marie. Trhové koňští. 1. v out. Velkon., 2. v pond. po sv. August. Dobyť trh v pond. po sv. Augustínu. Týh. trh každou středu a sobotu.
- Brusperk** (Braunberg) 1. v pátek před květ. ned., 2. úterý před nanebezem P. Marie, 3. v úterý po sv. Kateřině.
- Břeclava** (Lundenburg), 1. na sv. Jiří, 2. v úterý po nar. P. M. Trh na vlnu: 1. dne 6. června, 2. 23. září.
- Březová** (Brüsan, okr. Svitav.), 1. v pon. před obrácením sv. Pavla, 2. v pondělí po nalezení sv. kříže, 4. v pondělí po pozdvižení sv. kříže, 3. v pondělí před Lucíí, 5. v pondělí po sv. Markytě. Velcí tržové: 1. před květnou ned., 2. v sob. před nar. Páně. Trhové na vlnu a na koně v úterý před každým výročním trhem.
- Bučovice**, 1. v pond. po ned. masopustní, 2. v pond. před Sv. Duchem, 3. v pond. před Bartol., 4. v pond. po sv. Šimoně a Judě. Koňský a dobytčí trh ten den po ročním trhu. Trh každý čtvrtek.
- Budějovice Moravské** (Mährisch-Budwitz), 1. v out. po 3 králich, 2. v out. před Božím vstupením, 3. v out. po sv. Jiljí, 4. v out. po sv. Havlu. Dob. trh na den před každým výročním trhem. Týh. trh každý čtvrtek, potom dva velcí tržové ve čtvr. před Vánocí a na zelený čtvr.
- Budíšov** (Bautsch), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. v pon. po nar. P. Marie, 3. na sv. Ondřeja. Velké trhy: 1. v sobotu před květnou nedělí, 2. na sv. Tomáše Ap. Trhové na len a na přízi každou sob. Trh na vlnu z jara a na pozdím po ostřihání ovcí po druhé sob. Trh na koně a na jiný dobytek v sobotu před květnou nedělí. Týdňní trh každou sobotu.
- Budíšov** (Budischau, okr. Třebíčský), na sv. Ondř. Veliké týdňní trhy: na den sv. Tom. ap. a v pond. v pašiovém témdni.
- Buchlovice** (okr. Hrad.), 1 v out. po obr. sv. Pavla; 2. v out. po sv. Cyr. a Meth., 3. v out. po Bož. Těle, 4. v out. před sv. Šim. a Judou. Dobyť trh každý pon. před ročním trhem.
- Bystřice** (v Jihlav. kraji), 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Jakubu, 3. v pondělí po sv. Ludmile, 4. ve středu po sv. Havlu, 5. v pondělí po sv. Dorotě. Velké týhodní trhy: 1. v out. před Velkonocí, 2. v out. před všemi Svat. Trh na len a přízi v pondělí po sv. Havla. Trh na koně a na jiný dobyt. ten den před každým jarm. Týhodní trh každý out a pátek.
- Bystřice** (pod Host.), 1. první čtvrtek v postě, 2. na sv. Filipa a Jak. 3. v out. před sv. Jiljím, 4. na sv. Václava. Koňští a dobytčí tržové: 1. v sob. před prvním jarmarkem, 2. 3. a 4. ten den před jarm. Týh. trh každý out.
- Bystřice Hrubá** u Olomouce (Gross-Wisternitz), 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po sv. Filip. a Jak., 3. na sv. Bartol., 4. na sv. Ondřeja.
- Bzeneč** (Bisenz), 1. v pond. po okt. sv. 3. králich, 2. v třetí pond. v postě, 3. v pon. po Janu Křtít., 4. v pond. po sv. Václavě, též koňští a dobytčí tržové. Týdňní trh každý pond. a čtvrtek
- Chropín** (okr. Kroměf.), 1. v pondělí po druhé nedělí Velkon., 2. na Jiljího, 3. na sv. Havla.
- Časlovice** (okr. Třebíč., kraj Jihl.), výr. a dob. trh; 1. v out. po zvěstování P. Marie, 2. v out. po sv. jm. P. Marie.
- Černá Hora**, 1. na sv. Josefa, 2. v out. před Fab. a Šeb., 3. na sv. Vavřince, 4. v úterý před sv. Havlem. Týh. trh každou středu.
- Červená Voda** (Rothwasser), 1. v pond. před Fabianem a Šebastianem, 2. v pond. po Fil. a Jak., 3. v pon. před rozesláním ap., 4. v pond. před posvěc. chrámů. Dobyť trhy: 1. ve čtvr. po střednosti, 2. ve středu před zeleným čtvrtkem, 3. ve čtvrtek po posvěcení chrámů. Týh. trh každou středu.
- Čejkovice** (okres Hodonín), 1. v pon. po sv. Marku, 2. v pond. po sv. Kunigundě. Trh na vlnu: 1. dne 16. máje, 2. v pon. po sv. Václ.

- Dalečice**, 1. ve čtvrtek po druhé neděli postní, 2. v úterý po Vavřinci, 3. v out. po sv. Františku Serafinu, 4. v out. po sv. Mikuláši, 5. v úterý před vstupem Páně. Přední trhy: ten den před každým jarm. Dobytčí trhy: 1. třetí středu v postě 2. druhý pondělí po sv. Vavř., 3. druhý pond. po sv. Františku Ser., 4. na druhý pond. po sv. Mikuláši, pak první středu v každém měsíci Týh. trh každou sobotu.
- Dalešice** (okres Hrotov.), 1. na památku sv. Pavla, 2. na sv. Leopolda. Týh. trh každou středu.
- Dambořice** (okres Žďárnický), 1. v pond. po Božím vstup., 2. v pond. po sv. Mart. Týhodní a dobytčí trhy ve středu ode středy popeleční až do velkon.
- Donbravice** (okres Blanský), 1. v pond. po sv. Fabianu a Šebastiánu, 2. v out. svatědnání, 3. v pondělí po sv. Bartol., 4. na Šim. a Judu. Koňské a dobytčí trhy v sobotu před každým výročním trhem.
- Doubravnik** (okres Tišnov.), 1. na den sv. Fab. a Šeb., 2. na sv. Jana Křtít., 3. v pondělí po povýšení sv. kříže, 4. na sv. Ondřeje. Koňští tržové: 1. v pond. po smrtné neděli, 2. v pondělí po vstoupení Páně, 3. v pondělí po Auj. Strážci. Týh. trh každou středu.
- Deblín** (okres Tišnovský), 1. na den sv. Fab. a Šeb., 2. třetí postní pondělí, 3. pond. po sv. Michalu, 3. první pondělí po Mladětkách.
- Dědice** (okr. Jevíšovský). Trh každý pond.
- Diouhá Loučka** (Unter-Langendorf, okr. Unčov.), 1. v stř. před Velkon., 2. v pon. po sv. Bartol., 3. v pond. před sv. Mik., 4. v pond. po sv. Trojici.
- Dobroměřice** (okr. Kojetín.), 1. na svat. Jiří, 2. v pond. před Porciunk., 3. na sv. Ondřeje. Týh. trh každý čtvrtek.
- Domašát** (Damast), 1. první pondělí v postě, 2. dne 28. října. Trh na vlnu 16. máje. Trh každou sob.
- Drahotoše** (okr. Hran.), 1. na sv. Val., 2. dne 25. dubna, 3. v úterý po sv. Vavřinci, 4. dne 1. prosince. Týhodní trh každý out.
- Druhošice** (Dürnholz), 1. v pon. po třech králích, 2. v pondělí po kýchavné ned., 3. v pond. po třetí ned. velkon., 4. v pond. po sv. Bartol., 5. v pondělí před Brigit. Trh koňský v sob. před prvním jarm. Týh. trh každou středu. Tržové na dobyt. ve středu po 3. králích, 2. ve středu po třetí ned. postní, 3. v out. po 3. ned. velikon., 4. v out. po sv. Bartolom., 5. v out. po sv. Brigitě.
- Dřevohostice** (okres Uh. Brod.), 1. druhý out. po hrom., 2. v out. po sv. Filipu a Jak., 3. v out. před nar. P. M., 4. druhý out. po všech Svatých. Trh na vlnu: 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pon. po sv. Václ. Koňský a dobytčí trh: v pond. před každ. trhem výročním. Týhodní trh ve čtvrtek.
- Dub** (v okr. Olomouc.), 1. v pond. před obrácením sv. Pavla, 2. v pond. před sv. Joa., 3. v pond. před sv. Jan. Křtít., 4. v pond. před sv. Mart.
- Dunajovice Horní** (Ober-Danowitz, okres Znoj.), 1. na sv. Marka Ev., 2. na pov. sv. kříže.
- Dunajovice Dolní** (Unter-Danowitz, okres Mikul.), 1. v pond. po sv. Jilji, 2. v pond. po sv. Lucii.
- Dvorec** (Hof), 1. v pond. po sv. Trojici, 2. v pond. před vá. Svat. Týh. trh každý pátek.
- Dvorce** (Höflein v Mik. okresu), týhodní trh každý čtvrtek.
- Frenštát** (Frankstadt), 1. v out. po novém roce, 2. v out. po prov. ned., 3. v out. po sv. Janu Křtít., 4. v out. po sv. Václ. Trhy koňské a dob.: 1. v pond. po nov. roce, 2. v pond. po provední ned., 3. v pond. po sv. Janu Křtít., 4. v pond. po sv. Václavu.
- Fryštát** (Freistadt, okres Holešov.), 1. dr. pond. po Jmenu P. Jozíše, 2. v pon. po nanebevstoup. Páně, 3. v pond. po sv. Jilji, 4. v pond. po sv. Mikuláši. Velké týh. trhy: 1. v pond. po květné neděli, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po sv. Václavu.
- Frydlan v Olomouce**, 1. na sv. Josefa, 2. v out. svatodušní, 3. v pon. před sv. Matoušem, 4. na sv. Tomáše. Týhod. trh každý pátek.
- Frydlan** (okr. Místecký), 1. na sv. Jiří, 2. pon. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pon. po sv. Matouši. Trh dobytčí před rocn. trhy.
- Fulnek**, 1. v pond. před sv. Fab. a Šeb., 2. v out. před květ. ned., 3. v pond. po navští. P. Marie, 4. v pon. po sv. Frant. Ser., 5. v pond. po sv. Barboře. Trh na len a přízi na každý výr. a týhod. trh. Koňští a dobyt. tržové: 1. v out. před květnou nedělí, 2. v pond. po sv. Frant. Ser. Trh na vlnu dne 1. června a 6. říj. Týh. trh každou sob.
- Goldštejn**, 1. v pond. po smrtné neděli, 2. na svat. Linhartu, 3. na den svatého Matouše. Týhodní trh každé pondělí a pátek.
- Guntramovice** čili **Guntrovice** (Guntersdorf, okres Libavský), 1. v pon. po kých. ned. spolu trh na koně, 2. v pond. po Bartol. s trhem na sudy.
- Hnoulice** (Gandlersdorf, okr. Znoj.), trh každou sob.
- Hodonin** (Göding), 1. v první pon. v postě, 2. v pond. po kříž. ned., 3. v out. v týdni sv. Vavřince, 4. v pondělí před sv. Šimorem a Judou. Koňští a dobytčí trh: 1. v první pond. v postě, 2. v pon. po sv. Šimonu a Judě. Trh na vlnu: 1. v úterý po Božím Těle, 2. v úterý před Vánoci. Týdenní trh každou středu.
- Holešov**, 1. v středop., 2. v out. po Bož. Těle, 3. v out. po sv. Anuž, 4. druhý out. po sv. Václavu, 5. ve čtvrtek po sv. Lucii, a na těchto 8 dní týh. trh. Trh

- na len, na pšizi a vlnu v týhodních trzích každou středu. Dobyčtí trh ve čtv. před valným trhem.
- Holomouc** (Olmütz), 1. v pond. po ned. v okt. sv. 3 králů, 2. v pond. po sv. Jiří, 3. třetí pond. po sv. Janu Křtit. 4. druhý pond. po sv. Michalu. Velké týdenní trhy ten den před každým ročním trhem. Trhy na len a na pšizi před jarm. a o jarmarcích, také každou středu a sobotu o obyčejných trzích. Trhy na vlnu. 1. ve středu po sv. Duchu, 2. ten den před vš. Svat. Trh na koně a dob. vždy 8 dní před každým jarm. Obyčejné týdenní trhy ve středu a sob.
- Hostěradice** (Hosterlitz, okres Krumlov.) 1. v out. po 1 ned. po devítu, 2. v out. po křížové ned., 3. na M. Magdal., 4. na sv. Ludm., 5. na sv. Kateřinu. Padnouli pak tyto tři výr. trhy na sob., neděli neb pondělí, drží se nastávající out. Týdenní trh každé pond.
- Hostim** (Hösting, okr. Buděj.), 1. v první pon. po sv. 3 králích, 2. v pon. po sm. ned., 3. v pon. po sv. Fil. a Jakubu, 4. v pondělí po sv. Michalu. Trh na len, pšizi, vlnu, koně a dobytek v sob. před každým jarm.
- Hrádek** (Erdberg, okres Jarosl.) roční trh na sv. Jakuba Větš.
- Hradčítě** (Hradisch), 1. druhý out. před masopustní ned., 2. v out. po třetí ned. velkon., 3. v outery po sv. Marketě, 4. v outery po narození P. Marie, 5. v out. sv. Martině. Přední trhy: 1. v druhé pon. před masop., neděli, 2. v pondělí po třetí ned. velkon., 3. v pondělí po nanebevz. P. Marie. Trh na len a pšizi o předních trzích, též ve středu a v sobotu po celý rok. Trh na vlnu o předních trzích. Konáti tržové každé pondělí. Trh na dobytek pak týh. trh ve stř. a v sob.
- Hranice** (Weiskirchen), 1. dne 24. března, 2. v pond. po sv. Jakuba Starším, 3. v out. po sv. Michal., 4. v out. po sv. Barbofe. Trh na vlnu: 1. v pon. první po sv. Janu Nep., 2. v první pond. po sv. Mich. Přední trhy v sob. před těmito 4 jarm. na narození P. Marie, v sob. před sv. Lucí. Trh na len, pšizi, vlnu, koňský a dobytčtí na den předn. tržů.
- Hrozenkov** (okr. Brod.) 1. v out. po sv. Cyr. a Meth., v out. po sv. Urb., 3. v out. po nanebevz. P. Marie. Týh. trh každý čtvrtek.
- Hrušovany** (Grnsbach, okr. Jaroslavský), 1. dne 2. led., 2. na sv. Fil. a Jak., 3. na sv. Vavř., 4. na sv. Mart. Týh. trh každou sob.
- Hulin**, 1. v out. před sv. Fab. a Šeb., 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Havlu; na dobyt. trh ten den kdy jarmark. Trh týhod. na obilí: v out. každý týden.
- Huzová něm.** (Deutschhausen okr. Stern.), 1. v pond. po sv. Janu Křtiteli, 2. v pond. před Velk., 3. v pond. po sv. Mich., 4. v pond. po sv. Lucii. Týh. trh každ. sobotu.
- Hustopeč** (okr. Hranický), 1. v out. po hromnic., 2. v out. po sv. Fil. a Jak., 3. v out. po sv. Vavřinci, 4. v out. po všech Svätých. Tržové týhodní každý čtvrtek.
- Hustopeče** (Auspitz), 1. ve čtvrt. před sv. Prokop., 2. ve čtvrt. před sv. Nikod., 3. ve čtv. před c. posvicením. Velké týh. trhy: 1. ve čtvrt. před hromn., 2. na sel. čtvrt., 3. ve čtvrt. před svatod. svát., 4. před Vánc. Přední trh ten den před každ. jarm., koňský a dob. trh každý čtvrt., potom dob. tržové v pond., v out. a ve stř. v každ. těm dní k přihánání a odehánání a k prod. skopovy a vepřového dobytka. Trh na vlnu: 1. ve stř. po B. Těle, 2. ten den před sv. Havl.
- Hvězdlice** (okr. Bučov.) 1. na postní stř. po sv. Duchu, 2. na sv. Martina.
- Ivančice** (Vandice, Eibenschitz), 1. v pond. masop., 2. v pond. po sv. Urb., 3. v pond. před naneb. P. M., 4. ve čtvrt. po sv. růženci, 5. první pond. v adv. Dob. trh před každ. trhem výr. Týh. trh v out. a v pát.
- Jantál čili Janov** (Johannisthal, okr. Šimberský), 1. na sv. Jiří, 2. v pond. před uaros. P. Mar., 3. na sv. Tom. ap. Velký týdenní trh v out. svatod.
- Jaroměřice** (Jaroměřitz), 1. na sv. Valent., 2. v první out. po Anželo Meriti (v pond. před tím dobytčtí trh), 3. na sv. Marketu, 4. na sv. Mat. Ev., 5. na sv. Martina. Tržové na koně a jiný dobytek drží se ten den před jarm. totiž 13. února, 12. červc., 21. září a 10. listopadu. Tržové týh. od 14. září až do 1. dubna každou sobotu.
- Jaroslavice** (Jaroslavitz), 1. v pond. po Bož. T., 2. v pond. po sv. Vavř. Týh. trh každý out., 3. v pond. před sv. Michalem.
- Jedovnice** (okr. Blan.), 1. v pon. po hrom., 2. v pond. po bílé ned., 3. v pond. po sv. Trojici, 4. v pond. po sv. Václavu. Koňský a dobytčtí trh v pond. po každém jarmarku. Týhod. trh každé pond. Každý výroční trh po 8 dní se povol. v prodaji a v konpi.
- Jemnice** (Jamnitz), 1. na sv. Apoleonu, 2. v pond. po třetí ned. Velk., 3. v pon. po Bož. Těle, 4. na sv. Jak. 5. na sv. Mich., 6. v pond. po sv. Ondřeji. Trh na koně a dob. ten den před každ. jarm., potom první out. v každ. měs. Týh. trh každ. out. a sobotu.
- Jevičko** (Gewitsch), 1. v pond. po devítu, 2. v pond. po 4. ned. Velk. 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v pond. před sv. Kateř. Trh na len a pšizi každý out. po celý rok. Trh na dobytek každý out.
- Jevišovice** (Jaispitz, okr. Znojem.), roční a dobytčtí tržové: 1. v out. po sv. Matěji, 2. druhý pond. po sv. Jak., 3. v pond. po nar. P. Marie. 4. v první pond. adventní.
- Jihlava** (Iglau), 1. ve čtvrt. po sv. Matěje, 2. ve čtvrt. před sv. Jan. Křt. 3. ve čtvrt. po sv. Ludmíle, 4. ve čtvrt. po sv. Kateř. Trh na vlnu: 1. ve čvrt. před Petronil., 2. ve čtvrt. před sv. Váňou. Přední trh před vš. 4. jarmarky. Trh na len a pšizi: 1. ten den před sv. Jan. Křtit., 2. ten den

- před sv. Kateř. Trh na koně a dobyt. před každ. jarmark. Týh. trh každ. out. a sob.
- Jimramov** (Ingrowitz, okr. Novom.), 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. v pond. po povýš. sv. kříže. Velicí tržové: 1. v pond. po smrtné ned., 2. v pond. před sv. Tom. ap. Dobytčí trh po nanebevstoup. Páně.
- Jičice** (Iritz, okr. Kruml.), 1. v out. po smrt. ned., 2. út. po sv. Vavř., 3. út. po 24. říjnu.
- Jičín Nový** (Nentitschein), 1. ve středu před obrácen. sv. Pav., 2. ve stř. před sv. Duchem, 3. ve stř. před sv. Vavř., 4. ve středu před sv. Šim. a Jud. Trh na koně a dobyt. ve dny trhů výroč. Trh na len a přízi jako týh. trh každ. sobotu. Trh na vlnu: první pond. v červnu a druhé pond. v listopadu.
- Jičín Starý** (Altitschein); 1. v pond. po družebné ned., 2. pond. po sv. Petr. a Pav. 3. pond. před sv. Vác. Konský a dob. trh v týž dny.
- Jivová** (Giebau, okr. Štern.), 1. první ve středu před Božím vstoup. 2. ten den před sv. Bartolom. Trh týhodní každý pondělek.
- Kamenice** (okr. Jihlav.), 1. v out. velík., 2. na sv. Jak. Věta, 3. na sv. Václ., 4. na sv. Šim. a Jud., 5. na sv. Tom. ap. Dob. trh. ten den před každ. jarm.
- Kartousy** (u Brna.) dob. trhy: 1. v út. po koň. trh. Brněnsk. v břez., 2. v pon. po sv. Troj., 3. v pond. po sv. Václ., 4. út. po koň. trhu Brněna. v pros.
- Kounice Dolní**, 1. na sv. Fab. a Šeb., 2. na den sv. Jos., 3. na den sv. Flor., 4. na sv. Jana křtit., 5. v pond. po sv. Felixu Adaku, 5. v út. před sv. Kateř. Pad-neli 1. 2. 3. neb 4. jarm. na pát., sob. neb ned., drží se v přísti pond. Trh na obilí každ. čtvrtk.
- Kounice Horní**, 1. 10. dub., 2. 14. čer-vence, 3. 3. říj., 4. 9. listop. Padnou-li trhy na sob., ned. neb svátek, drží se den potom.
- Kelč** (Kelča), 1. v út. před sv. Matěj., 2. v pond. po sv. Fil. a Jak., 3. v pond. po pozdv. sv. kříže, 4. v út. po navšt. P. Mar., 5. v pond. po sv. Alž. Týh. trh ve čtvrtk v každém témdni.
- Klobouky** (v okr. Hustop.) 1. v pond. po sv. Troj., 2. v pond. po Vav., 3. v 2. pon. v postě, 4. po Vavř., 5. na s. Barb. Trh na dob. den po každ. jarm. Trh na obilí každ. pond.
- Klobouky** (v okr. Brodsk.) 1. v út. po obrác. sv. Pav., 2. út. po velk., 3. na sv. Jak., 4. na den sv. Jiljí, 5. v út. po posled. ned. svatod. Veliký trh v pond. před nar. P. Krista. Trh na dob. ten den před každ. jarm. Dob. trh každé pond. po celý pět. Trhy obyčej. každ. střed. po celý rok.
- Kralnice** (Knihitz, okr. Bosk.), 1. 15. červ. 2. 7. října. Velké týdňi trhy: 1. v pon. po sv. Marketě, 2. v pon. po sv. Frant. Ser. Roční trh na dob. v pond. po sv. Mikuláš.
- Kojetín** 1. v út. po 3. ned. velík., 2. v út. po sv. Matouši, 3. v út. po sv. Mar. 4. v út. po sv. Fab. a Šeb. Trh dob. v pond. před každ. jarm. Týh. trh každ. středu.
- Kokory** (okr. Přer.), výroč. a dob. trhy: 1. 2. pond. po sv. 3. král., 3. v pon. po 2. ned. velk., 3. v pon. po sv. Pet. a Pav., 4. v pon. po sv. Frant. Ser.
- Konice** (okr. Olom.) 1. v pond. po nar. P. Marie, 2. ve středu před sv. Mart. Hlavní tržové: 1. ve středu před velk., 2. ve středu před vánoci. Dob. trh v pon. před velík. a ve středu před ván.
- Koryčany** (okr. Kyjov.) v út. po nov. roce, 2. v út. po bílé ned., 3. v út. po sv. Troj., 4. v út. po sv. Vavř. Týhod. trh každou středu. Dob. trh v pond. před každým výročním trhem.
- Kostelec** (okr. Pluň.), 1. v út. po druhé ned. velk., 2. na sv. Vavř., 3. v út. po nanebevstoup. Páně. Trh na obilí každý út. po celý rok
- Kralice** (okr. Prostěj.) 1. v pond. po provodní ned., 2. v pond. po sv. Jiljí.
- Krásna** (okr. Mězeř.), 1. 2. pondělí po sv. Jiljí. 2. v pond. po sv. Vavř. Týdňi trh každý pátek.
- Kroměříž** (Kremsier), 1. druhý pond. v postě, 2. v pond. po čtvrté ned. velkon., 3. v 5. pon. po sv. Duchu, 4. out. před sv. Mat. 5. v out. po sv. Lucii, 6. v út. po sv. Domin. Přední trhy 1. v 4. sob. po sv. Duchu, 2. v den po sv. Mat. 3. v den před sv. Lucii. Trh na len a přízi každ. týh. trh. Trh na vlnu ve stř. po 4. ned. velk. Trh na koně a dob. 8 dní před výroč. trhy. Týh. trh každou sobotu.
- Krumberky** (Křivá Hora) 1. v out. velk. 2. na sv. M. Majd., 3. v pond. před sv. Alžb. Trh koňský a dob. ten den před každým jarm.
- Krumlov** (Mähr. Kromau), 1. v pon. po hrom., 2. v pond. po sv. Fil. a Jak., 3. v pond. po Porciánkule, 4. v pond. po sv. Martině. Vel. týh. trhy. 1. na zel. čtv., 2. ten den po sv. Tom. ap. Trly. na len a na přízi: 1. v pond. před sv. Cyr. a M., 2. na sv. Annu, 3. na sv. Martina. Týh. trh každ. čtvrtk.
- Křenová** (Křinau, okr. Třeb.) 1. v pond. po velk., 2. 24. června, 3. v pon. po sv. Šim. a Judě.
- Křivanov** (okr. Velk. Meziř.), 1. v out. před sv. Fab., 2. ten den před sv. Jos., 3. v out. před P. Mar. sněž., 4. v out. před sv. Kat. Koňský a dob. trh před každ. roč. trhem; trh na vlnu ten den po sv. Pet. a Pav., týdňi trh každý pátek.
- Křtiny** (Kiritein) 1. v sobotu po Božím po Božím vstoupení, 2. na navštív. p. Marie, 3. v pond. před naroz. p. Marie, 4. v pond. po všech Svatých. Dobytčí trhy dopoledne před každým výročním trhem.

- Kunovice** (okr. Holešov.), 1. pondělí po hromn., 2. v pon. po bílé ned., 3. dne 1. červ., 4. v out. před nar. P. Marie; tých. trh každ. pon.
- Kunštát** 1. dne 2. led., 2. v pon. před vš. Svát.; trh na vlnu: 1. na J. Křit. 2. na sv. Václ.
- Kušim** (Gurejn, okr. Tišňov.), 1. v pond. po sv. Fab. a Šeb., 2. v pond. po sv. Jiří, 3. na sv. M. Majd. 4. v pon. po všech Sv. spolu i trhy na dobytek.
- Kvasice** (okr. Krom.), 1. v pond. před hromn., 2. na druhý pon. po velk., 3. na sv. Václ., když ten svát. na ned. případně, v pon. na to se odloží, 4. v pon. před ned. adventní.
- Kyjov** (Gaya), 1. v out. před krát. ned., 2. v svatod., 3. v out. po sv. anjelu St., 4. v 1. out. v adv., 5. ve čtvr. po hromn.; trhy konské: 1. ve čtvr. po smrt. ned., 2. ve čtvr. před sv. Duchem. Při tom také ten den před. každ. jarm. trh na koně a dob.; tých. trh každ. út. a páť.
- Lanžhoř** 1. v out. před sv. Duchem, 2. v v out. po sv. Bartol., 3. v out. po všech Sv. Trh na dob. před výročn. Když vš. Sv. v pon. případně, byvá dob. trh také v outery.
- Louka** (Wiese), 1. šesté pon. po vel., 2. v pond. po jménu P. Marie, 3. v pond. po sv. Martiná.
- Lednice** (Eisgrub), 1. v out. po sv. třech král., 2. v pon. po 4 ned. velk., 3. v pon. po sv. Jiří, 4. po první ned. adven; tých. trh každou středu.
- Letovice** 1. v pon. po ned. kýchavné, 2. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. po sv. Jiří, 4. v pon. po sv. Mart. Vel. tých. trhově, 1. ve středu před velk., 2. ve stř. před sv. Duch., 3. ve stř. před ván. Trhy koňské: 1. v pon. po druhé ned. post., 2. v pon. před jarm. sv. Pet. a Pav., 3. v pon. před sv. Jiří, 4. v pon. po jarm. sv. Mart. Přední trh den před každ. jarm. Trhy na vlnu: v out. před nalez. sv. kříže, 2. v out. po povýšení sv. kříže.
- Lhota hrozná** (okr. Strážn.), 1. v 4. out. v posté, 2. v 4. out. po velik., 3. v 2. out. po nar. P. Marie, 4. v 1. out. v adv. Tých. trh každý úterý.
- Libová** (Liebau), 1. v pon. po jm. Jež., 2. v pon. před Rogate, 3. na sv. Jakuba věš., 4. na sv. Mart., 5. na sv. Josefa; před každ. ročn. trh na dob., vlnu, pšizi a len.
- Libiny** něm. (Deutsch-Liebau), 1. v pon. po sv. Valent., 2. v pon. po vstup. P., 3. v pon. po naneb. P. Marie, 4. v pon. před vš. Sv. Trh na koně a dob. 1. v sob. před 1. roč. trh., 2. dne 2. list. a padne-li na ned., dne 31. Mjna; tých. trh každý čtvrtek.
- Lipník** (Leipnik) 1. v út. po obr. sv. Pav., 2. ve čtvr. po ned. družeb., 3. ve čtvr. po B. Těle, 4. 3 out. po sv. Jak. a Anně, 5. v out. před vš. Sv. Přední trhy ten den před každ. jarm. na len, pšizi, vlnu a dobyt. Koň. trhy; 1. dva týdny, totiž: od stř. v 2. ned. postní až do pátk. v pšiz. týd. 3. 2. týden po 2. ned. postní po 2. týd., od stř. až do druhého páť., tých. trh v pond.
- Lipov** (okr. Strážn.) 1. 2 út. po velk., 2. v out. po vš. Sv. Dob. trh den před tím.
- Liptál** (okr. Vsetín.) 1. v out. po nov. roce, 2. na den sv. Jiří, 3. v out. po sv. Pet. a Pav., 4. v out. po sv. Václ. a spolu i trhy na dob. Trh tých. každý out.
- Lišeh** (Lösch), 1. v pon. po sv. Fab. a Šeb., 2. v pon. po Bož. vstoup., 3. v pon. po sv. Jiří, 4. v pon. po sv. Mart., tých. trh každ. pond.
- Litence** (okr. Krum.) 1. v 4. pon. v posté, 2. pon. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. před sv. Mat., 4. v 2. pon. před sv. Lucí.
- Litovel** (Littau), 1. v out. po obr. sv. P. 2. v out. po smrt. ned., 3. v out. před sv. Jan. Křit., 4. v out. před sv. Mich., 5. na sv. Mikul. Přední trhy v sob. před těmi jarm.; trh na len a pšizi na obyč. roční a tých. trhy. Koňský a dob. trh 8 dní před jarm.; týdny trhově každ. pon. a pátek.
- Lomnice** (okr. Tišňov.), 1. dne 7. ledna, 2. v pon. po druž. ned., 3. v pond. po sv. Innoc., 4. v pon. po sv. Havle, též trh na dob.; tých. trh ve středu.
- Loštice** (okr. Tišňov.), 1. v out. po sv. 3. král., 2. v pon. po Judika, 3. v out. po sv. Pet. a Pav., 4. v out. před vš. Svátými.
- Lysice** (okr. Kunšt.), 1. v out. po hromn., 2. 1 út. po sv. Jiří, 3. 1 out. po sv. Bartolom., 4. 1. out. před 1. ned. adventní. Před každ. jarm. jest koň. a dob. trh, a ten den po jarm. trh na vlnu; tých. trh každ. sobotu.
- Malenovice** (okr. Napaj.) 1. v pond. po sv. Valent., 2. v pond. po 4. ned. vel., 3. v pond. po sv. M. Majd., 4. v pon. po sv. Václ.; trh každ. čtvrtek.
- Medlov** (Medlau, okr. Žid.) 2. v out. po sv. Janu Ev., 2. dne 2. července 3. dne 21. září.
- Měnin** (Mönitx, okr. Žid.), 1. v out. po sv. Mark., 2. v out. po sv. Frant. Š., 3. 2. out. po sv. Mikul.; tých. trh každ. stř.
- Měřin** (Wollein, okr. Vel. Meziř.), 1. na sv. Mat. ap., 2. na sv. Sever. Dob. trhy v út. před velkon., před sv. Duch. a po poč. P. Marie.
- Meziříč Valašská** [Walachisch-Mezeritsch], 1. v out. po sv. 3. král., 2. v út. po sv. Troji, 3. v út. po sv. Bart. 4. v út. po sv. Mark., 5. v út. před kv. ned.; trh. na vlnu: 1. v út. před sv. Jan. N., 2. v out. po sv. Terezii. Dob. trh ten den před každ. jarm.; tých. trh každé pond.
- Meziříč Velká** [Gross-Mezeritsch], 1. v out. po sv. Fab. a Š., 2. v out. po bílé

- ned., 3. v out. po sv. Prok., 4. v out. po sv. Maxm., 5. v out. po sv. Ondř. Velké trhy týh.: 1. na velký pátek, 2. na sv. Tom. ap. Přední trh před každ. trh.; trh na len, pšizi, koně a jiný dob., ten den před každ. jarm., týdlní trh každ. středu a pátek.
- Mikulov** [Nikolsburg], 1. v out. po sv. Fab. a Š., 1. v out. po druž. ned. 3. v out. svatod., 4. v out. po sv. Markétě, 5. v out. po naneb. P. Marie, 6. po sv. Václ., 7. v out. po sv. Mart. Přední trhy: 1. 4 dni před 1. jarm., 2. 8 dní před druhým, 3. 4 dni před sedmým; trh na koně a rozličný dob.
- Mikulovice** [Niklowitz, okr. Znojem.], 1. na sv. Jak., 2. na sv. Mart., 3. v pon. po sv. 3 král., týh. trh. každ. čtvrtěk.
- Miroslav** [Mislitz, okr. Krum.], 1. na sv. Flor., 2. na sv. Jiljí, 3. v out. po pam. dušiček.
- Mírov** [Múrau, okr. Moheln.], 1. v pond. po bílé ned., 2. v pon. po Porciunk. 3. v pon. po Šim. a Judě.
- Místek** 1. na tučný čtvrt., 2. před kv. neděli, 3. ve čtvrt. po B. Těle, 4. ve čtvrt. po naneb. P. Marie. Koňský a dob. trh ve čtvrt. před všemi Svat.; týhod. trh každý čtvrtěk.
- Moldřice** [Mödritz, okr. Brn.], 1. 2 pon. po sv. 3 král., 2. v pon. po sv. Flor., 3. druhý pon. po sv. Bart., 4. dne 3. říj.
- Mohelnice** [Müglitz], 1. v pon. po 1. ned. po devítu., 2. v pon. po kříž. ned., 3. v pon. po nan. P. Mar., 4. v pon. po sv. Mart. Velký týh. trh. v pon. po naneb. P. Mar. Trh. týh. každou sob. Dva koňské trhy: ve čtvr. před kříž. ned. a ve čtvrt. před sv. Martinem.
- Mohelno** [okr. Náměšt.], 1. v out. svatoduš., 2. na sv. Matouše.
- Morkovice** [okr. Žďánický], 1. v pon. před sv. Jauem křtit., 2. v pon. po nar. P. M. Velk. trhy: v pond. před velkon. a ve středu před vánoci.
- Markotín** (okr. Teleský), 1. v masop. out., 2. vpátek po sv. Fil. a Jakubu, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Václava. Dobyťtí trh ten den co trh roční.
- Myslibořice** (okr. Hrotov.), 1. v pond. po nalezení sv. kříže, 2. v out. po sv. Jiljí.
- Náměšt u Olomouce**, 1. v pond. po Invocabit, 2. ve čtvrt. před sv. Jan. křt., 3. v středu po sv. Bartol., 4. na sv. Mart. Týh. tržové každý úterek.
- Náměšt u Brna**, 1. v out. po 2. ned. po velk., 2. v out. po 1. ned. po sv. Trojici, 3. v out. po první ned. po sv. Martině, 4. v out. po novém roce. Koňský a dobytčí trh ten den před každým jarmar. Týh. trh každ. sobotu,
- Napajedla**, 1. v out. po hromnic., 2. v out. po sv. Janu Nep., 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po vš. Svat. Tržové na len a pšiz. den před každ. jarm. Trh na dobyt. ten den po každ. jarm.
- Nedvědice**, 1. v out. po smrtné ned., 2. v out. po sv. Markétě, 3. v out. po sv. Jiljí. 4. ve čtvrtěk po Brněnském jarm., před počet. P. Marie. Týh. trh. každ. sob.
- Němčice u Brna**, 1. první out. po nov. roce, 2 v out. před Božím Tělem.
- Němčice u Olomouce**, 1. v útery po smrt. ned. 2. v out. po Bartol.
- Německé** (okr. Novom.), 1. dne 7. máje, 2. dne 11. září. Dobyť. trhy na oba jarm.
- Nivnice**, 1. v druhý pon. po 2. druhý pon. po Bož. Těle, 3. v pon. po nar. P. M., 4. druhý pon. po sv. Martině. Dobyť. trh o každ. výr. trhu.
- Nosilava** (Nuslau, okr. Židl.), 1. out. po sv. Janu křtit. 2. v out. po sv. Martině.
- Nová Ves** (Neudorf, okr. Ostr.), 1. v out. po sv. Frant. de Paul., 2. v out. po nanebvezetí P. Marie, 3. v out. po sv. Mik. Trh dobytčí před jarm.
- Nové Město** (Neustadl). 1. ve středu po hromn., 2. ve stř. po sv. duchu, 3. ve stř. před sv. Jak., 4. ve stř. po sv. Frant. 5. ve čvrt. po sv. Ondřeji. Pak každý den před jarm. koňský a dobytčí trh.
- Olbramkostel** (v Znojemsku), 1. dne 26. března, 2. dne 20. srpna na sv. Bernarda. Dopol. trh na dobytek.
- Olbramice** (Wolframitz, okr. Kruml.) 1. na obr. sv. Pavla, 2. v out. po sv. Trojici, 3. na sv. Michala.
- Olešná** (okr. Blan.) roční trh dne 23. června.
- Olešnice** (Oals) 1. v pon. po Božím vstoup., 2. v pon. po sv. Václ. Trh na vlnu v out. po sv. Mart. Koňské trhy: 1. v pon. před sv. Fab. a Šeb., 2. v pon. po Božím vstoup., 3. v pon. po sv. Václava, 4. v pon. před sv. Martinem. Týh. trh každ. pond.
- Oleksovice** (Olkovitz, okr. Zn.), 1. na den našti v. P. Mar. dne 2. červc.; případně tento svátek na sob. tedy ten pond. po něm., 2. v pon. po Roucho.
- Olomouc** viz Olomouce na straně 131.
- Opátov** 1. v útery po zvěst. p. Marie, 2. v útery po sv. Janě křtit., 3. v útery po sv. Bartoloměji, 4. v útery po sv. Barboře. Dob. trhy o výr. trhu.
- Osoblaha** (Hotzenplotz), 1. v pond. po obrácení sv. Pav., 2. v pond. po druž. ned., 3. v pon. po sv. Janu křtit., 4. v pond. před naroz. P. Mar., 5. v pond. po sv. Mikuláš. Trh na len a na pšizi, a na týh. trh. každ. pát. Koňský a dobyt. trh každ. jarm.
- Oslavany** (okr. Ivanč.), 1. v pon. po květ. ned., 2. v pond. po sv. Janu křtit., 3. v pond. před sv. Havlem.
- Ostrava Mor.** (Mähr. Ostrau, v Novo-Jič. kr.), 1. ten den po nov. roce, 2. na sv. Mat., 3. ve středu před vstoup. Páně, 4. v pon. po Porciunk., 5. na sv. Matouše, 6. v pon. před sv. Cecilii. Dob. a koňský trh před každ. jarm. Trh na len, pšizi a vlnu: 1. v sob. po sv. Fil. a Jak., 2. v sob. po sv. Michalu. Velký týh. trhy: 1. v out. před ván., 2. v out. před velik. Týh. trh každou sob., na černou svěř. každý out. a stř.

- Ostroh** (Ostra), 1. v out. před masop. ned., 2. druhý pond. po sv. Řehoři, 3. 9tý pond. po sv. Duchu, 4. v pon. před. hodami. Týh. trh. každ. pátek a ten den před každ. jarm. trh na koně a na dob.
- Ostrováče** (Schwarzkirchen, okr. Ivanč.), výr. trhy: 1. v pon. po sv. Mauru (15. ledna), v pon. po B. Těle, 3. v pond. po nar. P. M., 4. na den sv. Barb.
- Osvětimany** (okr. Kyj.), 1. v out. před sv. Anton. Pad., 2. v out. po sv. Mat.; dob. trh před výročním.
- Otaslavice** (okr. Prost.), 1. v out. před sv. Mat., 2. v out. před sv. Lucí, 3. v out. před sv. Mich. Trh na dob. v pon. před každ. výroč. trhem.
- Paskov** (Paskau), 1. na den sv. Jiří, 2. v out. před nar. P. Mar., 3. v pon. po sv. Lukáš. Ev. Trh na len, přizl, vlnu, koně, a dob. vždy o jarm.
- Pouzdrany** (Pausram, okr. Mikul.), 1. v pond. po hromn., 2. v pon. po 4. ned. velkon., 3. v pond. před sv. Pet. a Pav. 4. v pon. před sv. Jiljí.
- Plumlov**, 1. v out. po posl. ned. masop., 2. v out. po B. Těle, 3. v posl. out. m. září.
- Podlívín** (Kostl, okr. Bféc.), 1. na obrác. sv. Pav., 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v out. před sv. Pet. a Pav., 4. na sv. Jak. vět., 5. v out. před sv. Mich., 6. na sv. Kat., jestliby ale 1, 2, 4, a 6. jarm. na sob. neb na ned. případl. drží se přísti out. Trh na koně: 1. na obr. sv. Pav., 2. na sv. Kat. Týh. trh. každé pon.
- Pohorelice** (Pobrlitz, okr. Židl.), 1. v út. po sv. Mat., 2. v out. po nal. sv. kříže, 3. v out. po sv. Jak. větš., 4. v out. po sv. Frant. Ser., 5. v out. po sv. Ondřeji. Týh. trh. každ. out.
- Polehradice** 1. dne 26. červn., 2. dne 13. listop.
- Polešovice** (okr. Hrad.), 1. na obrác. sv. Pav., 3. v pon. před sv. Jan. Křit. 3. druhý pond. po sv. Václ.
- Polšát** (Bohenstätt), 1. ve středu po ned. druž., 2. v out. Svatod. 3. na sv. Kateř., 4. ve čtvr. po sv. Bart. Trh na len, přizl, koně a dob. ten den před každ. jarm. Trh na vlnu ve střed. po povýš. s. kříže. Trh obyčejný každou sobotu.
- Pozlovice** (okr. Brod.), 1. v pon. po ned. druž., 2. v pon. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. po nar. P. Marie, 4. v pon. po 3. ned. adventní.
- Pozorice** (okr. Slavk.), 1. v pon. před sv. Fab. a Šeb., 2. v out. Svatod., 3. v out. po posvic. 4. v pond. po sv. Ondř.
- Pravlov** (Pralitz, okr. Židl.), 1. v pon. př. sv. Duch., 2. v pon. před. sv. Václ., 3. v pon. po sv. Mart.
- Prostějov** (Prossnitz), 1. v out. po středoposťi, 2. v out. před vstup. Páně, 3. v 1. út. po naneb. Panny Marie, 4. na druhý out. po všech Sv. Přední trhy před každ. jarm. Trhy na len a přizl: 1. v pon. po středop., 2. v pon. před sv. Abdon., 3. v pond. před sv. Šim. a Jud., 4. v pon. před početim P. Marie. Dob. a koňš. trhy: 1. v pon. před středop., 2. předposl. úterý před naneb. Páně, 3. před posl. out. v srp., 4. předposl. out. před sv. Šim. a Jud. Týh. trh. každ. pond. a čtvr.
- Prostomeřice** (Prosumeritz), 1. v pon. po květ. ned., 2. v pon. po sv. Jiljí, 3. na sv. Tomáše ap.
- Prerov** (Prerau), 1. v out. po smrt. ned., 2. v out. po vstup. Páně, 3. v posl. out. v srpnu, 4. v out. vo vš. Sv. Trh před každ. jarm. Týhodní trh v out. a v pát.
- Přibor** (Freiberg), 1. v pon. před hromn., 2. v pon. před sv. Fil. a Jak., 3. v pon. před sv. Jak. větš., 4. v pond. před. sv. Hedvik. Trh koňský a dob. 1. v pond. po smrt. ned., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. v pond. po nar. P. Marie, 4. v pon. po sv. Mart. Trh obyč. každou sob.
- Račice** 1. v out. velik., 2. v ten den po sv. Martinu.
- Radimíř** (Rothmühl u Svitavy), 1. dne 25. čerence a padne-li v ned., tedy následujícího dne, 2. v pon. před posv. císa.
- Radostín** (okr. Velk. Meziř.), 1. první pon. po sv. Valent., 2. první pon. po sv. Stanisl., 3. první pon. po sv. Frant. Ser., 4. první pond. po početi P. Marie. Trh každou sobotu.
- Rouchovany** (okr. Hrotov.), 1. ve středu před velikon., 2. ve střed. po sv. Vítě, 3. ve středu po sv. Jiljí, 4. ve stř. před vánočí. Koňský trh před každým jarm.
- Rousínov** (Rausnitz, okr. Slav.), 1. v pon. po sv. Jos., 2. v pon. po sv. Troj., 3. v pon. po sv. Bart., 4. v pon. po sv. Frant. Týh. trh každý out. a pátek.
- Rejhrad** neb Rajhrady (Raigern), 1. druh. pond. před sv. Bened., 2. druhý pon. po sv. Vavřinci, 3. první pon. před sv. Tomášem.
- Říše Nová** (Neureusch, okr. Telecký), 1. druhý čtvr. po velkon., 2. v out. po sv. Pet. a Pav., 3. v out. po sv. Vorkšle, 4. v out. po povýš. sv. kříže. Trh. d. b. ten den před každ. jarm. Týhod. trhy každé pondělí.
- Říše Stará** (Altreusch, okr. Tel.), 1. na sv. Jos. dne 19. břez., 2. na sv. Víta, 3. na sv. Havla.
- Roketnice** (okr. Třeb.), 1. v 2. středu po sv. 3. král., 2. ve stř. po ned. Miserík, 3. ve stř. po sv. Pet. a Pav., 4. ve stř. po sv. Frant. Ser.
- Rosice**, 1. ve stř. po n. roce, 2. ve střed. po sv. Jiří, 3. ve stř. po sv. Anně, 4. v pon. po sv. Havlu. Týh. trh. každ. střed.
- Rožnov** (Rožnau), 1. ve stř. před hromn., 2. ve stř. před sv. Janem křtít., 3. ve stř. před sv. Annu, 4. ten den před vš. Sv. Dob. trhy ten den před každ. jarm. Týhod. trh každou sob.
- Rosvold** (Rudoltice, okr. Osob.), 1. v pon. po sv. Jak., 2. v pon. po sv. Šim. a Jud.

- Trh na vlnu: 1. na sv. Jos., 2. v pon. po čtvrt. ned. velk. Na len a pšizi trh každý out.
- Rýmařov** (Römerstadt), 1. v pon. před sv. Duch., 2. na navštívení P. Marie, 3. v pon. před sv. Mich., 4. v pon. před sv. Mart., 5. druhé pon. po n. roce. Týh trh každ. sob.
- Slavčín** (okr. Brod.), 1. v pon. před obr. sv. Pav., 2. v pon. po sv. Vojt., 3. v pon. před sv. Pet a Pav., 4. v pon. před sv. Václ., 5. v pon. před sv. Mart. Dva dob. trhy na druhý a čtvrtý jarm. Trhy na vlnu: 1. na sv. Vojt., 2. na sv. Cecil.
- Slavkov** (Austerlitz), 1. v pon. po obrác. sv. Pav., 2. vpon. po 2. neděli velk., 3. v pon. po sv. Jak. věšt., 4. v pon. po sv. Mat., 5. v pon. po sv. Alžb. Koňa. a dob. trh. na sv. Mat. Trhy týh. každý out a pátek.
- Slabonice** (Zlabings), 1. v pon. po sv. 3. král., 2. v pon. po smrt. ned., 3. v pon. po sv. Troj., 4. na sv. Mat., 5. na sv. Alžb. Velké. týh. trhy: 1. na sel. čtv., 2. v pon. před sv. Duch., 3. na sv. Tom. ap. Trh dob. v sob. před kaž. jarm. a z počátku prvního postního týdne až na sv. Mart. od 14. do 14. dní. Týh. trh každ. pon. Trhy na vlnu: 1. v pon. před sv. Pet. a Pav., 2. v pon. po sv. Václ.
- Sloup**, 1. v pon. po B. Těle, 2. v pon. po sv. anjela stráž.
- Slušovice**, roční a dob. trhy: 14. dubna, 25. srpna, 27. října, 24. listop.
- Sovince** (Eulenberg, okr. Rym.), 1. posl. pon. před sv. Mat., 2. první střed. po sv. Duchu, 3. posl. out. po sv. Ondř.
- Spálov** (Sponau, okr. Hran.), 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Šim. a Judu. Dobyť. trh každý roční trh.
- Staré** (Starc, okr. Třeb.), 1. v outery po brom., 2. na sv. Kunig. 3. března, 3. na sv. Jiří, 4. na sv. Jak. věšt., 5. ten den po narození P. Marie.
- Stará Říše** (místo na sv. Tomáše) dne 19. března, na sv. Josefa.
- Staré Brno**, viz: Brno staré.
- Staré Město** (Altstadt), 1. v pond. před masopust. pond., 2. v pond. po sv. Jiří, 3. v pon. po sv. Anně, 4. na sv. Kateř. Týh. trh každ. out.
- Stonařov** (Stannern, okr. Jihl.), 1. v první pon. po brom., 2. v prv. pon. po sv. Pet. a Pav., 3. v první pon. po sv. Václ. Dob. trhy o jarm., týh. trh každ. sob.
- Strachotice** (Rausenbruck, okr. Znoj.), 1. v out. velkon. 2. na svat. Bartol.
- Stražek**, 1. ve středu před brom., 2. v ten den před zvěst. P. Mar., 3. ve středu před navšt. P. Mar., 4. ve střed. před nepošk. pod. P. Marie.
- Strážnice**, 1. v out. po sv. Dorotě, 2. v out. před sv. Duchem, 2. v out. po navštívení P. Mar., 3. ve 2. out. po vyzdvžení sv. kříže, 5. v out. po obět. P. Mar. Týh.
- trh. každ. stř. Trh. na dob. v pond. před jarm.
- Stráň** (v okr. uberskobroda.) 1. v out. před popeleční středou. 2. v out. před elavnos. anjeli strážných; pak trhy na obilí v outery každého týhodna.
- Střílky** (Střilek, okres Zdoun.), 1. v out. terku před popel. stř., 2. v out. velikon., 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Hav. Dob. trh o kaž. jarm.
- Studená** (Studein, okr. Telec.), 1. na sv. Jana Nep., 2. na sv. Matouše. Vel. trhy: 1. v pond. po květ. ned., 2. v pond. před vánoci. Dob. trh. o jarm.
- Svitavka** (okr. Bosk.), 1. v pon. po novém roce, 2. v pond. po sv. Jiří, 3. v pon. po sv. Vavř., 4. v pond. po sv. Havla. Dob. trh v out. po každém jarm.
- Svitava** (Zwittau), 1. v pond. po hrom., 2. v pon. po navšt. P. Marie, 3. v pond. př. sv. Jiljí, 1. v dond. před. sv. Mart. Velké týh. tržové: 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Havlu. Trh na len a pšizi každý pond. Trh na vlnu ten čtvrt. po nalez. sv. kříže a dva náled. čtv., 2. ve čtvrt. po sv. Jilji a na tři čtv., na to koň. tržové kaž. pond. po celý púst až do květ. ned. Týh. trh kaž. pond. a páť.
- Šafov** (okr. Vranov.), 1. out. po sv. Cyr. a Meth., 2. na sv. Víta, 3. na sv. Bar., 4. na sv. Havla. Dob. trh před kaž. jarm. Týdní trh kaž. pátek.
- Šatava** (Schattan, okr. Znoj.), 1. na den sv. Fab. a Šeb., případ. ale ten svátek v sob. nebo v pon., tedy se jarm. budoucí out. drží, 2. v out. po Svatod., 3. na sv. Matouše, 4. v out. po sv. Mart. Trh na len a pšizi v sob. po sv. Mart. Trh týhodní každ. pond.
- Šimberk** (Schilberg), 1. v pond. masop., 2. po sv. Puk., 3. v pond. po sv. Alžb. Velké trhy: 1. ve středu před vánoci, 2. ve stř. před velk. Koňské a dobyť. tržové: 1. druhou sob. v postě, 2. v pon. po čtvrté ned. velkon., 3. na sv. Alžbětu.
- Šlapanice** (okr. Brněnský), 1. třetí pon. po velk., 2. v pond. po nanebevz. P. Mar., 3. v pon. po hromnic.
- Štěpánov** (Stěpanau, okr. Jevícký), 1. v out. posv. 3. král., 2. v out. po sv. Medardu, 3. v out. po nanebevz. P. M., 4. v out. po sv. Svat. Trh na dob. v pond. před trhem výročním.
- Šternberg**, 1. v out. po hrom., 2. v out. po velikon., 3. v out. po sv. Vavř., 4. v out. po sv. Havl. Dob. a koňští tržové; 1. po obrác. sv. Pavl., 2. v pon. před sv. Vavř. Týh. trh každý pond. a pátek.
- Štítary** (Schiltarn, okr. Vran.), 1. 2hý out. po sv. Jiří, 2. v out. po naneb. P. Marie, 3. v out. po naroz. Krista Pana, 4. v out. po sv. Alžbětě. Dob. a koňští trh. před každ. jarm.
- Štramberg**, (okr. Novojič.) 1. ve středu po kýchav. ned., 2. ve střed. po Bož. Těle,

3. ve střed. po sv. Bartol., 4. ve střed. po sv. Mart.
- Šumberg** (Schönberg), 1. na obrácení sv. Pavla, 2. v pond. po květ. ned., 3. v pát. po Bož. Těle, 4. štého srpna, 5. na sv. Havla. Konešné dobyty trhy: 1. v pátek před prvn. jarm., 2. v pon. po květ. ned. Týh. trh každ. stř. a sob.
- Švábenice** (okr. Vysokov.), 1. v pond. masopust., 2. an 4tý pon. po sv. Duchu, 3. v pon. po sv. Mich.
- Telč**, 1. v out. po sv. Pavlu, 2. v out. po družehné ned., 3. v out. svatoduš., 4. v out. po sv. Anjelu Stráž., 5. v out. po sv. Mart. Vel. trh an zel. čtvr. — Dobyt. trh před každ. jarm. Trh týhod. každ. out. Trh an vlnu 1. v out. po sv. Fil. a Jak., 2. v out. po sv. Havla. Dob. trh. 1. out. každ. měs. a l dyby na ten den připadl svátek, neipr. je přísti stř.
- Tišnov** (Tišnovic), 1. v pond. před brom., 2. v pond. po sv. Fil. a Jak., 3. po nanebevz. s. Mar., 4. v pond. před. sv. Klement. Týh. trh každ. pond. a dva trhy na vlnu: 1. v pondělí po sv. Medardu 2. v pond. po sv. Teresii. Dobyté trhy v out. po každ. jarm.
- Tlášín** (okr. Kojet.), 1. v out. po sv. Jos. pět., 2. v out. po sv. Janu křt., 3. v 2hý out. měsíce Hřina.
- Tlumačov** (okr. Napaj., v Hrad. kr.), 1. v pond. po 3. král., 2. 3. pon. po velikon., 3. na sv. Jilii, 4. na sv. Havla.
- Tovačov** (Tobitschau), 1. den po novém roce, 2. v outer. velikonoční, 3. v outer. svatod., 4. v out. po sv. Václ. Týhod. trh v out. v každý týd.
- Trachtín** (Tracht, okr. Hustop.), 1. v pon. po sv. Trojici, 2. v pond. po sv. Bartol., 3. v pond. před sv. Ondř.
- Trnavka** (Tyrnaou, okr. Třeb.), 1. v 1ní pond. v postě, 2. na sv. Jilii, 3. na sv. Jak., 4. den všední po naroz. P. Marie, 5. na sv. Mik.
- Troskovic** (Troskovic, okr. Mikul.), 1. v pond. po 4tý ned. velikon., 2. v pond. po naroz. P. Marie.
- Trávice** (okr. Liven.), 1. v out. po jménu Ježíše, 2. ve střed. po sv. Janu Nep., 3. ve střed. po naroz. P. Marie, 4. ve střed. po sv. Mart.
- Třebíč**, 1. v středopostí, 2. na sv. Bartol. Veliký trh. na sv. Annu. Koňský a dobyt. trh ten den před každ. jarm., pak v outerý před sv. Aloisiem a v outerý po vš. Svat. Týh. trh každý pond.
- Třebová Moravská** (Mährisch-Trübau), 1. v pond. po 2hý ned. postní, 2. v pond. po sv. Troj., 3. v pon. po sv. Duchu, 4. v pon. po sv. Frant. Ser., 5. v pond. po sv. Lucii. Trh na koně a doh. ve čtv. před 1ním a 4tým jarm. Týh. trh každ. sobotn.
- Třebíč** (Triesch), 1. 3tí pond. v postě, 2. v pond. po sv. Prokopu, 3. v pond. po sv. Frant. Ser. Dobyt. trh na trh výr., 4. výr. a dob. trh v pond. po sv. 3 král. Týhod. trh každ. pátek.
- Tvrdonice** (Turnitz, okres Břeclav.), 1. v pon. po družeb. ned., 2. na sv. Matouše.
- Uhřetice** (Auerschwitz, okres Hustop.), 1. v pond. po 3 král., 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Františku. Týh. trhy každý out. a pátek.
- Unčov** (Hunčov, Mährisch-Neustadt), 1. v out. po jménu Ježíše, 2. 2hý out. v máji, 3. 2hý out. po sv. Pet. a Pav., 4. 1ní out. v září, 5. v out. před sv. Mart., 6. 2hý out. v březnu. Velké týh. trhy: 1. ve čtvr. před vánoci, 2. na zel. čtvr. Týh. trhy v out. a v pátek.
- Vejmyslice** (okr. Kruml.), 1. ve čtvr. před květ. ned., 2. v out. po nanebevz. Pan. Marie, 3. ten den před sv. Tomáš.
- Vejvanovice** (Ivanovice, Eivanowic), 1. v třetí out. po hromnicích, 2. v out. svatod., 3. v den po sv. Vavřinci, 4. v out. před sv. Mikul. Koňské a dobyt. trhy ve střed. po každém valném trhu (jarm.) Týdenní trh každ. stř.
- Velká** (okr. Stražou), 1. v out. po hromn., 2. v 3. střed. po velikon., 3. v out. po sv. Mari Majd., 4. v out. po sv. Šim. a Judě. Trh koňský a dobytčí každý pon.
- Veselí Nové** (okr. Žďár.), 1. v out. po sv. Marketě, 2. na sv. Václav. Hlavní týdn. trh v out. před. květ. ned., 3. v out. po sv. Leop. Trh na dobytek zároveň a ročním trh.
- Veselí Staré**, 1. v out. po květné neděli, 2. ve střed. po sv. Trojici, 3. 4tý out. před sv. Anjel. Stráž., 4. 2hý out. v adventu. Trh na dobyt. ten den před každ. jarmar.
- Wisternice Dolní** (Unter-Wisternitz, okres Mik.) 1. v out. po sv. 3. král., 2. v out. po sv. Cyr. a Method., 3. na svat. Filip. a Jak., 4. na sv. Jakub., 5. na sv. Matouše, 6. v pon. po sv. Ondřeji.
- Vladislav** (okr. Třebíč.), 1. ve čtvr. před květ. ned., 2. ve čtvr. před kříž. ned., 3. ve čtvr. před sv. Matoušem, 4. ve čtvr. před sv. Tomáš. Dob. tyh. o těch 4 jarm.
- Vlachovice**, 1. v out. po hrom., 2. 3tí út. po sv. Fil. a Jak., 3. v out. po nanebevz. P. Marie, 4. 2hý. út. po sv. Havlu, v den. před tím trh na dobyt. Týh. trh každ. sob.
- Vlasatice** (Wostiz, okres Mikul.), 1. v pondělí po Božím Těle, 2. 3tí pondělí po sv. Matouši, 3. v pondělí před všemi Svátými.
- Vracov** (okr. Kyjov.), 1. ve střed. po velík., 2. na svat. Prokopa, 2. v outerý po všech svatých.
- Vranov** (Frain), 1. na popoleční střed. 2. na svat. Floriana, 3. na sv. Annu 4. v pond. po obrác. sv. Pavla, 5. na Dušičky. Trh na koně v sob. před obrác. sv. Pav. Připadne-li výr. trh (na sobotu,

- odbyvá se násl. úter. a dob. trh v pond. před tímto úter.
- Vrátenim** (Fratting, okr. Jem.), 1. na den sv. Fab. a Šeb., 2. v out. po květ. neděli, 3. v out. po sv. Marketě, 4. v out. po sv. Jiljí, 5. v out. po sv. Kateřině. Trh koňský a dobytčí před každým jarm.
- Vsetín**, 1. v out. po bromn., 2. v out. po sv. Fil. a Jak., 3. ten den po proměnění Krista P., 4. na sv. Lukáše Evan. Velké týh. trhy: 1. na zel. čtvrtek, 2. v pond. před sv. Václ., 3. na sv. Tomáše Ap. Trh dobyt. před každým jarmar. Trh na obilí každou sobotu.
- Vsetín dolní**, 1. v out. po sv. Matěji, 2. ve středu před sv. Duch., 3. v out. po narož. P. Marie. Trh na dobytek před každ. roč. trhem. Týh. a dobytčí trhy ve středu ode stf. popeleční až do velkon.
- Vyskov** (Wischan), 1. v pond. po 3. král., 2. ve středu po sv. Františka, 3. v pond. po sv. Fil. a Jak., 4. v pond. po sv. Marketě, 5. v pond. po povýšení sv. kříže, 6. v pond. po všech Svätých. Trhy na koně a dob. 8 dní před každ. jarm. Týh. trhy každ. out. a sob.
- Vyzovice**, 1. na 2hý out. po sv. 3 králích, 2. 2hý out. po velikon. 3. 2hý out. po sv. Pct. a Pav., 4. ve stf. a ve čtv. před posvicím, 5. v out. po všech Svät. Dobyt. tržové v pond. před každým jarm. Velicí týh. tržové: 1. v out. po sv. Duchu, 2. v out. po sv. Vavř. Týhod. trh každý outerek. V postě jest každ. outerek trh na dobytek.
- Zábřeh** (Hobenstadt), 1. 2. ledna, 2. v pon. po Bož. Těle, 3. ten den po sv. Bartol., 4. na sv. Voršilu. Trh na koně a dobyt.: 1. v pon. po neděli postní, 2. v pond. po Bož. Těle, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v pond. po sv. Voršile.
- Zdounky** (Zdaunek, okr. Kroměf.), 1. v pond. po Bož. vstoupení, 2. v pondělí po sv. Mart.
- Zlín**, 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po provodní neděli, 3. ve střed. po sv. Duchu, 4. v out. po škap., 5. v pond. po narož. P. Marie, 6. na sv. Barboru. Velk. týhod. trhy v pon. svatodušní.
- Znojmo** (Zuaím), 1. na sv. Dorotu, 2. v out. po kýchavné ned., 3. na sv. Jifi, 4. na sv. Jana křt., 5. ve čtv. po narož. P. Mar., 6. na Šim. a Judu, 7. ve čtv. před početim P. Marie. Kdyby sv. Doroty, Jifiho, Jana křt. nebí Šim. a Judy připadlo na pátek, drží se výroční trh v outery na to. Obyčejný trh vždy před výročním trh. Trh na len a pšísí 1. na sv. Šim. a Jud., 2. v sob. před druhou ned. advent. a někdy i o předním trhu. Trhy na vlnu: na Šim. a Jud., někdy též o předním trhu. Trh na koně a na dob. ten den před výročn. trh. Trh týdlní každ. sobotu.
- Žďánice** (Steinitz, okr. Kyj.), 1. v pondělí před Božím vstoup., 2. v pondělí před sv. Bartol.
- Žďár** [Saar] 1. v out. po n. roce, 2. v út. před štědop., 3. v out. po sv. Trojci, 4. v out. po sv. Bart., 5. v out. před sv. Mart. Dobytčí tržové v pon. před každ. jarm. Trh na koně zároveň s trhem na horství dob.
- Želečava** [Scheletau, okr. Tel.], 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po sv. Trojci, 3. ve čtvrt. po sv. Václ., 4. na sv. Tomáše ap. Dob. trh ten den před každ. jarm. Trh obyčejný každou středu.
- Žeravice**, 1. v pon. masop., 2. v pon. v kříž. dnech, 3. v pon. po sv. Anně, 4. ten den po sv. Kateř. Trh koň. a dob. první den po sv. Kateřině.
- Židlochovice** [Seelowitz], 1. v outery po obrác. sv. Pavla, 2. v out. po sv. Vítě, 3. na sv. Šim. a Judu. Když ale ten svät. v ned. připadne, drží se jarm. v pondělí, 4. v out. po sv. Vavřinci.

Výroční tržové v Slezsku.

- Albrechtice** (Olbersdorf), 1. v pon. po 3 král., 2. na sv. Filip. a Jakub., 3. v pon. po naneb. P. Marie, 4. na sv. Šim. a Judu. Trh koňský a dob.: 1. ve středu před nedělí květ., 2. ve středu po Jak. a Anně, 3. ve středu po 2. pon. v říjnu. Týh. trh každou středu.
- Angelská hora** (Engelsberg), 1. v pond. před obrác. Pavla, 2. na 1. pon. po sv. Anně, 3. v pon. před vš. Svät.
- Benešov** (Benisch), 1. na 1. pon. v postě, 2. v out. po Pet. a Pav., 3. v pond. před Jiljí, 4. v out. po Kateř. Týhod. trh každou středu.
- Bílá Voda** (Weisswasser), 1. v pond. po ned. smrt., 2. v 4. pond. po Velik., 3. v pond. po všech Svät.; Týh. trh každ. čtvrt.
- Bilovice** (Wagstadt), 1. druhý čtvrt. v postě, 2. na Jiljí, 3. na Mik. Dob. trhy 1. ve čtv. před Bož. vstoup., 2. první čtvrtek po Bož. Těle. Velk. : hod. trh na zel. čtvrtek. Každý čtvrt. trh týhod. a na obilí.
- Bilsko** (Bělič), 1. v pon. po 2. ned. post., 2. v pon. po Janu Křt., 3. dne 15. září, 4. na Mik. Trh na vlnu: 1. dne 22. kv., 2. dne 10. října. Trhy dob. 1. v pon. po

- sv. Troji., 2. na Jana Křt., 3. na Jak., 4. dne 15. září.
- Bohumín** (Oderberg), 1. na Adelgundu, 2. v pon. po 2. ned. Velik., 3. na navšt. Pan. Marie, 4. na Michala. Hlavní týh. trhy: ve středu před Velk., před sv. Duchem a před Vá.nočl. Koň. a dob. trh před každ. výr. trhem
- Brauntal** (Froudenthal), 1. v pon. po nov. roce, 2. v pond. po 2. ned. post., 3. v pond. po Jití, 4. v pon. po Marketě, 5. v pon. po Mart. Týh. trh každý outer. Dob. trh: 1. v out. po Jití, 2. v out. po Martiinu.
- Cikmantel** (Zuckmantel), 1. na Matěje, 2. v pon. po 7. ned. Velik., 3. na Matouše, 4. na Ondřeje. Týh. trh každ. stř. a sobotu.
- Freivald** (Freiwaldau), 1. v den po nov. roce 2. ledna, 2. na sv. Josefa, dne 19. břez., 3. na sv. Jana Křt., dne 24. červ., 4. na sv. Mich. dne 29. září.
- Fridberg**, 1. v pon. po masop., 2. v out. vel., 3. na navštívení P. Marie, 4. pond. po Hedvice.
- Frydek** 1. v pon. po 3. král., 2. v pond. před Jos., 3. v pon. po Fil. a Jak. 4. v pon. před Janem Křt., 5. na sv. Jak., 6. v pon. po Mich., 7. v pon. před Kat. Trh na koně, vlnu a dob. dva dni před každým výr. trhem. Týh. trh každ. pon. a pátek.
- Freystat** (Freistadt), 1. na obrác. Pavla, 2. v pon. po ned. velk., 3. na Bartol., 4. na Šim. a Jud., 5. ve střed. po Velk. Trh na vlnu v den před Šim. a Jud. Týhod. trh každ. úterek.
- Hrabina**, 1. na zasnoubení P. Mar., 2. dne 16. března, 3. dne 16. květ., 4. dne 2. červc., 5. pond. po naroz. P. Marie, 6. na Šim. a Jud.
- Hradec** (Graz), výr. a dob. trhy: 1 v pon. před. 1. květnem, 2. v pon. po B. Těle, 3. na Jak., 4. v pon. po Michalu, 5. na mladátka.
- Jablunkov**, 1. v pon. po obrác. Pavla, 2. v pon. po Jak. apost., 3. v pon. po Šim. a Jud., 4. v pond. po Fil. a Jak., 5. v pon. po první ned. Velik. Týh. trh každ. ontorek.
- Javorník**, 1. v pon. a v out. po obrác. Pav., 2. na Fil. a Jak., 3. na Jak., 4. na Šim. a Jud. Koň. a dob. trh na všechny výr. trhy. Týh. trh každ. úterý na obilí, stravné věci, slámu, dříví atd.
- Klímkovice** (Königsberg), 1. v pond. po ned. družeb., 2. v pon. po sv. Trojici, 3. na sv. Vavřince, 4. na Kateř., 5. v pond. před Valent. Trh na dob. a vlnu: 1. na Fil. a Jak., 2. na Václ. Týh. trh každé pondělí.
- Krnov** (Jägerndorf), 1. v pond. po ned. kýchavné, 2. v pon. po 6. ned. velik., 3. v pon. po navšt. P. Marie, 4. v pon. po nar. P. Marie, 5. v pon. po obět. P. Mar. Koň. a dob. trh 1. v pon. po ned. květ., 2. v pon. po Markytě dne 13. července, 3. v pon. po Bartol., 4. v pondělí před Mikulášem.
- Odry** (Odran), 1. v pon. před 3. králey, 2. v pon. po ned. provodné, 3. v pon. před Janem, 3. v pon. po pov. sv. kříže. Dob. trh 1. v pon. po ned. provod., 2. v pon. po povýšení sv. kříže. Týh. trh každé pondělí.
- Opava** (Troppau), 1. dne 1. února po 8. dní, 2. dne 1. května po 14. dní, 3. dne 1. srpna po 8 dní, 4. dne 1. list. po 14 dní. Vel. dob. trhy: 1. 8 dní po sv. Troji., 2. 8 dní po Janu Křt., 3. 8 dní po Jak., 4. 8 dní po nar. P. Marie. Trh na vlnu: 1. dne 6. květ. 2. dne 29. září. Každý trvá 8 dní. Týh. trh každ. středu a sobotu
- Opavice** (Troppowitz), 1. první pondělek po Božím Těle, 2. po sv. Michalu, 3. po devítáku.
- Skočov** 1. ve čtvrtek po devítáku, 2. v den po Bož. Vstoup., 3. na Martina; padne-li v sob. neb. v ned., odloží se na budoucí úterek, 4. na Bartol. Vel. týh. trhy: 1. ve čtvr. před Ván., 2. ve čtvr. před Velik., 3. ve čtvr. po Bož. Těle, 4. ve čtvr. po Michalu. Dobyťčí trh v den před každým výročním a velkým týh. trhem.
- Střebovice**, 1. na 4. úterek po n. roce, 2. v out. po Velik., 3. v out. před Jan. Křt. 4. v out. před Hedv.
- Strumeň** (Schwarzwasser), 1. na Jitího, 2. na Michala, 3. v pond. po Jakubu, 4. v out. po nov. roce. Dobyťčí tržové v den před každ. výr. trhem. Týhod. trh každý pátek.
- Těšín** (Teschen), 1. v den po hrom., 2. v out. svatod., 3. v pon. před sv. M. Majd., 4. po nar. P. Marie, 5. na sv. Ondřeje. Týh. trh každ. středu a sobotu. Trh na vlnu: 1. dne 28. května, 2. dne 2. října. Dob. trh každý pátek. Padne-li však na ten den svátek, odloží se na budoucí sobotu.
- Vidna** (Weidenau), 1. v pon. po n. roce, 2. v pon. po ned. kříž., 3. na Vavřince, 4. v pon. po Frant. Seraf. Týhodní trh každ. pon.
- Vitkov** (Wigstadt), 1. na sv. Víta, 2. ve stř. před sv. Havlem. Týh. trh: 1. ve čtvr. před hrom., 2. v pon. po 3. ned. Velik., 3. na rozeslání apoštolů, 4. v den před sv. Lucif. velký trh.
- Vrbno** (Würbenthal), 1. v pon. před hrom. 2. v pon. po sv. Janu Křt., 3. v pon. po Mich., 4. druhé pon. před Velkon. Týh. trh každ. pon.

Výroční tržové v Čechách.

NB. Výroční trhy na svátky padající odbyvají se následujícího, místně také předcházejícího všedního dne.

- Abertamy** (Abertham), v pondělí po čtvrté neděli svatodušní.
- Abtsdorf**, 1. na zel. čtvr., 2. v pond. před sv. Duch., 3. ve čtvr. po Marii Sněžné, 4. druhý čtvr. po početi P. Marie.
- Anjelská Hora** (Engelhaus), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po Látare, 2. po sv. Trojici, 3. po sv. Anjelu Strážci, 4. v první pond. v Adventu.
- Arnoltice** (Arnsdorf), ty pondělky: 1. po bílé ned. 2. v pond. př. sv. Petrem, 3. po sv. Václavu.
- Asš** (Asch), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po ned. Látare, 2. po sv. Trojici, 3. před sv. Jiljím, 4. před sv. Ondřejem; každou sobotu týhodní trh.
- Bakov nad Jizerou** (Backofen), 1. v pon. po druhé ned. adventní, 2. v pond. po sv. Fabianu a Šebastiánu, 3. v pond. po smrtelné ned., 4. druhé pond. po Velikonoci, 5. ve středu před Božím Tělem, 6. v pond. po sv. Marketě, 7. v pond. po sv. Bartoloměji, 8. ve středu po sv. Františku Seraf.
- Bárlík** (Bärtingen) první pon. v září neb po sv. Anjelu str.
- Bavorov** (Barau), 1. popel. stř., 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Jiljí, 4. na obětování P. Marie.
- Bečov** (Betschan), ty pondělky: 1. před Velikonoci, 2. v červenci, 3. po sv. Havlu, 4. př. Vánoce.
- Bechyně** (Bechyn), 1. v pond. po jménu Ježíše, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. na Dušičky. Trhy na dobytek a všeliké zboží v outery po celý rok. Čtyřkrát, totiž: druhý out. v postě, v outery velikonoční, v out. po nanebevz. P. Marie, v outery po sv. Urbann, (kdyby měl poslední na svatodušní out. padnouti, tedy přstí outery) všem cizím obchodníkům a fernesníkům dovoleno jest své zboží veřejně prodávati. Úterý po sv. Fil. a Jakubu, pak po sv. Václavu jsou pouze pro domácí ustanoveny.
- Běla má čtyry vst.** a čtyry dob. trhy o pondělkách: po hrom., př. kv. ned., po nalez. sv. kříže a po sv. Matouši cv.
- Bělá** (Weisswasser), ty pondělky: 1. první v postě, 2. před nanebevstoup. Páně, 3. druhý po sv. Marketě, 4. po povýšení sv. kříže, 5. ve středu před sv. Katerinou, 6. na sv. Tomáše apoštola; každou středu týdenní trh.
- Bělčice**, výroční a trhy na dobytek: 1. na sv. Josefa, 2. na den po naroz. P. Marie, 3. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 4. ve čtvr. př. všemi Svat.
- Bělohrad**, 1. ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu, 2. ve čtvrtek po narození Panny Marie, 3. v out. po sv. Havlu; týdenní trhy každý outerek.
- Benátky** (Neubenatek), výroční a trhy na dobytek ty pondělky: 1. po neděli Okuli, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Matí Majdaleně, 4. před narozením P. Marie 5. po sv. Martinu.
- Benešov** (Beneschau), 1. na den obrác. sv. Pavla, 2. na sv. Josefa pěstouna, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. na sv. Antonína Pad., 5. na sv. Annu, 6. na sv. Matouše, 7. na sv. Rafaela Arch., 8. a sv. Ondřeje. První a třetí trvá 8 dní. Případně některý z nich na sobotu, drží se v násled. pon. Týh. trh každ. čtvrtek.
- Benešov** (Bensen), ty pondělky: 1. před květnou nedělí, 2. před nanebevstoupením Páně, 3. po naroz. P. Marie.
- Benešov u Kaplice**, 1. v outery velikonoční; 2. na sv. Anu, 3. na sv. Terecii.
- Bernardice**, 1. ve čtvrtek po sv. Matěji, 2. ve čtvrtek před Kantate, 3. na sv. Prokopa; týhodní trhy: ve čtvrtek před velikonocí, ve čtvrtek před Vánocemi.
- Beroun**, 1. v pond. po jménu P. Ježíše, 2. třetí pondělí v postě, 3. v pond. po neděli Jubilate, 4. ve čtvrtek po sv. Prokopa, 5. v pondělí po stěti sv. Jana Křtít., 6. v pond. po sv. Martinu; v outery a ve čtvrtek týh. trhy.
- Bezdrůžice** (Weseritz), 1. v pond. před hrom., 2. dne 4. květ., 3. v pon. po sv. Václavu.
- Bilina** (Bilin), 1. v pond. postní, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. ve stř. po sv. Bartoloměji, 4. na sv. Martina blak. Každou sobotu týdenní trh.
- Bíláče**, 1. ve čtvr. př. květ. ned., 2. ve čtvr. př. Mar. Sněž., 3. v pond. př. povýš. sv. kříže, 4. ve čtvr. před sv. Martinem.
- Blatná**, 1. na sv. Fabiana a Šebastiána, 2. druhý čtvrtek v postě, 3. ten den po zvěstování P. Marie, 4. na sv. Vítu, 5. ten den po nanebevzestí P. Marie, 6. v pond. po sv. Jarolímu, 7. ten čtvrtek před 1. nedělí adventní 8. ve čtvrtek před sv. Matoušem a na sv. Tomáše koňský a dobytčí trh. Každý čtvrtek po celý rok trhy na obilí a dobytek.
- Blovce**, 1. ve středu před kv. nedělí, 2. na sv. Marketu, 3. ve středu po sv. Jiljí, 4. ve středu před všemi Svatými.
- Bíšany** (Flöbau), výroční trh na koně a dobytek: 4. první pondělí v postě, 2. ve středu po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Jarolímu, 4. v pond. po početi P. Marie.
- Bohdaneč**, výroční a dobytčí trhy: 1. ve středu před vstoupením Páně, po 8 dní. 2. v den rozesl. sv. apoštolů, 3. ve středu po Bartoloměji, 4. v pond. před svatým

- Havlem, po osm dní, 5. ve středu před sv. Martinem, 8 dní na přízi, v pond. 1. po třech králích, 2. po bromnicích, 3. po sv. Josefu, 4. po sv. Vitu. Každou středu trh na obilí.
- Bochov** (Buchau), výroční a dobytčí trhy: 1. v pondělí, po sv. Jifi 2. v pond. po sv. Jakubu, 3. na sv. Michala, 4. v outery před Adamem a Evou.
- Boleslav mladá** (Jungbunzlau), ty outerky: 1. po 3 Králích, 2. před sv. Duchem, 3. před sv. Bartolom., 4. po sv. Havlu.
- Boleslav stará** (Altbunzlau), 1. tu středu po smrtelné neděli, 2. poslední středu v srpnu, 3. ve středu před sv. Havlem, 4. na den sv. Jana Evang.
- Bor** (Haid), výroční, dobytčí a koňské trhy ty outerky: 1. po Okuli, 2. před sv. Duch. 3. po sv. Michalu, 4. po sv. Mikuláši; obilní trhy každý outerek, na koně a hovězí dobytek každý outerek od sv. Jif. až do sv. Havla.
- Borek, Jirkov** (Görkau), ty pondělky: 1. po neděli Látare, 2. před sv. Janem Křtitelem, 3. před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Borohrádek**, 1. ve středu v středopostí, 2. na sv. Františka Seraf.; každý outery týhodní trh.
- Borutin**, 1. ve čtvrtek po středopostí. 2. v pond. po neděli Rogate, 3. ve čtvrtek po Božím Těle, 4. na sv. Prokopa, 5. na sv. Annu, 6. na povýšení sv. kříže, 7. ve čtvrtek před sv. Havlem.
- Borová** (Borau), výroční trhy ty čtvrty: 1. po sv. Fabiannu a Šebastianu, 2. po neděli Quasimodog., 3. po Bož. Těle, 4. po naroz. P. Marie. Trhy na dobytek ty outerky: 1. po první neděli postní, 2. po Látare, 3. po Judika. 4. na sv. Tomáše apóst. Týhodní trh každý pátek.
- Borovany** (Forbes), 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. na sv. Lukáše 18. října.
- Bousov dolní** (Bautzen), 1. na svat. Vavřince, 2. v první pondělí v postě, 3. ve čtvrtek po svatém duchu, 4. ve čtvr. po naroz. P. Marie. 5. na sv. Šimona a Judu, 6. ve středu před vánoce. Týhodní trhy každý čtvrtek po celý rok.
- Bozejov**, 1. na sv. Annu, 2. na sv. Leopolda; každou středu týhodní trh.
- Boží Dar** (Gottesgab), v pond. po sv. Anně a před sv. Šimonem a Judou
- Brandejs**, 1. v outery před Hromnicemi. 2. v Velikonoci, 3. po sv. Trojice, 4. po sv. Vavřinci, 5. př. sv. Václav., 6. posv. Alžbětě.
- Brandejs nad Orlicí**, výroční trhy a předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek ve čtvrty: 1. před popeleční středou, 2. před sv. Markem, 3. před rozsláním sv. apoštolů, 4. před sv. Havlem 5. před štědrým dnem. Týh. trh každý čtvrtek na len a potravu.
- Březnice** 1. v pondělí po první neděli postní, 2. v pond. po květné neděli, 3. v outery svatodušní, 4. v pond. před sv. Maří Majdalenou. 5. ve čtvrtek po sv. Bartol., 6. ten den po Dašičkách, 7. v pondělí po sv. Mikuláši.
- Brezno** (Priesan) 1. v pondělí po sv. Řehoři, 2. po nanebevzetí P. Marie, 3. po sv. Michalu; týdenní trh každý outery.
- Brod Český** (Böhmisch-Brod), ty pondělky: 1. po neděli Judika, 2. po sv. Trojici, 3. před sv. Havlem. Dobytčí trhy: 1. v pondělí po první neděli postní, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pondělí po sv. Šimonu a Judě.
- Brod Německý** (Deutschbrod), ty outerky: 1. druhý out. po sv. třech Král. 2. druhý v postě, 3. po nalezení ev. kříže, 4. před sv. Janem Křtitelem, 5. po povýšení sv. kříže 6. po sv. Františku Seraf. (Třetí a pátý bývají nejslavnější). Trhy na dobytek ty outerky: 1. po Hromnicích, 2. čtvrtý v postě, 3. před Velikonocí, 4. po sv. Trojici, 5. posv. Prokopa, 6. po sv. Vavřinci, 7. po sv. Martinu, 8. před Vánoce.
- Brod železný** (Eisenbrod), 1. předposlední masop. outerek, 2. před sv. Vitem, 3. po sv. Václavu, vesměs po 8 dní.
- Brodce**, 1. v masop. pondělí, 2. v svatodušní outery, 3. v pond. po sv. Frant. Ser., 4. po Vánocích.
- Broumov** (Braunan), 1. v pond. po ned. Sexag., 2. v outery svatodušní, 3. v pond. před naroz. P. Marie. 4. v po neděli, adv. Každý čtvrtek trh na přízi, každou sobotu trh na plátno
- Brožany** 1. v pond. po 3 Králích, 2. po sv. Gotthardu, 3. na sv. Vítu, 4. v pond. po sv. Václavu.
- Buckov** (Buttkau), 1. dne 19. ledna, 2. dne 24. května, 3. dne 19. července, 4. dne 17. října a každé pond. týdň trh.
- Budějovice** (Budweis) ty pondělky: 1. po 3 Králích, 2. po Božím Těle, 3. po naroz. P. Marie, 4. na sv. Martina, vesměs po 14 dní, totiž 8 dní před a 8 dní po jmenov. dnu. Týh. trh každ pát.; každý čtvrt trh na koně a hovězí dob.
- Budňany** (Budňan) 1. dne 4 dubna, 2. vesř. po uaroz. P. Marie 3. na sv. Vorsklu.
- Budyně** (Budín), 1. v outery po Hromnicích, 2. v out. po sv. Antonínu Pad., 3. v pond. po Marii Sněžné, 4. out. po sv. Václavu, 5. po sv. Křtípinu.
- Bukovako**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Maří Majdalenu, 3. na sv. Havla.
- Buškovice** (Puschowitz), výr. a dob trhy; 1. v outery před sv. Duchem, 2. v out. po jménu P. Marie. 3. ve čtv. před sv. Kateř.
- Bydžov** (Neubidschow) výr. a dob. trhy: v druhou stř. postní, v out. po svatod. svát., 3. na den sv. Jilii, 4. v out. před sv. Havlem, 5. na sv. Tomáše bisk.; týd. trhy na obilí každou stř.
- Bystřá** (Bystrau) výr. a dob. trhy 1. ve střed. po Septuag., 2. ve stř. po Mat. 3. ve stř. po sv. Oudf.

- Bystřice**, 1. dne 24. února, 2. dne 23. dub. 3. dne 29. srpna, 4. dne 28. října, 5. dne 20. pros.
- Bystřice Nová**, ty středy: 1. po Remin. 2. po Látare, 3. po Misericordia, 4. po sv. Duchu, 5. v pon. po sv. Petru a Pav. 6. v pond. po sv. Mich., 7. na sv. Kat. s osmidenní lhůtou na rozl. zboží a dob. Týh. trh na dobytak každ. stř.
- Cerekve Dolní**, ty pondělky: 1. po sv. Jos. 2. po sv. Jakubu, 3. po sv. Havlu. 4. po sv. Lucii.
- Cerekve Horní**, 1. ve středop. 2. na sv. Marketu, 3. na sv. Maurice dne 22. září 4. na sv. Linh. 6. listop.
- Cerekve Nová**, 1. první středu v postě, 2. na sv. Matouše.
- Cerhenice** 1. na sv. Matěje 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Víta, 4. na svatého Václava.
- Cerhovice** ty čtvrtky: 1. druhý v postě, 2. čtvrtý po Velikon., 3. před sv. Petr. a Pavl., 4. po sv. Václavu; každ. onterý týdňi trh.
- Cluwald**, výroč. a dob. trhy: 1. na sv. Marketu, 2. na sv. Frant. Seraf.
- Čáslav**, ty pondělky: 1. třetí v postě, 2. po ned. Jubilate, 3. po sv. Pet. a Pavlu, 4. po nanebev. P. Marie, 5. ve čtvrt. po sv. Lidmíle, 6. v pon. po sv. Havl., 4. trhy na koně: 1. out. po prvnímu dnu postním 2. dne 22. a 23. květ., 3. ten den po sv. Prok., 4. v out. po sv. Barb. Trhy na rozl. dob.: 1. den po sv. Pet. a Pav. 2. den po naneb. P. Marie, pak každ. stř. a pátek po 3 králích, po Reminiscere a Jubilate.
- Častalovice** 1. ten den po 3 králích, 2. na sv. Víta, oba s dob. trh., 3. na sv. M. Majd., 4. na den po nar. P. Marie.
- Čechlice**, výr. a dob. trhy: 1. na obrác. sv. Pavla, 2. v pátek před svatod. ned. 3. na sv. Wolfganga, 4. třetí po Šim. a Judě.
- Čelakovice** výr. a dob. trhy: 1. po sv. 8 králích, 2. po neděli Kantate, 3. po sv. Anj. Strážci, 4. po sv. Havlu.
- Čermna** (Lenkersdorf), ty pondělky: 1. poslední v měsíci květnu, 2. po sv. Havlu, 3. před sv. Mikulášem.
- Černošín**, 1. v pon. po bromnicích, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Michala. Trhy na dobytak od sv. Jiří až po sv. Mich. každé pondělí.
- Červenice**, výr. a dob. trhy: 1. na sv. Blažie. 2. na zel. čtv. 3. v pon. před nanebevst. Páně, 4. v pond. před B. Tělem 5. na sv. Prokopa, 6. ve stř. před pov. sv. kříže, 7. na sv. Terezií, 8. den po sv. Leopoldu. Každý čtv. týdňi a dob. trhy.
- Čestín**, 1. v pon. před nanebevst. Páně, 2. v poud. po sv. Petr. a Pavlu, 3. dne 2. listop. Týh. trh každ. stř.
- Čistá**, 1. v out. před Velik., 2. na sv. Víta, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Kateř., Týdňi trhy na potravní věci, dříví a uhlí každ. pondělí.
- Chabařovice** (Karbitz), výr. a dob. trhy ty pondělky: 1. druhý postní, 2. druhý po Velik., 3. posl. po sv. Duchu, 4. prv. v srp. vždy po tři dny a tolikéž dny na dob. Ve stř. po celý rok tých. trhy.
- Chleb** (Eger), ty pond.: 1. po ned. Látare 2. po B. Těle, 3. po sv. Matouši. Týdňi trh každ. stř. a sob. Trhy na dob. první stř. každ. měsíce.
- Chejnov** 1. na obr. sv. Parla, 2. na sv. Fil. a Jak., 3. den po sv. Pet. a Pav., 4. na sv. Martin. Týdňi trhy ty pon.: 1. po 3 králích, 2. první v postě, 3. v středop. 4. po květné ned., 5. druhý po Velik., 6. po sv. Duchu, 7. po sv. Václavu, 8. v out. po Vánoc.
- Chlum Královský** čili Kinzberg (Königsberg), 1. v pon. po 3 ned. postní, 2. na sv. Víta, 3. v pon. před sv. Václ., 4. 2 pond. v advent. V out. každ. měsíce trh na dob. a všecky pátky po celý rok trhy na obilí.
- Chlumec**, výr. a dob. trhy: 1. v pon. po obr. sv. Pavla, 2. v první out. v postě, 3. ve stř. po Kantáte, 4. ve stř. po sv. Havle, 5. ve stř. po poč. P. Marie. Každ. čtv. tých. trh.
- Choceň** 1. na obr. sv. Pav. 2. na velik. outerek, 3. na sv. M. Majd., 4. v den po sv. Václ., všecky s osmidenní svobodou: druhý a třetí s mladým jarm. Ráno v den výr. trhů trh na dob. Týhodní trh každ. pátek.
- Chotlice** 1. v pon. po 3 králích, 2. v out. po sv. Fil. a Jakubu, 3. ve středu po sv. Václ.
- Chomutov** (Komotau), ty pondělky: 1. v pon. po ned. Reminiscere, 2. po sv. Fil. a Jakubu, 3. po navětv. P. Marie, a sejdě-li se ten den s pon. po Petru a Pav. v pon. na to, 4. po sv. Michalu, 5. po sv. Martinu bisk.
- Chotěboř**, 1. v pond. druhý postní týden, 2. v pon. čtvrtý postní týden, 3. v pon. šestý postní týden, 4. v out. po sv. Duchu, 5. v pon. po sv. Jak., 6. na den sv. Felixe muč., 7. v pon. po sv. Lnkáši, 8. v pon. po sv. Martinu Každou středu tých. trh.
- Chotušice**, trhy na dob.: 1. dne 12. červ. 2. dne 17. října.
- Chrást**, 1. ten den po 3 králích, 2. ve čtvrtek před květnou ned. trvá 8 dní, 3. ve čtvrtek před sv. Janem Nep., 4. ve čtvrtek po sv. Markétě, trvá 8 dní, 5. ve čtvrtek po sv. Augustu, 6. před sv. Havlem.
- Chrástava** (Kratsau), ty pondělky: 1. před masop. ned. 2. před sv. Janem Kř., 3. před sv. Vavřin. 4. před sv. Havlem 5. po 2. ned. adv. Týh. trhy drží se každ. středu.
- Chřibská** (Kreibitz), 1. v pon. tři neděle před sv. Duchem, padneli ale Děčínský

- trh naten samý den, tedy o 14 dní dříve, 2. v pon. po sv. Michalu, 3. první pondělí v adventě. Týd. trh každ. stř.
- Chroustovice** ty čtvrty: 1. po očišťov. P. Marie, 2. před sv. Fil. a Jakub. 3. před sv. Vavřincem, 4. na den sv. Kateřiny.
- Chrudim**, 1. druhé pon. v postě, 2. ve středu po nalezení sv. kříže, 3. den po po nanebevz. P. Marie, 4. v pon. před sv. Frant. Seraf., 5. na sv. Barboru. Padne-li 3. neb 4. trh na sob. odbývá se přikříží pondělí. Trhy na koně: 1. v první pon. postní, 2. 3. postní pon. 3. v pon. po smrt. ned., 4. v pon. před sv. Duchem, 5. na sv. Prokopa, 6. v pon. před nanebevzet. P. Marie, 7. v pon. po sv. Františku Ser. 8. v pon. před sv. Barb. Týh. trh každ. sobotu.
- Chudenice** 1. druhou středu v postě, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. Havla. 4. na sv. Kateř. Týh. trhy na přízi: 1. druhý pátek v postě, 2. první pátek v adventě.
- Chvalšiny** (Kalsching), výr. trhy: 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Florianu, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Šim a Judu. Týd. trh každ. ont.
- Chýše** (Chieech), výr. a dob. trhy: 1. na sv. Josefa, 2. ve čtvr. v 3 týdnů velik., 3. v pon. po 16. červenci, 4. v pon. po nar. P. Marie, 5. na sv. Martina. Každý ont. trh na obilí.
- Dašice** 1. na den sv. Školast., 2. v pon. po Kant., 3. na sv. Víta, 4. v ont. po sv. Jakuba, 5. den před sv. Michalem, 6. na sv. Lucii. Koňské trhy: ve středu po sv. 3 králich, 2. ve středu po Jubil., 3. ve středu před sv. Jakubem, 4. ve středu po povýšení sv. kříže, 5. ve středu po svatém Martinu.
- Davle**, 1. ve čtvr. po sv. Fil. a Jakuba, 2. dne 11. července, padne-li v sob., drží se příští pon., 3. ve čtvr. po sv. Bart., 4. ve stř. po sv. Rafaeli.
- Děčín** (Tetschen), ty pondělky: 1. po nov. roce, 2. po sv. Fil. a Jak., 3. po nanebevz. P. Marie, 4. poslední v říjnu; vždy po 2 dní. Týhodní trh na přízi, obilí a potravní věci každ. pon. a stř.
- Děšenice**, 1. 5. dubna, 2. 16. srpna, 3. 2. prosince; každou středu trh na obilí a od sv. Josefa až do sv. Marka trhy na dobyt. každ. středu.
- Deštna**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Jana Křtít., 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Bartol., 5. na sv. Šim. a Jud., 6. na sv. Barb. Trhy 1. v ont. před Vánoce, 2. v ont. před Velikonocí. Týhodní trhy na dobytek od sv. Josefa až do konce října každou středu. Padne-li na středu nějaký svátek, nedrží se žád. trh.
- Divišov**, výr. a dob. trhy ty čtvrty: 1. na tučny, 2. na zelený, 3. před svatým Vitem, 4. před sv. Bartol., 5. před sv. Mart., 6. před Vánoce.
- Dobřany** výr. a dob. trhy ty pond.: 1. p. Remia, 2. po Exaudi, 3. po naroz. P. M. 4. na sv. Mikul.
- Dobříš**, 1. ve čtvr. po popel. stř., 2. v pon. po sv. Troj., 3. na den sv. Mich., 4. na dušič., 5. na sv. Tom.
- Dobruška**, 1. ten den po sv. Jití po 8 dní 2. po bílé ned., zároveň koňský trh, 3. posv. Duchu, 4. na sv. Jiljí, 5. po sv. Václav. 6. v ont. po sv. Matěji, zároveň trh na koně Trhy na dob.: 1. den po sv. Troj., 2. v ont. po sv. Havlu, 3. den po obrác. sv. Pavla. Každý ont. týhodní trh na len, přízi, obilí a jiné.
- Doksy** (Hirschberg), 1. ve středu po očišť. P. Marie, 2. po sv. Fil. a Jakub. 3. v pon. po sv. Jiljí, 4. v pon. po obětování Panny Marie.
- Domašín** ty outerky: 1. před květ. ned., 2. na svatob., 3. po sv. Bartol., 4. v pond. před sv. Havlem; každý outerý trh na dobytek.
- Domažlice** (Taus), 1. ve středu po sv. Dorotě, 2. na sv. Anton., 3. v pond. po sv. Anjelu Strážci, 4. druhý čtvr. po svat. Martinu. Týh. a dob. trh vždy ve čtvr. po celý rok.
- Doubravice**, výr. a dob. trhy ty čtvr. 1. po Kantate, 2. po sv. Jak., 3. po sv. Vác. 4. po vš. Svat.
- Doupov** (Duppau), 1. ve čtvrtek po sv. Michalu, 2. v pon. po Okuli, 3. dne 17. květ., 4. v pon. po sv. Alžbětě. Dva trhy na dob. drží se druhého všedního dne po jarmarcích.
- Dub Český** (Böhm. Aicha), ty outerky: 1. před. hromn., 2. před velkon., 3. před sv. Duch., 4. po Bart., 5. před. sv. Havlem, 6. v první pon. advent.
- Dubá** (Douba) 1. na sv. Joa., 2. v ont. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. po sv. Havlu, 4. 2. pond. v adv.
- Duchcov** (Dux), 1. ve stř. po 1. ned. post., 2. na sv. Víta., 3. na sv. Bartol., 4. v pon. před vš. Svat.
- Dvořiště Dolní** (Unterhaid), 1. v outerý před sv. Duch., 2. na sv. Mich.
- Dvořiště Horní** (Oberhaid), 1. na sv. Joa. 2. v svatob. ont., 3. na sv. Mich., 4. na sv. Jana Ev. Týh. trhy každ. stř. od 1. květ. až do posl. září.
- Dvory Nové** (Nenhof), 1. na den obrác. sv. Pavla, 2. ve čtvr. po Judika, 3. ve čtvr. před sv. Duch., 4. na sv. Annu, 5. v pond. před sv. Matouš., 6. na sv. Šim. a Jud. 7. na sv. Tomáše. Týh. trh. každý outerek na obilí a rozličný dobytek.
- Dvůr Králové** (Königinhof), výroční s předcházejícími trhy dobytčími: 1. v outerý před hromnicemi, 2. před květn sv nedělí, 3. před sv. Duchem, 4. předou. Marketou, 5. před sv. Matoušem, 6. před všemi Svatými, 7. před sv. Tomášem; týh. trhy na obilí a přízi v ont. a v sobotu.
- Ervénice** (Seestadt), výroční a trhy na dobytek: 1. v pond. po bílé ned., 2. na

- sv. Bartoloměje, 3. na sv. Barberu; každý čtvrtek týh. trh.
- Fleissen.** 1. v pond. před. nanebevstoup. Páná, 2. druhé pond. po sv. Michala.
- Fridland** (též Mírov), 1. po hrom. 2. po ned. Rogate, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v pond. po sv. Šim a Judě vždy 8 dní, spolu s trhem na dobytek; trh týhodní každé pond., na obilí každý pátek.
- Frimburg** (Friedberg). Vyr. trh na sv. Annu. Týdění trhy, pak na dob. a obilí každý úterý.
- Georgswalde**, (v kraji Litoměřick.), 1. v pond. po nalez. sv. kříže. — 2. na 1. pond. po sv. anjelu strááci. Každý úterek týdní trh na pšiz.
- Gratzen** výroč. a dob. trhy ty pond. 1. po Bož. těle, 2. po naroz. P. Marie.
- Habry** (Habern), dobytčí trhy: 1. ve středu po jménu Ježíše, 2. ve čtvrtek v postě, 3. ve čtvrtek v středopostí, 4. ve středu před Velikonoci, 5. ve středu před sv. Duchem, 6. v út. po sv. Jana Křtít., 7. po sv. Jak., 8. ve stř. po nanebev. P. M., 9. ve čtvr. po povýšení sv. kříže, 10. ve středu po sv. Lukáši, 11. ve čtvr. po sv. Felixi, 12. ve čtvr. před vánoce.
- Hainspach**, 1. v pondělí masopustní, 2. dne 2. května, 3. v pond. po navštívení P. Marie, 4. v pond. po sv. Šim. a Judě.
- Hartmanice**, 1. na den sv. Vitála, dne 28. dub., 2. na sv. Kateřinu; týh. trhy na dobytek a rozličné věci každý pátek.
- Hajda** ty pon.: 1. po sv. Jiří, 2. po sv. Vítu, 3. po nanebev. P. M., 4. po sv. Václ. **Haslova** (Hasslan), ty pon.: 1. po sv. Jiří, 2. po 18. červenci, 3. po třetí ned. v říjnu.
- Heralec**, 1. na sv. Eleonoru 21. února, 2. na sv. Antonína Pad., 3. na sv. Teklu 23. září. Každý 1. čtvrtek v měsíci trh na dobytek, vlnu, pšiz a len.
- Heřmanův Městec**, trhy výroční a na dobytek ty pondělky: 1. po jménu Ježíš., 2. po první neděli po velikonoci, 3. po sv. Medardu, 4. po sv. Bartol., 5. ten den po všech Svatých.
- Hlinsko**, výroční trhy a předcházejícími trhy na dobytek ty středy: 1. první po sv. Apoloně, 2. první po sv. Vítu, 3. první po sv. Bartoloměji, 4. první po sv. Lukáši, 5. první po Velikonoci.
- Hluboká** (Frauenberg). Trhy na koně a hov. dob., 1. druhý čtvr. po velikon., 2. v ont. před sv. Bartol., 3. v ont. po sv. Šim. a Judě. Týh. trh každý outerek.
- Hodkovice** (Liebenau), ty pondělky: 1. po neděli Látare, 2. po sv. Vavřinci, 3. po sv. Matouši.
- Holice** ty pond.: 1. po jménu Ježíš., 2. po bílé ned., 3. před. navstív. P. Marie, 4. po povýš. sv. kříže, 5. po sv. Mikuláši.
- Hora Březová** (Birkenberg), vyr. trhy: 1. druhý čtvr. po 3 Král., 2. dne 14. květ., 3. dne 21. července, 4. dne 16. října. Týdní trh každ. pond.
- Hora Kosová** (Amschelberg), na vl. elikon. pon., 2. ve stř. před Božím tělem, 3. ve čtvr. po jménu P. M., 4. v pon. po sv. Barb.
- Hora Krásná** (Schönberg), 1. první pondělí v postě, 2. v outery před velikonoci, 2. den před. svat. Jan. Nep., 4. v outery před sv. Duchem 6. den po nanebevzetí P. Marie, 5. na sv. Kateřinu, 7. v outery před vánoce.
- Hory Kutné** (Kutteuberg), vyr., koňské a dobytčí trhy: 1. první pondělí postní, 2. v pond. po Kantata, 3. den po Božím Těle, 4. v pon. po sv. Ignáci Loj., 5. v pond. po sv. Matěji, 6. v pond. po sv. Martinu.
- Hora sv. Kateřiny** (Katharinaberg), 1. dne 2. července, 2. v pond. před sv. Bartolomějem, 3. v pondělí před sv. Havlem.
- Horažďovice**, 1. v outery před Septuagesimou, 2. v outery před květnou nedělí, 3. ve čtvrtek před sv. Petrem a Pavlem 4. v den Porciunkuly, 5. v outery před sv. Havlem, 6. na sv. Barbaru. Každou středu trhy na dobytek, obilí a potravu.
- Hory Kašperské** (Bergreichenstein), 1. ve středu postředopostí, 2. v outery po povýšení sv. kříže, 3. ve čtvrtek po Božím Těle, 4. v pond. před sv. Mikulášem.
- Hory Matky Boží** (Bergstadt U. L. F.), 1. v prv. pond. v postě, 2. dne 18. srpna.
- Hory Nažovské** (Silberberg), 1. třetí čtvr. po velikonoci, 2. v pond. po sv. Prokopu 3. den po sv. Václ., 4. v pond. před sv. Luc.
- Hořepouk**, 1. na sv. Blažeje, 2. na sv. Michala, 3. na sv. Martina biskupa.
- Hořice**, ty čtvrtky: 1. po sv. třech Králích, 2. před květnou nedělí, 3. před Rogate, 4. před sv. Prokopem, 5. ve stř. a ve čtvr. před sv. Václ.; 6. ve stř. a ve čtvr. před sv. Martinem; den před tím se drží vždy trh na dobytek. Trh na obilí každý čtvr.
- Hořice** (Höřitz). Svobodný trh na sv. Bartoloměje. Trhy na chléb: 1. den před nanebevstoupením Páná, 2. na sv. Martina, 3. na sv. Tomáše.
- Hořovice**, výroční a dobytčí trhy: 1. dne 11. února, 2. v ont. před nanebevstoupením Páná, 3. na sv. Jakuba s osmidenní lhůtou, 4. na povýšení sv. kříže, 5. dne 29. listopadu. Trhy na kramářské zboží: 1. v sobotu před kv. nedělí, 2. v sobotu před vánoce; téhodní trh každou sobotu.
- Hostice Střelecká** (Strahostic), 1. čtvr. v březnu, 2. dne 2. května, 3. dne 26. září, 4. dne 12. prosince.
- Hostinná** (Arnan), trhy vyr. a dob. ty pon.: 1. po sv. Dorotě, 2. po sv. Trojici, 3. před jménem P. Marie, 4. po všech Svatých; kaž. out. a sob. týh. trh na hov. dob.
- Hostomice**, 1. v pon. po 3. Král., 2. na sv. Matěje, 3. na den sv. Jiří na vlnu, 4. v pon. po sv. Prokopu, 5. ve stř. před naroz. P. Mar., 6. ve stř. po sv. Václ. Každý týh. trh.
- Hostouň** (Hostan), 1. ve stř. před masop., 2. ve stř. před velikon., 3. na sv. Jana Křtitele, 4. na sv. Jak., 5. na sv. Šim a Judu,

6. ve stř. před vánocemi. Týh. trhy každ. stř. na obilí a polní plodiny, a ua rozličný dob. t. Trh na kouč od ned. Invokavit až do. Bož. Těla každ. středa.
- Hosťka** (Gastdorf) ty outerky: 1. po Septuagesima, 2. po Kantato, 3. na svatodušní. 4. po nanebevzeti P. Marie, 5. po jmenu P. Marie, 6. před sv. Kateřinou.
- Hradec Jindřichův** (Neuhaus), 1. v první pond. v postě, 2. v out. po Exaudi, 3. v pon. po nanebevz. P. Marie, 4. v pon. po sv. Havlu; trhy na dob.: 1. ve stř. v čtvrtém týdnu v postě, 2. ve stř. po Judika, 3. ve stř. pátý týden po velik., 4. v pon. po sv. Trojici, 5. ve stř. po sv. Václavu, 6. ve stř. po sv. Kateřině; týhodní trhy každou stř. a sob.
- Hradec Králové** (Königgrätz) ty outerky: 1. po 3. Králích, 2. po neděli Reminiscere čili druhý v postě, 3. po sv. Trojci, 4. po naroz. P. Marie, po každ. 8 dní. Koňské a dob. trhy: 1. v pond. po sv. Fabianu a Šeb., 2. v out. po ned. Reminisc., 3. outery v pašijový týden, 4. ve středu po křžovčích dnech, 5. v pond. po sv. Trojici, 6. den před naroz. P. Marie.
- Hradec Nový** (Neuköniggrätz), 1. v pond. po sv. Janu Křt., 2. v pond. po sv. Ondř. Každý out. týhod. trh.
- Hrádek** (Grottau), 1. po neděli Jubilate, 2. sedmý týden po svatodušních svatcích, 3. v pond. po sv. Bartolom., 4. v pond. před sv. Martinem. Týh. trh každ. pátek.
- Hrádek Nový** (Neuhradec), 1. ve stř. po velikon., 2. v pond. po nanebev. P. Marie, 3. na den Moudrosti; každé pond. týh. trh.
- Hradistě Mnichovo** (Münchengerätz), výroční a předcházejícími trhy dobytčími ty čtvrt.: 1. tučný, 2. zelený, 3. čtvrtý po velikon., 4. po Božím Těle, 5. po proměnění Páně, 6. po sv. Václavu, 7. před sv. Martinem, 8. před vánoc. Každý čtvrt. trh na obilí.
- Hradistě Choustnickovo** (Gradlitz), 1. ve stř. po sv. Jilji, 2. ve stř. po všech Svat.; týh. trh každou stř. a sob.
- Hradý Nové** (Gratzen) 1. v pon. po ned. Lütare, 2. na sv. Matouše, 3. v pond. po první adv. ned. Každé pon. trh na dob.
- Hrob** (Klostergrab), 1. v pond. po navátiv. P. Marie, 2. na sv. Filipa a Jak., 3. osm dní po pozdvžení sv. kříže, 4. na sv. Ondřeje apošt.
- Hronov**, ty out.: před 3. Králi, 2. po sv. Josefu, 3. v kříž. týdnů, 4. po sv. Bartol. 5. před všemi Svatými. Připadneli sv. Jos. nebo Bart. na out., tedy toho dne.
- Hroznětín** (Lichtenstätt), 1. v pond. po 1. květ., 2. v pond. pojmenu Panny Marie.
- Humpolec**, ty středy: 1. po sv. Filipu a Jak., 2. druhou po sv. Adolfo, 3. před povýšen. sv. kříže, 4. druhou po sv. Klementu. Týdní trh každ. stř. — na dob. potravu, len a pšizi.
- Hůrky** (Adamsfreiheit), 1. v pon. po rozeal. sv. Apošt., 2. v pon. po sv. Rafaelu.
- Husinec**, 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Lukáše. Týh. trh každ. -ob. na obilí a hov. dob. mezi nimísi i 4 hlavní trhy na obchodnické zboží: 1. v masop. sob., 2. na květ. ned., 3. v sob. po Božím Těle, 4. v sob. před vánoc.
- Hutě Stříbrné** (Silberberg), 1. třetí ned. po velik. n., 2. na sv. Michala arch.
- Jablouná** (Gabel), ty pon.: 1. před hromn. 2. čtyry ned. po velikon., 3. po sv. Janu Křt., 4. po nar. P. Marie, 5. po sv. Kateř. Trhy na vlnu: 1. dne 8. květ., 2. dne 4. říj.
- Jablonec** (Gablonz), ty pond.: 1. před velikon., 2. před. sv. Duchem, 3. před 7 bratry, 4. před sv. Bartolom., 5. první v říjnu 6. před sv. Alžbětou. Týh. trh každ. out. a pát. na obilí, pšizi, len a jiné věci.
- Jachymthal**, Jáchymov (Jochimsthal), ty pond.: 1. po hromnic., 2. třetí v dub., 3. po sv. Markétě, 4. čtvrtý v měsíci zářl.
- Jankov**, 1. na sv. Rehoře, 2. den po sv. Janu Nep., 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. na sv. Bartolom., 5. na sv. Mart. biak.
- Janovice v Tábor.**, 1. dne 14. února, 2. dne 31. květ., 3. dne 13. zářl., 4. dne 18. prosince.
- Janovice v Čásl.** ty outer.: 1. po 4. ned. postní, 2. před sv. Janem Křtí. 3. po jm. P. Marie, 4. před. sv. Mart.
- Janovice v Plzeusku**, 1. na sv. Josefa, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Šimona a Jud. Týdenní trh každ. pon.
- Janovice Uhlířské** (Kohljanowitz), 1. v pon. po obrác. sv. Pavla, 2. v pon. v středop., 3. v out. po velik., 4. na den sv. Vítu, 5. v pon. před sv. Maří Magd. 6. v pond. po Anjelu Stráci, 7. v pond. po sv. Havle.
- Jaroměř**, 1. druhý den po sv. 3 Králích, 2. ve středu po sv. Duchu, 3. v outery před sv. Bartolom., 4. den po sv. Havlu, padneli který na neděli neb svátek, drží se o týden později. Týh. trh každý pátek.
- Jelení Horní**, 1. na sv. Josefa, 2. v outery po sv. Duchu, 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Matouše, 5. v outery před Martinem, 6. v pond. před Adamem a Evou. Týh. trh na obilí každý outery.
- Jenikov Goldův** (Goltseh-Jenikau), ty středy: 1. po očistování P. Marie, 2. po zvěstov. P. M., 3. před sv. Jauem Nep., 4. před Bož. Těl., 5. po sv. Markétě, 6. po sv. Václavu. Týdní trh každou středu.
- Jenikov Větrný** (Windig-Jenikan), 1. den po sv. 3 Králích, 2. v pon. po sv. Janu Nep., 3. na sv. Jakuba, 4. druhé pon. po naneb. Panny Marie, 5. na svatého Martina.
- Jesalce** [Jechnitz]. Výroční a dobytčí trhy: 1. v pon. před Velikonoci, 2. ve středu před svatým Duchem, 3. v pond. po svatém Šimonu a Judě, 4. v pon. před vánoci.
- Jičín** [Gitschin], ty pondělky: 1. první po Hromnicích, 2. po Jubilate, 3. po 3. Jak.,

4. před sv. Havlem. Trh na obilí každé pondělí.
- Jilemnice** [Starkenbach], ty pondělky: 1. po jm. Ježíše, 2. před Velikon., 3. před sv. Duchem, 4. před sv. Jak., 5. před sv. Diviáem, trvá 8 dní, 6. před Vánoc. Týhod. trh na obilí, potravu, pšizi a plátno každ. středu.
- Jilové** [Eulau], výr. a dob. trh 1. pond. v listop., případně-li na svátek, tedy následující všední den.
- Jilovi** [Eule], 1. v pon. po 8. Králích, 2. v pon. po Bož. Těle, 3. na sv. Vavř., 4. na s. Lukáše, 5. v pon. před sv. Kateř. : týhod. trhy: 1. ve středu před Velikonocí, 2. na sv. Tomáše.
- Jindřichovice** [Heinrichgrün] 1. v pond. před sv. Janem Křtitelem, 2. v pon. před sv. Havlem.
- Jirkov viz Borek.**
- Jiretin Hořejší** [Obergeorgenthal], ty pondělky: na masop., 2. po sv. Jiří, 3. po nar. P. Marie, 4. po všech Svat. Týh. trh každ. pátek.
- Jiretin Dolní** [Niedergeorgenthal], 1. na sv. Vojtěcha, 2. v pon. před Bož. Těl., 3. v pon. před svatým Matoušem, 4. na svatého Mikuláše.
- Jistebnice**, ty pondělky: 1. po sv. 3. Králích, 2. na sv. Matěje, 3. po květné ned., 4. po Velikonoci, 5. po svatod. svátcích, 6. na sv. M. Majdal., 7. na sv. Bartol., koňské a dobytčí trhy po 8 dní; 8. v pon. po sv. Matěji, 9. v pon. po vš. Sv. Trhy na dob. každé pond. od sv. 3. král. až do nanebevst. Páně.
- Josefov čili Fleay** [Josefstadt], výroční a předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek ty outerky: 1. po světování P. Marie, 2. po sv. Markétě, 3. po sv. Václavu, 4. po počestí P. Marie; tyto trhy trvají vesměs po 3 dni; týdní trh každé pond. a čtvrtek.
- Kácov**, 1. na nales. sv. Kříže, 2. na sv. Petra a Pavla, 3. na nar. P. Marie, 4. na sv. Martina. Týdní trhy: 1. den po hromnicích, 2. v pátek před květnou ned., 3. na sv. Michala, 4. v pátek před čtvrtou nedělí adventní.
- Kadaň** [Kaaden], výroční, koňské a dob. trhy: 1. v pondělí po Judika, 2. po sv. Janu Křt., 3. po pov. sv. Kříže, 4. po sv. Barboře, každ. trvá 3 dni.
- Kamberg**, 1. na sv. Jiří, 2. na povýš. sv. kříže.
- Kamenice**, 1. prv. pátek v postě, 2. v out. velikon., 3. na sv. M. Majd., týd. před a den po ní, 4. ve čtvr. po nanebvst. Páně, po 3 dni, 5. den po sv. Václ., a před ním po 4 dni. Týdní trhy každé pon. na koně, hovězí dobytek a rozličné jiné zboží.
- Kamenice česká** [Böhmisch-Kamnitz] ty pondělky: 1. před sv. Duch., 2. po Pörcinnukle, 3. před Havlem.
- Kamenice tržová**, výr. a dob. trhy ty čtvrty: 1. 3. postní, 2. pátý v postě, 3. na zelený, 4. po sv. Prokopu, 5. po nar. P. Marie, 6. po vš. Svat., 7. po počestí P. Marie.
- Kamýk** [Kamaik], 1. na sv. Aloisia dne 21. června, 2. na sv. Františka Ser. dne 4. října.
- Kaňk** [Gaug], výr. trhy: 1. ve čtvrtek před květ. ned., 2. v out. před sv. Duch. 3. v out. před sv. Bartol., 4. ve čtvrtek po sv. Havle. Na dobytek: 1. ve čtvrť před jmenem P. Ježíše, 2. ve čtvrtek po narození P. Marie, 3. před sv. Markét. [18. července], 4. ve čtvrtek po svatě Kateřině.
- Kaplice**, 1. v pon. masop., 2. na sv. Prokopa, 3. na sv. Šim. a Jnd. Týdní trh každ. sobotu.
- Karlovy Vary** [Karlsbad], 1. třetí pond. v dubnu, 2. první středu v měsíci říjnu; trvá dva dni. Trhy na koně a jiný dobytek, poslední pon. v červnu; každ. čtvr. týh. trh.
- Kasejovice**, výroč. a trhy na koně a hovězí dobytek 1. den po sv. 3. Králích, 2. v out. po provedu ned., 3. na sv. Jak., 4. den po sv. Jiljí, 5. na sv. Voršilu. Týdní trh na dobytek každý kvatembr. pátek, ve středu před každým čtvrtkem, pak každý pátek po velikonoci až do vš. Svátců.
- Katovice**, první čtvrtek po hromnic., na Filipa a Jakuba, 3. ve čtvrť. po Vavřinc. 4. dne 12. pros.
- Kdyně Nová** [Neugedein], 1. v pon. po sv. 3. Králích, 2. druhé pon. po Velik. 3. na sv. Bartol., 4. na sv. Ondřeje. Týdní a dobytčí trhy od 2. postního týdnu až do sv. Mart. každý pátek.
- Kirchenberg** [v Chebském kraji] dva výr. a dob. trhy ve 4. out. v březnu a v říjnu. Dobytčí trhy každ. 4. out. v out. měsících.
- Kladno**, ty pondělky: 1. po obrác. sv. Pavla, 2. po sv. Vítu, 3. po sv. Václav.
- Kladruby** [Kladrau], 1. ve středu před květnou ned., 2. v pon. po B. Těle, 3. na sv. Jak., 4. na sv. Matouše.
- Klášterec** [Klášterle], výr. a dob. trhy ty pondělky: 1. před hromnicemi, 2. před sv. Johannou králov., 3. před sv. Bartolomějem, 4. před svatým Martinem. Při padne-li na ten den svátek, odbývá se trh o osm dní dříve. Týhodní trh každ. středu.
- Klatovy**, ty outerky: před obrácením sv. Pavla, 2. po nedělí Kantate, 3. po svatém Kiliannu, 4. po sv. Jiljí, 5. po sv. Kateřině.
- Klenci** [Klentsch], 1. na sv. Matěje, 2. v outery po svatě Trojici, 3. na svaton Lucii. Týdní trhy po celý pát; trhy na dob. každý outery od postu až do sv. Martina.

- Klomin** [Chlomin], ty pondělky: 1. po hromnicích, 2. v třetí pondělí měsíce května, 3. po P. Marii Sněžné, 4. po sv. Svatých. Hlavní trhy na dob. v pon. po květné ned., po sv. Janu Křtí, po sv. Václavu, a před vánoči; týhod. trh. každ. pondělí.
- Kněžomostí** [Fürstenbruck], výroční a dob. trhy ty pondělky: 1. druhý po sv. Fab. a Šeb. 2. druhý v postě, 3. po Velikon., 4. před navstiv. P. Marie, 5. před nanebevz. P. Marie, 6. po jmenu Pauny Marie.
- Kna Nový** [Neuknin], 1. v poslední masopustní čtvrtek, 2. v pon. po květné neděli, 3. na sv. Víta, 4. ve čtvrtek po sv. Vavřinci, 5. na sv. Ludmilu, 6. v pon. před Havelským posvícením, 7. na sv. Barboru.
- Kocengrün** [Gossengrün], výroč. trhy ty pond.: 1. 3. v měsíci dubnu, 2. před sv. Vítem, 3. po nanebevz. P. Marie, 4. před sv. Šim. a Jud.
- Kolešovice**, výr. a dob. trhy: 1. dne 20. břez., 2. dne 30. června, 3. dne 4. září, 4. dne 12. listop.
- Kolinec**, 1. na sv. Fil. a Jak., 2. na sv. Vavřinci, 3. na sv. Ondřeje.
- Kolin Nový** [Neukolin], výroční s předcházejícími trhy na dobytek: 1. ve čtvr. po 3 Král., 2. v pond. po posl. masop. neděli, 3. v pon. po svátostech, 4. na sv. Antonína Paduan., 5. v pon. po sv. Bartoloměji, 6. na sv. Františka Seraf., 7. v pond. po sv. Ondřeji. Týdň. trhy ve stř. a v pátek.
- Koloveč** [Kolautschen], 1. v out. Velikon. 2. na sv. Jana Křtí, 3. v pond. před sv. Havlem; týhod. trhy: 1. druhý pon. po Velikon. a po sv. Martinu.
- Kopidno**, 1. ve střed. po Velikon., 2. na sv. Prokopa, 3. ve stř. před nar. P. Marie, 4. ve střed. před poč. P. Marie.
- Kostelec Černý** [Schwarzkoletz], 1. v pon. po ned. Rogate, 2. na sv. Jana Křtí, 3. na sv. Mích. archanj., 4. v pond. před poč. P. Marie.
- Kostelec nad Labem** [Elbekoletz] výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. v pond. před sv. Matěj., 2. ve čtvrtek před nalezením sv. kříže, 3. na sv. Víta, 4. na svatého Jakuba, 5. na povýšení svatého kříže, 6. na sv. Šimona a Judu. Každou sob. týh. trh.
- Kostelec u Náchoda**, ty čtvrtky: 1. po jmenu P. Ježíše, 2. před první ned. v květ. 3. po sv. Matouši, 4. po poč. P. Marie. Trh týdň. každ. střed.
- Kostelec nad Orlicí**, výroční s předcházejícími trhy na koně a hovězí dob.: na sv. Dorotu, 2. ve čtvrtek před květnou nedělí 3. v pondělí po nanebevstoupení Páně, 4. dne 17. července, 5. na svatého Bartoloměje, 6. na Karla Bor. Trh týhod. každ. čtvrtek.
- Kouřim**, výroční, koňské a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po n. roce, 2. po květné ned., 3. před sv. Duchem, 4. na sv. Matě Majd., 5. po narození P. Marie, 6. po sv. Kateřině.
- Kožlany**, 1. ve čtvrtek po Velikonoci, 2. ve čtvrtek po sv. Duchu, 3. na sv. Vavřinci dne 10. srpna, 4. na sv. Matouše.
- Krátky** [Grulich], 1. ve čtv. před hromn., 2. druhý čtvr. po Velik., 3. ve čtvr. po sv. Anně, 4. po sv. Luk. Týdň. trh každ. pon. Připadne-li na pondělí svátek odbyvá se týdň. trh v out.
- Královice**, výroční, koňské a dobyt. trhy: 1. ve čtvrtek před světov. P. Marie, 2. v pod. před svat. Pet. a Pavl., 3. v pon. před nanebevz. P. Marie, 4. ten čtvrtek před sv. Havlem.
- Královice Dolní**, výroční a dob. trhy ve střed. před sv. Vojtěchem, 2. na sv. Jana Křt. 3. ve stř. před Marii Sněžnou, 4. ve stř. před. sv. Václavem.
- Kráupy**, 1. v out. před. Velikonoci, 2. ve střed. před naroz. P. Marie. Týdň. trh ve střed. na rozličné potrav.
- Králov Městec** [Königsstadt], trhy výroční a na hovězí dobytek ty pondělky: 1. po sv. 3 Králích, 2. po Quasimodogeniti, 3. po Božím Těle; 4. na sv. Bartol., 5. ve střed. po sv. Frant. S., 6. ve střed. po sv. Cecílii. Týdň. trhy na obilí po celý rok v pátek.
- Kraslice** [Grasslitz], 1. den po sv. Janu Křt., 2. druhý pon. po sv. Michalu. Trhy na dob. 3. střed. každ. druhého měsíce.
- Krásné Doly** [Schöuthal] 1. ve čtvrtek před sv. Václavem. Týd. trh každ. sobotu.
- Křinec**, 1. na tučný čtvrtek a ty čtvrtky: 2. po sv. Duchu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Kateřině.
- Křivsoundov**, na pondělky po sv. Jiří a Jiljí. Týdň. trh každý pond.
- Krucenburg** [Krucburek, Kreutzberg], výr. a dob. trhy s 8 denní svob. ty pond.: 1. po hromn., 2. před květnou ned., 3. před vstup. Páně, 4. den po sv. Vavř.; každý čtvrtek týdň. trh.
- Krumlov Český** [Böhmisch-Krumau], 1. ve čtvrtek po středopostí, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. v pon. před sv. Havl.; padne-li sv. Havla na pondělek, odbyvá se trh o týden dříve; na sv. Kateř. Trhy na dobytek od sv. Jiří až do sv. Havla každou střed. a týhodní trhy každ. střed. a sobotu.
- Krupka** [Graupen], ty pondělky: 1. před květ. ned., 2. před sv. Duchem, 3. před sv. Michalem, 4. před sv. Martinem.
- Krýry** [Kriegerau], výroční a dobyt. trhy: 1. ve stř. před ned. Lätare, 3. ve čtvr. po ned. Kant. te, 3. ve čtvrtek po pozdvižení sv. kříže, 4. na sv. Bohumíra 8. listopadu.
- Kumzák** [Königseck], ty pondělky: 1. po Hromnicích, 2. po Miserikordia, 3. po

- sv. Matouši, 4. na dužičky. Trhy týdlní a dobytčí každý čtvrtek.
- Kunšát** [Kronstadt], výr. a dob. trhy ty pond.: 1. po-1. v dub., 2. první v srpnu, 3. posl. v říjnu.
- Kunžvart**, Kušvart, 1. o sv. Jiří, 2. o sv. Michalu arch., 3. 15. prosince.
- Kuřivody** [Hühnerwasser], výroční trhy na dobytek: 1. v pond. po Velikonoci, 2. v pond. po Sv. Duchu, 3. na sv. Jana Křt., 4. v pond.-lí po nanebevz. P. Marie, 5. v pond. po sv. Havlu, 6. v out. před sv. Tomášem apoš. Každou středu tých. trh na dobytek a rozličné krámské zboží.
- Kynžvart** [Königswart], výroční dobytčí a koňské trhy: 1. na sv. Josefa, 2. v pond. po sv. Markétě, 3. v pond. po všech Svätých. Trh na obilí každý čtvrtek.
- Landskroun** [Landskron], 1. v pondělí po 8 Králích, 2. v out. po ned. Judika, 3. na svato-dušní out., 4. na sv. Maří Majdalenu, 5. v outery po sv. Matouši.
- Ledeč** 1. v out. po neděli Septuagesima, 2. den před nanebevstoup. Páně, 3. den před sv. Maří Majdalenu, 4. v outery po sv. Jilji, 5. ve čtvrtek před sv. Havlem.
- Leskov**, 1. dne 19. března, 2. dne 2. květ., 3. dne 4. července, 4. dne 15. října.
- Levin**, na sv. Matouše Evang.
- Lhenice** [Elheutz], 1. na sv. Fabiana a Šebestiana, 2. na sv. Jilji, tých. trh každou středu. Trh na pšizi na sv. Linharta.
- Libaň**, 1. v out. po sv. Mat., 2. po sv. Troji, 3. po sv. Bartoloměji a 4. po sv. Šimonu a Judě. Týdenní trh každý outery.
- Liberec** [Reichenberg], ty pondělky: 1. po bílé neděli, 2. před sv. Vitem po 8 dní, 3. po naroz. P. Marie po 8 dní, 4. v pond. a v outery po Stí neděli v říjnu, 5. v pond. a v outery před první neděli adventní. Trhy na vlnu: 1. v outery a ve středu po sv. Duchu, 2. v outery a ve středu po sv. Michalu. Trhy na dobytek: v sob. před bílou ned., v sob. 8 dní před 1. ned. adv. Tých. trh kaž. pon. a čtvrt.
- Liběšice**, výr. a dob. trhy: 1. dne 8. dub., 2. dne 25. září.
- Libice**, 1. v pondělí po jmenu Pána Ježíše, 2. na popeleční středu, 3. v pond. po sv. Janu Nep., 4. v pond. posv. Prokopu, 5. v pond. po nanebevz. P. Marie, 6. nasv. Havla.
- Liblín**, ty pondělky: 1. po Látare, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před Bož. Tělem, 4. po sv. Jilji, 5. před sv. Martinem.
- Libochovice** 1. v středopostí, 2. ten den před nanebevz. Páně, 3. na sv. Bartolom., 4. ve středu po sv. Václavu, 4. tu stř. po sv. Martinu. Každou středu tých. trh.
- Libouchec** [Königswalde] v Litom., výr. a dob. trhy: 1. v pon. masopustní, 2. v pon. před sv. Jan. Křt., 3. v pon. po nar. P. M.
- Liběštin** [Liebenstein], 1. v pond. po navšt. P. Marie, 2. v pondělí před první nedělí adventní.
- Lipa Česká** [Böhmisch-Laipe], 1. ve čtvrtek po sv. Markétě, 2. ve čtvrtek po s v
- Martinu, oba po 8 dní. Případně-li sv. Markety neb sv. Martina na čtvrtek, začne trh téhož dne. Trhy na dobytek: ty středy: 1. po středopostí, 2. po Bož. Těle, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu, každ. trvá 2 dni.
- Lipnice**, výroční, koňské, a hovčské trhy: 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. po Judika, 3. po sv. Petru a Pavlu, 4. před sv. Havlem, 5. po sv. Martinu, 6. před Vánoce. Trhy na vlnu: 1. na sv. Floriana, 2. v pond. před sv. Havl. Trhy na dobytek: 1. každý pond. od 8. ledna až do 9. listop. Týdlní trhy každý pátek po celý rok.
- Lišov**, 1. na velikonoční outery, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Ondřeje. Týdenní trh ve čtvrtek.
- Litěň**, 1. na čt rty pondělek po novém roce, 2. ve středu před sv. Duchem, 3. na sv. Maří Majd., 4. ve středu před sv. Václav., 5. na sv. Alžbětu, též vždy trh na dobyt.
- Litoměřice** [Leitmeritz], ty pond. 1. po Sexagesima, 2. po Kantate, 3. po naneb. P. Marie, 4. po sv. Kateřině. Týdlní trh v sobotu a v outery.
- Litomyšle** 1. dne 27. ledna nasv. Christo-t. — 2. dne 7. květ. nasv. Stanisl. — 3. dne 5. září na sv. Vikt. — 4. dne 6. listop. na sv. Leonarda. — Kdyby některý z těchto trhů připadl na pátek, na sobotu, na neděli nebo svát., odlož se na příští úterek. Trh dobytčí jest o den dříve; padne-li výroč. trh na pon., je trh dob. v pát. před výr. trhem. Týdlní trh každ. sobotu.
- Litvínov** [Oberleutensdorf], 1. ve středu před květnou ned., 2. na sv. Maří Majdalenu, 3. na sv. Mich., 4. v pon. po všech Sv.
- Lochovice**, 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Mat., 3. den před sv. Janem Křt., 4. na sv. Leop.
- Loket** [Ellbogen], 1. na zelený čtvrtek, trh: na chléb, 2. dne 1. května, 3. první stř. v září, 4. na sv. Martina, 5. ve čtvrtek před Vánoce, pouzo na chléb.
- Lomnice**, v Bud. 1. na sv. Jiří, 3. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Michala.
- Lomnice**, v Jičín., 1. 2. čtv. postuť, 2. ve čtvrtek před sv. M. Majdalenu, 3. před sv. Šimonem a Judou, Hlavní trh na dobytek a jiné věci 1. 8 dní po vstoup. Páně 3. ve čtvrtek po Bož. Těle. Týdlní trhy každý čtvrtek.
- Louny**, výroční a dobytčí trhy; 1. ve stř. před tučným čtvrtkem, 2. v pond. a v out. před nanebevstoup. Páně, 3. ve stř. po naroz. P. Marie po 8 dní, 4. ve středu a ve čtvrtek po sv. Šimonu a Judě.
- Louňovice**, ty čtvrtky: 1. před sv. 3. Králi, 2. před sv. Řehořem, 3. před sv. Voštěchem, 4. na sv. Víta, 5. na sv. Maří Majdalenu, 6. ve čtvrtek před sv. Bartolomějem, 7. před sv. Václavem, 8. na sv. Lukáše, 9. na sv. Barboru

- Lovosice** [Lobosic], ty pondělky: 1. po Látare, 2. po sv. Troji., 3. po narož. P. M., 4. po sv. Barboře.
- Lubeneč** [Lubenz], výroční a dobytčí trhy: 1. 2hý pond. po bromnicích, 2. ve středu před sv. Václavem.
- Lukavice**, ve středu po sv. Jiří. Týhod. trh každou středu.
- Luže**, 1. ve středu před nalezen. sv. kříže, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. ve středu před povýš. sv. kříže, 4. dne 4. listopadu. Trhy na dob.: 1. ve stř. před jmen. Ježíš, 2. ve stř. po 3. ned. postní, 7. na sv. Antonína, 3. dne 2. listop. Trh na obilí každou sobotu.
- Lysá**, 1. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, 2. v pond. po stěti sv. Jana. Týhodní trhy každou sobotu.
- Malešov**, ty outerky: 1. po 3. ned. post. 2. před nanebevst. Páně, 3. před sv. Mari Majdalenou, 4. před narož. P. Marie, 5. před sv. Martinem biskupem.
- Maňetín**, 1. v pondělí po neděli Sexagesima, 2. druhý pond. po velikonoci, 3. na sv. Víta, 4. na sv. Mat., 5. na sv. Barb.
- Maršovice**, 1. dne 14. ún., 2. dne 18. říj.
- Maškov** [Maschau], 1. první neděli v postě, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na den nar. P. Marie (8. září) 4. v neděli po všech Svatých, každý trvá 8 dní. Trhy na vlnu: 1. první pátek po sv. Jiří, 2. druhý pátek po sv. Jiljí. Týhodní trhy každý pátek.
- Měděc** [Kupferberg], 1. v pondělí po sv. Vítu, 2. v pond. po sv. Matouši.
- Mědčin** [Miedschin], 1. v pon. po sv. Jos., 2. druhý den po sv. Marketě, 3. v pon. po sv. Mikuláši. Týdní trh každ. pond. od sv. Jos. až do sv. Havla.
- Mělník** výroční, dobytčí a kožské trhy ty čtvrtky: 1. po sv. 3. Králích, 2. po druhé postní neděli, 3. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, trvá 8 dní, 4. v pondělí po sv. Petru a Pavlu, 5. ve čtvrtk po nanebevzetí P. Marie, 6. po sv. Havlu, 7. na sv. Ondř. apost. po 8 dní. Týh. trh. každ. out.
- Merklin**, 1. v pond. po sv. Trojici, 2. na sv. Vavřince, 3. v pon. po sv. Martinu.
- Městečko České** [Friedländer Neustadt], Ty pondělky: 1. po sv. 3. Králích, 2. po sv. Josafu, 3. 14 dní po Sv. Duchu, 4. po jménu P. Marie, 5. po svatém Martinu.
- Město Nové nad Metují** [Neustadt], výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Anežku, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Jana a Pavla, 4. na den povýšení sv. kříže. Týdní trh na přízi a obilí každou středu a sobotu.
- Měšov**, Mnichov [Einsiedl], ty pon.: 1. 2 po Velikon., 2. posv. Janu Křt., 3. před sv. Havl.
- Mýto** [Mauth], 1. v pond. po první neděli po velikonoci, 2. v outerý po sv. Trojici, 3. na sv. Matouše.
- Mýto Vysoké** [Hohenmauth], 1. první čtvrtk v postě, 2. v out. před sv. Filipem a Jakubem, 3. v outerý po sv. Petru a Pavlu, 4. v outerý po nanebevzetí P. Marie, 5. v out. před sv. Františkem Ser., 6. v outerý před sv. Lazarem. Dobytčí trhy: 1. v pond. po květné neděli, 2. v pond. před sv. Filipem a Jakubem, 3. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 4. v pond. po nanebevst. P. Marie, 5. v pondělí před sv. Františkem Seraf., 6. v pond. před sv. Lazarem.
- Mezimostí**, 1. na sv. Dorotu, 2. na sv. Floriana, 3. v pond. po sv. Martinu.
- Mikulov** [Niklasberg], v pon. po sv. Vítu.
- Milčín**, 1. na sv. Stanislava, 2. na den sv. Jana Křt., 3. dne 13. červ., 4. na den narož. P. Marie, 5. na dušičky.
- Milešov** [Mileschau], výroční a dobytčí trhy: 1. den před archanj. Gabrielem, 2. den po sv. Antoniu Pad., 3. v pond. po pozdv. sv. Kříže, 8. v pon. před narož. Páně.
- Miletín**, 1. tu středu po sv. Jiří, 2. v pond. po svatém Lukáši; každou středu týhodní obilní trh.
- Milín**, 1. v masopustní pondělí, 2. dne 28. července, 3. dne 14. září, 4. na sv. Ondřeje.
- Milevsko** [Mühlhausen], 1. na sv. Josefa, 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. na svatou Marketu, 4. v pondělí po jménu P. Marie, 5. na sv. Vorskilu; týdní trhy na dobytek, obilí a potravu každý čtvrtk.
- Mimoň** [Niemes], 1. první pátek v postě, 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. v pondělí po sv. Matouši, 4. v pondělí po sv. Sim. a Judě.
- Mirotice**, [v Piseckém kraji], 1. v pond. masopustní, 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v pond. před sv. Pet. a Pavlem, 4. v pondělí po sv. Jiljí, 5. v pond. před sv. Martinem. Týdní trhy na bovězí dob., obilí, dříví, len, atd.: 1. v outerý před velikonoci, 2. v out. před vánoci, takto ale každou stř. po celý rok.
- Mirov viz Friedland.**
- Mirovice**, 1. na den obrácení sv. Pavla, 2. v pondělí po Sexag., 3. na sv. Vojtěcha 4. ve středu před Božim Tělem, 5. na sv. Prokopa, 6. na den Marie Sněžné, 7. den po narození Fanny Marie, 8. v pondělí před sv. Havlem, 9. na den obětování P. Marie.
- Mlátkov** [Wichatdtl], 1. 23. dubna, 2. dne 24. června, 3. dne 30. listopadu.
- Mlázovice**, 1. v pondělí po jménu Pána Ježíše, 2. v outerý po Velikonoci, 3. v outerý po sv. Vítu, 4. v outerý po sv. Kateřině.
- Mnichovice** ty středy: po nanebevstoupení Páně, 2. před Božim Tělem, 3. před narozením P. Marie, 4. na sv. Martina biskupa. Hlavní trhy na dobytek, obilí a rozličné věci: 1. na tučný čtvrtk, 2. na zelený čtvrtk, 3. na sv. Jakuba apost., 4. ve čtvrtk po sv. Václavu, 5. na sv. Františka Xav., 6. dan před štědrým večerem; týhodní trh každý čtvrtk.
- Mníšek**, 1. na sv. Fabiana a Šeb., 2. na sv. Josef, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. dne 2. srpna, 5. dne 24. srpna 6. dne 24. října.
- Moř** [Brix], výroční trhy na dobytek: 1. v pondělí po Okuli, 2. v outerý svatodělní, 3. na sv. Jiljí, 4. v pond. po sv. Burkhardu

- Měec (Kornhaus), výroční a trhy na dobytek:** 1. ve stř. po neděli Okuli, 2. den před nanebevstoup. Páně, 3. dne 2. října.
- Měeno, (v Bolešlavském kraji) ty středy:** 1. po jménu Ježíše, — 2. po sv. Filipu a Jak. 3. ve středu před sv. Václ. — 4. po sv. Martinu. Hlavní týdenní trh ve stř. po sv. Josefu a ve středu po navštívení P. Marie. — Týždní trh každé pondělí.
- Muncisfaj (Smečno), 1. den po sv. Vojtěchu, 2. den po sv. Michalu.**
- Mutějov (Muttertsdorf), dne 24. srp.;** týž. trh každý čtvrtek.
- Načeradec, výroční a dobytčí trhy:** 1. první outery v masopustě, 2. v outery po květné neděli, 3. v outery po svatozdušních svátcích, 4. ve středu po sv. Jakubu, 5. ve středu po jménu P. Marie, 6. na sv. Teresii, 7. v outery před vánocemi.
- Nadějkov (Nadějkau), výroční a dobytčí trhy:** 1. v outery po sv. Rudolfu, 2. na den sv. Štěpána (2. srpna), 3. v pond. před svat. Teresii, 4. v pondělí po sv. Kateřině.
- Náchod, 1. poslední čtvrtek v postě, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Martina biskupa. Každý čtvrtek týždní trh.**
- Nasavirky (Nassaberg), výroční a dobytčí trhy:** 1. ve čtvrtek po první postní neděli, 2. ve čtvrtek před sv. Norbertem, 3. ve čtvrtek po sv. Havlu.
- Nečtiny, výroční i trhy na koně a hovězí dobytek, 1. první pondělí v postě, 2. v pen. před nanebevzetím Panny Marie, 3. na sv. Jakuba, 4. v pondělí po svatém Michalu, 6. v pondělí po všech Svatých.**
- Nejiřsko, Nýrsko (Neuern), 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. v pondělí po naroz. P. Marie; týž. trhy ve stř. a sice na obilí a potravu po celý rok, na dob. o. střed. až do sv. Martina.**
- Nehvizdy (Grossnehwitz), výroční a dobytčí trhy, též na koně a vlnu, 1. ve čtvrtek po nalezení sv. kříže, 2. druhý čtvr. po povýš. sv. kříže, každý trvá 8 dní.**
- Nechanice, 1. v pondělí před sv. Matějem, 2. v pondělí před Svatým Duchem, 3. ve čtvrtek před nanebevzetím P. Marie, 4. v pondělí po sv. Václavu, 5. v pondělí před první nedělí adventu.**
- Nepomuky, 1. v pon. po hromnicích, 2. v pond. po Jubilate, 3. ve středu po sv. Janu Křt., 4. ve stř. před sv. Matoušem, 5. ve středu po sv. Barboře; každou středu od hromnic až do sv. Jana Křt. týždní trh.**
- Nepomyšl (Pomeisl), 1. v pondělí před narozením P. Marie, 2. na sv. Mikuláše; trhy na dobytek 8 dní trvajících: 1. na Remin., 2. na sv. Víta.**
- Netolice, výroční a trhy na koně a hovězí dobyt: 1. v pon. po hromn., 2. na sv. Jana Křt., 3. druhý pon. po naneb. P. M., 4. na sv. Michala, 5. na sv. Lasara 17. pros. Velké trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v outery velikonoční, 2. v outery svato-**
- dušní; týždní trh na obilí a hovězí dobytek každé pondělí po celý rok.
- Netvořice, výroční a trhy na dobytek:** 1. dne 4. března, 2. dne 17. května, 3. dne 27. srpna, 4. dne 16. října.
- Neukirchen, 1. druhé pondělí po velikonoči, 2. v pondělí po pozdvížení svatého kříže.**
- Nenstupov, 1. den po sv. 8 Králích, den po Hromnicích, 3. na sv. Marka evangelisty, 4. v pond. po Božím Těle. Týždní trhy každý čtvrtek po celý pñst.**
- Neveklov, 1. dne 8. února, 2. v outery svatozdušní, 3. dne 4. srp., 4. dne 29. září.**
- Nevedky (Neudeck), ty pondělky:** 1. před květnou nedělí, 2. po sv. Michalu, 3. před všemi Svatými.
- Nymburk, Vicemilov, ty středy:** 1. ve středopostí, 2. po sv. Janu Křt., 3. po povýšení sv. kříže.
- Olešnice (Giesshübel), ty pondělky:** 1. před Velikonoči, 2. před Sv. Duchem, 3. po sv. Mař Majdaleně, 4. po sv. Bartoloměji, 5. posv. Havlu; týždní trh každý čtvrtek na přizí, plátno, obilí a všeliké krámské zboží.
- Olovi (Bleistadt), 1. v pondělí po Rogate, 2. druhé pondělí po sv. Michalu.**
- Ondřejov, 1. tu středu před sv. Blažejem, 2. tu středu před sv. Vojtěchem, 3. na den sv. Petronily, 4. na den sv. Markty, 5. ve středu před povýšením sv. Kříže, 6. ve středu před sv. Šimonem a Judou. Kdyby 3. neb 4. výroční trh na sobotu, na neděli aneb na nějaký jiný svátek padl, drží se tu středu před tím.**
- Opočno, 1. na sv. Řehoře, 2. na sv. Marka dne 25. dubna, 3. dne 20. října, 4. na sv. Mikuláše dne 6. prosince. Trhy na koně a rozličný dobytek, jakož i jiné zboží: 1. na obrác. sv. Pavla dne 25. ledna, 2. na svatého Řehoře dne 12. března, 3. v pátek před sv. Jiřím. Trhy na vlnu: 1. na sv. Petra a Pavla dne 29. června, 2. na sv. Jana dne 29. srpna. Trhy týždní na obilí a kramářské zboží každý pátek.**
- Osečno (Obšic), ty pondělky:** 1. po čtvrté postní neděli, 2. po sv. Víta, 3. druhý po narození P. Marie, 4. po sv. Šimonu a Judovi, 5. před sv. Tomášem.
- Ostrov (Schlackenwerth), 1. v pond. před sv. Jan. Křt., 2. v pon. před sv. Havlem, 3. v pon. před štedrým več.; trh týždní a obilní každou středu.**
- Oudlice (Eidlitz), výroční a dobytčí trhy:** 1. ve čtvrtek po smrtelné neděli, 2. v pondělí po narození Panny Marie, 3. v pondělí po sv. Kateřině; při každém výročním trhu jest spolu trh na dob., jakož každý čtvrtek týždní trh na obilí, palivo a potravní zásoby.
- OUNOŠT (Unhošt), 1. den po novém roce, 2. na sv. Josefa, 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. ve středu před sv. Františku Seraf., 5. v pondělí po sv. Martinu.**

- Ouplice (Eipel), 1.** na hromnice, 2. v outery před sv. Jakub. V., 3. v outery po svatém Jiljí, 4. v outery po sv. Martinu. Týdenní trhy tyto pon.: 1. před velikon., 2. před svatodušními svátky, 3. před sv. Havlem, 4. před vánoce. Týdlní trh každou stř.
- Ousoby (Pollerskirchen), 1.** v pondělí po hromnicích, 2. dne 22. července, 3. dne 28. října. Každý pondělek trh na dobytek a obilí.
- Ousti nad Labem (Aussig), výroční i dobytčí trhy ty pondělky: 1.** po sv. Fabiannu a Šebastianu, 2. 14 dní před Velikonocí, 3. po sv. Marketě, 4. po sv. Bartoloměji a 5. po sv. Martinu.
- Ousti nad Orlicí (Wildenschwert) výroční trhy s předcházejícími dobytčími: 1.** v out. po středopostí, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Jakuba, 4. v out. po narození P. Marie, 5. na sv. Martina. Každou sobotu trh na len, přzí, plátno a vlnu.
- Ouštek (Auscha), 1.** pátoú stn. postní, 2. na sv. Jana Křtitele, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Outery (Neumarkt), 1.** v outery před květ. nedělí, 2. ve čtvrtek před sv. Duchem, 3. na sv. Jana Křt., 4. ve čtvr. před sv. Havlem, 5. v sob. před Ad. a Evou.
- Pacov, 1.** v pondělí po neděli Kantate, 2. na sv. Anny, 3. v pondělí před sv. Havlem, 4. na sv. Barboru. Týhodní trhy od středopostí až do začátku adventu na koně, hovězí dobytek, obilí, vlnu atd.
- Paka Nová (Neupaka), 1.** v outery po jmenu P. Ježíše, 2. v outery po neděli Rogate, 3. v outery po Božím Těle, 4. na sv. Vavřince, 5. v outery po sv. Matouši. Každý úterek týhodní trh.
- Pardubice, 1.** v pondělí po hromnicích, 2. v pond. v křížovém týdnu, 3. na sv. Viktorína, 4. v outery po počtu P. Marie. Trhy na dobytek: 1. v pond. 8 dní před ostatky, 2. druhý pond. v postě, 3. druhý pond. po velikon., 4. v pond. před sv. Jak., 5. v pond. po sv. Havle.
- Pecka (Peckau), výroční, koňská a dobytčí trhy: 1.** v pond. po 8 Králích, 2. v pond. po Sv. Duchu. Týhodní trh každou středu.
- Pečky (Petschkau), 1.** v pond. po jmenu P. Ježíše, 2. na sv. Jana Nep., 3. na sv. Vavřince, 4. v pond. před sv. Martinem.
- Pelhrámov (Pilgram), ty outery: 1.** po novém roce, 2. po středopostí, 3. po Bož. Těle, 4. po sv. Bartoloměji, 5. po sv. Šimonu a Judě. Trhy na dobytek každou středu postní, pak 1. sob. před křížovou nedělí, 2. v sob. před sv. Trojici, 3. v sob. před sv. Prokopem, 4. v sob. před povýšením sv. kříže. Trhy na koně každé pond. před výročním trhem. Týhodní trh každou sobotu.
- Pernink (Baringen), první pond. měsíce sází ansh po svátku Anjela Strážce.**
- Petrovice (Peterswalde), 1.** v pond. před sv. Janem Nep., 2. v pond. 14 dní před (časfaským posvěcením).
- Pilnjokv, 1.** v outery velikonoční, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Šimona a Judu.
- Pisek, 1.** ve čtvr. po 3 Králích, 2. pátý čtvrtek v postě, 3. v outery po sv. Trojici, 4. na sv. M. Majdalenu, 5. na den povýš. sv. kříže, 6. na sv. Alžbětu.
- Pišelí, ty pondělky: 1.** první v postě, 2. po nruhevz. P. Marie, 3. po povýšení sv. kříže, 4. po všech Svätých.
- Planá (Plan Chebsk. kraji), 1.** na sv. Tom. Akv., 2. v úterý před zel. čtvrť. — 3. v pond. po naneberstoup. Páně, 4. v pon. po povýš. sv. kříže. V pondělí na dobytek a v sobotu na obilí.
- Planá Horní, 1.** druhou nedělí po hromnicích, 2. Zhou neděli po velikonoci, 3. na sv. Marketu, 4. na sv. Michala; tých. trh. každý outery.
- Plahany, 1.** na sv. Fabiana a Šebastiana, 2. na sv. Matěje, 3. v svatodušní pond., 4. na sv. Jakuba.
- Planice, ty čtvrky: 1.** po Quasim. po 8 dní, 2. do rozeslání sv. apost., 3. po povýšení sv. kříže po 3 dní, 4. po svat. Havlu, padne-li sv. Havla ve čtvrť, ten samý den; týhodní trhy: 1. na velký pátek, 2. na sv. Tomáše, od Josefa až po sv. Havlu na rozličný dobytek každou sobotu.
- Platna (Platten), ty pondělky: 1.** před Sv. Duchem, 2. po sv. Vavřinci, 3. třetí v říjnu.
- Píseň (Pilsen), výroční a dobytčí i koňské trhy ty pondělky: 1.** po Remiscere, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu. Trh na vlnu drží se zároveň s trhem Petro-Pavelským a trvá plných 8 dní. Týhodní tržové ve středu a v sobotu.
- Pizence, výroční a dobytčí trhy ty out.: 1.** po hromnicích, 2. po sv. Vojt. 3. po nanebevzetí Pauny Marie, 4. po svatém Diviši.
- Počátky, ty pondělky: 1.** po jmenu Pána Ježíše, 2. po na nebe vstoupení Páně, 3. po sv. Františku Ser.
- Poděbrady, výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1.** po sv. Josefu, 2. před sv. Marketou, 3. po povýšení sv. kříže, 4. na sv. Havla; každou sobotu tých. trh.
- Podhořany (Podersam), výroční a dobyt. trhy ty středy: 1.** před Velikonocí, 2. před sv. Havlem, 3. před vánoce. Týdlní trh každý pátek.
- Podhrady, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1.** v out. po velik., 2. druhý out. před sv. Bartolomějem 3. v out. po sv. Šimonu a Judě.
- Podmokly, týdlní trh v outery a ve čtvrtek.**
- Podoly Bile (Weisspödel), 1.** na hromnice, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. M. Majdalenu, 4. na sv. Václava.

- Poleň (Polín),** 1. na sv. Marketu, 2. na dušičky.
- Police,** 1. v pon. po ned. Kantáta, 2. na sv. Prok., 3. na sv. Bernarda; padnou-li ale dva posled. trhy na sobotu nebo na ned.-li, drží se v pond. s osmidem. svobodným prodejem kramářsk. zboží, koní a hověz. dobytka. Týždní trh každou středu na plátno, pšizi a obilí všeho druhu.
- Poličany,** 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. pátý pátek v postě, 3. v pondělí po sv. Filipu a Jakubu, 4. na sv. Jana Křt., 5. na sv. Bartoloměje, 6. na sv. Šimona a Judu; týždní trh každý čtvrtek.
- Polička,** 1. v pondělí po sv. 3 Králích, 2. třetí čtvrtek postní, 3. v outery před sv. Jiřím, 4. ve čtvrt. před sv. Bartolomějem, 5. v out. před sv. Šim. a Jud.
- Polna,** 1. ve středu po sv. Matěji, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. po sv. Vítu, 4. po sv. Václava.
- Poričí Spalene (Brennporičen),** 1. na sv. Josefa, 2. ve čtvrtek po sv. Duchu, 3. v pondělí po sv. Bart., 4. v druhé pondělí po sv. Martinu.
- Postoloprty (Postelberg),** výroční trhy: 1. v pond. před Velikonoci, 2. v pond. po sv. Trojici, 3. den po nanebevst. P. Marie, 4. na sv. Ondřeje ap.; týždní trh každou středu.
- Postupice,** 1. dne 30. květ. 2. dne 5. září, 3. dne 16. říj., 4. dne 20. listop.
- Praha,** 15. března na star. náměstí; 12. května na malostran. náměstí a na Štěp. nám.; 11. června na mal. nám.; 24. září na Václav. nám.; 2. prosince na starom. nám. — vždy 14 dní.
- Prachatic,** 1. ve čtvrtek po sv. 3 Králích, 2. den po sv. Jakubu, 3. na sv. Matouše; týž. trhy na dobytek a obilí každý čtvrtek, z nichžto hlavní jsou ve čtv. po sv. Matěji a po sv. Vojtěchu.
- Prácheň,** výroční a dobytčí trhy: 1. v masopustní pond., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. po nanebevst. P. Marie, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Přelouč,** 1. ve čtvrtek po neděli Judika, 2. ten den po navštívení P. Marie 3. na proměnění Krista Pána, 4. na sv. Kateř.; trh na dobytek vždy 6. června.
- Přestice,** 1. v pondělí po nanebevstoup. Páně, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Vavřinci, 4. den před sv. Křišp.; týž. trhy na sv. Tomáše; pak od začátku postu až k sv. Mart. každý čtvrtek.
- Příbyslav,** 1. prv. postní sobotu, 2. třetí pond. po Velikonoci, 3. v pond. po svat. Petru a Pavlu, 4. po narození P. Marie, 5. po sv. Ondřeji.
- Příbram,** 1. ve stř. po broumících, 2. po Velik., 3. po sv. Janu Křtělci, 4. na sv. Jiří, 5. ve stř. po Linhartu.
- Příbram,** (v Čásl.) 1. dne 23. dubna, 2. v pond. před sv. Michal. Trhy na dob. 1. první čtvrtek v postě, 2. třetí pond. v postě, 3. pátý čtvrtek v postě, 4. na sv. Jana Křt.
- Příbuzy (Krühbuss),** v pond. po sv. Bartoloměji.
- Přídolí (Priethal),** 1. na den sv. Vavřince, 2. v neděli po sv. Jiří; každou stř. týždní a dobytčí trhy.
- Příehovce,** výroční trhy ty pond.: 1. po Jubil., 2. po sv. Pet. v okovech, 3. před sv. Havlem.
- Přísečnice (Priesen),** trhy výroční a na dobytek: 1. v pond. před nanebevstoup. Páně, 2. v pond. po sv. Bartoloměji, 3. ve čtv. před posvic. V témdni před adv. ned. je po 6 dní trh na len; týždní trh každ. sob.
- Proseč,** výroční a dob. trhy: 1. v pond. po hromn., 2. ve čtvrtek po sv. Řehoři, 3. v pond. po sv. Maří Majd., 4. v pond. před sv. Tereši, 5. v pond. před svatou Kateřinou. Dobytčí trhy odbyávají se před polednem.
- Prostiv,** 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Prok., 3. na sv. Havla. Trhy na dob. každý čtv. od 3 Králů počínajíc.
- Rábí,** 1. v pátek po sv. Josefu, 2. na svatou Trojici po 8 dní, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na svat. Martina, po 8 dní; týždní trh každou středu.
- Rabštejn (Rabenstein),** 1. druhou středu po sv. Jiří, 2. ve čtvrtek před sv. Václavem.
- Radnice,** 1. v pond. po Judika, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po Bož. Těle, 4. po naroz. P. Marie, 5. po Lukáš. Zvláštní trhy: 1. na selený čtvrtek, 2. na sv. Tomáše apošt.; trh na dobytek a obilí každý čtvrtek.
- Radomyšl,** 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Matouše.
- Radonice,** výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v pond. po ned. Létare, 2. na svat. Bartoloměje, 3. v pond. po sv. Kateřině.
- Radoušev (Graber),** výroční trhy: 1. na sv. Valentína 14. února, 2. na sv. Víta 15. června, 3. na sv. Michala 29. září, 4. na dušičky 2. listopadu.
- Radyně (Richenburg),** výroční trhy a na dobytek: 1. ve čtv. po Božím Těle, 2. ve čtv. po sv. Bartolom., 3. v pond. před sv. Václavem.
- Rakovník (Rakonic),** ve čtvrt. po Remin., 2. ve středu po Kantáta, 3. na rozslání sv. apoštolů, 4. na sv. Ludmilu, 5. na den sv. Linharta; týždní trh na sv. Tomáše.
- Raňaje,** 1. v suché dni před svatým Matějem, 2. v pond. před Velikonoci, 3. ve středu po nanebevst. Páně, 4. v pondělí před Vánocami.
- Ratibořice,** 1. v středopostí, 2. na svat. Jakuba; týždní trhy: 1. na masop. outery, 2. ve středu po Velkom., 3. na sv. Víta, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Rechtsteln Dolní (Unterrechenstein),** 1

- na sv. Šebest., 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Jiljí, 4. na sv. Linhartu.
- Ročov Horní, městyň, 1.** v pond. po sv. P. Marie, 2. v pond. po Janu Křt., 3. v outerý před sv. Havl., 4. ve střed. po počtí P. Marie.
- Rochlice, ty pondělky:** 1. po velikonoci, 2. po sv. Prokopu, 3. po nanebevz. P. M. 4. po císařském posvěcení. Týdlní trh každých čtvrt.
- Rokyčany, 1.** v pond. po sv. Faustinu, 2. po sv. Torpesu, 3. po sv. Štěpánu papeži, 4. po sv. Frant. Seraf., 5. po první neděli adventní.
- Rokytnice, 1.** na sv. Valentína, 14. února, 2. na sv. Marketa, 3. ve stř. před první nedělí adv. Poutě: 1. na svat. Josefa, 2. v oktávu Božího Těla; týh. trh každé pond.
- Rokytnice (Nieder-Rochlitz), vždy druhé pondělí:** 1. po velikon., 2. po sv. Prok., 3. po nanebevzetí P. Marie, 4. po císařsk. posvěc.
- Ronov, 1.** ve čtvrtek před Velikonocí, 2. před sv. Duchem, 3. před Vánoce, a padne-li na ten den středý večer, drží se trh o týden dřív.
- Ronov (Ronsperg), 1.** na sv. Filipa a Jakuba, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po naroš. P. Marie po 8 dní, 4. na sv. Mikuláše, 8 dní.
- Roudnice (v Litoměřic. kraji) 1.** první čtvrť v postě, 2. prostřední čtvrť v postě, 3. v pond. po květ. ned., 4. na den nalez. sv. kříže, 5. ve čtvrtek po nanebevstoupení Páně, 6. v pond. po Božím Těle, 7. na sv. Maří Majdalenu, 8. ve čtvrtek po sv. Jiljí, 9. ve čtvrtek po sv. Václavu, 10. ve čtvrtek po sv. Martinu, 11. na den sv. Tomáše; týhodní trhy každý pát. a na obilí každ. čtvrť.
- Rovensko, výroční a dobytčí trhy:** 1. na sv. tři Krále, 2. na sv. Josefa, 3. na sv. Vojtěcha, 4. na sv. Vítu, 5. na sv. Mich. 6. na sv. Martina. Týdlní trhy na obilí a jiné zboží každý out. a pát.
- Rožďalovice, výroční a trhy na koně a dobytek:** 1. ve čtvrtek po třetí neděli po 3 Král., 2. po Judika, 3. v outerý před nanebevst. Páně, 4. ve čtvrtek po sv. Markétě, 5. po sv. Vavřinci, 6. po svat. Havlu, 7. po sv. Martinu, 8. ve čtvrtek v suchém témdni před Vánoce. Týh. trh každý čtvrtek.
- Rožmberk, 1.** na sv. Fabiana a Šebestiána, 2. na sv. Vojt., 3. v pond. před sv. Václavem; trh na chleb. na sv. Mikul., týhod. trhy každou sobotu.
- Rožmítál (Rosenthal), 1.** na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Jakuba dne 25. červ.; týhodní trh každou středu.
- Rožmítál, 1.** v pond. po Judika, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. v pond. po Bož. Těle, 4. na sv. Vavř., 5. v pond. před sv. Václavem, 6. na Kateřinu. Týd. trh každ. čtvrtek.
- Rumburk, 1.** v pond. po obrácení svat. Pavla, 2. po svatoduš. svátcích, 3. před sv. Bartolomějem, 4. po sv. Havlu; týh. trh každou středu.
- Rychnov (Reichen), 1.** na sv. Bartolom., 2. na sv. Michala.
- Rychnov (Reichenau), výroční a trhy na dobyt.:** 1. ve středu po jménu Ježíš, 2. na den nalez. sv. kříže, 3. na sv. Prok., 4. na sv. Matouše, 5. na sv. Lucii.
- Rychnov Český, 1.** v pond. po Božím Těle, 2. na svat. Ondřeje; každé pond. týdlní trh.
- Rychnov Nový (Neureichenau), výroč. a dobyt. trhy:** 1. v pond. po bromnicích, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před nanebevz. P. M., 4. po sv. Martinu; týh. trh každé pond. na plátno, přizí a potr. věch
- Řečice (červená) (Rothfeic), 1.** v out. před květ. ned., 2. v outerý po nanebevstoup. Páně, 3. na sv. M. Majd., 4. na sv. Šim. a Judu, 5. na sv. Kateřinu.
- Řečice Kardašova (Kardašfeic), 1.** na sv. Jos., 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Matouše, 4. na sv. Martina; trh na dobytek každý outerek.
- Řevnice, 1.** v pond. po sv. Matěje, 2. ve stř. před Bož. Tělem, 3. ve stř. před sv. Havlem.
- Říčany, 1.** ve čtvr. po sv. Matěji, 2. na sv. Zikmunda, 3. ve čtvr. po sv. Prok., 4. ve čtvr. po sv. Bart., 5. v pon. po sv. Václ., 6. ve čtvr. po sv. Mart., 7. v pon. před středým več.; týh. trh každ. sob.
- Sadská, 1.** v pon. po jmenu P. Jež., 2. po sv. Janu Křt., 3. po svat. Bart., 4. po sv. Havlu; týdlní trh každ. pon.
- Sandava (Sandau), 1.** v pon. po ned. Reminiscere, 2. po sv. Duchu, 3. po sv. Mich. Arch., 4. po druhé ned. adventní; týh. trh na obilí každé pon.
- Sázava, výroč. a dob. trhy ty outerky:** 1. před sv. Jos., 2. před sv. Ant. Pad., 3. před nanebevz. P. Marie.
- Seč, výr. a trhy na koně i hověz. dob. s 8 den. svobodou:** 1. ve čtvrtek po sv. Vítu, 2. v pond. po sv. Jiljí, 3. na sv. Mart. bisk. Na obilí, vavřinu, vlnu a přizí: 1. v out. v post., 2. v out. před středopost., 3. v out. po Judika.
- Sedlec, 1.** v pon. po jmenu P. Jež., 2. na sv. Jiljí, 3. na Pia papeže, 4. na sv. Michala arch., 5. na Alžbětu.
- Sedlice, 1.** ve stř. po čtvrté post. ned., 2. v pond. po nejsvětější Trojici, 3. ve stř. po navšív. P. Marie, 4. na sv. Bartol., 5. na svat. Michala, 6. na svat. Martina biskupa.
- Sedlčany, 1.** ve stř. v středopostí, 2. ve stř. před Velkon., 3. ve středu před sv. Duch., 4. den po sv. Petru a Pavlu, 5. na sv. Jiljí, 6. ve stř. před sv. Havlem, 7. na sv. Martin, 8. ve stř. před Vánoce. Týhod. trh každ. stř.; tak nazvaná kocanda, totiž trhy na len a plátno: 1. ousp. dni

- před sv. Petrem a Pavlem**, 2. osm dní před sv. Martinem.
- Sedlo Staré (Altsattel)**, 1. v out. po sv. Janu Nep., 2. v pon. po sv. Václavu, 3. ve stř. před sv. Mart.
- Semily**, 1. v pond. v středopostí, 2. před svat. Janem Křt., 3. po sv. Jiljí, 4. před sv. Ondřejem. Týhod. trh každý pát.
- Senožaty**, 1. na sv. Hátu, 2. na sv. Vojt., 3. na sv. Matouše, 4. dne 16. list., 5. d. 27. pros.; každý pát. trh na dob.
- Sezemice**, 1. ve čtv. po jmenn. P. Ježíše, 2. ve stř. před květ. ned., 3. v pond. po sv. Trojici, 4. na sv. Bart., 5. na sv. Šim. a Jud.; týhod. trh každ. čtvrtk.
- Skalice**, 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Jana Nep., 3. na sv. Vavřince, 4. v pond. před sv. Kateřinou.
- Skalice Česká čili Velká**, výroč. a trhy na dob.: 1. ve stř. před hromn., 2. po sv. Filipu a Jak., 3. po sv. Vavřinci, 4. před všemi Svatými. Týh. trh na obilí, přizí a potravní věci každ. out.
- Skuteč**, 1. první out. v postě, 2. v úterý svatodušní, 3. na povýšení sv. Kříže, 4. na sv. Lucii. Trhy na koně a hovězí dobyt.: 1. na den sv. Karla Vel., 2. na první out. postní, 3. v pát. před květ. ned., 4. na proměnění Kr. Pána, 5. na sv. Martina bisk., 6. na sv. Lucii.
- Sklané (Schlan)**, 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Matouše po 8 dní, 3. na den obětování P. Marie. Trhy na dob.: 1. druhé pond. v postě, 2. na den proměnění Kr. Pána.
- Slavětín**, 1. tyto stř.: před květ. ned., 2. před sv. Ignác., 3. před sv. Václavem, 4. po obětov. P. Marie.
- Slavkov (Schlaggenwald)**, 1. v pondělí po ned. Septnag., 2. po jmenn. P. Marie.
- Smidary**, 1. v out. před zvěst. P. Marie, 2. v out. po sv. Stanislavu, 3. v out. po sv. Marketě, 4. v out. po naroz. P. Marie, 5. v out. po všech Svatých. Každou sobotu trh. na obilí.
- Smířice**, 1. ve stř. po hromnicích, 2. před sv. Jiřím, 3. po navštívení P. Mar., 4. po sv. Mat., 5. před adv. Každou stř. týh. trh.
- Smržovka (Morchenstern)**, 1. ve stř. před sv. Josefem, 2. po sv. Marku, 3. po sv. Marketě, 4. po všech Svatých. Týh. trh každou středu.
- Soběslav**, 1. v p. nd. po obrácení sv. Pavla, aneb v pon. před hromnicemi, 2. před svatodušními svátky, 3. po povýšení sv. kříže, 4. před sv. Kateřinou. Trhy na koně 1 den potom, trhy na hovězí dob. od druhého pon. v postě až do pon. po svatě Troj. každ. pon.
- Sobotka**, 1. ve čtv. po 3 Král., 2. na velk. out., 3. na sv. Majd., 4. na sv. Bart., 5. na sv. Michala, 6. na sv. Kateřinu. Týhod. trh každ. sobotu.
- Sokolov (Falkenan)**, 1. v pond. před sv. Duchem, 2. po sv. Jakuba Vět., 3. na sv. Michala; trhy na dob. každ. 3. pon. v každ. měsíci.
- Solnice**, 1. na masopustní pond., 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Jiljí, 4. na sv. Šim. a Judu; týh. trh. každé pond.
- Sovinka**, 1. ve čtvrtk. před hromnicemi, 2. v out. před sv. Václ.; týh. trh na obilí a dob. každý čtvrtk.
- Stadlec (Stahletz)**, 1. ve čtvrt. po sv. Janu Nep., 2. ve čtv. po početí P. Marie.
- Staukovy**, 1. v outery po novém roce, 2. po sv. Františku Serafinském; týh. trh každé pond.
- Stárkov (Starkstadt)**, výroční a trhy na dob.: 1. v první pon. v postě, 2. v pon. před sv. Duchem, 3. v pon. po sv. Voršile. Připadneli sv. Voršily na pondělí, drží se trh toho samého dne, a druhý den na to dobytčí trh; týhodní trh na přizí a plátno každou sobotu.
- Stodý (Staab)**, 1. ve čtv. před hromnic., 2. na sv. Jiří, 3. ve stř. před sv. Michalu, 4. v outery před sv. Martinem. Připadneli svatojiráský trh na nedělí ueb svátek, odlož se na přísti outerek.
- Strakonice**, 1. 3. ledna, 2. ve čtvrtk. v středopostí, 3. v outery po nanebevstoup. Páně, 4. v out. před sv. Matí Mařd., 5. v out. po naroz. P. Marie, 6. na den sv. Šim. a Judu. Pakli některý z těchto trhů na nedělí a svátek padne, drží se násled. dne a jestliže by trh na sv. Maří Majd. v Vodňanským trhem stejné padl, drží se ve čtvrtk. před sv. Maří Majd. Po celý rok ve stř. dob. trhy; ve čtvrtk. a v sob. trhy obilní a na běžné zboží.
- Strážeci Nové (Neustrašic)**, 1. ve čtvrtk. před květnou nedělí, 2. v outery před nanebevstoupením Páně, 3. ve čtvrtk. před navštívením Panny Marie, 4. v pond. před and. strážcem, 5. v pond. před sv. Havlem, 6. na sv. Barboru.
- Strážov**, 1. na sv. Jiljí, 2. na sv. Martinu.
- Stráž (Neustadt)**, 1. v pond. před sv. Janem Křt., 2. na sv. Kateřinu; každý outerek trh na dobytek.
- Stráž (Platz)**, 1. v pondělí po smrtelné nedělí, 2. ve čtvrtk. po Božím Těle, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Lucii; trh na dobytek každý pondělek.
- Stráže (Warteuberg)**, výroční a dobytčí trhy: 1. v druhé pond. po Velikonoci, 2. po rozezlání sv. apost., 3. před sv. Havlem, 4. po sv. Martinu; týhodní trh: 1. ve středu před Velikonocí, 2. před Vánocejn.
- Strážov (Drosau)**, 1. ve čtvrtk. po sv. Matěji, 2. po sv. Jiří, 3. po sv. Jakuba, 4. po sv. Martinu.
- Strmilov (Tremles)**, 1. den po novém roce, 2. druhé pond. v postě, 3. čtvrté, pond. po velikonoci, 4. v pond. po Božím Těle, 5. na sv. Jiljí, 6. na sv. Havla, 7. den po sv. Ondřejí; trhy na dobytek každé pond. od 1. května až do 31. října. Trhy na obilí každé pondělí.
- Stříbro (Mies)**, výroční a dobytčí trhy; 1. v outery po početí P. Marie, 2. třetí

- pon. po velikon., 3. v pon. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Frant. Seraf.
- Stropulce** (Stropulc), 1. 5. ún., 2. na svatod. out., 3. 6. list. každý out. trh na dob.
- Strunkovice**, 1. v pond. po nejavětější Trojici, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Františka Ser.; týhodní trhy vždy v out.
- Sukdol**, v outery před sv. Havlem, 2. v outery před sv. Tomášem apošl.
- Suniperk** (Sonnenberg), 1. dne 1. května, 2. na sv. Michala.
- Supi Horn** (Geiersberg), výroční a trhy na dobytek: 1. po bromu., 2. po druhé ned. po velikon., 3. po svatě Markétě, 4. po sv. Matouši, 5. po obětování Panny Marie; trh týhodní na obilí každé pond.
- Sušice** (Schüttenhofen), 1. v pond. po 3 Králích, 2. v outery svatodušní, 3. na sv. Rocha, 4. na sv. Františka Ser., trhy na dobytek od květné neděle až do sv. Martina; každý pondělek a pátek po celý rok trhy na obilí.
- Světla** 1. v outery týd. po sv. 3 Králích, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Bartoloměje 4. na sv. Michala.
- Sviiny** (Schweinic), 1. den po sv. Trojici, 2. v neděli po nanebevzetí Panny Marie Padne-li na ten den trh v Lišově, drží se o osm dní dříve, 3. na sv. Františka Serafuského.
- Svojanov**, výroční a dobytčí trhy, kteréžto poslední drží se před polednem: 1. na masopustní outerek, 2. v out. před květnou nedělí, 3. ve středu před nanebevstoupením Páně, 4. na sv. Maří Majdalenu, 5. ve čtvrtek před sv. Tomášem.
- Svratka**, 1. v pond. po sv. Fab. a Šebest., 2. po velikouci, 3. na sv. Prokopa, 4. ve středu po sv. Martinu.
- Šanov** (Schönan u Teplíc), 1. posl. out. v dubnu, 2. v out. před sv. Janem Křt., 3. v pond. před vánoce.
- Šenbach**, 1. v pondělí po neřelí Kantáte 2. po všech Svatých; trhy na dobytek každý první čtvrtek v měsíci.
- Šenbach**, 1. v pond. po první neděli velikonoční, 2. v outery před sv. Jan. Křt., 3. v pond. po jménu P. M., 4. v outery po všech Svatých.
- Šenfeld**, 1. v pond. před sv. Bart., 2. v pond. po sv. Martinu bisk.
- Šenflnd**, 1. druhé pond. před sv. Jan. Křt., 2. v pond. před první adventní nedělí.
- Šenlinda** (Kránsá Lípa), 1. druhé pondělí po velikonoci, 2. v pondělí před sv. M. Majdalenou, 3. v pondělí po sv. Martinu.
- Škvorec**, výroční a dobytčí trhy: 1. v outery před Velikoucí, 2. před sv. Havl. 3. před Vánoci.
- Šluknov** (Schlukenau), 1 v pond. po neděli Okuli, 2. po nanebevstoupení P., 3. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Matouši; padne-li sv. Vavřince neb Matouše v pond. drží se trh ten samý den; týh. trhy každý čtvr. na selery čtvr. a ve čtvr. v adv. přiběhávají cizí kramci.
- Štěkna** (Stecken), 1. outery po 1. neděl. v postě, 2. v out. před sv. Jiljí, 3. na sv. Teklu i
- Štěpánov**, 1. dne 31. března, 2. na sv. Bartoloměje, 3. v outery před sv. Havlem; trhy na všeliký dobytek po celý pát každou středu.
- Štětí** (Wegstättl), výroční trhy na dobytek: 1. druhý čtvrtek po Velikonoci, 2. ve čtv. před sv. Vavřincem, 3. ve čtvr. před sv. Havlem, 4. po početi P. Marie.
- Štoky** (Stecken), ty pond.: 1. po sv. Joa. 2. po sv. Vitu, 3. po sv. Vavřinci, 4. po všech Svat., 5. po početi P. M., 6. po bromu.
- Švarcental**, výroč. a trhy na koně a dobytek: 1. v pond. po jménu Ježíše, 2. dne 8. května, připadne-li svátek, tedy v outery, a padne-li 8. května v pondělí o týden později, 8. v pon. po sv. Bart., padne-li sv. Bart. na pond., tedy přísti pondělí.
- Švihov**, 1. v pondělí po neděli Látare, 2.: na sv. Víta, 3. v pondělí po sv. Václavu, 4. v pondělí po sv. Lucii, každou střed. týhodní trh.
- Tábor**, 1. na sv. Řehoře, 2. na sv. Urbana, 3. v pond. před sv. Bartol., 4. na sv. Havla, 5. na sv. Ondřeje, padne-li některý z těchto trhů na sobotu aneb jiný židovský svátek, drží se přísti středu.
- Tachov čili Dřevňov** (Tachau), 1. v pon. po jménu P. Ježíše, 2. po květ. ned., 3. v pond. po Božím Těle; trhy týdní každ středu a pátek.
- Teplá** (Tepl), trhy na koně a jiný dob. 1. ve středu před hromnicemi, 2. před Velk., 3. po Jubilate, 4. po sv. Kilianu, 5. na sv. Jiljí, 6. ve středu před císařsk. posícem, 7. ve středu před Vánoci; trh na obilí každou středu.
- Teplice** (Teplíc), 1. v pon. po sv. 3 Král., 2. po sv. Janu Křt., 3. po sv. Jiljí, 4. po sv. Havlu; hlavní týhodní trhy v outery každého téhodne a týdní trhy každodenně. První hlavní týhodní trh v každém měs. je spolu trh na dobytek.
- Teplice** (Weckelsdorf), 1. v out. po jménu P. Ježíše, 2. po nanebevstoup. Páně, 3. po nanebevzt. P. Mar., 4. po všech Svat.; týhod. trhy kaž. outery na plátno, přísti a len.
- Terezín** (Theresienstadt), 1. v pondělí po sv. 3 Králích, 2. první pon. po velikon., 3. ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu, 4. v pon. po sv. Václavu.
- Tejn Horův** (Bischofstainic), 1. v out. před hromnicemi, 3. po povýšení svat. Kříže; týhod. trh na obilí každou sobotu po celý rok.
- Tejn nad Vltavou** (Moldautein), 1. dne 8. května, 2. dne 25. července, 3. dne 21. září, 4. dne 25. listopadu, trhy pro poutníky dne 19. března a 15. června; týdní trhy na potravní věci každou stř. pocelý rok.
- Tejnice Hrochův** (Hrachovteinic), 1. na den sv. Mat., 2. ve čtvrtek čtvrtého téhodne po velikon., 3. na sv. Jana Křt.

4. den po sv. Mich., 5. na sv. Tomáše; trhy na dobyt. o druhém trhu ten samý den, o čtyřech ostatních den před tím.
- Tejnice Labská** (Elbeteinic), 1. v pond. po 3 Králích, 2. po květné neděli, 3. v out. před sv. Duch., 4. v pon. po sv. Janu Křt., 5. v out. před sv. Bartolom., 6. po sv. Václavu.
- Tejnice Panenská** (Jungfernteinic), 1. v pon. před bromn., 2. po sv. Jití, 3. před naroz. P. Marie, Na sobotu připadlý trh drží se přísti pondělí.
- Toužim** (Theising), 1. na zelený čtvrtek, 2. dne 1. května, 3. druhý pond. po Sv. Duchu, 4. ve čtvrtek po naroz. P. Mar., 5. ve čtvrtek po sv. Martinu, 6. ve čtvr. před Vánoci; s druhým, třetím a čtvrt. trhem jsou trhy na dobyt. spojeny; týh. trh každý čtvrtek.
- Třebechovice** (Hohenbruck), výr. a dob. trhy: 1. ve středu po obrác. sv. Pavla, padne-li ale stf. na ten svátek, drží se trh v přísti středu, 2. na proměn. Krista Pána, 3. na sv. Kosma a Dam., 27. září, 4. na sv. Kateřinu, každý čtvrtek týhodní trh.
- Třeběšice**, 1. v sobotu po středopostí, 2. v oktávu sv. Petra a Pavla, 3. na svat. Františka Scr.
- Třebenice**, výroční trhy na dobyt.: 1. ten den po bromn., 2. na sv. Jití, 3. v pon. před proměněním Krista P., 4. den po vš. Svatých.
- Třeboň** (Wittingau), 1. na svatého Filipa a Jakuba, 2. na svat. Jití, 3. na svat. Tomáše.
- Třebova Česká** (Böhm. Trübau), 1. na sv. Matěje, 2. v outery v vstoupení P., 3. na sv. Vavř., 4. na sv. Matouše. Před každým trhem je trh na dobytek. Trh na obilí každý čtvrtek.
- Trmice** (Türmic), 1. v outery po Velikon., 2. v pondělí po Rogate, 3. po sv. Mich., 4. po početi Panny Marie.
- Trutnov** (Trautenau), výroční a trhy na dob.: 1. na obrácení sv. Pavla, 2. po sv. Jos., 3. ve čtv. před Sv. Duchem, 4. na sv. Jak., 5. na sv. Mich., 6. na sv. Alžbětu. Všecky trhy, s výminkou svatoduš. trhu, drží se první pondělek, na který se slavnost padá, jinak následující pondělek i s trhem na sv. Joa. a sv. Alžb. povoleným na koně a hovězí dobytek; pakli-by trh na koně o sv. Josefu s Chrudimským stejně padl, drží se v Trutnově na pondělek před tím; mimo ty jest každé pondělí a čtvrť, týhodní trh na obilí, přizi a plátno.
- Tučapy**, 1. dne 27. květ. 2. dne 30. září; každý pát. trh na dob.
- Turnov**, 1. po 3 králích, 2. ve středu po středopostí, 3. před svatým Janem Křtitelem, 4. po sv. Jití, 5. po Božím Těle, 6. před proměněním Krista Pána, 7. před všemi Svatými.
- Tuškov**, výroční a trhy na dobyt. 1. druhý čtvrtek po Velkonoci, 2. první čtvr. po Božím Těle, 3. první čtvr. po sv. Františku Seraf., 4. v pondělí po početi P. Marie.
- Týniště**, výroční trhy na dobytek: 1. v pon. po nev. Trojici, 2. na sv. Lukáše, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Tomáše, 5. velký týh. trh v pond. po květné ned. Týh. trh každý pond.
- Utvlina** (Uittwa), 1. v pond. po sv. Vítu, 2. po sv. Mich.
- Valeč** (Walč), výr. trhy a na dobytek: 1. ve středu po sv. 3 Králích, 2. ve středu po sv. Václavu.
- Vamberčice**, 1. pátý čtvrtek v postě, 2. na sv. Annu, 3. na sv. Fr. Seraf., 4. na sv. Barb. Každé pon. týh. trh na job, vlnu a přizi.
- Vartemberk**, viz Stráze.
- Velešín**, 1. na svatého Josefa, 2. v outery svatodušní, 3. v pondělí po svatém Havlu.
- Velhartice**, 1. na zelený čtv., 2. ve čtvr. po nanebevstoup. Páně, 3. na sv. Maří Majdal., 4. den po dušič.
- Velvary**, 1. v pond. po zjevení sv. Mich. dne 8. května, 2. ve středu po sv. Pet. a Pavlu, 3. ve středu po sv. Bartolom., 4. na sv. Šimona a Judu, 5. na sv. Martina bisk.
- Verneřice** (Wernstadt), 1. na sv. Vojtěcha, 2. v pát. po sv. Marketě, 3. na sv. Ond., 4. v pon. před sv. Havlem. Týh. trh každ. outerek.
- Veselí nad Lužnicí**, 1. ve středopostí, 2. ve středu po nanebevstoup. Páně, 3. na sv. Prokopa, 4. ve stf. po sv. Frant. Seraf.; trhy na vlnu: 1. ve čtvrtek po sv. Filipu a Jakubu, 2. ve čtvrtek po svat. Jití. Trh na dobytek od Velkon. až do Sv. Ducha každý čtvrtek.
- Veselí nad Cidlinou** (Hochweseli), 1. na sv. Matěje na všecko zboží a dobyt., 2. na sv. Vojtěcha na plátno a přizi, 3. na sv. Jana Křt. na všeliké zboží a dob., 4. v out. po sv. Vavřinci na zboží a dobyt., 5. na sv. Mich., 6. na sv. Mart. na přizi a plátno.
- Vejpřty**, 1. v pondělí po Božím Těle, 2. třetí pon. v červenci, 3. v pon. po nar. P. Marie.
- Vildštein**, 1. v pondělí po sv. Janu Křtiteli, 2. v pondělí po sv. Mich. Od břez. až do října každé poslední pond. v měsíci dob. trhy.
- Vilemice** (Wilomic), 1. v pond. po svat. Jití, 2. před svat. Havlem.
- Villmov**, 1. v první čtvr. v postě, 2. ve čtvr. po let., 3. na sv. Vavř., 4. ve čtvr. po sv. Mart.
- Vimberk** (Winterberg), 1. ve stf. před Velikn., 2. na sv. Prok., 3. na sv. Ond., 4. na sv. Mart.
- Vlachovo Březí** (Wallischbirken), 1. na sv. Apolináře, 2. na sv. Ludmilu, 3. na sv. Mikuláše, po každé s camid. svobo.

- don. Velké týd. trhy; ve stř. před Vel., sv. Duchem a Vánoce; týdlní trhy na obilí, hov. a vepř. dobytek kaš. středu. Padne-li svátek, odbývá se trh předch. dne.
- Vlašim**, 1. v masop. pon., 2. v pon. před Velikon., 3. v out. před nanebevst. P., 4. v pondělí před Sv. Duchem, 5. v sob. po sv. Jiljí, 6. na dušičky, 7. v druhý pon. před nar. Krista Pána. Týdlní trh každ. sobotu.
- Vitavice Dolní (Unter-Wuldau)**, 1. na obrác. sv. Pavla, 2. v ned. po sv. Janu Křt. Týh. trh každý čtvrt.
- Vodňany**, výroč. a trhy na koně a hov. dobytek: 1. třetí out. v postě, 2. v out. před sv. Janem Nepom., 3. na den rozslání sv. apoštolů, 4. ten den po naroz. Panny Marie, 5. na sv. Barboru. Velké týd. trhy a na dob. ty out.: 1. druhý po jmennu Ješ., 2. druhý po Velik., 3. před sv. Havlem. Každý out. trh na obilí a potravní věci.
- Volary (Wallern)**, 1. ve čtvrt. před květ. ned., 2. na sv. Mikuláše.
- Volyně**, 1. v pon. po obrác. sv. Pavla, 2. v pon. po nanebeva. P.; oba 9 dní, 3. v out. po nanebevz. P. Marie, trvá 8 dní 4. v pond. po všech Svat. 3 dni.
- Votice**, 1. ve čtvr. před květ. ned., 2. ve stř. v křišov. témdni, 3. ten den po navštívení P. Marie, 4. na sv. Vavř., 5. po naroz. P. Marie, 6. na sv. Frant. Ser., 7. na sv. Petra z Alkantary (19. října), 8. na sv. Tomáše, apost.
- Vozice Mladá (Jungwozic)**, vyr. trhy na dobytek a rozličné zboží: 1. v out. po sv. Petru a Pavlu, 2. po zvěštv. Panny Marie, 3. po sv. Vojt., 4. po nanebevst. Páně, 5. po Bož. Těle, 6. po nanebevz. Panny Marie, 7. po sv. Matouši, 8. po sv. Manhartu.
- Vraná**, 1. dne 21. března, 2. na sv. Jana Křtí, 3. druhý den po sv. Mat. Malé trhy: 1. ve čtvrtek po sv. Filipu a Jak. 2. den po sv. Bartolom., 3. ve čtvrtek před sv. Lukášem, 4. ve čtvrt. po svatě Barbofe.
- Vraň (Freiheit)**, 1. v outery po pfeňeš. sv. Václava, 2. po Bož. Těle, 3. po narozeni Panny Marie, 4. první outerek v adventu.
- Vrch sv. Šebestiána (Sebastiansberg)**, 1. v pond. po sv. Trojici, 2. první pon. po ned. po sv. Havlu.
- Vrchlabí (Hohenelbe)**, 1. den po sv. Matěji, 2. na svat. Filipa a Jakuba, 3. den po Vavřinci, 4. na sv. Kateř. Týh. trhy vždy v out. a v sobotu na rozličné obilí a vařivo.
- Vrontek (Rudig)**, trhy výroční a na dobytek: 1. ve středu před květnou nedělí, 2. ve čtvrtek po sv. Janu Křtiteli, 3. ve čtvrtek po sv. Bartoloměji, 4. ve čtvrtek před poč. Panny Marie. Každý outerek trh na obilí.
- Všeruby (Neumarkt)**, 1. ve čtvrtek po neděli Kautata, 2. ve čtvrtek po Božím Těle. Trh na obilí a dobytek každou středu.
- Všeruby (Všeran)**, 1. na sv. Blažeje, po 8 dní, 2. na sv. Marketa, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. na sv. Michala, po 8 dní, 5. na sv. Mikuláše.
- Vysoké (Hochstadt)**, 1. v pondělí po Quasimodogeniti, 2. páté pond. po velikonoci, 3. v pond. po sv. Prokopu, 4. v pond. po nanebevz. P. Marie, 5. v pond. po naroz. P. M., 6. v pondělí po sv. Šimonu a Judě, 7. v pond. po sv. Barbofe. Týhodní trh každou sobotu a outery.
- Vyšší Brod (Hohenfurth)**, 1. avobodný trh, na sv. Bartoloměje. Trhy na chléb: 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Josefa, 3. na zelený čtvrtek, 4. v pondělí po sv. Trojici, 5. na sv. M. Majdalenu, 6. na sv. Šimona a Judu, 7. na sv. Tomáše; týhodní trh každý pondělek s dobytčím trhem za letních měsíců.
- Záblati**, 1. na sv. Florianu, 2. na stěti sv. Jana, 3. na sv. Ondřeje.
- Zacletř (Schatzlar)**, 1. v outery po 3 Král. 2. v outery po svatodušních svátcích, 3. na sv. Martina. Trhy týh. v outery a pát.
- Zahrádka**, 1. ten čtvrtek po středopostí, 2. na sv. Víta, 3. ten pondělek před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Havla, 5. na sv. Ondřeje; v out. každého týdne trh na dobyt.
- Zákupy**, každou středu týdlní trh.
- Zámostí (Friedberg)**, v Frimburk.
- Zásmuky**, 1. v pondělí po bromnicích, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. ve středu po sv. Prokopu, 4. v pondělí po nanebevzetí P. M., 5. ve středu po sv. Václavu, 6. ve středu po vš. Svatých; trh týhodní každou středu.
- Zbítov**, 1. v outery velikonoční, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Kateřinu.
- Zbraslav (Königsaal)**, 1. dne 4. dubna, 2. v pondělí po sv. Janu Nepom., 3. po jmennu P. Marie, 4. po sv. arch. Rafaelovi.
- Zbraslavice**, 1. v outery po bromnicích, 2. po neděli Judika, po 8 dní, 3. po sv. Trojici, 4. po navštívení Panny Marie, 5. v pond. po sv. Vavřinci, 6. v outery po sv. Václavu, 7. na sv. Kateřinu, trvá 8 dní, 8. na sv. Tomáše apoštola.
- Zdílavice**, výroční trhy na rozličné kramářské zboží a spolu trh na dobytek, 1. ve čtvrtek před bromnicemi, 2. ve středopostí, 3. po nalezení sv. kříže, 4. den před Božím Tělem, 5. ve čtvrtek po sv. Marketě, 6. po povýšení sv. kříže, 7. den po sv. Barbofe.
- Zetvice (Zettwing)**, 1. druhý pond. po Velikonoci, 2. v pondělí před sv. Martinem; trh na chléb každý outerek.
- Zlonice**, 1. první pond. v postě, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Ondřeje, 4. na nanebevzetí Panny Marie. Druhý a třetí trvá 8 dní; trh každý pondělek.
- Zruč**, 1. na sv. Dorotu dne 6. února, 2. na proměnění Krista P.; trhy v outery před zeleným čtvrtkem, v outery před Vánoce.

- Zvíkov**, výroční trhy v pond.: 1. po sv. Valentinu, 2. po Božím Těle, 3. po povýšení sv. Kříže, 4. po sv. Alžbětě; trhy týdnodní na obilí, len, přlízi a rozličné potravni věci každou středu.
- Zámberk** (Senftenberg), výroč. a dob. trhy týdnodní: 1. před hromn., 2. před Marií Sněžnou, 3. před sv. Havlem; hlavní týh. trhy na všecko zboží v pondělí před Velikonocí, před Sv. Duchem a před Vánoce; každé pondělí a čtvrtek trhy na obilí.
- Zandov** (Sandau), 1. v pondělí po jmenu P. Ježíše, 2. třetí v postě, 3. po sv. Antonínu, 4. před sv. Václavem; dobyt. trhy každý poslední čtvrtek v měsíci od února až do konce listop.; týh. trh každé pond.
- Zatec** (Saaz), 1. v pond. před obrác. sv. Pavla, 2. ve čtvrtek po neděli Okuli, 3. v pond. před Sv. Duchem, 4. v pond. před naroz. P. Marie, 5. v pond. před sv. Kateřin. trhy chmelové: v září, v říjnu, listopadu a prosinci každý čtvrtek; od 15. až do 31. října každý všední den.
- Žebrák**, 1. ve čtvrtek po jmenu P. Ježíše, 2. na svatočušní outery, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Železnice** (Eisenstadt), 1. ve středu po jmenu Pána J., 2. v pondělí po sv. Janu Nep., 3. ve středu po narození P. Marie; trh na obilí každou středu.
- Železná Ruda** (Eisenstein), trhy na obilí a dobytek: 1. ve svatočušní outery, 2. na sv. Vendelína dne 20. října. Měl-liby poslednější trh na sobotu neb neděli padnoucí, odbývá se v pondělí na to.
- Žihle** (Scheles), 1. v out. po sv. Jiří, 2. v outery po sv. Václavu.
- Žirec** (Schurz), 1. v outery před sv. Filipem a Jak., 2. v outery před sv. Bartolomějem.
- Žitovnice**, výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. po svatých 3 Králích, 2. po svat. Filipu a Jakubu, 3. po svatém Jiljí; trhy na dobytek každých čtrnáct dní od druhého outerka po sv. Matěji až do sv. Havla.
- Žitellce**, 1. ve středu před sv. Jiřím; 2. na sv. Víta, 3. v pondělí po narození P. Marie, 4. v pond. po všech Svatých, po každé 8 dní; na kramářské zboží v pátek před květnou ned. a před vánoce každou středu trh na obilí.
- Žleby**, 1. den po sv. 3 Králích, 2. den po navštívení P. Marie, 3. den po všech Svatých; týdnodní trh den před všemi Svatými.
- Žlutice** (Lutitz), 1. v outery Velikonoční, 2. v outery svatočušní, 3. v pond. před sv. Bart., 4. na sv. Šimona a Judu.
- Žumberk**, výroční a dobyt. trhy ve čtvrtky: 1. před. hrom., 2. před sv. Vítem, 3. před nanebevz. Pauly M., 4. před všemi Svatými

O B S A H.

Celoroční kalendář, čtvrtě měsíce, východ a západ slunce i měsíce na každý den, povětrnost str. 3. — Pohyblivé svátky v roce 1868, posvátný čas velikonoční, čtvero suchých dnů, znamení oběžnic, zatmění slunce a měsíce, noremní dnové, letopočet nové doby str. 17. — Svati patrenové zemští, nejvyšší císařský rod, výtah úctů, nejnovější kolkové škalý, stanovy, seznam zemřelých údu ddictví sv. Cyrilla a Methoděje str. 24. — Jindřich Zdik, biskup Moravy, str. 26. — Tricet let v Rážově, str. 49. — Válka roku 1866, str. 87. — Ani lípa, ani dub to není, str. 91. — Staří a mladí, str. 92. — Dávejte chudým, str. 98. — Včelařství, str. 99. — Chvála besed, str. 119. — Poučení o závětech čili testamentech str. 120. — Výroční tržové na Moravě, str. 129. — Výroční tržové v Slezsku, str. 139. — Výroční tržové v Čechách, str. 141.

HLAS, časopis církevní.

P. T. pánům spoluúďům

**Dědictví ss. Cyrilla a Methodia, jakož i
čtenářům Moravana**

odporučiti máme za potřebné a prospěšné.

Časopis tento přináší nejen náboženská i mravně zábavná i poučná pojednání, ale také zprávy církevní z našich vlastí i z cizozemska, a zvláště o všem, co se týká Velchraau našeho památného. — Také uvádí vždy ve známost, kdy se knihy z Dědictví vydávají, jako jiné záležitosti Dědictví Cyrillo-Methodějského, které spoluúďů se týkají aneb jim jsou zajímavé. Kdoby se předplatiti chtěl, aneb si přál předešlé ročníky (vychází od roku 1849) míti, necht se ve frankovaném listu obrátí na expedici „Hlasu“ v kněhkupectví Antonína Nitsche na Velkém náměstí v Brně; ročníky však 1860 a 1861 jsou úplně rozebrány. Vychází počátkem r. 1861 třikráte za měsíc, 5., 10., 26. každého měsíce, poštou stojí 3 zl., kněhkupectvím 2 zl. r. m.

Karel Šmidek,
redaktor.